

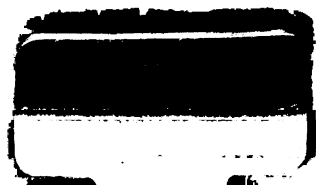
UC-NRLF

\$B 246 346

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.tibtool.com.cn
Nordmændenes

ældste Gude- og Helte - Sagn,

ordnede og fremstillede

af

P. A. Munch.

Christiania.

Chr. Tønsbergs Forlag.

Trykt af H. J. Serum.

1854.

www.libtool.com.cn

Indledning.

1. Vore Forsædres Gudelære, saadan som vi kjende den af vore ældgamle Mythe-Kvad og gamle Forfatteres Optegnelser, er os ej opbevaret i sin oprindelige Reenhed, men blot i en sildigere Skikkelse, fra en Tid, da dens Betsjendere havde tabt deres ubegrænsede Tillid til de ældre Guder, havde begyndt at nære Tvivl, og faaet Anelse om en højere og bedre Trøst, end hine Guder kunde give dem. Af hine Kvad og Optegnelser lære vi den derhos at kjende, som den viste sig i Norge i de sidste Aarhundreder før Christendommens Indførelse, og som den, kun noget over 100 Aar før denne Begivenhed, medbragtes til Island af de norske Nybyggere. I sin oprindelige Tilstand var den fælles for alle Folk af den saakaldte store germaniske Stamme; altsaa paa den ene Side for Nordmænd, Sviar og Daner, paa den anden for Goter, Franker, Saxer, Svaber, Angelsaxer o. fl. Den strakte sig saaledes ej alene over hele Norden, men ogsaa over Størstedelen af Tydskland, Frankrige og England. Men det ligger i Sagens Natur, at efterhaanden som de germaniske Stammer skilte sig fra hinanden indbyrdes med Hensyn til Sprog, Skikke og Livsviskaar, og udviklede sig selvstændigt, enhver paa sin Maade, maatte ogsaa Religionslæren hos enhver af dem antage en særegen Charakter, og paa hvert Sted foregaaes med flere, for det enkelte Folk særegne, Tilføjninger, idet kun de egentlige Grund-Myther endnu vedbleve at være fælles for dem alle. Ligesom saaledes vor ældre Gudelære, uagtet den som norsk baade er nordisk og germanisk, dog derfor ikke er den rene oldgermaniske Gudelære, saaledes viser endog en flygtig Sammenligning mellem den og med de saa Efterretninger, vi have om de forskjellige tydske Folks Religionslære i Hedenold, at den, skjønt stemmende med denne i sine Grundtræk, dog afviger derfra i mange Enkeltheder. Ja af det lidet, vi kjende til de hedenstke Religionsmyther i Danmark erfare vi, at de ikke engang her ganske stemmede overeens med dem, vore Oldskrifter opstille som herskende i Norge. Det ligger i nærværende Skrifts Plan, fornemmelig at dvæle ved de

norſke Mythesagn, deels fordi de nærmest vedkomme os, deels ogſaa fordi det kun er diſe, ſom man ſjænder nogenledes fuldkændigt, og ſom man ſaaledes kan ordne til et virkeligt System. Men vi ville dog derhos, ſaa ofte det lader ſig gjøre, betragte den Maade, hvorpaa Mytherne fremtraadte hos de andre germaniſke Folk.

2. Den germaniſke Gudelære i alle ſine Forgreninger indſtrængedes og tabte ſig efterhaanden ſom Chriſtendommen udbredtes; allerførſt i Frankrige, omtrent fem hundrede Aar efter Chriſti Fødsel, dernæſt i England, eet til to Aarhundreder ſenere, ſiden i Tydſkland, hvor Cæſerne, Chriſtede af Karl den Store henved 800, var det ſidſte hedendiſke Folk. I Norden holdt den ſig derimod længere, thi paa Island udryddedes den ej førre end i Begyndelſen af det 11te Aarhundrede, i Norge og Danmark 20 til 30 Aar ſildigere, og i Sverige neppe førre end 1150.

Anm. Vore Forfædres ældſte Hjem er, ſom man maa formode, at ſøge i den øſtlige og ſydøſtlige Deel af det nuværende Ruſland, hvorfra øſtlige Stammers Trup bragte den ſørſte Deel af dem til nogle Aarhundreder før Chriſtus at drage mod Nordveſten. Omtrent ved Chriſti Tid er omtales vore Forfædre ſom boſatte paa den norddiſke Halv. Den tydſke eller germaniſke Stamme ſynes derimod meget tidligere (omtr. 4 til 500 Aar før Chriſtus) at have forladt ſine Boliger i Øſten for over Øſterſøen, det ſydligte Sverige og Danmark at drage til Landene i Mellem-Europa. For hiint Tidspunkt vare begge Stammers Sagn, og Gudelære aldeles overeensſtemmende, men ved den ſenere paafølgende Adſkillelſe gjennem flere Aarhundreder ſjærnede de ſig fra hverandre i mange Stykker. Pøvedſkilsmiſſen maa førſt antages at have fundet Sted, da de ſaakaldte Folkevandringer ophørte, eller henimod det 6te Aarhundrede efter Chriſti Fødsel. Ege til den Tid ſynes ſaavel de norddiſke, ſom germaniſke Stammer at have tumlet ſig om hinanden i Nordeuropa under beſtændig Kamp og Forvirring.

3. I de ſydligere Lande lykkedes den gamle Religion Udryddelſe ſaa godt, at neppe engang Grindringen derom vedligeholdte ſig hos Folkene. Kun enkelte af de gamle Forfattere vide at fortælle lidt derom, men hvad de berette er mangelfagtig og nedſkrevet med den allerſørſte Fordom og Foragt. I de ſydligere Lande, endog dem, der vare beboede af Tydſkere, herſkede ikke denne Lyſt og Trang til at bevare Fædreneminder, der var ſaa egen for Norden, eller ogſaa, om den havde herſket, ophørte den forſtærkedelen, da den katboliſke Geiſtlighed fik Overhaand. Det var der meſtendeels kun Geiſtliche, ſom beſteftigede ſig med at optegne Begivenhederne, og diſe anſaa det for Synd at nævne mere end høiſt nødvendigt om de gamle Guder. Underledes var det i Norden, hvor for det førſte den gamle Religion vedligeholdte ſig længere, hvor Folkets Lyſt til at grænſte efter de gamle Minder og høre om Forfædrenes Bedrifter ikke nogenſinde tabte ſig, og hvor i Særdeleshed Geiſtligheden aldrig

fit saameget at betyde som i Syden. Hovedsagen var, at Folket, idetmindste i Norge og paa Island, vedblev at bruge sit Modersmaal, saavel i Skrift som i Tale, saa at Geistlighedens Sprog, Latinen, aldrig fit ret Indpas. Det kunde lidet nytte den norske Historiestriver at fortælle paa Latin, som Sydens Geistlige, thi han vilde da kun have fundet saa Læsere. Historie-Skriveriet blev derfor Folkets, ikke strengt taget Geistlighedens Fag. Dertil kom, at vore Forfædre altid satte overordentlig Priis paa Skaldkunst og Kvæder. Skalderne kvad i Modersmaalet, og da de hentede deres fleste Billeder og Lignelser fra den gamle Gudelære, var det aldeles nødvendigt at studere og kjende denne, baade naar man vilde selv digte, og naar man vilde forstaa Andres Digte. Saaledes erklærede Skalden Hallfred, da han var døbt, reent ud til Kong Olaf Trygvassøn, at han hverken vilde lasse de gamle Guder ellerophøre at nævne dem i sine Kvad.

Anm. Hvilke Skrupler den katolske Geistlighed nærede med Hensyn til Mindeerne fra Hebenold, kan sees deraf, at den niokjære Biskop Jon Agmundsøn paa Island (c. 1110) ikke engang taalte, at man benævnte Ugebagnene paa gammel Viis efter Guderne (som Onsdag, Torsdag o. s. v.), men i Stedet indførte Benævnelsen anden, tredje Dag o. s. v., hvilke Benævnelser endnu ere brugelige paa Island, medens man hos os, som bekendt, har beholdt de gamle Navne.

Hvorledes Gudsbagnene blandt vore hedenske Forfædre afgav Stof, ej alene for Skaldkunsten, men ogsaa for en vistnok raa Billedhuggerkunst, vise Beretningerne om den Naade, paa hvilken den magtige islandske Høvding Olaf Paa (c. 970) udsmykkede sit Huus paa Hjarðarholt. Han lod Billeder, fremstillende Scener af Gudsbagnene, kunstigen udføre paa Panelet rundt om i sin Hall. Om disse Billeder kvad Skalden Ulf Uggesøn et langt Kvad kaldet Huus-Draapa, af hvilket endnu Brudstøkker ere til. Af disse seer man, at Billederne maa have fremstillet saagodtsom den hele Sagnetreds.

4. Paa denne Naade vedligeholdtes Kjendskabet til den ældre Gudelære fornemmelig i Norge og paa Island, og man behøvede desuden i lang Tid kun at gaa til Naboriget Sverige, for at finde den i fuldt Flor. Vore Forfædres Frisindethed gif saavidt, at endog en geistlig Mand paa Island, den lærde Sæmund Sigfusson (1090), stal have samlet alle de Kvad om de gamle Guder, der paa hans Tid endnu vare i Folkemunde. Vi besidde endnu en Samling af hine Kvad, hvilken isølge et gammelt Sagn bærer hans Navn. Halvandethundrede Aar senere forfattede den berømte Snorre Sturlassøn en ordentlig Haandbog for Skaldene, hvis første Deel indeholder en heel Fremstilling af den gamle Gudelære, og hvori der desuden er en Mængde enkelte Fortællinger om Guderne og deres Bedrifter. Disse tvende Skrifter ere de egentlige Hovedkilder for vort Kjendskab til hine Eger. Man har allerede tidligt givet dem Navnet Edda, hvilket betyder en Oldemoder, fordi de inde-

holde ældgamle Beretninger. Sæmunds Edda kaldes den ældre, Snorres Edda den yngre. Den første bestaar, som ovenfor anført, ene af gamle Kvad, den anden af Fortællinger. Oplysninger om den gamle Gudelære kunne ogsaa hentes fra alle de andre gamle Kvad, som vi endnu have tilbage, og hist og her fra Sagaernes Beretninger, men det er altsammen saagodtsom intet imod Eddaerne. Det er altsaa ene gennem nordiske eller norske Kilder, at vi lære den gamle Gudelære tilgavns at kjende.

Xiii. Sæmund nævnes vel ikke udtrykkelig i den ældre Edda, som dens Forfatter eller Samler, men et paa Island herkende Sagn, sammenholdt med andre Omstændigheder, fornemmelig enkelte Steder i Verket selv, gjør det virkelig sandsynligt, at dette hidrører fra ham. Sæmund, fød 1054, 56 eller 57, nedstammede i lige Linie fra Skjoldungen Harald Hildetand, rejste i sin Ungdom udenlands, og Kal, som der fortælles, i Tydskland endog have lagt sig efter hemmelige Videnskaber. Han boede paa Edda i det sydlige Island og regnes blandt Landets Høvdinger. Han gjennemgaa derhos Are Frodes berømte Isendingabok, og man har Grund til at formode, at han ogsaa har befestiget sig med at bringe Orden i de norske Kongers Historie. Hans Son Loft ægtede Kong Magnus Barfods Datter Thora, og en Son af dette Egtekab var den lærde Jon Loftson, Snorre Sturlassons Fosterfader.

De Kvæder, der indeholdes i Sæmunds Edda, ere følgende: Völuspá eller Valas Spaadom, Hávamál eller Højsangen (et gnomist Digt, der lægges Dbin i Munden), Vafþrúdnismál eller Dbins Spørgemaalsskamp med Vafþrúdnur (se nedenfor § 52), Grimnismál eller Grimnesmaal, (se sammesteds), Alvimál, et Kvad, indeholdende endeel Ordforklaringer, Hymiskvida, om Thors Besøg hos Hyme (§ 43), Lokasenna, Lokes Smædeord (§ 49), Hamarsheimt, om hvorledes Thor hentede sin Hammer tilbage fra Jotunkongen Thrym (§ 46), Harbardsljøb, Harbards Udvæmsord mod Thor (§ 53), Baldrs draumar (§ 48), Skirnismál, Skirnes Rejse (§ 16), Rigsmál, et allegorist Digt om de forskjellige Stænders eller Folkelassers Oprindelse, Hyndluljób, et historist-genealogist Digt; herpaa følge de mere historiske eller heroiske Kvad, der omfatte Volsunge-Sagn: Frelsen: Völundarkvida, de 3 Helgakvibur, de 2 Sigurdarkvibur, Fáfnismál, Sigdrifumál, Brynhildarkvida, Helreið Brynhildar, 3die Sigurdarkvida, 1ste Gudrúnarkvida, 2den og 3die Gudrúnarkvida, Oddrúnargrátr, Atlakvida, Atlamal, Gudrúnarhyót og Hamdismál. Sæmunds Edda er udgivet, forsynet med mange lærte Anmerkninger og Afhandlinger af det arnamagnæanske Selskabs Bestyrere i Kjøbenhavn, 3 Kvarterbind; en Haands udgave er udkommen i Stockholm 1818, udarbejdet af Rask og besørget ved Afzelius. En tredje Textudgave er udkommen i Christiania 1847. De heroiske Kvad ere udgivne af Jac. Grimm i Tydskland. En dansk, med lærde Anmerkninger forsynet, Oversættelse er udgivet af Finn Magnussen, en svensk af Afzelius.

At den yngre Edda tillægges Snorre, grunder sig ligeledes paa Sagn og indre Kjendemerker ved Skriftet selv: Dens Indhold er 1) Gylfaginning, eller en Udsigt over Gudelæren, forfattet i Form af Spørgemaal og Svar; den spørgende er Kong Gylve, der forklædt besøger Asgaard, og de svarende ere de tre højeste Guder, som her kaldes Hær, Jafnhær,

og **Þrít**; 2) **Bragaræður**, eller **Brages** Forklaringer for **Þge** om Digtekunstens Oprindelse og Regler for Versebygningskunsten, de vigtigste Omkrivninger og de Oldsagn, der i denne Henseende ere nødvendige at kende; denne Deel kaldes ogsaa **Skálda** 3: **Skalde-Læren**. Den yngre **Edda** blev allerede udgiven af **Kresen** i det 17de Aarhundrede i **Kjøbenhavn**; siden langt bedre af **Rast** i **Stockholm** 1818; en Haandbudgave af **Sw. Egilsson** udkom i **København** 1848—49, og en stor, med latinsk Oversættelse forsynet, Udgave i tre Bind udkommer nu i **Kjøbenhavn**. En Deel af den (**Sylfaginning** og **líkt af Bragaræður**), blev udgiven i dansk Oversættelse af **Nyerup** 1808, en svensk Oversættelse er udgiven af **Ågzelius**.

1. Gude-Sagnene.

eller den egentlige Gudelære.

Jotner, Verdensdannelsen, Æter, Menneker, Dverger, Baner, Ålfer.

5. Vore Forfædres Sagn om Verdens Skabelse og alle Ting's Oprindelse ere meget dunkle. Vi kende dem kun fra **Eddaerne**, altsaa i deres norste Form; dog maa man vel antage, at denne mindst af alt, hvad Gudelæren indeholder, afviger fra den oprindelige sælles germaniske. Vore Forfædre tænkte sig det umaalige **Num** som en viid **Ågrund**, **Ginnunga-Gap**, (**Ginnunga-gap**) paa hvis ene Kant der var isnende **Frost** og **Taaqe**, paa den anden Side **Isd** og **Hede**. Den kolde Deel kaldtes **Taaqehjæmmet** eller **Niflheim** (**Niflheimr**), den hede **Muspelheim** (**Muspellheimr**, **Ødelæggesens Hjem**). Efter som **Niflheim's** **Is** efterhaanden smeltedes af **Heden** fra **Muspelheim**, strømmede der fra **Niflheim** **Edersstrømme**, **Elivåger** (**elivágar**), ud i **Ginnunga-gapet**, og **Muspelheim's** optivende **Straalet** gjorde det muligt, at levende **Væsner** her fremkaldtes. Disse levende **Væsner** vare en uhyre **Jotun** (**Jötunn**) eller **Zeite**, **Yme** (**Ymir**), og **Koen Audhumbla** (**Audhumbla**), hvis **Mælk** nærede ham. Af **Yme** fremkom igjen flere **Jotner**, og saaledes blev han **Stamfader** til hele den onde **Jotunslægt**. **Koen Audhumbla** fremkaldte ligeledes **Liv** ved at slikke de iskagte **Saltstene**, og saaledes fremkom **Bure** (**Buri**), hvis **Søn Bør** (**Börr**), igjen havde **Sønnerne Odin**, **Vilje** og **Vee** (**Óðinn**, **Vili**, **Vé**). Børs **Sønner** vare gode og dejlige, de vare **Stamfædre** til **Æfernes Slægt** (**Áss**, **Fler**, **Æsir**, **Gjef**, **Ása**).

6. Da **Ymes** **Æt** havde formeret sig til en utrolig Mængde, dræbte Børs **Sønner** ham, og i det udrindende **Blod** druknede alle **Jotner**, undtagen **Bergelme** (**Bergelmir**), der med sin **Kone** reddede sig paa en **Baad**. Altsaa fik man ikke Ende paa **Jotunslægten**, thi **Bergelmes** **Æt** formerede sig. **Jotnerne** kaldtes og **Thusser** (**Þusar**), **Nim-Þusser** (**hrimpusar**), **Niser** (**risar**), **Berg-Niser** (**bergrisar**), **Trolde** (**tröll**), **Berg-Trolde**, og vare fremdeles saare ondskabsfulde.

Af Ymes Begeme dannede Børs Sønner Jorden, Himmelen og Havet. Kroppen ſelv blev Jorden, Benene Fjælde og Stene, Haarene bleve Træer og Græs, Hjernestallen blev Himmelhvelvingen, Blodet blev Havet, Floder og Søer, Hjernen Stjerne, Madterne i Ymes Begeme de ſmaa Dverger (dverg), der troedes at bo dybt under Jorden og i Stene, nærmere forbundne med Jotnerne end med Œferne.

7. Børs Sønner, Odin, Vilje og Bee, vare i Førſtningen de eneſte Œfer. De nøjedes ikke med at ſlave den livløſe Verden, men frembragte ogſaa den levende, Menneſkene og Dyrene. De to første Menneſker, Aſk og Embla, (Aſkr, Embla) ſtabtes af to Træer. Odin gav Manden, Vilje (Høne) Sindet og Bee (Lodurr) Varme og Farve. Fra dem nedſtammede Menneſkeſlægten.

Børs Sønner dannede ogſaa Himmellegerne. De brugte dertil Snifterne fra Muſpel, ſom fore rundt omkring i Luften. Solen og Maanen ſattes paa hver ſin Bogn; hver Bogn ſit to Hæſte, og til at kjøre dem toges Mundilfares to dejlige Børn Sol og Maane. Mundilfare var nemlig ſaa ſtolt af diſſe Børn, at han opkaldte Datteren efter Solen og Sønnen efter Maanen, men til Straf ſatte Œferne dem til hiint Arbejde.

8. Jotnerne eller Niim-Thuſerne vedbleve uafſadellig at foruroſige Œferne og deres Verk. En ſæl Jotunkvinde, Moder til mange Jotner i Ulvham, fødte blandt andre ogſaa tvende, Sköll (Sköll) og Hate (Hati), der gave ſig til at fare efter Solen og Maanen for at opſluge dem. Diſſe maa derfor ſkynde ſig paa Himlen, og omſider ville dog Forfølgkerne naa dem. Hate er den ſæleſte, han kaldes ogſaa Maanegarm eller Maanehund. Imod Menneſkene vare Jotnerne ſaa ſlemme, at Œferne til Værn mod dem maatte opføre en ſtor Borg af Ymes Djenbryn, der nu dannedes til Klipper, rundt om den midterſte Deel af Jorden. Borgen og alt indenfor kaldes Midgaard (Midgardr), udenfor var Jotunheim. Men midt i Himlen dannede Œferne ſit eget Hjem, kaldet Aſggaard (Åsgardr), hvor Odin havde ſit eget Sæde, Vidſjælv (Hliðskjálf), fra hvilket han kunde ſee ud over den hele Verden, baade Jorden og Himlen, og holde Øje med hvad der foregik. Her formerede Œferne ſig; iſærdeleſhed ſit Odin mange Børn.

Xnm. Jorden tænkte vore Forfædre ſig ſom en rund Skive eller Flade, der ſvømmede midt i det ſtore Verdenſhav. Rundt langs Kysterne af dette Hav troede de, at Jotunheim eller Jotnernes Bolig var, og Midgaard afſtitt derfra ved ſtore Bjerge. Derfor er det at Jotnerne ogſaa kaldes Berg-Riſer. Koldt og ſælt var det i Jotunheim, deraf Navnet Niim-Thuſer. I de ældſte Tider, da det norſke Folk boede afſplittet i mange ſmaa Dalfører, og enhver Bygd havde nok med ſig, anſaa Indbyggere

vistnok overalt de højeſte Hjelde, ſom rundt om kunde ſjnes, for Midgaards Grandsø, og troede, at Jotnerne boede ſtrar bagenfor, eller i Hjelbene ſelv. Derfor har der ogsaa altid herſket den Døertro, at der i de fleſte Bjerge boede Jotner (Tutuler) eller Bergtrolde, ſom foruroligede de nærmefboende Folk, tog deres Kvæg, narrede dem ſelv ind til ſig o. ſ. v. Der gives viſt mange, ſom trod det den Dag idag. Den ældſte Form af Jotnerneſ Ravn ſynes at have været „itan“ (af ita eller eta, æde); dette viſer, at man har tænkt ſig dem ſom graadige, fortærende Væsner. Anglerne havde Formen eoten, Tydſkerne ezan. En Jotunkvinde kaldtes i Oldtiden Gyge eller Gyver, og endnu den Dag idag kaldes Bergtroldeſ Huſtru Gyvri.

Audhumbla har man viſtnok foreſtillet ſig ſom en kollet (hornløs) Ko, da humbel endnu i Engeliſt betegner en ſaaban. Der er derhos et gammelt Sagn, at de kollede Kør ere de melleſtigſte, og dette paſſer godt paa Ravnet „Aud-Humbla“ d. e. „den rige Kolle“ (af audr Rigdom). Lidſkjalt, af hlið, Side, eller hlið, Port, og skjalf en Hvide, Bænk, det engeliſke ſheff, betegner enten „Side-Bænken“ eller „Port-Bænken“. — Ravnet „Ufer“ (i Enkelttallet „Aas“) er egentlig kun den gamle norſke Form. Den oprindelige Form var Ans; ſaaledes fortæller allerede den gamle gotiſke Forfatter Jorandes, hvorledes Goterne, før de antog Chriſtendommen, dyrkede „Anses“. Denne Form „Ans“ er i vort Sprog gaaet over til „Aas“ ligesom „Anſt“ (Rijrlighebd) til „Aaſt“, „Gans“ til „Gaaſ“. Tydſkerne vedligeholdte Formen „Ans“. Anglerne i England ſammen drog den til os, i Fleertal „eſe“. I Sverige og Danmark antog den allerede i Enkelttal Dmlyd, idet man ſagde „Es“. Alt dette viſer ſig iſær af de mange Ravne, ſom ſammensattes med Ans, Os, Es eller Aas. Det ſamme Ravn, der hos Tydſkerne lød „Ans-mund“, lød hos Anglerne „Osmund“, hos Daner og Sviar „Osmund“, i Norge „Aasmund“. Den beſjendte Hedningromvenders tydſke Ravn „Ansgår“ ſpærer til det angliſke Oſgár, det danſke „Esger“, det norſke „Aasgeir“. Af alt dette indſeer man lettelig, at Uferneſ Ravn ſlet ikke, ſom flere have troet, har noget med Aſen at beſtille. For end mere at forebygge denne urigtige Mening vilde vi i det Følgende, hvor vi omtale den nordtiſt-germaniſke Gudelære i Almindelighed, kalde den „Aſer-Religionen“. — Betydningen af Ravnet „Aſer“ eller „Ufer“ er uviſ; ſnareſt maa man tænke paa „Ans“ eller „Aas“ o; Støttebjælke, en Bevænneſſe, der kunde være paſſende for dem ſom Verdens Støtter og Dp-holdere. — Af „Aas“ dannede vore Forfædre Funksjonsformen „Aasynjer“, ſaaledes kaldte de Gudinderne.

9. Foruden Ufer, Dverger og Jotner tænkte vore Forfædre ſig ogsaa andre overnaturlige Væsener, Waner (vanir) og Ulfar (álfar.) Wanerne boede i det ſaakaldte Vanahheim, og man ſynes iſær at have troet, at de regjerede Naturkræfterne. Der var engang, hedder det, Ulfred mellem Uferne og Wanerne, ſom endtes med, at de ſluttede Fred og gabe hvarandre Giſler derpaa. Uferne ſendte Høne (Hœnir), Wanerne ſendte Njård (Njördr), der ſaaledes kom til at blive optagen i Uferneſ Tal. — Ulfarne vare Væsner, der havde ſin meſte Samførelſe med Menneſkene, og voldte deels godt deels ondt. Ulfarne vare derfor enten gode eller onde; de gode kaldtes Lysalfer (ljós-álfar) og vare lyſtere end

Solen, de boede i Alfheim (Álfheimr); de onde kaldtes Svartalfar (svart-álfar, dökk-álfar), vare sortere end Veg, boede under Jorden, og vare maaftee i Grunden de samme som Dvergerne.

Anm. Der er meget, som taler for den Mening, at Banerne, saaledes som de omtales i vor gamle Gudelære, egentlig kun tilhøre denne, og at Læren om deres Optagelse i Gudernes Samfund kun er en særegen for Nordmændene. Thi naar vi lægge Merke til, at Goterne, efter at have antaget Christendommen, som oftest i Etebet for „Gud“ sagde „Herren“ („frauja“), og Anglerne „frea“, hvilkke Navne begge svare til „Frey“, kunne vi ej andet end slutte, at „Frey“, frea, frauja i den oprindelige germaniske Gudelære kun var et Tilnavn til den øverste Gud, Odin. Men dette synes ej at have været saa brugeligt blandt Nordmænd og Sviar, hvorfor disse, ved at antage en gotisk Høvdingeslægts, de saakaldte Ynglingers eller Ingviners, Kultus, troede i den hos dem saakaldte Frauja eller Frey at see en særegen Gubdom; saa og i den af dem paa en egen Maade dyrkede „Tord“ eller „Nerthus“. Mere herom se nedenfor § 15 og 16. Dette ubelukkig imidlertid ej Muligheden af, at vore Forsædre allerede tidligere have tænkt sig visse Naturgubdomme, især maaftee Luft-Væsner, under Navnet „Baner“, og at de til dem have henført de fra Ingvinerne laante Benævnelser. Men sandsynligst er det dog, især naar man tager Hensyn til, at alle slaviske Folkeslag hos Aschuderne kaldes „Vane“, og at Goterne, hvortil Ingvinerne hørte, af alle Germaner boede Slaverne nærmest, at den særegne Frauja- eller Frey-Kultus, det vil sige af Frey, Njord og Freyja, har udviklet sig ved Efterligning af Slaverne, at den allerede hos Goterne er benævnt efter disse, og at Navnet med Religionsstiftelse er kommet ind i den senere norske Gudelære.

Om Alferne derimod veed man endnu paa mange Steder meget at fortælle. I Sydland kaldes de Elfen, af Anglerne kaldtes de „ylfe“, i Sverige Elfwar, i Danmark Elver eller Ellær; der er mange Sagn om Elverpigerne, Ellepigerne og Ellekongerne. De troes at bo i Skove og Buske, fornemmelig paa Bjerge og Høje, der da kaldes Ellehøje. Uagtet man beskriver dem som meget dejlige, ere de ikke sjelden yderst ondskabsfulde.

Ved Alfheim tænkte man sig dels en egen Bolig i Himlen, dels en heel Verden. Flere flige Hovedverden (heimar), havde vore Forsædre, nemlig Godheim (Gudernes Hjem), Vanenheim, Alfheim, Mannenheim (Menneskenes Hjem), Svartalfenheim, Jotunheim, Helheim og Niflheim. Af disse vare to paa Jorden, nemlig Mannenheim og Jotunheim.

Jdebolden, Valhall og Vagdrasil.

10. Værne indrettede siden i Asgaard en stor Borg, i hvis Midte Jde-Bolden (Íðavöllr) eller Jde-Sletten var. Her byggede de to dejlige Sale, Gladsheim (Gláðsheimr) med Højsæder for Odin og de 12 fornemste Vær, og Vingolv (Vingólf) med Højsæder for Frigg og Asynjerne. Omkring Vidstjals, hvorfra Odin seer ud over hele Verden, byggedes en Sal, Valastjals (Valaskjálf), tækket med Søl. Men den fornemste Sal i Asgaard var Valhall (Valhöll), Værnes Gilder-

sal. Der bevertede Odin alle Æserne, og ligeledes alle Einherjerne (einherjar), eller de tapprø Krigsmænd, der efter Døden komme til ham. Balhall har 640 Døre, og af hver Dør kunne paa een gang 960 Einherjer gaa jevnfides.

Imellem Jorden og Himlen indrettede Æserne en Bro, Bælv-Rast (Bifröst), eller Regnbuen. Det Røde i Broen er Ild, som stedsse brænder, for at hindre Jotnerne fra at komme over. Bælv-Rast er den dejligste og stærkeste Bro, men vil dog engang bryde, naar alle Tings Ende kommer.

Anm. Vingolv betyder Herligheds-Gulvet, Herligheds-Salen af vin, tydt Bonne, Herlighed (eg. herligt Sted). Uagtet Vingolv tilhørte Aesirjerne, bevertedes dog ogsaa Einherjerne her. Vala-Hjalt og Balhall komme begge af Val, saa kaldtes alle de faldne Helte; Balhall er derfor det samme som de faldne Kæmpers Hall. Herjer er det samme som Helte, Einherjerne de ypperste Helte. Bælv-Rast, betyder den bævende Vej, thi Rast er det samme som Vej.

11. Af Æserne var det fornemmelig tolv foruden Odin, som regnedes for Verdens Hoved-Guder (gud eller god); de have forderlt alle Tings Styrelse imellem sig, og raadsløge hver Dag om hvad der skulde skee. Odin befalede over dem alle; han var den øverste, den mægtigste Gud, alle Tings Opholder, derfor kaldtes han og Alfader. I Gladsheim, hvor Gudernes Højsæder staa, holdt de deres Raad. Guderne, Verdens Styrere, kaldtes som saadanne Regin eller Ragn, d. e. de høje, vældige Magter; de kaldtes ogsaa „Band“ (bönd) eller „Hast“ (höpt), d. e. de bindende, sammenholdende; Bear d. e. hellige; deres Højsæder kaldtes Mønstoler, eller Sandhedens Sæder. Guderne eller Æserne kaldtes hvide, lyse, straalende, hellige, mægtige; de kaldtes Sejrguder (sigltivar), Balguder (valtivar). De elskede Menneffeslægten, forsvarede den mod Jotner, Dverger og Svartalfer, overholdt Ret og Retfærdighed.

Naar Guderne holdt deres høitidelige Thing, hvor alle Æser samledes, gik de til Ygg-Drasil (Ygg-drasill) Aft eller Verdensstræet. Her var deres største Helligdom. Yggdrasil Aft uddreder sig over hele Verden. Den har tre Rødder, hvoraf een er hos Æserne, en anden hos Niimthussene, den tredie nede i Niflheim. Ved denne Rod er den fæle Brønd Hvergelme; her ligger den frygtelige Drm Nidhogg, der med utallige andre Ormer uafslædig gnaver paa Træets Rod, og truer at ødelægge det. Ved den Rod, som er hos Niimthussene, er ogsaa en Brønd, tilhørende Jotnen, den vise Mime (Mimir); i denne Brønd er det største Mandevildgjemt, og Mime drikker deraf hver Dag. Ved den tredie Rod hos Æserne er ogsaa den tredie Brønd, Urdebrønden. Her er det, hvor Guderne holde deres Thing. Paa Aftens Grene findes mange Dyr; der er en klog Drn og en Høg, fire Hjorte og det lille Skorn Ratataff, (Ratatoskr) der uafslædig løber op og ned og sætter Optid mellem Drnen og Nidhogg.

Anm. Yggdrasils *Åst* er oprindelig et Sindbillede paa den hele Verdensbygning, hvis uendelige Udstrækning og dog nøje indbyrdes Sammenhæng man lettest forestiller sig under Billebet af et Træ. Dndskabens Kamp mod det Gode, mod den hele Skabning, er betegnet ved Drmen Riddhogg (d. e. Mørke-Fuggeren), og det Skabtes ibelige Afserling og Forgængelighed ved at den anden Åsraf, Træet maa lide. Derfor hedder det i *Völuspá*: Yggdrasils *Åst* døjer mere Besvær end Gølf veed: Hjorten bider oventil; paa Stammens Sider raabner det, nedentil slider Riddhogg.

Earen om Yggdrasil er for øvrigt noget mistankelig, for saa vidt der handles om dens oprindelige germaniske Egthed. Der er et og andet, som virkelig synes at tyde hen paa, at den gennem mange Mellemled er laant fra Christendommen. Thi Navnet „Ygg-Drasil“ betyder egentlig kun „Yggs“, d. e. Ddins Fæst. Ved „Fæst“ omstrev Skaldene i Oldtiden ofte Ordet „Galge“, saaledes sagde de „Hagbards Fæst“, fordi Hagbard blev hængt, af samme Grund kaldtes Galgen „Bingdes“ eller „Binges Fæst“. Nu er der i det gamle Hávamál v. 139 lagt Ddin selv følgende Ord i Munden: „jeg veed, at jeg hang paa Binges Træ hele 9 Nætter, saaret med Geir og givet til Ddin, selv til mig selv, paa det Træ, om hvilket Ingen veed, af hvis Rødder det oprinder“. Her menes aabenbart Ygg-Drasil, og heraf erfarer man altsaa, at der var en dunkel Mythe om at Ddin, under en anden Personlighed, var ofret til sig selv ved at hænges i et Træ eller en Galge. Dette synes at indeholde dunkle Reminiscenser af Earen om Christi Korsfæstelse. Det bekræftes derved, at Korset i et ældgammelt anglist kristligt Digt netop kaldes „Galgen“, og at det i et andet oldtydsk Digt beskrives som „Træet, hvis Rod naar til Helvede (d. e. Fæls Hjem), hvis Top naar til Herrens Trone, og hvis brede Grene omfatte hele Verden“. Dette passer igjen ganske paa Yggdrasil. Ogsaa Saxernes gamle „Irminful“ (Verdens-Støtten) minder, som Grimm har paavist, (Mythl. S. 757) om Korset. Man maa ved alle disse merkelige Overensstemmelser virkelig blive noget uvis om, hvad man skal tænke om Mythen. Overensstemmende med denne Eare synes Sagnet ogsaa at have ladet Ddin indslifte en egen Dstring, der bestod i at hænges i en Galge, gjennemboret med Geir. Dette var vel nærmest, hvad man kalder at riste med Geirsodd; see nedenfor § 12.

Ddin.

12. Ddin, den ældste og stærkeste Gud, havde foruden Alfader mange andre Navne. Han kaldtes Ygg (den Forfærdelige), Gagnraad (den Gavnraadende), Herjan, Haar (den Høje), Thridje, Mikar (Hnikarr), Mikud (Hnikudr), Bilsøyg (Bileygr o: hvis Djekast forfærdet), Baalæg (Baleygr o: hvis Djekast brænder), Bølverk, Sigfader (Sigfodr Sejrfader), Gaut (Gautr, Skaberen, Kyrsten), Hroptatv (Hroptatýr, Heltenes Herre), Valfader (Valsodr de Faldnes Fader) o. s. v. Valfader kaldtes han, fordi alle de faldne Helte hørte ham til, og samlede hos ham i Valhall; Sejrfaderen, fordi han gav Sejren i Strid. Ddin var den visse af alle Guderne; hos ham hentede de andre stedse Raad i vanskelige Anliggender. Han øste Visdom af Jotnen Mimes Brønd, og satte ham derfor sit ene Øje i Pant, hvorfor Ddin altid beskrives som en eensøjet,

noget gammelagtig Mand, dog tænkte man ham sig forresten som stærk, smuk, bevæbnet med Epyd og Skjold. I Balhall og Vingoln, hvor Ddin bebertede Guder og Einherjer, nød han selv ikke andet end Wiin, der baade var ham Mad og Drik; Næsten gav han til sine tvende Ulve, Gere (Geri) og Freke (Freki), og sine to Navne, Hugin (Huginn) og Munin (Muninn), der sadde paa hver sin Skulder af ham. Disse Navne har han og en Del af sin store Wiisdom at takke, thi de flyve hver Dag ud i den vide Verden, komme hjem ved Daggurdtid, og sige ham da Bested om Alt hvad de have seet; derfor kaldes han og Navneguden. Derhos kan han fra sit ophøjede Sæde, Lidskjalt i Balaskjalt, see Alt, hvad der foregaar. Paa sin Hest, den aattefodede Sleipne (Sleipnir), den raskeste i Verden, rider han overalt, hvor han vil, i stærste Hast. Hans Epyd, Gungne (Gungnir), treffer Alt hvad han sigter efter. Paa Fingeren har han den kostelige Ring Draupne (Draupnir), af hvilken der hver-niende Nat drypper 8 ligesaa herlige Ringe.

Til Ddin var der, som det synes, indstiftet et eget Slags Menneſte-Oftring, hvilket maaſtee fornemmelig bidrog til at man betragtede ham som grusom og barsk. Den bestod deri, at den, der skulde ofres, hængtes i et Træ eller en Gulge, og gjennemboredes med et let Epyd, kaldet Geir. Ddin skulde selv have været den første, som indstiftede Oftringen ved at hænge, ofret sig selv, og gjennemboret af Geiren, paa hiint Træ, som derefter kaldtes Ygg-Shesten eller Ygg-Drafil (se § 11). Egentlig skulde vel derfor ogsaa den Ofrede hænge i ni Dage, i Lighed med Ddin, og Legemet hver Dag gjennembøres paany. Thi der fortælles i et enkelt Haandſkrift af Snorres Ynglingasaga, at Ddin, som her gjordes til et Menneſte, paa sin Dødsfeng lod sig „merke med Geirs-Odd“, d. e. lod sig stikke ni Gange i Hovedet med en Geir. Heraf maa man slutte, at Krigere, der døde Straadød, men dog ønskede efter Døden at komme til Ddin, istedetfor at lade sig hænge, hvilket i deres Sygdom ej vel gik an, lode sig merke med Geirs-odd, som en Antydning af Oftringen. Martsagen, hvorfor Ddin troedes at ønske disse Ofre, var, som man let seer, den, at han gjerne vilde faa Balhall saa talrigt befolket af Einherjer, som muligt. Derfor søgte han endog ved List at skaffe sig slige Ofre, saaledes som det fortælles om Wikar, se § 73. Med Hensyn til denne Offerkultur kaldtes han og Gulegramen, de Hængtes Herre (Hangaty), Draugedrotten o. a. d.

Ddins Hustruere ere Jord og Frigg (egentlig een og samme Personlighed); hans Medhustruere Jotunkvinden Grid, Gunlad, Nind; hans Sønner ere Thor (med Jord), Balder (med Frigg), Wikar (med Grid), Bale (med Nind), derhos Heimdall, Had, Brage; alle disse vare Hovedguder. Andre af hans Sønner vare Ty, Nev og Hermod,

Gudernes Sendebud. Oldtidens Konger og Fyrster satte stor Pris paa at nedstamme fra Odin, og derfor tillagde man ham efterhaanden flere Sønner, som Skjold, Stamfader for de danske Konger, Seming, Stamfader for de Norske, Sige, Vølvingernes Stamfader, o. fl.

Herne vare alle mere eller mindre Krigsguder (valtlivar), og Odin altsaa den ypperste Krigsgud. Det maatte han saameget mere være, som han modtog de faldne Helte i sine Haller. Krigen kaldtes derfor Odins Leg, Odins Vejr, Sverdet Odins Ild. Odin dyrkedes overalt med overordentlig Erfreygt, men ikke altid som den fornemste Gud. I Sverige gjorde man meget af ham, og det store Tempel i Sigtun var fornemmelig helliget ham, men i Norge gjorde man ofte mere af Thor. Jo længere man derimod kom sydpaa, desto mere anseet blev Odin, i Danmark, og fornemmelig i Tydskland og England. De hedenske Sæder havde et helligt Odinstempel paa Hartzbjerget; i Danmark er Odense i Fyen opkaldt efter ham; hos os findes der flere Gaarde, som i Oldtiden hed Odinshov, hvilket netop betegner Odins Tempel. Helt Halvøen Onsø har sit Navn efter ham.

Anm. Snorre fortæller om Odin, at hans Nafn var ligesaa forfærbeligt for hans Venner, som lussaligt for hans Benner. Derfor beskrives han af de christne Skribenter som en listig udseende, ondskabssub, gammel eensøjet Mand, der altid gik omkring og gjorde Fortreb; thi man troede virkelig, at Odin var til, og at han efter Christendommens Indførelse, var Hovedet for alt Djevlskab. Endog Nafndyrkerne tænkte sig ikke altid Odin som forskinket og venlig; undertiden fremstilledes han som lussub, grusom, uretfærdig.

Odins oprindelige Navnform var „Vodans“; saaledes kaldtes han, som man maa antage, blandt Goterne. Anglerne kaldte ham Woden, Tydskerne Wotan eller Wuotan. Navnet kommer af Ordet „vada“ Præt. öd (eg. vöd) d. e. vade, fare heftigt frem.

Navnet „Odinshov“ paa Gaarde i Norge er med Tiden gaaet over til Onshou, Onsou, Onse, een eneste Gang til Onsrud. Man kan være vis paa, at hvor en Gaard af dette Navn findes, har der altid i forlums Dage staaet et Odins Tempel.

Odins Navn er over alt, hvor Ansereligionen herskede, ogsaa blevet anvendt til at betegne Ugens midterste Dag. Vore Fædre sagde ödinsdag, hvoraf vort Onsdag, Angelsaxerne wödnescäg, hvoraf det engelske wednesday. Dog kaldtes denne Dag ogsaa ofte hos os Midvikudagr (Midt-Uge-Dag), hvilket siden er blevet til Rykkedag.

Den Eftighed og Snildhed, der tillægges Odin, tilligemed den Omstandighed, at Ugens 4de Dag bærer hans Navn, er Narsag i at Romerne, der troede blandt de tydske Guder, ligesom blandt de græske, at kunne finde en tilsvarende for enhver af sine egne, antog Mercurius for at være den samme som Odin, uagtet hiin ej, som denne, var den fornemste blandt Guderne. Saaledes fortæller allerede Tacitus, at Tydskerne dyrkede Mercurius som den øverste Gud, og denne Forestilling om Mercurius' Identitet med Odin forplantede sig endog til de tydske Folkelag selv. Derfor heber det i en verificeret anglist Prædiken mod Afgudsdyrkelse

omtrent fra det 8de eller 10de Aarhundrede, da Hebenfabet forlangt var udbryddet blandt Anglerne og kun bestod blandt de danske eller nordiske Beboere af Nord-England: „Der var en Mand ved Navn Mercurius . . , han var meget ondskabssuld og svigelsuld i sine Gjerninger, elskede Tyveri og Underfundighed; ham gjorde Hedningerne til en herlig Gud — . . han hedder paa Dansk med et andet Navn Odin (Odon)“.

Thor.

13. Næst Odin er Thor (Þórr egentl. Þunarr) den fornemste Gud. Han er den, som vogter Menneskene og deres Verk mod de raue Naturkræfter, personificerede som Jætnerne; han raadede derfor oprindelig for Luften og Vejrliget, og altsaa for Regn og Kornmodning, men ogsaa for Lynild og Torden, hvorefter han især tænktes at stræmme Jætnerne. Siden, da Vejrliget, Regnen m. m. anvises Bane-Guddommene, beholdt Thor kun Lynet og Tordenen tilbage, og man antog ham nu næsten stedse og ene sysselsat med Krig imod Jætnerne. Han har, heder det, en Vogn, hvori han ager, og naar den ruller, kaldte de det Torden, o: Thor-Den. Vognen drages af to Bukke, Tannugnjost og Tannagriisne (Tann-gnjóstr d. e. den tandgnissende; tanngriisnir, omtrent det samme), og disse have den Natur, at Thor kan slagte dem, fortære dem, og igjen lade dem levne op igjen, naar kun Benene samles i Guderne. Fordi Thor som oftest ager med disse Bukke, kaldes han Ake-Thor, (Öku-Þórr) Ake-Thor; desuden har han flere Navne, som Ving-Thor, Glorride, Endride.

Thors Nige heder Thrudvange (Þrúðvangar); der staar hans prægtige Hall, Bilskirne (Bilskirnir), den største i Verden, med 640 Sale. Thor har tre herlige Klenodier; det bedste er Hammeren Mjöllne (Mjöllnir), som Jætnerne heel ofte faa at smage; han kan efter Behag gjøre den liden og stor, han kan kaste den i Luften, den rammer altid, og kommer altid af sig selv tilbage. Derhos har han prægtige Jærnhandsker til at holde i Hammeren med, og et Styrkebelte: naar han spænder det om sig, vører hans Maa-Styrke. Uden Thor vilde Æserne ofte være komne i den værste Nød for Jætnerne, men han er altid paa færde naar de nævne hans Navn. Han er gift med den dejlige Siv (Sif), hvis Haar er af Guld (se nedenf. § 27); deres Børn ere Mode, og Datteren Thrud; med Jætnekvinden Jarnsara har han og Sønnen Mague.

Thor beskrives som illsinde og heftig; naar han ager mod Jætnerne nedstyrte Bjerge og staar Torden i Luer. Naar Guderne gaa til Things ved Yggdrasil, bryder Thor sig ikke om at drage over Bæd-Rast, men gaar en Gjenvej, vadende over dybe Elve. Undertiden overiler han sig,

og gaar derfor ikke flogt nok tilverks, hvorfor han da ogsaa et Par Gange er kommen tilfjort (se især § 42).

Thor dyrkedes næsten ligesaa meget som Odin overalt, hvor Anse-Religionen herskede. Størst var hans Anseelse i Norge, hvor han betragtedes som Landets Skytsaand. Der var det Sagn i Norge, at Landet i den fjerneste Oldtid var optaget af Jætner, der alle uddøde paa to Kvinder nær, men disse vare saa sterke og flemme, at da Nordmændene siden kom østenfra og bosatte sig, kunde de ikke fri sig fra Kvindernes Overlast, førend de paakaldte Thor, der med sin Hammer slog Kvinderne ihjel. Saaledes blev han Landets Skytsaand. Han beskrives fordetmeste som stor og sterk, smul og majestætisk af Udseende, med rødt Skjæg, og Rjællne i Haanden. Det store og prægtige Tempel paa Mæren i Thrændelagen var især helliget Thor; et andet herligt Tempel havde han i de ældste Tider paa Møstervæn. Desforuden havde han mindre Templer (Hørs-hof) rundt om i Landet, hvilket kan sluttes af Mængden af de Gaarde, som forhen hed Thorshov. Mange Steder vare ham ogsaa helligede, og bare Navn efter ham, s. Gr. Thorsøy, saaledes kaldtes en Ø, nu en Halv i Thjødling-Sogn (Skiringsdal), der indslutter Vigsfjorden; Thorsnes (nu Thosnes) en Halv i Smaalenene o. fl.

Anm. Navnet Thor kommer ikke, som man efter Ord-Ligheden skalde tro, af at Þora, at turde, at vove; men det er en sammenbragen Form af det ældgamle og ikke engang i Eddadigtene brugelige þunarr (Thonar), der svarer til Tyffernes Thunar, Dunar, Donner, og betegner Torden. Anglerne kaldte ham Þunor. Thrudvange eller Thrudheim, hans Riges Navn, betegner „Lapperhedens Marker eller Hjem“; Vilskirne, Navnet paa hans Hal, betyder: „den som opklarer Besjret“. Benævnelsen Aka-Thor, Aka-Thor, der kommer af „at aka“, at age, maa aldrig forandres til Kufa-Thor, som man hidtil har pleyet, thi dette giver aldeles ingen Betydning.

I Templet paa Mæren i Thronbhjem havde Thors Billede den fornemste Plads. Da Bønderne i Gudbrandsdalen ikke vilde antage Dlaf den Helliges Christendomsaaud, førte de deres store Thorsbillede frem: det var smykket med mange Koftbarheder baade af Guld og Sølv. Dlaf bød, som bekjendt, Kolbein Stærke slaa det i Stykker. Thorstemplet paa Møstervæn var saa helligt, at da Gjermanen, den magtige Thoralf Møstervæn-Slegg (Møsterbo), drog til Island, tog han Tord med sig fra Templets fire Hjørner, for derpaa at rejse et lignende Tempel paa Island; han byggede det ved Helgafell, som nu blev en stor Helligdom og Thingsted; hele Neset, hvor den laa, kaldtes Thorsnes. — De Steder som forhen hed Thorshov i Norge, hede nu Thorshou, Thoshou; s. Gr. Thole Sædegaard paa Thosnas i Smaalenene; Thorshou i Åkers Sogn, o. fl.

Som Tordengub og den, efter hvem femte Ugedag benævnes, blev Thor af Romerne anset for den samme som Jupiter. Derfor heber det i den oven anførte angelsaksiske Prædiken: „Denne Jovis (Jupiter) er den fornemste af alle de Guder, Hæbningerne i deres Branghed havde; han hed Thor blandt nogle Folkslag, ham elskede de Danske aller mest“.

(he hálte þór betwux sumum þjóðum, þone þa deniscan leóða laðad swibost).

Som Trolles Arofskænde og Bekæmper er St. Olaf i Folkesagnet efter Christendommens Indførelse traadt i Thors Sted. Med sit røde Skjæg og sit Kors eller Korsbannende Sværd ligner han saa temmelig Thor med Mjollne.

Balder.

14. Odins og Friggs Søn er Balder (Baldr), Fromhedens og Ulfuldighedens Gud. Han er saa lys og fager, at det stinner af ham, derhos er han viis, bestalende, mild og stansom, men dertil saa rejsfærdig, at hans Dom ej kan rygges. Hans Hjem, hvor hans Borg staar, hedder Breidablik (det vidt og bredt blinkende); der maa intet Ureent findes. Hans Hustru er den trofaste Nanna, Ners Datter og Odins Sønnedatter. Hans Søn er den retfærdige Forsete. Hvorledes i Tidens Løb Balder drabtes af sin Broder Had, og efter alle Tings Undergang kommer tilbage igjen, skal senere omtales (§ 48).

Balder dyrkedes overalt i Norden. I Norge havde han det vidtberømte Tempel i Sogn, hvor hele den til Gaarden viede Helligdom kaldtes Baldershage. Kongeslegter i Oldtiden gjorde sig det til en Ære at nedslamme fra ham.

Anm. Balder betegner kun „en Herre“, „en Fyrste“. I denne Betydning forekommer den tilsvarende Form bealdor hos Anglerne. Lybsterne have Mandensnavnet Paltar, hvilket tyder paa, at Baldersdyrkelsen ogsaa hos dem har fundet Sted. En Urt, de hvide Kamilleblomster, kaldtes i Oldtiden efter ham Balders Braa eller Hjelaa. Endnu for ikke meget lang Tid siden have overtroiske Folk bragt at fæste dem ved Døren for at afkræfte onde Aander. Til Minde om Balders Død og Brand paa Baalet holdt man i Oldtiden hvert Midtsommer en Fæst, hvorved der brændtes store Baal; endog efter Christendommens Indførelse vedvarede denne Skik, og er endnu i fuldt Flor: enhver Hænder St. Hans-Eftighederne. Maaskee har man her ved Balder tænkt paa den opvarmende Sol, der netop ved Midtsommertid er os nærmest, men da vender tilbage.

Njörd.

15. Njörd eller Njard (Njörd, egentl. Nirör) raader for Vindens Gang, styrer Søs og Ild; ham paakalder man til Lykke paa Søen og paa Jagten, ligeledes kan han give sine Dyrkere store Rigdomme. Han var, som ovenfor omtalt, egentlig fra Vanahheim. Da Freden mellem Æser og Vaner skulde besegles, stillede nemlig begge Parter Gæster, Æserne Høne og Vanerne Njörd, dertil spyttede alle de Sammentømne i et Kar, og af Spyttet dannedes en Mand, den vise Kvaafe (Kvásir). Fra den Tid af blev Njörd fuldkommen anset som en af Æserne, og det som en af de allerfornemste. Hans Bølg hedder Noatun, tætted Søen, der

frøomme Swaner udenfor og allens Søfugle. Njörds Børn vare GudFr. Frey og Gubinden Freyja; hans Hustru, deres Stifmoder, var Skade, en Jøtunkvinde. Æserne havde nemlig dræbt hendes Fader Thjass, hvilket siden nærmere skal fortælles, og Skade drog bevæbnet til Asgaard for at kræve Bøder. Man vilde ikke negte hende Fyldesgjæstelse, og tillod hende at vælge sig en Mand blandt Æserne, men kun efter Fødderne: mere skulde hun ikke see af dem. Hun saa et Par smukke Fødder, troede at det var Balder, og valgte Manden, men det var dog kun Njörd. De bleve ikke synderlig enige i Egteløbet, thi Skade vilde bo paa Thrymheim, hvor hendes Fader havde boet; Njörd vilde bo i Noatun. De sluttede da en Dreerenskomst, ifølge hvilken de begge først skulde være 9 Nætter i Thrymheim og siden 3 Nætter i Noatun. Men Njörd foreskrede strax efter de 9 Nætters Forløb, at han var hjertelig fed af Fjeldene; Ulvenes Tuden var fæl i Sammenligning med Swanernes Sang. Skade derimod paastod efter de tre Dage, at hun var ligesaa fed af Fuglestriget og Søens Brusen, der ej tillod hende at sove. Saaledes stilttes de ad; Skade drog hjem til Thrymheim og tilbragte Tiden med at gaa paa Ski og styde Tyr, og derfor heder hun Skiernes Dise, Skigubinden.

Njörd kaldes Vanernes Frænde, Vaneguden, den for enhver Plet rene Gud. Han dyrkedes vidt og bredt i Norge. I de gamle Offergilder drak man Njörds og Freys Skaal næst Odins, og naar man aflagde Ed, svor man ved Njörd og Frey og den almægtige As (enten Odin eller Thor). Flere Steder i Norge have Navn efter Njörd.

Anm. Om den egentlige Sammenhang med Njörd, see ovenfor § 9, og nedenfor § 16.

Blandt de Steder i Norge, der vare helligede Njörd, kunne merkes Njards (Gjeformen af Navnet Njördr er nemlig Njarbar) udenfor Naumbalen i Thronbjem, nu Nærø, i Oldtiden Sædet for berømte Konger; Njarbarlag i Søndhordeland, nu Lyngøen, og fornemmelig Njarbarhov — der ligesom betegner Njörds Tempel — paa Ringerike, hvilket Navn nu er forbrejet til Rorderhou. Hvor Rorderhous Kirke staar, der har der vel ogsaa i Oldtiden staaet et Tempel for Guden Njörd. De fleste Steder, som begynde med Nær, Nard, Nordr, har i ældre Tider været opkaldte efter Njörd, som Nordrum, Njarbarheim o. fl.

Noatun, Njörds Bopæl, betegner „Skibsstade“. Thrymheim betegner „Tordenhjem“.

Frey.

16. Njörds Søn var Frey eller Frøy (Freyr), smuk af Udbortes, mægtigere og mere anseet end Faderen selv. Han kaldes endog den herligste eller en af de herligste blandt Æserne. Han raader for Jordens Afgrøde og Marsvært, for Vejrliget, for Velstand og Lykke. Derfor paakaldtes han og stedse, naar man ænskede et godt Aar og Fred. Som Søn af

Banen Njerd kaldes han og Banesønnen; derhos Margudra, Nigdoms-Hjenteren. Han hersker over Alfheim og Lysalferne.

Frey besidder herlige Alenodier, forfærdigede af kunstrige Dverger; Skibet Skidbladner (Skidbladnir) for det første, der kan sejle baade paa Land og Hav, altid har Medber naar Sejlene spændes, og kan lægges sammen og stikkes i Lommen naar det behøves. Dernæst den herlige Galt Gyldeborste (Gullinbursti) eller Slidrugtanne, (Slidrugtanni), der kan fare i Luft og Hav, og stinner med sine gyldne Børster ligesom Solen og Maanen. Med denne ager han sædvanlig i en Kerre. Freys Hustru er den dejlige Gerd (Gerdr), Jotnen Gyners Datter. Frey saa hende nemlig en Dag, han havde forøjet sig med at gaa op i Ristjaltv; langt henne i Nord fik han Øje paa hende, da hun gik ind i et stort Huus; hun var saa dejlig, at det lyste af hende baade i Luft og Æ, og Frey blev strax forelsket. Han kunde hverken sove eller drikke for Sorg; hans Fader Njerd bad hans Tjener Skirne (Skirnir) spørge hvad der fejlede ham, og nu tilstod han sin Kjerlighed, men bed derhos Skirne rejse afsted og frie for ham. Skirne lovede det imod at Frey gav ham et herligt Sverd, som han ejede, der endog hug af sig selv. Derpaa drog han afsted og udrettede sit Vrende. Gerd fulgte dog ikke strax tilbage med ham, men satte Frey Steene efter ni Natters Frist, og han var imidlertid nær ved at forgaa af Utaalmodighed. Frey sarnede siden sit gode Sverd; i Kampen med Jotnen Belje maatte han bruge et Hjortehorn til at dræbe ham med, og naar Verdens Ende kommer, er Sarnet ham endnu føleligere. Hans heftige Kjerlighed til Gerd var i Grunden en Straf, Dvin havde paalagt ham, fordi han havde vovet at sætte sig i hans Sæde.

Freys Dyrkelse var udbredt over hele Norden og Tydskland. Isærdeleshed dyrkedes han i Sverige, ja det hed endog, at han skulde have regjeret i Uppsala under Navnet Ingre, Yngesrey eller Ingesrey, (Yngvisfreyr, Ingisfreyr, Ingunarfreyr) og at Ynglingeætten, Norges Kongæt, nedstammer fra ham. Paa flere Steder i Norge, Island og i Sverige vare Heste ham helligede, saadanne kaldtes Freysfarer. I Westergaustland gav man ham endog en Hustru, der maatte rejse om i Bygderne med hans Trævillede. En Mængde Steder i Norge have været indviiede til Frey, og mange Templer oprettede til hans Dyrkelse.

- n. Det er forhen nævnt, hvorledes Freyr nærmest synes at være den Benævnelse, under hvilken de gotiske, (saaledes og de ældre danske) Golt tilbage den øverste Gud, Dvin eller Bodan. Frey, eg. Frauja eller Fravis, betyder nemlig Stethen „Herren“, og Benævnelsen vilde efter Christendommens Indførelse ej have kunnet anvendes om den sande Gud, hvis den i sig selv havde indeholdt noget Begreb af Hedendom, eller hvis den havde været et særegent Navn for en hedensk Guddom. Af Benævnelsen „Yngvis Frey“, „Ingunar-Frey“, som ogsaa gives Frey, og som ganske svarer til

Anglernes „frea Ingvina“ d. e. Ingvinernes Herre, sees man, at vore Forfædre selv nærmest ansaa ham for en gotisk Gubdom, da Ingviern e, Ingvinerne, Ingvinerne eller Ingevonerne netop var Navnet paa den store mellemtydske eller gotiske Folkestamme. Disse tilbade ogsaa, som man erfarer, Jorden under Navnet „Nerthus“ som en særegen Gubdom, sandsynligvis ogsaa under Altnavnet „Fraujo“ d. e. „Fruen“, oldnorst „Freyja“. Tacitus fortæller saaledes om Nerthus's hemmelighebefulde Tilbedelse paa en Ø i Oceanet, hvilket man med temmelig Sikkerhed kan skjønne, at være Sjælland, eller som det tidligere kaldtes Sælund (d. e. det salige, herlige Opholdssted). Gubindens Billede kjortes, tilbættet, i et Slags Telt, paa en Vogn, forpændt med Rør, om blandt Folket paa den aarlige Festsdag; da var der almindelig Fred og Glæde, tilsidst afvaskedes Billedet i en hellig Sø af Trælle, der strax slugtes af Søen. Da et saadant Telt af Gøterne kaldtes hleipra, gjenkjende vi her strax hleipr eller Leidra paa Sjælland som Helligdommens Sted; om den samme Dftring fortæller endnu den tydske Forsfatter Thietmar i det 10de Aarhundrede: der ofredes, siger han, ved den aarlige Fests 99 Heste, 99 Hunde, 99 Hæner og 99 Mennesker; og først Kejser Henrik Fuglesanger sit i Aaret 984, i sin Krig med Gorm den gamle, denne Kultus tilintetgjort. En lignende Dfferkultus har sandsynligvis været indført i Svithjod eller Sverige af den saakaldte Ynglinge-Stamme, hvis gotiske Oprindelse sees alene deraf at de kaldte sig Ynglinger og udelede sin Herkomst fra Yngve eller Ingve, d. e. Ingvinernes foregionne Stammefader. I Svithjod havde allerede Ddin sit Tempel i Sigtun, hvor vel Dftringerne foregik paa nordist Viis; Frey derimod, saa siger Sagnet, oprettede Templet i Uppsala, og her har altsaa den gotiske Frauja og Nerthus-Dyrkelse været indført. Uagtet dette egentlig intet andet var, end den ældre Dyrkelse af Ddin og hans Hustru Jord, vare dog, som man kan skjønne, Ceremonierne saa forskellige, at Frauja og Nerthus bleve optagne som særskilte Guder. Men ikke nok hermed, deres Antal blev endog forøget. „Nerthus“, hvis Navnform er baade mandlig og kvindelig, blev gjort baade til en mandlig og til en kvindelig Gubdom, Moder og Fader til Frey; den mandlige var Guden Njorð, den kvindelige Njorðs foregionne Systers, som han skulde have haft til Egte, da han endnu var blandt Vanerne, men som han maatte stikke sig ved, da han blev optagen i Værnes Tal. Af Altnavnet fraujo eller freya gjordes en egen Gubinde „Freyja“ (se nedenfor § 25), af hvilket Navn „Frigg“ kun er en anden Form. Men da man dog erindrede, at „Fruen“ havde været Ddins Hustru, gjorde man ogsaa en Gubinde, „Frigg“ og kaldte hende Ddins anden Hustru. Hele denne Optagelse af gotiske Skikke og Eardomme var det vel, hvad man forstod ved Vanernes Optagelse blandt Værne. Et Beviis paa at denne særegne Vanekultus oprindelig var slavisk, ligger maaffee deri, at Slaverne netop havde en omtrent til Frey svarende Gud, kaldet Provo, som de tilbade i Lunde uden Billede (Provo efter Sprogreglerne = Frav-ja, Frav-is), og til Freyja en tilsvarende „Prije“.

Til denne Kultus hørte det altid, at Gubdommen kjortes om paa Vogne, saaledes og Frey's Billede, hvorom der ere flere Sagn. Derfor heber det og i et gammelt anglist Vers om „Ing“ (d. e. Ingve) at han først var hos Fiskbanerne, indtil han atter vendte tilbage over Vølgen, og Vognen fulgte ham. — Denne Vogn er det maaffee, som vore Forfædre have gjort til Skibet Skibbladne, der kunde sejle over Land og

Band. Ved Galtan „Gullinburst“ har man maaſkee nærmest tænkt sig Freys guldbelagte Hjelms, thi det var almindeligt at hente Hjelmsnavn fra de forskjellige Navne paa Sviin; man tænkte især paa den med Hjelmsbust besatte Kam, der lignede Svinets Forster; saaledes kaldtes en Hjelms „Hildeſviin“, en anden „Hildegalt“, o. s. v., og Anglerne tale i deres Kvad meget om Hildeſvineſkikkelserne paa Hjelmene. Deraf ſtammer maaſkee endog den poetiſke Benævnelse paa en Kriegerkonge jöfurr, der egentlig kun betegner „Hildeſviin“, tydtſt „Eber“.

Ogsaa mange Perſonsnavne ere dannede af „Frey“ eller „Froy“, ſom Freydis, Freygard o. s. v. Navnet Ynge, Yngve, eller Inge (Ingi) foretkommer i mange Sammenſætninger, ſom Ingeborg (Ingiþjörg) Ingebrikt (Ingiþrikt o: d. e. den ſom Inge klare), Yngvild eller Yngvild eller Yngvild (Ingvild), o. ſ., beuden brugtes og det uſammenſatte Navn Inge; man har baade norſke og ſvenſke Konger af dette Navn. Efter Chriſtendommens Indførelſe og Beſættelse ſynes man ofte at have ombyttet det hedenske „Ingi“ i Sammenſætningen med „Engil“ (Engel), ſaaledes finder man „Engilþorg“ iſtedetfor „Ingeþorg“, „Engelþrikt“ iſtedetfor „Ingeþrikt“. Dog har, i det mindſte i Norge, den ælgamle Form vedligeholdt ſig i Udtalen.

En ſaadan til Frey helliget Feſt, ſom ovenfor nævnt, havde Hovdingen Raunkell paa den øſtlige Kant af Island i det 10de Aarhundrede. Feſten hed Freyſare, og Ingen maatte ride paa den; da en af hans Huuskarle alligevel havde overtraadt Forbudet og reedt paa Feſten, maatte han bøde derfor med Livet.

En beſynderlig Kultus, der ſynes at have ſtaaet i Forbindelſe med Freys Kultus, og ſom minder om den gamle graeck-romerſke Priap-Kultus; var Tilbedelſen af Völse, aabenbart ſom et Slags Frugtbarhedens Gud, hvorom der er en merkelig Fortælling i Olaf den helliges Saga, i den ſaakaldte Hatesbog. At Völse er den ſamme ſom den fra hvem de ſaakaldte Völſunger (ſe § 62) nedſtamme, ſynes viſt; og ligeledes ſynes han at have været den ſamme ſom den „Volos“ eller „Blas“, hvem de gamle Ruſſer, der ogsaa hørte til Nordgermanerne, iſølge Annaliſten Neſtors Forſikring tilbade ſom Gud for Kvaget, alſaa vel for dets Frugtbarhed. Thi „Volos“ er kun den ſlavſke Form af „Vols“, hvoraf Völſi, Völſungr. Egentlig var Völſi viſtnok kun et Titnavn til Frey, eller rettere den ſom Frey dyrkede Emanation af Odin.

Ty.

17. Ty (Týr), en Søn af Odin, og hvis Moder ſiden egtede Jotnen Hymr (Hýmí), er ſaare djævt og tapper; han er det, ſom bør paakaldes i Strid, han ſtjænter Mod og Troſkab. Derfor er Ty den egentlige Krigsgud, og har ſtørre Lyſt til at vække Eplid, end Forligelſe. Hovdinge og Fyrſter kaldes efter ham Tyſ Frænder, og ikke ſaa Eteder i Norden ere eplaldte efter ham; dog ved man ej meget om ham at fortælle. Han foreſtilles eenhaandet, fordi Fenris-Ulven har bidt hans Haand af; hvorledes dette gif til, ſkal ſiden fortælles.

Anm. Soterne kaldte Ty Tiur, Anglerne Tiu, Dithyſkerne Ziu. I Øyðbygdland kaldtes han ogsaa med et andet Navn „Tyr“, „Tarr“, (hvoraf Tarr

dag, Gahtag, som Tirsdagen endnu kaldes). Saxerne synes at have dyrket ham fortrinnsvis under Navnet Saxnót, i Angl. Form Saxneát, d. e. Saxernes Kathmerat (Genof) paa oldn. vilde Formen lyde Saxanautr.

Tyr eller Tir betyder ogsaa i Almindelighed en Herre, og Fleertallet Tyvar eller Tivar Guderne, s. Gr. Val-Tivar. Tirsdagen har sit Navn efter ham: hos Tydskerne Tirsdag, Distag, Dienstag, hos Angelsaxerne Tiwesdæg, hos Engländerne Tuesday. Af Steder benævnte efter Tyr, som bevise, at han dyrkedes i Norge, kunne nævnes Tysfjord i Nordlandene, Tysnæs i Søndhordeland, o. fl.

Heimdall.

18. Heimdall (Heimdallr) er ogsaa en af Hovedguderne; om ham siges det, at han er stor og hellig, og at han kaldes den hvide Næs, hvorfor man kan slutte, at han har været regnet som en af de Fornemste blandt Guderne. Han er paa en underbar Maade fød og baaren af 9 Jætunmøer, ved Jordens Rand, i Tidens Dyhav, og nærret af Jorden. Nogle kalde ham Odins Søn. Hans Tænder ere af Guld, han kan Nat og Dag see over hundrede Mile vidt; han kan høre Græs vove paa Jord, og Uld paa Sauder; derfor er han Gubernes Vægter. Som saadan boer han ved Bævmæss, for at passe paa, om Jætnerne skulde komme; han har en stor Luur, Gjallarhornet, hvori han da støder, saa at man hører det i alle Verdenes. Hans Bolig her ved Himlens Ende hedder Himmelsborg (Himinbjörg). Forreften ved man liden Vefled om Heimdall. I Skaldetvad forekommer han; han kaldes Gullintanne, fordi han har gyldne Tænder, og Hallinskide. Istedetfor „Guld“ sagde Skaldene ofte „Heimdalls Tænder“. Hans Hest hedder Guldtopp, hans Sverd Høfud (Hoved).

Anm. Heimdall kaldes ogsaa undertiden Heimboell (i Gen. Heimdallar). I den yngre Edda antydes flere af hans Bedrifter, men de beskrives ikke nøjere; der staar nemlig: Heimdall kaldes og Angriber af Vølge-Støret og Siggastein: da stred han med Loke om Brisinge-Smykket; han kaldes ogsaa Bindler. Om alt dette kvad Ulf Uggesøn meget i Hunsdraapen, hvor og fortælles, at de begge vare i Sæthunds Egnelse. — En tidligere Fortælling om Brisingesmykket nævner Intet derom. Heimdall kaldes ogsaa den hvide Næs. I det saakaldte Sagabrubstykke om Toar Bisfadme og Harald Hildetand sammenlignes Kong Gubrod, Toars Farbroder og Ingvald Ibraades Svigersøn, med Heimdall, som her kaldes den dumme blandt Hjerne. Underligt nok, kaldtes en Bui ogsaa skundom „Hallinskide“. Aarsagen er nu ikke let at finde.

Brage. Fortsete.

19. Brage, Odins Søn, er Gud for Veltalenhed og Skaldkunst. Ham hædrede man højt i Norden. Hans Skaal blev ved Offergilberne drukken strax efter Freys, og man aflagde derved høitidelige Løfter om

at vilke udføre et eller andet Størverk. Brage forestilles som en ærværdig, langfjæget Mand; efter ham kaldtes allslags Staldstab Bragr. Hans Hustru er Idun, der ejer de herlige Æbler, hvorefter Guderne altid fornyges, naar de begynde at blive gamle.

Anm. Ved „Brage“ tænkte man vel nærmest paa Frembringeren af det Slags Sang, hvorved, efter Tacitus' Beretning, de gamle Germaner søgte at opmuntre sig selv og fræmme deres Fiender strax førend et Slag skulde begynde. Anglerne havde nemlig et Ord, kaldet brōga eller herebrōga, der synes at være uledet af „brag“, og betegner den paniske Skral, som i Kampen betog en af de stridende Hære. Dog har maaskee denne Sang tillige indeholdt Fyrstens Priis, thi „bragr“ bruges fornemmelig om et saadant Hæderord. For øvrigt torde det ej være saa usandsynligt, at „Brage“ oprindelig har været Dvin selv, ligesom flere af dem, der kaldes hans Sønner. Dvin kaldes ogsaa stundom „Sibfeg“.

20. Forsete, Balders og Nannas Søn, er Retfærdighedens og Forligelighedens Gud. De, der bringe deres Trætte for ham, gaa aldrig uforligte tilbage igjen. Hans Hall, hvor han holder Dom, hedder Glitne (Glitnir), den er dejlig, med Støtter af Guld, og Tag af Sølv. Forsete dyrkedes, som det synes, ibrigen, thi baade i Tydskland og Norge findes Steder opkaldte efter ham, som Den Fosetisland (maaskee Helgoland) ved Elbens Udløb, og Forsetelund i Dnæs Prestegjeld i Smaalenene.

Anm. „Forsete“ betyder oprindelig kun „den der har Forsædet“. Navnet kunde saaledes ogsaa passe paa Dvin.

Hæd. Vale. Vidar. III.

21. Om de fire Hovedguder Hæd (Hödr), Vale (Vali), Vidar (Vidarr) og Ull (Ullr) veed man kun saare lidt. Hæd, Dvins Søn, er blind, men sterk; han er den, som mod sin Vilje uheldigviis kommer til at dræbe Balder; siden bliver han selv dræbt af Vale, og kommer ej tilbage før efter Verdens Undergang. Hæd er rimeligviis den blinde, ubetvingelige, uforudseelige Eljæbnes, fornemmelig Krigslyffens, Gud. Vale eller Ale, Søn af Dvin og Hind, har sin egentlige Bolig i Valastjalt, er en djærv Kriger og god Skytte, vasker og klipper sig ej før han har bevænet Balder paa Hæd, og overlever Verdens Undergang; ligeledes Vidar, Søn af Dvin og Jotunkvinden Grid; han er den stærkeste næst Thor, han kaldes den taus, hjælper ofte Guderne af Nød, og sønderlider tilsidst den grumme Fenris-Ulv med sin tykke Sko. Ull, fager at see til, er en flink Bueskytte og Skiløber; ham hør man paa kalde i Enekamp. Han er en Stifføn af Thor, og Søn af Ein. Hans Hjem hedder Ydale.

Anm. Hvorfor man ved „Hæd“, egentlig „Hædy“ (hos Saxo Hotherus) nærmest maa tænke paa den blinde Krigslyffe ligger i Navnets appellative Betydning, thi i Sammensætninger bruges det saaledes, at man tydeligt kan see det skal betegne „Kriger“, f. Ex. „Hödbroddr“, (Krigens Brod), de

oldtykke Navne „Hodubrand“, „Hodubrecht“, angl. „Hædubrand“, „Hædubrecht“.

Om Bales Mober Rind, (egentlig Brind), og Raaden, hvorpaa Ddin blev Bales Fader, se nedenfor § 50.

Wibars Navn kommer af vida o: vinna, „vinde“, og „hars“ hvoraf herr (Hær) i Gr. (Gunnar, angl. Gúðhere o. s. v.) Paa angl. vilde Formen lyde Wishero.

„Ull“ skulde egentlig lyde Vull, Vulþ, gotisk Vulþus, angl. Wuldor. Det Ord bruges her kun appellativt i Betydning „Glands“, „Berlig-het“. Derfor skulde man snarest antage, at „Ull“ oprindeligt kun har været et Tilnavn for Ddin, eller ogsaa for Thor. Navnet „Hdale“ kommer sikkert af det ældgamle Ord fyr, (egentlig ivr), der endnu eksisterer i Engelft under Formen yow, Tydfst Eibe, Angl. iw eller eow d. e. Bar-lind, hvoraf Buer gjordes; i Oldn. bruges „fr“ derfor kun i Betydning „Bue“. „Hdale“ er altsaa Barlind-Dalene. Navnet „Ullin“ synes nærmest at være et Tilnavn for Ddin.

Høne. Lodurr.

22. Blandt Guderne nævnes ogsaa undertiden, Stjont meget sjelden, tvende, nemlig Høne (Hœnir) og Lodurr (Lodurr). Den første omtales i den yngre Edda i Fortegnelsen over Hovedguderne, og nævnes desuden ofte som Ddins Rødsager; den sidste omtales i Völuspaa tillige med Ddin og Høne som Menneſternes Skaber. Det hedder her, at disse tre mægtige og kjerlige Væser kom til Stranden, hvor de fandt Aſt og Embla livløse, uden Mand, Sjæl og Blod, at Ddin Stjente dem Mand, Høne Sjæl og Lodurr Blod og Farve. Men i den yngre Edda hedder det, at Aſts og Embla's Skabere vare Bors Sønner, Ddin, Vilje og Bee. Heraf synes man simpeltthen at kunne slutte, at Bile og Bee vare de samme som Høne og Lodurr. Imidlertid finder man ogsaa ofte i Forbindelse med Ddin og Høne nævnt Loke ifødet for Lodurr; og da nu Loke, som nedenfor skal viſes, ſjensynligt betegner Idens Kraft, maa man ſølgelig antage, at Lodurr ligeledes har betegnet dens velgjørende Virksomhed, og derved ſiden urigtigt er ſlaaet ſammen med den ondſkabsfulde Loke. Ddin, Høne og Lodurr, eller Ddin, Vilje og Bee ere aabenbart etſlags Aſa-Treenighed, der ogsaa ſtundom betegnedes med Navnene Hår (den høje), Jafnhår (den jevnhøje) og Þridi (den tredje). Ddin (Ddins) er den fremdrivende, den ſom giver Impulſen, Vilje betegner Viljen, og Bee, Indvieren, den lutrende og viende Id, det opbarmende, belivende Princip. Fortællingen om hvorledes Høne udleveredes til Vanerne ſom Gæſtel er ovenfor berørt. Den meddeles i Snorres Ynglingaſaga, hvor det hedder, at han var en ſtor og ſmuk Mand, og at Væſerne udgave ham for at være ſærdels paſſende til Høvding, men at de dog for Gifterheds Skyld ſendte den viſe Mime med; at Vanerne virkelig gjorde Høne til Høvding, og at det gik godt ſaa længe Mime var tilſtede, men at han ej

vidste at hjælpe sig, naar han uden Mimes Besledning stude afgjøre noget vanskeligt Anliggende; hvorfor Vanerne omsider bleve ærgerlige, dræbte Mime, og sendte hans Hoved til Æserne. Denne Mythe i Forbindelse med den Omstændighed, at Høne og Lodurr, eller Vilje og Bee, virkelig ligesom forsvinde af den oldnorske Mythologi, efterat der har været Tale om Æsernes Urtid, eller før Freden med Vanerne, synes at vise, at Optagelsen af de nye Baneguddomme, hvorved en ny Treenighed, bestaaende af Odin, Frey og Njerd opkom, har trængt hine andre Personligheder af den gamle Treenighed tilbage i en dunkel Baggrund, saa at de nu virkelig høre blandt de Edda-Guddomme, hvorom man veed allermindst Bested. Hiint Sagn, at Høne skal være sendt som Gæst til Vanerne, og at hans Navn saa sjelden forekommer blandt Æserne, ere Omstændigheder, som nødvendig maa staa i nøje Forbindelse med hinanden. I Skalda siges det, at Høne ogsaa kaldes den hurtige eller langfodede Næs, og Sandfongen. I det ovenomtalte Sagabrudstykke sammenlignes Nævel Slængvandbaug, Kong Helges Broder og Ivar Vidfadmes Svigersøn, med Høne, som her kaldes den ræddeste blandt Æserne. At der har været flere Sagn om ham, end de, der ere komne til os, synes af det ovenfor meddelte at være utvivlsomt.

Anm. 1. „Høne“ (Hæmir) kommer aabenbart af Ordet hæna, at lokke, beslagtet baade med hani (Hane) og hæna (Høne). Høne er altsaa „den lokkende“, den som giver Tegn, ytrer sin Vilje. Lodurr er aabenbart beslagtet med det tydske „lobern“ d. e. lue, blusse. Vø er sammendraget af Vigi eller Vihi af at „vlgja“, indvie, gotisk „veihjan“. Paa gotisk vilde Odin, Vilje og Bee hedde: Vódans, Vilja, Veihja, hvorved Riimbogstaverne komme frem.

Anm. 2. I en ældgammel norsk Egendebog om Helgeners Bedrifter, der nu opbevares paa Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn, fortælles det, at Hædningerne anklagebe Clemens Romanus fordi han bespottede deres Guder, og enhver af de romerske-græske Guder opregnes nu med en særegen Benævnelse af Bespottelsen. I den norske Fortælling ere de romerske Gudenavne gjengivne med norske, og Riimbogstaverne ere derhos iagttagne, f. Ex. hann seilir Frey, geyr Gefjon o. s. v. (han kalder Frey en Løse, spotter Gefjon o. s. v.) her hedder det ogsaa hatar Hæni (hader Høne). Desværre har det ikke lykkets os at overkomme den latinske Original, ved Hvilken man kunde have udfundet, hvilken romersk Guddom vore Forsædre ansaa svarende til Høne; dette vilde igjen kunne give os en Forestilling om, hvad vore Forsædre ved ham have tænkt sig.

Loke og hans Børn.

23. De tolv Hovedguder foruden Odin vare altsaa i Nafsalæren, saadan som vi gjennem Eddaerne kjende den, Thor, Njerd, Frey, Valder, Ty, Heimdall, Brage, Forsete, Had, Vidar, Vale, Ull. Dernæst nævnes ogsaa blandt de fornemste Æsers Tal Loke eller Lof

(Loki, Loptr), naaget han mere kan kaldes deres Fiende. Han er af Jotun-Væ, thi hans Fader er Jotnen Farbaute, hans Moder Jotunkvinden Laufey (Laufey), og dog blev han knæsat af Odin og optagen i Væernes Tal. Lofe er fager og dejlig af Udvortes, men ondskabsfuld og listig; det er hans Glæde at gjøre Væerne allehaande Fortræd, og vel er han ofte nødt til at gjøre det Onde godt igjen, ja han hjælper dem endog stundom ved sin Klogskab af stor Nød; men ikke desto mindre er og bliver han deres Fiende, hvor det gjælder, og Jotnernes hemmelige Ven. Lofe var den egentlige Ophavsmand til Balders Død; han vil ved Verdens Ende optræde som en af Jotnernes Anførere, og fornemmelig ville hans forfærdelige Børn gjøre Skade. Thi med Gygen Angerboda i Jotunheim havde han tre Børn: Fenre (Fenrir), Jarmungand (Jörmungandr) og Hel. Fenre er en glubende Ulv, der ogsaa kaldes Fenris-Ulven; Jarmungand er en gruelig, ædderspyende Slange, og Hel en søl Kvinde. Disse Børn fødtes op i Jotunheim, og Guderne vidste forud, at de skulde velde dem meget Ondt, derfor befalede Alfader eller Odin Guderne at bringe dem til ham. Dræbe dem vilde de ikke, da Skjebnens Gang ej maatte brydes, og heller ikke Balhals hellige Fristed krænktes, men de søgte paa andre Maader at blive dem kvit. Hel blev nemlig sat ned i Niflheim, til at raade her og modtage i sit Hjem alle dem, der døde af Sot eller Allder, det være sig Menneſter eller andre Jordens Beboere. Jarmungand kastedes ned i det dybe Verdenshav, hvor den vorede saaledes, at den kan lægge sig i en Kreds omkring Jorden, og bide sig i sin egen Hale. Derfor kaldtes den almindeligviis Midgaards-Ormen, da den omslutter Midgaard. Ulven blev derimod opfodt i Nafsgaard, og var saa vild, at ingen uden Ty turde bringe den Mad. Da den vorede altfor sterkt, bleve Guderne alvorlig bange, og besluttede at binde den. De foreslog den ligesom for Eysg at prøve sin Styrke, om den kunde sønderslide en Lænke, som de havde faaet istand; Ulven, der kjendte sin Kraft, lod sig binde, men rev strax Lænken itu. En anden dobbelt saa stærk Lænke havde samme Skjebne, men nu lod Alfader Skirne drage til Dvergerne, for der at faa et uslideligt Baand forfærdiget. Dvergerne gjorde et Baand af Katte-Trinets Lyd, af Kvindens Skjeg, Bjergets Rødder, Bjørnens Sener, Fiskens Ande og Fuglens Melk; derfor har heller ikke længer Kattetrinene nogen Lyd, Kvinden noget Skjeg, eller Bjergene Rødder, o. s. v. Baandet kaldtes Gleipne eller Gleifne (Gleipnir), og var ligesaa fiint og blødt at føle paa som Silke. Væerne bragte nu Ulven ud paa Holmen Lyngve i Søen Siglirne, og spurgte ham om han vilde lade sig binde med Gleipne. Ulven, som merkede at der var List derunder, tillod det kun paa de Vilkaar, at en af dem lagde sin Haand i

dens Mund til Pant paa at de igjen vilde løse den, hvis Baandet var uslideligt. Æserne vilde nødig til, og saa tvivlsaaeligt paa hinanden; endelig gif Ty frem og lagde sin højre Haand i Ulvens Mund. Nu blev den bunden, og jo stærkere den sparkede, desto fastere sluttede Baandet; den kunde paa ingen Maade saa det afflikt, og da det ej var Æsernes Agt at løse den, bed den Ty's Arm af. Enden af Baandet droge Æserne gennem en stor Helle, stødte den dybt ned i Jorden, og lagde en Klippe derover. Ulven bar sig fælt og vilde bide rundt om sig, men de stak et Sverd i dens Mund, der spærrede den op; den brøler græsseligt, og sagler saa stærkt, at det bliver til en heel Aa. Saaledes ligger den til Verdens Ende, men da kommer den løs, og er Æsernes værste Fiende, ja den sluger Odin selv. Endelig dræber Vidar den.

Om de mange stemme Streger, Lofe spillede Æserne, og om de Straffe, han led, skal siden tales. Hans Hustru var Eiggyn (Sigyn, Signý), og med hende havde han flere Sønner. Desuden var han paa en egen Maade Fader eller rettere Moder til Odins Hest Sleipne. Thi kort efter at Midgaard var istand, og Guderne tænkte paa at opføre en fast Borg til Værn mod Jotnerne, kom en Jotun-Smed eller Arbejder og lovede at bygge Bergen paa et Aar, imod at saa Freyja, Sol og Maane i Løn, men var der første Sommersdag noget tilbage i Bygningen, skulde han intet faa. Æserne troede ganske sikkert at kunne love det, og den sule Lofe raadede mest dertil, men da Hiin begyndte Arbejdet, gif det langt hurtigere fra Haanden, end man ventede, thi hans stærke Hest Svadilfare trak om Natten Steen saa store som Fjeld. Da der blot var tre Dage til Sommermaal, var alt Borgeledet paaabegyndt, og Æserne bleve nu alvorlig bange, thi de vilde for ingen Priis miste enten Freyja, eller Solen og Maanen. De toge fat paa Lofe, som havde givet dem det flette Raad, truede ham med Døden og stræmte ham saaledes, at han lovede at hitte paa en Udvej. Han forvandlede sig nu til en Hoppe, der kom vrinslende ud af Skoven om Aftenen netop som Svadilfare trak Steen. Svadilfare sled sig løs, løb efter Hoppen, op til Skovs, og Bygmeisteren efter; hele den Nat blev der ingen Steen trukket og Arbejdet saaledes forspildt. Bygmeisteren blev rasende, men Thor knusede hans Hoved med Mjølne, og Hoppen, den forvandlede Lofe, fødte siden Sleipne, den hurtigste Hest i Verden, graa, med 8 Fødder.

Anm. Navnet Lofe, som maa skee er beslagtet med Lofe eller Lue, eller ogsaa betyder den, der gjør Ende paa Alt, synes at vise, at man ved denne onde Gud har tænkt sig den ødelæggende Ild, fornemmelig den underjordiske. Siden anfaa man ham for Hovedmand til alt Ondt, for et Slags Djævel, og Sagnet om ham har baade i Norge, Danmark og Sverige vedligeholdt sig til vore Tider. Han kaldes paa flere Steder endnu Laake, Laake Eagen søn (Laufoy-Søn), og faaer kommer i Biser; altid som et

ondskabssuldt Væsen. At Eoke og Eoburr aabenbart, idetmindste i enkelte Henseender, har været anset som de samme Væsner, er ovenfor omtalt.

Angerboda, Navnet paa Uhyrernes Moder, betegner den, som bebuder Sorg. Fenre, Fenris-Ulven, betyder rimeligvis Uhyrernes Ulv, og har enten Hensyn til den underjordiske Ald, ligesom Eoke selv, eller til det ved Jordens og Himlens Undergang opstaaende Mørke. Den kaldes og Vanagarm (Vane-Hunden), Vanagand (Vane-Uhyret). — Jormun-gand betyder egentlig (Jordkreds-Uhyret), da „Jormun“ er Jordkredsen. Benævnelsen Midgaards-Ormen er almindeligere. — Om Hel skal siden vorde talt. Gleipne, Navnet paa Ulvens Baand, betyder den som sluger, som griber, fordi Baandet holder ham aldeles fast. I Skalda, eller anden Part af den yngre Edda, hvor Fenrisulvens Baand og Kæmper vidtstøbt beskrives, omtales Gleipne eller Gleifne ikke som selve Baandet, men som Hæderen eller Godsklemmen, der holder ham fast. Der staar: Ámsvartnir heder Baandet, Ljngvi Holmen i Baandet, Siglitnir en Høide paa Holmen, og Þviti en Steen eller Pæl, der staar paa Høiden, Gjöll et Hul, som er boret gennem Stenen, og Hræda det Baand eller Kænte, hvormed Ulven er bunden. Kænten er dragen igjennem Hullet, og Gelgja heder den Bom eller Stang, som er stukket foran Hullet. Gleifnir heder Hæderen, der holder ham. De to første, der ikke holdt, hedte Lødingr og Drómi.

Fortællingen om Opbyggelsen af Asernes Borg og Røstet til den stærke Bygmester er, som det synes, den ældste Form, under hvilken dette, i mange Stikfæller hos alle germaniske Folk fremtrædende, og, som saa mange andre, paa Christendommen overførte Sagn forekommer. Snært er det en Trold, der har faaet Røstet om Sol og Maane, for i Hast at bygge en Kirke, snart er det Djævelen, der, for at bygge en Bro eller Bygning, har faaet lignende Røstet om en Sjæl eller noget Gaadant. Slige Sagn forefindes f. Ex. om mange Kirker i Norge og Danmark, fornemmelig Domkirken i Lund, om Djævelsbroen i Schweiz o. a. d.

Hermod. Skirne.

24. Blandt flere underordnede Åser, der i og for sig være mægtige nok, men egentlig dog kun være de andres Tjenere, nævnes især Hermod (Hermódr) og Skirne (Skirnir). Om Skirne, Frey's Tjener, er forhen talt. Hermod var Odins Søn, og havde Tilnavnet den rappe; han brugtes til allehaande Budstæber og Vrender. Odin havde selv skjænket ham Hjelms og Brynne. Hermod sendtes blandt andre Vrender til Niflheim, for at hente Valder tilbage; Hermod og Brage sendtes afsted for at byde Haakon Adelssteensfostre velkommen ved Ankomsten til Valhall.

Anm. Skirnir betyder den Opklarende, og har vel Hensyn til den klare Lust, der følger Solens Straaler. Hermódr betyder den Stridsmodige.

Nafsynjerne. Frigg. Freyja.

25. Blandt Nafsynjerne er ligeledes tolv eller tretten de fornemste Hovedgubinder, nemlig Frigg, Freyja, Saaga, Gir, Gefjon, Sjafn (Sifn, Sjafn), Lofn, Baar, Syn, Hlin, Snotra, Fulla og Unaa.

Men da Fulla og Gnaa, tildeels ogsaa Hlin, kun ere Friggs Tjenetinder, bør man heller i deres Sted regne de langt fornemmere Idun, Nanna og Siv. Næst disse maa Signy, Gerd og Skade sættes, hvorefter de være af Jotunslæggt; foruden nogle andre af Gadernes og Gudindernes Døtre.

Frigg og Freyja ere de fornemste af Gudinderne, og forberles ofte; endog Navnet er vistnok oprindelig eet og det samme. Frigg var den øverste Hersterinde, Freyja ligeledes; Frigg var gift med Odin, Freyja med Od (Óðr); Freyja deelte de faldne Kæmper med Odin; kort, Alt tyder paa at begge disse Gudinder allerlængst tilbage i Oldtiden udgjorde eet, men først senere ere adskilte. Saaledes, som de gamle Sagn ere komne til os, gjøres der stor Forskiel mellem dem. Frigg er Datter af Fjorgyn; hun er Odins Hustru, den fornemste af Afsynjerne og Moder til Valder. Hun skal ejensynligen forestille den frugtbare, alt Liv frembringende Jord, hvilket man baade kan skjønne af hendes og Faderens Navn, ihvorvel flere af Odins andre Hustruer eller Elsketinder ligeledes have Navne, der betegne Jorden, ja endogsaa een, Thors Moder, ligesom kaldes Jord eller Jord. I det Hele hersker der i alt dette en stor Forvirring, thi gamle og nye Sagn ere sammenblandede. Friggs Bolig er det prægtige Fensale. Afsynjerne Hlin, Fulla og Gnaa (Guá) stode nærmest under hendes Befaling. Hlin bevarer og passer paa de Mennesker som Frigg vil sikre mod Fare. Fulla, en Mø med lange, hængende Haarløkker, ombundne med Guldbaand, bærer Friggs Hælle, passer paa hendes Sko, og udfører alle hendes hemmelige Grender. Gnaa udfører ligeledes Friggs Grender, især hvor det har Hast, snart til denne, snart til hiin Verden; hun rider da paa Hesten Hovvarpne (Hófvarpnir), der farer baade i Luft og Vand. Frigg dyrkedes overalt i Norden, ogsaa af enkelte tydske Stammer.

Freyja var af Baneslæggt, Datter af Njord og Søster til Frey. Hun blev, som det hedder, ved Fredeu med Banerne udleveret af disse og optagen i Afsynjernes Tal. Hun var gift med Od, der forlod hende og drog i fremmede Lande; ofte græder hun efter ham, og hendes Taarer ere af Guld. Hendes Døtre, Noss og Gerseme, (Hnoss, Gersimi), ere saa dejlige, at alle kostlige Klenodier have faaet Navn efter dem, ligesom Navnet Frue skal være dannet efter Freyja. Freyja ager i en Kerre, med tvende Ratter; hun ejer det dejlige Bryllupsfyffe Brisning (Brisingamen). Hun boer i det prægtige Folkvang (Fólkvangr), hvor den store Sal Sessrymne (Sessrymnir) findes. Af alle faldne Helte hører det halve Antal hende til; hun har Ret til at vælge dem, og de komme til hende i Folkvang. Men fornemmelig er hun mægtig i Elfskovs-Anliggender, og god at paakalde i disse; dog er hun ikke den eneste Kjerligheds-Gudinde,

thi Sjsfn eller Sjafn er den, som opvækker Elfvor hos Mænd og Kvinder, og Bosfn hjælper dem til at faa hinanden, som elste hinanden, men have Hindringer at kæmpe med.

Freyja har flere Navne; hun kaldes Vanadis, fordi hun var af Vaner; der fortælles at hun engang drog ud at søge Od og gav sig paa Rejsen forskjellige Navne, nemlig Mardall (Mardöll), Harn (Hörn), Gefu og Tyr. Af disse Navne har man villet udlede, at hun skulde raade for Maanen og dens Omverlinger, ligesom Broderen Frey for Solen.

Anm. Det er allerede ovenfor viist, hvorledes Frigg egentlig ikke er nogen anden, end Jord, Odins saakaldte første Hustru; og at ligeledes Freyja oprindelig synes at være den samme. Undertiden kaldes ogsaa virkelig Frigg selv Jord; Andre paastaar at Jord er Datter af Frigg; endnu andre sige at Jord var Datter af en vis Dnir og Ratten. Ogsaa Langobarderne byrlede Odins Hustru under Navnet Frea (Frigg eller Freyja). Det fortælles, at da Vinilerne (= Langobarderne) engang førte Krig med Bandalerne, lovede Bodan det Golt Sejre, som han først fik Dje paa ved Solens Dgang. Gambare, Vinilernes fornemste Kvinde, bad Frea, Bodans Hustru, hjælpe sig, og Frea sagde hende, at Vinilernes Kvinder skulde drage deres Haar ned paa begge Sider af Ansigtet, binde det under Hagen ligesom et Skjeg og herpaa ved Solens Dgang begive sig udenfor den Slut, af hvilken Bodan plejede at see ud imod Osten; da vilde de nok falde ham i Hænderne. Bodan saa disse Stikkelser, og spurgte: hvad er det for Langskjegger (Langenbærte)? Frea bad ham nu holde sit Øste og give Vinilernes Golt Sejre, men siden kaldte de sig Langobarder. — Jord kaldtes ogsaa Lodyn, (Hlodyn), hvis Betydning er uvis; hos Tydskerne Hludana. Fjorgyn, Navnet paa ~~Freyja~~ ^{Freyja's Moder}, betyder den Liv-Bækkende, af fjör, = Liv, medmindre det ligesom skulde være det gotiske færguni, Fjerg.

Navnet Freyja eller Frøya betyder, efter hvad vi have viist, ikke andet end vort „Frue“, ligesom i got. frauja betyder „Herre“ og et tilsvarende frauja maa have betydet „Frue“; og rimeligviis har man ej opkaldt Frue efter Freyja, som Sagnet beretter, men omvendt. Sagnet om „Od“ og hans Bortrejse er saare vanskeligt at forstaa; at „Od“ egentlig er den samme som „Odin“ er høist rimeligt. — Afslaget Klenodier kaldtes virkelig af vore Forsfædre Hnossir eller Gersemar; af Angelsaxer Gæruman: heraf gjorde de Danske Gersum, Gersom; saaledes benævnes endog alt fortrinligt, udmerket, som „Gersommens Gist“ — en ypperlig Gist. Folkvang, Navnet paa Freyjas Bolig, betyder „Folkenes Bang“, Plads, Særsymne, hendes Sal, betyder den der rummer mange Sæder. Alt dette viser hendes store Magt og Anseelse; der fortælles, at hun hver Dag rider ud med Odin for at vælge Valen, = vælge sin Halvpart af de Faldnes Tal. Atter et Merviis paa, at hun egentlig maa have været Odins Hustru, d. e. Frigg eller Jord. Om nu hendes Part ogsaa skulde deeltage i Balhalls Lykkeheder, og alene bo hos hende, eller altid opholde sig i Folkvang, nævnes ikke. Ellers synes dette Sagn at være Karsagen til den store Anseelse, Kvindeskønnet nød hos de nordiske Folkeslag, tværtimod hvad der var Skik og Brug hos de sydlige. Om Freyja fortælles desuden, at hun var den

egentlige Mesterinde i den stærkeste Tryllekunst eller Seid, der i tidligere Tider ansaaes for en Vederstyggelighed; hun var altsaa Tryllekvindernes eller Halaernes Hærskende, og hvor stor Anseelse disse nød, fornemmelig i Krigen, hos Stridsmændene, vide vi især af Beretningerne om de gamle Tydskere. Af Navnene Mardall (Harboerfken), Harn (den hornede?), Geln (den gavmilde) har man isærdeleshed villet finde Betydninger paa hendes Naadighed over Maanen, da nemlig Mardall skal betegne den mørke Maane, Harn det tænkte Ry, Geln Fulbmaanen. — Blandt andre Bemærkninger paa Freyjas Anseelse er ogsaa det, at Fredagen har faaet Navn efter hende; hos os forbum Frjådag (med en Forandring) hos Tydskerne Freytag, hos Angelsaxerne Frigodæg, hos Engländerne Friday.

At Angelsaxerne ibetmindste forveksle Freyja med Frigg, kan man slutte af den ovenomtalte Prædiken, hvor det heber at den Gir Dag var helliget til den skamløse Gudinde, der kaldtes Venus, og „Freyg paa Dansk“.

Glin eller Glyn, Gyn betyder rimeligviis den bevarende, værgende; Gulla eller Gylla den rige, den fuldtgivende, efter hende kaldes alt Guld Gullas Haarsmykke. Gnaa betyder den højtnejsende, fordi hun farer i Lufsten (deraf at gnæse — at knejse); Golvvarpne betyder den, der kaster sine Gaver, Fødder. Oprindelsen til Navnet Sjöfn er uvis; egentlig skalde det hebe „Sifn“, hvilken igjen er beslagtet med „Sif“, hvorom nedenfor. Eofu kommer af at løse, tillade (deraf vort „Lov“), fordi hun tillader Gifende at faa hinanden.

Saaga. Gir. Gefjon. Vaar. Gyn. Enotra.

26. Saaga, der i Edda nævnes næst efter Frigg, har en stor Bolig ved Sølvabel (o: den syntende Vel) hvor de svale Bølger bruse, og hvor Odin og hun hver Dag drikke af gyldne Kar. Hendes Betydning som Gudinde er heel uvis. Engang troede man, at hun var Historiens Gudinde, fordi „saga“ betegner et Sagu, en Fortælling, men det er nu oplyst, at hendes Navn udtaltes og rettere bør skrives Sága, altsaa har hun intet med Historien at bestikke. Snarere skalde man antage at „saga“ kom af „at sjá“, hvoraf Formen „ságu“ o: sáu, så; og at hun, „den Seende“, betragtedes som en der forkyndede Visdom. — Gir (af „at eira“, Maane) er Lægekunstens Gudinde, forresten reed man lidet om hende at fortælle. — Gefjon var ifølge Edda en Mø, til hvem alle Jomfruer kom efter Døden. Man har desuden andre Sagn om hende, at hun var i Odins Følge, og bad Kong Gylfe (Gylfi) i Svithjod om en Dags Væjeland, hvilket han strax skjænkede hende, men at hun da med 4 Orne plejede løs alt det Land, hvor Mælarsøen siden er kommen, og drog det ned i Østersøen; at dette Land, Sælund, er det nuværende Sjælland, at hun bosatte sig der og egnede Odins Søn Skjold. Heraf, og da man tillige erfarer, at Anglernes Digtere i ældre Tider kaldte hende „geofon“, „gison“, Oldsaxernes ligesaa „gibhun“, skalde man snarest formode, at Gefjon

oprindelig har været Havets, det for Menneskene velgjørende og Rigdomme „givende“ Havs Gubinde. — Baar (o: Eden, Løftet) hører de Eder og Trostabeløfter, som Mand og Kvinder give hinanden indbyrdes. Der for kaldes ogsaa disse Løfter vårar, og Baar straffer den som bryder dem. — Syn vogter Døren i Freyjas Hall, og hindrer dem fra at komme ind, som ej ere værdige dertil; hun hindrer ogsaa Folk at fremsføre usande Ting til Thinge, naar de trætte med hinanden. Derfor betyder og „syn“, Negtelse, og „at synja“, at negte. — Snotra (af Drdet „snotr“ o: net, tækelig), er allstens Forstandigheds, Tækeligheds og Yndigheds Gubinde.

Anm. Disse her nævnte Gubinder opregnes, som anmerket, i Fortegnelsen i Edda, men man veed ej mere om dem, og de have vist ikke været synderlig dyrkede. Freyja og Frigg vare sikkert de eneste Kasnjær, der egentlig med Iver dyrkedes i Norden.

Gesson synes ogsaa undertiden at være bleven forvekslet med Frigg. Der fortælles saaledes i et gammelt Haandskrift af Erioumannasaga eller Erolanerkrigens Historie, om hvilket man med Bestimthed veed, at det er nedskrevet i Begyndelsen af det 14de Aarhundrede af den berømte og sagakundige nord-islandske Sagmand Hr. Paul Erlendsøn, eller ibetmindste forfattet under hans Opfigt, at de tre Gubinder, mellem hvilke Tvedragtens Tøle blev kastet paa Thetis's Bryllupsdag, vare Freyja, Siv og Gesson. Her svarer Freyja til Venus, Siv til Juno (Jupiter kaldes nemlig ogsaa meget ofte i denne Fortælling Thor), og Gesson til Minerva, der ligesom hun var ugift. Men længere nede, hvor der fortælles om Paris's berømte Dom, heber det, at de tre Gubinder, mellem hvilke han skulde domme, var Siv, Freyja og Frigg; at Freyja (Venus) lovede ham Grækerne smukkeste Kvinde, at Siv (Juno) bød ham Magt og Anseelse, men at Frigg lovede ham Sejer i Strid, eftersom „hun var Krigsgubinde“. Her seer man aabenbart, at ved Frigg menes Minerva, uagtet disse toende Gubinder kun have lidet tilfælles. Enten maa man nu altsaa tænke sig en Forveksling mellem Frigg og Gesson, eller ogsaa en ligefrem Skrivfejl, hvilket vistnok er det rimeligste, naar man seer hen til, at der ogsaa paa det første Sted oprindelig har staaet Frigg, men at Navnet senere er rettet til Gesson. Man skulde næsten tro, at Forfatteren ved nærmere Eftertanke er kommen til den Overbeviisning, at Gesson var mere passende end Frigg til at træde istedetfor Minerva, men at han har forglemt at rette Navnet paa det sidste Sted.

Sagnet om Gesson og Sælunds Beskrivelse fra Sverige samt Malarens Oprindelse er altsammelt, da det endog antydes i det af Snorre citerede Vers af Skalden Brage hin Samle: „Den guldbrige Gesson drog glad Danmarks Foragelse fra Gylve, saa at det røg af de hurtigløbende Dyr, der trak Byrden. Enene, der de ginge foran Vins's (eller Benne-Pens, Vinejjar) vide Voldbrud, havde 8 Fjere og 4 Hoveder“. Brage maa antages at have levet omtrent i Slutningen af det 8de Aarhundrede, og Sagnet maa altsaa allerede paa den Tid have været henført til Danmark.

Idun. Nanna. Siv.

27. Kun lidet er det, hvad vi vide om Idun, Nanna og Siv. Idun var Brages Hustru. Hun var i Besiddelse af Æsernes dyrebareste Skat, nemlig nogle ~~Æbler, der havde~~ den Natur, at hvo som spiser deraf, ej bliver gammel. Uden dem vilde Guderne blive gamle og affældige. Derfor ere de meget bange for at miste Idun, og da hun engang var røvet af Jætten Thjasse, som siden skal fortælles, vare de i den største Nød. Idun kaldtes den gode Gudinde, Fruen paa Brunnakers Bænk; saa hed da rimeligviis hendes og Brages Bolig. Nanna, Norns Datter og Odins Sønnedatter, var Balders Hustru og elskede ham saa højt, at hendes Hjærte brast ved hans Død. Siv (Sif) var Thors Hustru, men i sit første Egteskab, uvist med hvem, Moder til Guden Ull. Siv beskrives som dejlig, med Guldbaar, forarbejdet af kunstrige Dverger. Siv, hvis Navn betegner „Frændskab“, „Slægtskabsforbindelse“, synes at have været den oprindelige Gudinde for Slægtskab, Frændskab og Familieforhold, medens Baar var det for Egteskabet selv. Om Signy eller Sigyn, Skade og Gerd er forhen talt.

Anm. Idun (af „id“ d. e. atter) tilkjendegiver „den Gjentagende, Gjernende“; nemlig formeddelt hendes underfulke Æbler. „Nanna“, beslagtet med „nenna“ (gotisk nanþjan) betegner „den modige, den udholdende“. „Sif“ (egentl. „sif“), betegner som Ord „Slægtskab, Frændskab, angl. sibb. Tydsk „Sippe“ hvoraf, „Sippshaft“. Ogsaa de gamle Vender eller Slaver dyrkede en Siva som Frugtbarhedens Gudinde, og afbildede hende som en dejlig Kvinde med langt Haar, Blomsterkrands om Hovedet, et Guldbælte i den ene Haand, og en Druelase med et grønt Blad i den anden. Hvorledes Siv afbildedes hos os, vides ikke, dog er det vist, at hendes Billedstøtte fandtes i flere Templer, idetmindste siges det udtrykkeligen om det Tempel, den berømte Haakon Rade-Jarl og Dales Gudbrand ejede tilsammen. Efter Signy, berømt for sin opofrende Kjerlighed til sin Mand, ere mange Kvinder opkaldte; Navnet er nu forvandet til Signe. — Gerd bruges ogsaa meget i Navne, men oftest sammensat, f. Ex. Asgerd.

I en Fortegnelse paa Kaspijerne, der forekommer i Skalds, nævnes: Frigg, Freyja, Fulla, Snotra, Gerd, Gefjon, Gnaa, Eosn, Skade, Jord, Idun, Irm, Bil, Njorun, Hlin, Nanna, Noss, Rind, Sjöfn, Sol, Saaga, Signy, Baar, Syn, Thrud og Ran. Tre af disse (Irm, Bil, Njorun) omtales ikke andensteds og ere maaskee komne ind ved en Misforstaaelse. Hvar betyder forresten Lugt; Fulde Irm vare Bellugtens Gudinder?

Korner.

28. Næst disse Hoved-Guder og Gudinder gaves der andre Æser og Kaspijer, der vare saare mægtige, og desuden en heel Deel flere over-

naturlige Væsner. Mest anseede vare vel Nornerne, eller Skjebnens Gudinder. De vare temmelig mange, men de fornemste af dem kun tre, Urd, Verdande og Skuld (Urdr, Verðandi, Skuld), der boede under Yggdrasil, ved den Brønd, som efter Urd kaldes Urdebrønden, hvor tvende Svaner opholde sig, hvor Yggdrasils Grene dryppe Honningdugg ned paa Jorden, og hvor Guderne holde Thing. Nornerne bestemme hvert Menneskes, ja endog Gjernens Skjebne; de styre Verdens uforanderlige Love. Ved hvert Barns Fødsel ere Nornerne tilstede, for at bestemme dets Skjebne, og Ingen lever en Dag længere end Nornerne ville. Der ere gode og onde Norner, men begges Udsagn maa følges.

Anm. Nornerne nævnes paa utallige Steder i vore gamle Skrifter, og det var ikke langt fra at man troede paa dem meget længe efter Christendommens Indførelse. Af de tre Hovednorner's Navne kan man see, at Urd raader for den forbigangne, Verdande for den nærværende, og Skuld for den tilkommende Tid.

Nornerne, heber det i Gylfaginning, ere foruden hine tre Norner ogsaa andre, der komme til ethvert Menneske som sødes, forat bestemme hans Skjebne. Nogle af disse ere af Guders, andre af Alfers, endnu andre af Dvergers Slægt.

Hamingier. Fylgier.

29. Beslægtede med Nornerne vare de saakaldte Hamingier (hamingjar, Lyffe-Gudinder) eller Fylgier (fylgjar, Følge-Gudinder). Hamingierne vare overnaturlige, oftest usynlige, kvindelige Væsner, der troedes at ledsage Menneskene og styre deres Skjebner. Ethvert Menneske havde sine Hamingier, der søgte at berede ham Held, ja man troede endog, at En kunde laane en anden sin gode Hamingje, naar det gjaldt at udføre en vovelig Daad til hans Bedste. Ved Fylgjerne tænkte man sig derimod især nogle Væsner i Dyrestikkelse, der troedes at gaa foran Menneskene, eller ledsage dem. Hvert Menneske tænktes at have en eller flere Fylgier, og enkelte Folk udgave sig for at kunne see Fylgjerne og saaledes paa Forhaand melde dens Ankomst, hvis Fylgier de havde seet. Fylgjen tænkte man sig som oftest svarende til vedkommende Menneskes Charakter, saaledes at kraftige Hædninger havde Bjørne, Drer o. s. v., listige Folk Næve o. s. v. Fylgjerne, idetmindste dette Slags Fylgier, bleve aldrig tilbedte. Enkelte Mennesker troede man begavet med et højere og skarper Syn, der satte dem istand til at slue Fylgjerne og derved erfare mere om Andres Skjebne og Bestemmelse end sædvanligt. Ogsaa efter Christendommens Indførelse varede Troen paa disse Fylgier og Hamingier, og selv ivrige Christne, som Kongerne Olaf Trygvessøn og Olaf den Hellige, vare ikke frie derfor. Fylgjerne og Hamingjerne kaldes undertiden reentud Norner, hvoraf man kan see, at der ej har været gjort synderlig Forskiel mellem disse Væsner.

Anm. Hamingja betyder i det gamle norske Sprog Lykke, Held; dog synes denne Betydning at være afledet, og den egentlige Rod at være hamr d. e. „Ham“, altsaa Væsner, der viste sig i en anden Ham, Skikkelse, end deres egentlige (se f. Ex. Atlamaal 19). Heraf skulde man maaskee kunne slutte, at Hamingjerne og Fylgjerne heller ikke i Fortællingen have været betragtede som forskellige. Som Exempel paa, hvorledes man tænkte sig en egte Fylgie kan anføres, at Islandingen Einarr Lveraain spaaede sin mægtige Broder Gudmunds Død deraf, at han havde drømt, at en valdig Dre gik opad Eysjafforden og tilsidst ligetil Højsædet i Gudmunds Gaard Madrevalle, hvor den faldt død ned. Denne Dre, sagde Einarr, var en Mandes Fylgie. Da Harald Gormsøn, som det heder, havde sendt en Finn i Hvalskikkelse forat undersøge Island, modtoges han af de fornemste Høvdinges Fylgjer, og blev jaget bort; Fylgjerne vare: for Thorodd Gelle (den brølende) i Eysjafforden en brølende Tyr, for Eysjulf paa Madrevalle en stor Fugl med en Mængde andre mindre, for Broddhelge i Baapnassford en Drage, ledsaget af Ormer og Padder, for Thorodd Gode en Bergrise med en Jernflav.

Valkyrjer.

30. Et andet Slags Skjebne-Gudinder, ogsaa nær beslægtede med Nørnerne, vare Valkyrjerne. Valkyrjerne raadede for Sejren og Mandbefaldet i hvert Slag; de udsendtes af Odin for at udlaare sig Balen eller Einherjerne (deraf deres Navn, af Val og „kjöra“, laare). De kaldes derfor ogsaa Odins Møer. De beskrives som smukke unge Piger, tilhæft, bekvæmmede med fuld Rustning; de rede gennem Luft og Vand, over den hele Verden. Hjemme i Valhall derimod bare de Driften om til Æser og Einherjer i Odins Sale. Valkyrjerne vare to Slags, de egentlige, himmelske Valkyrjer, og andre, halv jordiske, halv himmelske, der en Stund levede paa Jorden som dødelige Mennesker, men siden opstege til Himlen, rimeligviis et Slags kvindelige Einherjer, der maaskee for største Delen tilhørte Gessjon. Til Valkyrjerne hørte ogsaa Nørnen Skuld; de øvrige himmelske Valkyrjers Antal opgives forskjellig, 9 eller 3 Gange 9; thi man tænkte sig dem altid ridende i tre Flokke. Ofteft nævnes Gandul (Göndul), Skagul (Skögul, der ogsaa kaldes Geir-Skagul eller Spyd-Skagul), Hlökk (Hlökk), Hrist (Hrist), Mist, Hild (Hildir), o. fl. Der gaves ogsaa andre Valkyrjer, som kun satte Splid mellem Einherjerne, og brugtes til de laveste Syssler i Valhall.

Med et fælles Navn kaldes saavel Valkyrjer, som Nørner, Hamingjer, Fylgjer, ja endog de større Gudinder, tilsammen Diser. Navnet bruges dog mest om de første Slags. Dis (Fleertal disar) betyder egentlig simpeltthen „Gudinde“ og kan saaledes vistnok anvendes om alle Gudinder, de højere som de lavere. Dog tænkte man sig ved dem, som det synes, dels Hamingjerne og enkelte Fylgjer, dels særskilte højere Væsner, der af Guderne vare satte til at bevare hver enkelt eller hele Slægter. Un-

der tiden omtales de, som om man derved forstod enten Valkyrjerne eller Nornerne selv. Ligesom der var beskyttende, saaledes tænkte man sig ogsaa forfølgende Diser. De herskende Familiefjender maatte nødvendigviis medføre, at ogsaa Vætternes Diser laa i Strid saabel med hinanden indbyrdes, som med de gjensidige Vætters selv. Slundom havde endog en Vætt selv forskjellige, indbyrdes fiendtlige Diser, der i visse Tilfælde tilføjede Vættens egne Medlemmer Skade. I den hedenske Tid holdtes et stort Offer eller Blot for dem (disablót) ved Vinterens Begyndelse; men i Templerne kaldtes den for Gudinderne indrettede Sal Disarsalen. Det aarlige Diseflot i Uppsäl var og forenet med Thing (disaping) og Marked; dette sidste holdes endnu under Navnet Distingen o: Disathing.

Anm. Om Valkyrjerne fortælles Mængt og Meget i vore gamle Bøger; overalt beskrives de saaledes som ovenfor meldt. Hvorledes vore Forsædre tænkte sig Valkyrjerne mod Hedenkabets Slutning, kan sees af en Beskrivelse, Rjaals Saga meddeler os over et Syn, Bonden Darrad havde samme Dag, da det frøgtelige Brians-Slag leveredes ved Dublin 1014. Han saa først tolv Kvinder ridende i Luften og fare ind i en Høj; gennem et Hul paa Højen saa han dem her være en Hov af Mennekes-Indvolde, med Sverd istedetfor Sled, og Pile istedetfor Skyttiler. De sang dertil en Sang, som ogsaa meddeles; her heber det, at Havet, Krigsvæven, væves for det Slag, der nu skal staa, at Kampen skal vorde blodig og en Konge sejre, men en anden mægtig Konge og store Hovbinger falde. Blandt Kvinderne som vade nævnes Hild, Hjorthrimul, Sandgrid, Svipul: alle Valkyrjer. Da de vare færdige med Havet, stode de den i to Stykker, og nu rejste ser med det ene Stykke i Nord medens ser med det andet drog i Syd. — I Egvind Skaldespilders dejlige Digt over Haakon Adelskens søstre, (Haakonsmaal) fortælles der, at Dbin udsendte Valkyrjerne Gandul og Skagul forat kaare, hvilken Konge der skulde gæste Dbin. De drog afsted til Hest, med Hjelm, Skjold og Spyd, fandt Haakon og førte ham til Balhal. — Krig og Strid have mangfoldige Benævnelser efter Valkyrjerne, isærdeleshed er „Hilds Leg“ almindelig. Navnet Hild bruges endnu, baade alene og i mange Sammensætninger, som Ragnhild (af Ragn eller Regn, det er Guderne, se Side 9) Gunhild (af gunn o: Krig); Alfild (af alfr o: en Alf) o. s. v. Ogsaa er Ordet „Dis“ (en Dise) meget almindeligt i Navne, som Halldis, Herdis, Thordis o. s. v. — Hvorledes en Vætt tænktes at have forskellige, indbyrdes stridende, Diser, derom indeholder Sagnet om Thidrande, Eibu-Palls Søn, et Bienesbyrd. Kort før Christendommens Indførelse paa Island gif den unge haabefulde Thidrande trods Spaamanden Thorchalls Forbud en Nat efter et Vinternatsgilde ud for at see, hvo der bankede paa Døren; man hørte nemlig tre Slag. Da han var kommen ud, saa han ni forklædte Kvinder komme ridende nordensfra, og ni hvidklædte, paa hvide Heste, søndensfra; de forklædte angreb og saarede ham dødeligt; man fandt ham liggende der om Morgen, og han fortalte Synet før end han opgav Navnet. Thorchall udlagde dette som et Forvarsel om en Religionsforandring. Begge Slags Kvinder, meente han, vare Vættens Diser, men de sorte havde eilet den gamle Tro, der nu skulde affalles, og de havde villet

kræve et Offer eller en Skat af Vættene, før end de for sig selv fiktes fra den. De havde derimod skulde ene være Vættens Døser under den nye Tro; de havde forgjæves søgt at forsvare ham.

Den fuldstændigste Opregnelser af Balthyrerne er sandsynligvis den, der findes i Skaldene: Hrist, Mist, Herja, Hlökk, Geiravör, Goll; Hjörþrimul, Guðr, Herjóltar, Skuld, Geirönnul, Skögun ok Randgræð, Ráðgræð, Góndul, Svipul, Geirskögun, Hildir ok Skoggöld, Hrand, Geirdriful; Ranngræð ok Þrúðr, Reginalf ok Sveib; Þögn, Hjalþrimul, Þrima ok Skálmöld.

Thorgerd Hølgabrud og Irpa.

31. Blandt Gudindernes Tal maa man ogsaa regne tvende, hvis Dyrtelse ikke synes at have strakt sig over hele Norge, men kun til Haalogaland eller rettere til de Fylker, som beherstedes af den navnkundige Haalevge-Væt, der troedes at nedstamme fra Odins Søn Seming, og hvis fornemste Medlemmer vare Haakon Lade-Jarl og Sønnen Eirik Jarl. Sine Gudinder vare Thorgerd Hølgabrud og Søsteren Irpa eller Yrpa. Thorgerd skal have været Datter af en gammel Konge Hølgæ eller Haaloge, efter hvem Haalogaland siges at være opkaldt. Hun kaldes ogsaa Hørgabrud og Hørgatrolf, hvilket sidste synes at vidne om, at hun ellers var daarlig nok anseet. Man tilbød ogsaa hendes Fader Hølgæ, og Gravhaugen over ham skal sagvis være opført af Jord, og Guld og Sølv. Man troede, som det sees, at deres Bistand bragte Lykke, især i Krigen; men egentlig have vel begge Bædner kun været Vætte-Døser for Haakon Jarls Slægt.

Anm. Hørgæ betyder baade et heiligt Sted og en Gubdom, men Hørga en Klippe, og Hørgabrúðr (Gudernes Brud) er vist ofte forvekslet med Hørgnatröll (Bjergtrolld). I Haakon Jarls store Tempel paa Lade var der foruden mange andre Guder et Billede af Thorgerd Hølgabrud, prægtigt klædt, med en Ring om Armen. Da Jarlen vilde sende sin Ven Sigmund Brekkesøn i et farligt Værende til Fæderne, gik han først ind med ham i Tømpet, for at anraabe Thorgerd om Hjelp paa Toget. Han kastede sig paa Knæ for Billedet, gav det en Mængde Sølv i Offer og tilbød det saa ivrigt, at han græd; han prøvede at tage Armringen af det, thi hvis den gik løs, var det Tegn paa at Gudinderne vilde forunde sin Bistand. Første Gang, fortælles der, prøvede han forgjæves, men endelig fik han Ringen, og satte den som en Fællighed paa Sigmunds Arm; den vilde beskytte ham mod alle Fæder, sagde han, men han maatte ikke stille sig ved den. Jarlen havde ogsaa et andet Tempel, Næge til det paa Lade, men han eiede det kun halvt med Dale-Gubbrand, den magtige Fæder i Gubbrandebalen. Der sad Thor paa sin Fæder, hans Hustru Siv, Thorgerd Hølgabrud med et Hovedtøj paa, og Irpa; alle havde Armringe af Guld. Islandereren Rapp, en forvoven Mænd, påseede engang paa, da Jarlen var hos Gubbrand, sneeg sig ind i Tømpet, tog Ringene fra Gudebillederne og satte Ild paa hele Huset. Jarlen forfulgte ham forat lade ham bræbe, men han undkom til Lade, derfra ombord paa et Skib, og sejlede til Island. I det store og farlige Tøms-

vikingeslag gif Haakon Jarl et Øjeblik paa Land, og ofrede til Thorgerd sin egen Søn Erling. Estrar, heder det, drog Thorgerd og lidt senere Trpa i egen Person i Kampen; Gienderne saa dem staa paa Haakons Skib, og fra hver af deres Fingre gif der Fjil paa Fjil, enhver Fjil dræbte en Fiende. Da først flygtede Jomsvingerne. Denne fabelagtige Beretning er rimeligvis bleven udspreidt af Haakon selv, som ved hemmelighedsfulde Religions-Ceremonier søgte at holde det overtroiske Folk i Frygt. Maaskee have ogsaa Jomsvingerne dermed søgt at besmykke sin Flugt.

„Trpa“ (af jarpr) betegner „den lysebrune“ „den brunladne“.

Elementarguddomme. Øge.

32. Medens Øerne som Hovedguder styrede alle Naturkræfter, og søgte at vende dem til Menneskenes Bedste, havde fordetmeste hver enkelt Kraft eller hvert Element ogsaa sin egen iboende Guddom, der ligesom var en Personliggjørelse af Kraften eller Elementet selv, og satte det i Bevægelse, uden at raade for dets hele Virksomhed. Saaledes styrede og ledede Njord Winden, men var dog ikke dens Ophavsmand: dette var Jotnen Hræsvelg (Hræsvelgr), der sad i Drneham ved Himlens yderste Nord-Ende, og frembragte Winden ved sine Vingeslag. Da de raa Naturkræfter, naar de overlades til sig selv, somoftest heller gjøre Ondt end Godt, kan man ej undres over, at vore Forfædre mestendeels gjorde hine Element-Guddomme til Jotner, som kun sjelden stode paa en god Fod med Øerne, og altid maatte holdes i Evang. De mægtigste af dem ere Fornjot og hans Etmand. Fornjot, heder det, havde tre Sønner, Hleer, Eoge og Kaare (Kari). Hleer raader for Søen, Eoge for Jorden, og Kaare for Winden. Kaars Søn hed Jakul (Jökull) eller Froste; Frostes Søn hed Snjo eller Snæ og Snæ havde fire Børn: Thorre, Fann (Fönn), Driva (Drífa), og Mjall (Mjöll). — Fornjot (For-njótr) betyder egentlig kun „Ur-Nyderen“, „Ur-Besidderen“, og rimeligvis er han ingen anden end Yme, der ogsaa kaldes Örgemle (Örgemlir) eller den urgamle. Thor, Jotnernes Ødelægger, kaldes derfor af Skaldene „den der omslyrter de fornjotste Guddommers Altene“. Eoge betyder ligesom „Eue“ og er vel ingen anden end Eole, der selv var af Jotun-St. Jakul betyder Jæstykke, Froste Frost, Snjo Sne, Thorre Barfrost, Fann Snefann, Driva Sneedriv, Mjall fiint Sneefog. Hvad disse Væsner raade for, ligger altsaa i Navnene selv. Men den mærkeligste af dem alle er Hleer, Havets Gud. Han kaldes ogsaa, ja oftest, Øge*) (Ægir d. e. den Stræk-Indgivende), og har en Bolig paa den efter ham opkaldte Hlesey: Hleers Ø, Hlesø i Kattegattet. Oprindelig var han ikke Øerne god,

*) Etlevnaaden Eger, der hidtil næsten var den ene brugelige, er utvilsomt, da den blot findes i senere islandske Skrifter, hvor der ei gjøres Forskiel paa *og* *u*.

men Thor truede ham med skarpe Diefast og nødte ham til at gjøre et Gilde for dem hver Høst i sin Hal; siden besøgte han ogsaa Weserne og blev venstabeligen modtaget af dem. I hans Gilder gik det lystigt til; Ollet stjænkede sig selv, og der var stinnende Guld istedetfor Lys. Hans raske Tjenere hedte Eide og Funfeng (Eldir, Funafengr). Men skundom kunde han dog ikke fornegte sin onde Natur. For at hegne sig over Thors myndige Befaling, bad han ham hente sig en Kjedel, der var saa stor at han deri kunde brygge Ol for alle Weserne; en saadan fandtes kun hos Lys Stiffader Totnen Hyme (Hýmír), og først efter store Færer lyttedes det Thor at faa den fat og bringe den hjem. Hans Hustru Ran (Rán) stræber paa alle Maader at gjøre Menneffene Ondt; hun har et Garn, hvormed hun søger at trække de Søfarende ned i Afgrunden til sig. Dge og Ran have 9 Døtre; deres Navne betegne Havets Bølger i deres forskellige Størrelser og Udseende; derfor kaldes ogsaa Bølgerne af de gamle Skalder Dges eller Rans Døtre. Da de fleste Folkeslag i deres Barndom tilbade Naturkræfterne, inden de dannede sig Forestillinger om højere og mægtigere Guddomme, blev ogsaa Dge hos vore Forsædre tilbedet og dyrket sørend Njerd, og hans Anseelse bedligholdt sig fremdeles, uagtet den flette Tro man havde til ham. Man kaldte Guldet Dges Ild, fordi det traadte istedetfor Lys i hans Gildesal.

Anm. Dge kommer af Rodformen „óg“ d. e. Skråk. — Han kaldtes af Anglerne „Ege“, og af Goterne vistnok Ógeis. Hans Navn brugtes af alle Germaner, saalebes og af vore Forsædre, som Omfkrivning af „Havet“ selv; derfor kaldtes ogsaa i Sønderjylland den egentlige Udsejling mod Vesterhavet Egedór, d. e. Døren til Dge, hvorfra siden „Eider“. Dges Hjem Egishjalmr, kaldtes en Tryllehjem, hvorved den, der havde den paa, kunde indjage sine Fiender en uovervindelig Skråk, og derfor sagde Staldene ofte om raske Konger og Anførere, at de bare Dgeshjem i Ljnen eller stode under Dgeshjem. Dge kaldtes ogsaa Hyme (Gýmír, eller den gjem-mende), Bølgeslaget kaldtes Hymes Sang. Derfor heber det i Thjodolfs Kvad om Kong Yngvar, der blev højslagt ved Strandbredden i Estland: „Efterføen kvæder Hymes Sang til Morfab for den svenske Konge“. Navnene paa Dges Døtre ere Himinglafa (den himmelklare), Dufa (den duffende), Blodughadba (den blodig: eller purpur-haarede), Hefring (den svulmende), Id eller Unn (Bølge), Rønn (Spruden), Bylgja (Bølge), Baara (Bøve), og Kolga (oprørt Sø).

Sagnet om Fornjot har man senere udsmykket saalebes, at man gjør ham til Konge i Kvanland eller Finland, lader Sna's Datter Drina egte og myrde den svenske Konge Wanlande, og giver Thorre tre Børn, Sønnenne Nor, Gor og Datteren Goe, hvis Ran gav Anledning til Norges Bebyggelse, da Nor og Gor drog vest for efter sin Søster, underlagde sig Norge og sandt hende paa Hedemarken. Efter Thorre kaldte vore Forsædre Vintermaaned fra 21 Januar til 21de Februar Thorre eller Thorremaaned, og Maaned fra 21de Februar til 21de Marts Goe eller Goemaaned; derfor staar der endnu i Almanakken „Januar eller Thorsmaaned, Februar eller Gømaaned“.

Det er allerede forhen anmerket, at Eoke var Ildens Gud; paa Island kaldes endnu Fliser og Kvas Loka spænit, Eokes Spaaner; Loka daun, Eokes Damp, kaldes underjordiske Svoveldunster, og hos os siger man at Eoke giver sine Børn Bank, naar Ilden knitter. Deraf bliver det klart, at Eoke og Eoke maa være eet og samme Væsen.

Ravnet „Eldir“ betyder „den Ildtændende“, og har maaffter Hensyn til Moritiden. „Funafengr“ betyder „Ildskafferen“.

Fræsvolg betyder ligesvem „Eiig: Svalgeren“, af hræ Eiig. Dette kan derfor vist ikke blot have været et Tilnavn for Raare, den egentlige Bindgud.

Nat. Dag.

33. Nattens og Dagens Guddomme vare ogsaa af Jætunæt. Jætunen Nørve havde en Datter ved Navn Nat, hun var sort og mørk som hendes Mor; først blev hun gift med Naglfare, deres Søn hed Aud eller Od; dernæst med Dnar, deres Datter var Jord, Odins Hustru; og endelig med Delling af Måsa-Mor, deres Søn var Dag; han var lys og fager efter sin Fædreætt. Alfader tog Nat og hendes Søn Dag, gav dem to Heste og Kerrer, og satte dem op paa Himlen, for at de skulde fjøre omkring Jorden hver sit halve Døgn. Natten fjører foran med Hesten Nii mfare (Hrimfaxi, d. e. den med rimet Man), og hver Morgen fremkommer Duggen paa Marken af Fraaden, der drypper ned fra dens Bidsel. Den kaldes ogsaa Fjörsvartne (Fjörsvartnir) eller Livsformørkeren. Dag fjører med Skinfare (d. e. den med den skinnende Man) og Luften og Jorden lyser af dens Man.

Anm. Det heber at Nat rider foran Dag, fordi vore Forsædre altid plejede at begynde Døgnet med Natten. Derfor regne de ogsaa altid efter Ratter, ikke, som vi nu pleje, efter Dage. Naar En havde opholdt sig et Sted i sex Dage, sagde han: „jeg har været der sex Ratter“.

Hel.

34. Dybt nede under Yggdrasils Rod, i det mørke og kolde Nifheim, herskede den frygtelige Hel, Eokes og Angerbodas Datter. Hun er halv blaasort og halv med almindelig Gudfarve, hun er barst og grum, graadig efter Bytte, og holder fast paa dem, hun engang har faaet Magt over. De mørke, dybe Dale, der omringe hendes Rige, kaldes Hel-Bejene, og for at komme til dem maa man over Elven Gjall (den brusende) hvis Bro, Gjallarbroen, er belagt med Guld. Høje Gjerder omringe hendes Bolig og Porten dertil kaldes Helgrind, hendes Sal hedder Eljudne, hendes Dist eller Fad Hunger, Kniven Sult, hendes Træl og Trælfrinde Ganglat og Ganglata (seen i Vendingen), hendes Træffel styrkende Dyb, hendes Seng Sygeleje, hendes Bæggepryd truende Sorg. Hendes Hund, den uhyre Garm, er

Nedrig om sit Bryst og mordlystne Svælg. Hendes Hane gale mod Verdens Undergang. Paa sin sæle, trebenede Hest Helhesten, rider hun stundom omkring. Midt i Niflheim er den før omtalte Brønd Hvergelme (Hvergelmir), hvor Ormen Nidhægg (Nidhögg) ligger; Hvergelmes Bredder kaldes Naastrandene (Náströnd) eller Siigstrandene; det er det særeste Sted i Niflheim. Det hed vel, at Alle, der ej faldt i Kamp, skulde komme til Hel, men almindeligviis troedes dog dette kun om de Døde; alligevel vare Sagnene herom høist forskjellig.

Hel kaldes ofte af Staldene kun Lokes Datter, Ulvens (Fenrisulvens) Søster, Hestens (Helhestens) Døse m. m. Ofte bruges Ordet „Hel“ om Døden selv, og „Nifhel“ om hendes Bolig; deraf Talemaaden „at slaa ihjel“ d. e. at slaa i Hel, slaa til Døde. Naar Gjengangere vare ude at gaa, hed det „Helgrinden slaar paa Klem“ (hnigin er helgrind), thi saaledes kunde de slippe ud.

Anm. Af Hel er senere dannet det gammelnorske Ord Helviti (Hells Bolig) — deraf vort Helvede. Ogsaa de øvrige oldgermaniske Nationer kjende Hel, paa Gotisk halja, Oldhøjtydsk hellia, angelsaksisk hell, men i de i disse Sprog opbevarede Skrifter bruges Benævnelsen blot om Stedet (Underverdenen). Dog maa det vel mærkes, at endog efter Christendommens Indførelse tænktes Helvede og fremstilledes billedligt, som et gabende, fluggende Uhyre, ej som et Sted. Dette er aabenbart en Levning fra Hedendommens Forestilling om Hel.

Jotnerne.

35. Jotnerne, Menneftenes og Æsernes store Fiender, beskrives naturlighviis som meget vilde og voldsomme, men ikke altid som ondskabfulde. Undertiden kunde de endog være ret godmodige og enfoldige. De vare uhyre store, havde ofte flere Hoveder og Hænder, og mørk Hud og Haar. Mange af deres Kvinder vare dejlige, som f. Ex. Gerð, men flere vare sæle; en havde Hale, en anden to Hoveder o. s. v. De havde store Kvæghjorde, sorte Oxer med gyldne Horn, Faar, Heste og Hunde. De yndede Mørket og Mørkets Gjerninger; deres Kvinder rede ud ved Nattetid, men styede Dagen og Solens Lys, derfor kaldtes de Mørkridder eller Kveldridder. Naar Solens Straaler overraskede nogen af Jotunfolket, blev han strax forvandlet til Steen. Stundom strede Jotnerne indbyrdes, og slyngede store Klippestykker om hinanden, men oftest laa de dog i Kamp med Æser og Mennefter. Gudernes Templer vare dem en Torn i Øjet, og mangen Klippe slængte de efter et saadant. Da Christendommen blev indført i Norden, maatte Æserne som Verdensstyrere give Plads for den eneste sande Gud, men Jotnerne, som de blotte Naturkræfter, vedbleve endnu i Folketroen. Deres Had rettede sig nu mod Gud, hans Helgener og Kirkerne; Kirkeløffernes Klang var dem

utaalelig, og de kastede Klippestykker efter dem, men til ingen Nytte. Endnu den Dag i Dag viser man saaledes paa mange Steder store Stene eller Klipper, som Jøtner eller Jutulur skulde have kastet efter Kirken. Istedetfor at de forhen havde Thor og Odin til deres Modstandere, frede de nu med mægtige Helgener, som Erle-Engelen Michael og Olaf den Hellige. Man vedblev og vedbliver endnu at fortælle om Bergtrolde- nes eller Jutulernes fede og trivlige, men sorte Kvæg, om Gypriernes lange Haler, som de ikke kunne skjule, og om deres Ondskab og Listighed mod Menneskene, der ofte blive indtagne i Bjergene til dem.

Jøtnerne vare kyndige Bygmestere, kloge og forfarne i al Slags Hjem- melig Kunst. Naar de bleve hidfise, paatom der dem det saakaldte Jø- tunmod, der gjorde dem dobbelt saa sterke som før. Det er forhen om- talt, hvorledes man tænkte sig deres Boliger deels i Jøtunheim, deels i Klipper og Bjerge. Deres fornemste Opholdssted i Jøtunheim kaldtes Utgaard, i Modfætning af Menneskenes Midgaard. Naen Ifing, der aldrig islagdes, dannede Grændsen mellem Jøtner og Guder. Sildigere begyndte man ved Jøtunheim eller Niseland at tænke sig et virke- ligt Land, nemlig de store Sletter i Rusland omkring det hvide Hav eller Gandsviken (Trolde-Viken), i Særdeleshed ved Elven Vinaa (Dvina). Her herskede Jøtunkongerne Geirrød og hans Broder Godmund paa Glæsisvold (de skinnende Marker), og mangen en forboven Rejsende, der besøgte dem, havde store Farer at friste. Som den egentlige Herster i Jøtunheim ansaaes ellers den fule Utgarde-Løke, der i den fier- neste Oldtid maaskee ikke har været forskjellig fra Nasa-Løke, men udgjort Et med ham, saa at begge først ere blevne adskilte, da Nasa-Løken blev mere udbillet.

Anm. Om flere Jøtunkvinder heber det, at de rebe paa Ulve, og derfor kalbe Staldene Ulven „Kvelbridernes Hest“. Om Solens og Dagens ødelæg- gende Virkning paa Jøtnerne vidne Ordene i det gamle Edda-Kvad Hel- gaskvida Haddingjaskata, hvor der fortælles om Stridsfællerne Helge og Atle, at de en Nat listigen opholdt Jøtnen Hates Datter Riimgerd ved Snak, indtil Solen stod op; da sagde Atle: „se mod Ost, Riimgerd, thi Helge har bræbt dig med sin Tale —; Nu er det Dag, og Atle har op- holdt dig for at ende dit Liv; du bliver et latterligt Smerke, naar du faar der, forvandlet til Steen“. Saaledes fortælles der og om Kong Olaf, at da han engang sejlede forbi Sønmørs Kyst, hvor Hornelen paa Bremanger endnu hang sammen med Mars, befalede han Klipperne at fiske sig ab; men strax kom en Jøtunkvinde frem og raabte: sig du Mand med det hvide Skjeg, hvi splitter du saa min Klippevæg? Olaf svarede: stat Trolde nu evig der i Steen, saa gjør du ej nogen Mand mere Meen! og det gif som han sagde: Steenbilletet staar der den Dag i Dag. En Mængde Eventyr fortælles endnu, hvor Enden bliver den, at en Hjergetrolde, der forfølger et Menneske, tilsidst bliver overrasket af So- len, og forvandles til Steen. Man har endog Sagn om at Trolde have

indgaaet Aftale med Dlaf om at bygge Kirker, aldeles ligesom Svabla-fares Herre med Werne om at bygge Borgen ved Balhaf.

Om Jotnernes Kamp med hinanden indbyrdes og mod Christendommen er der Sagn næsten i enhver Bygd, man kan blot anføre som Exempel hvad der fortælles i Gubbrandsdalen om Jutulshjerget og Baage Kirke, og paa Ringerige om Gyverhaugen. Jotnerne leve altfor fast i Folketroen, til at Sagnene om dem lettelig Kulde uddø, og de høre med Nisfen, Hulbren og Koffen til den Kreds af overnaturlige Væsner, hvoraft den norske Bonde altid tror sig omgivet. Om disse danne sig flest nye men flest sig lignende Sagn. Se f. Ex. Asbjørnsens Hulbreventyr, om Jutulen og Johannes Blesum m. m.

Karlagan, hvorfor vore Forsædre henvorte Jotnerne til Egnene ved det hvide Hav, er deris disse Landes raa og kolde Bessaffenhed, deels vel ogsaa, at mange Nordmænd, der havde gjort et Tog til de rige og kunstforstandige Bjarmers Land i disse Egne, overbreve ved Hjemkomsten Beretningen om overstandne Eventyr til det Utrolige og Fabelagtige, eller antog maaffee selv Bjarmerne for at være Jotner. Fra denne Tro, at Jotunheim maatte søges her, skriver sig ogsaa den Beretning, at Fornjot boede i Finland, og at Nor og Gor kom derfra. Men eftersom Bjarmeland blev mere bekjendt, fæd man ogsaa Jotunheim længere ud mod Norden eller Osten; tilsidt satte man det omtrent lige ved Nordpolen. Dunkle Sagn fra Syden om de faa-faldte Hyperboræers eller yderste Nordboers Lyfsalighed overførtes paa Jotnerne; man tænkte sig Glasisvold og det nærliggende Udaainsaker (de Udbeliges Land) som et jordist Paradiis, hvor Menneskene kunde leve epindeligt. Blaudt Romernes Fabler om Hyperboræerne var ogsaa den, at de, der omsider bleve mætte af Livet, selv endte sine Dage ved at styrte sig ud over et højt Fjeld. Noget lignende fortælles i et oldnordist Eventyr — Gautreks og Rolfs Saga — om Sæbhyggerne i Sotaland (maaffee rettere de paa Udaainsaker), der, naar de bleve gamle, søgte Døden ved at kaste sig ned af Klippen Etternis-skape o: Ette-Klippen.

Dvergerne.

36. Dvergerne eller Svartalferne troedes vel fordetmeste at bo dybt under Jorden, men ofte antviste man dem ogsaa Bolig i store Stene og Høje. Uagtet det hed at Svartalferne være sortere end Beg, blev dog i mange Tilfælde denne Sorthed kun forstaaet om deres lumfle Tænkemaade og hemmelighedsfulde Væsen, og naar Sagnet fortæller om de dejlige, men farlige Ellefolk, kan derved blot menes Svartalferne, med mindre man antager, at ogsaa Lysalferne ved Christendommens Indførelse maatte dele Stjebne med Guderne, og regnes for onde, iftedetfor gode Væsner. Dvergernes Øverste var Modfogner; næst ham var Durin, derhos omtales ogsaa Brokk, Dvalin o. fl. Til at bære Himmelhvævingen satte Odin fire Dverger, Nordre, Austre, Sydre og Vestre, der altsaa have faaet sit Navn efter Himmelegnene. Dvergernes fornemste Syssel bestod i Smedearbejde, hvori de ej havde sine Lige. Alle

ypperlige Baaben og kostelige Klenodier, hvorom de ældste norste Sagn berette, tilskrives Dvergerne Kunstfærdighed. Dvergerne vare hadste paa Guder og Menneſter, og arbejdede kun nødigt for dem, men naar de vare nødte dertil, ſøgte de ſom ofteſt at paahæfte deres Kunſtſtembringelſe en trolldomsagtig, uheldbringende Egenſkab, ſaa at Gjeren i Tidens Løb intet havde at glæde ſig over. Dvergerne vare tyvagtige; de toge ofte endog Børn bort af Buggen og lagde ſine egne i Stedet. Vore Forfædre ofrede til Alferne eller Dvergerne, ſaadanne Ofre kaldtes Ålfablót.

Anm. Om Soraſongen Sveigde fortælles der i Ynglingaſaga hos Snorre, at han af en Dverg blev loſket ind i en Steen, men kom ikke ud igen. Et Beviis paa, at vore Forfædre tænkte ſig alle Høje og Klipper beſøgte med Dverger, er ogſaa det, at Echo eller Gjenlyd kaldtes Dvergmål o: Dvergemaal. I et gammelt Hventyr heber det: „Sigurd ſpillede ſaa højt paa Harpen, at Dvergemaal let i Hallen“. Der gives flere Fjeldtoppe, der endnu kaldes Dvergemaal-Klerten.

Blandt de fornemſte Dverge-Arbejder kunne mærkes: Briſing-Smykket, Mjølne, Spydet Gungne, Eids Guldhjør, Ringen Draupne, Sverdene Tyrſing og Gram, hvorom Alt mere nedenfor.

Om Børns Forbytning af Dverger herſker der endnu mange Sagn. Saadanne Dverge-Børn, der ere lagte i Stedet for de bortſkjaalne, kaldes Byttinger, Skiftinger, en Benævnelſe, der ſiden er bleven almindelig om alle Vanſkabninger eller vanartede Børn.

Om Ålfe-Blot eller Ofring til Alferne heber det ſaaledes i den ældgamle Rormark-Saga: Thoralb, ſaaret af Rormark, bad Thordis Spaaſkone om Raad for ſit Saar, der bedredes ſeent. „Her er“, ſiger hun, „en Høj tætved, hvori der boer Ålfer; den Tyr, Rormark dræbte, ſkal du ſaa, ſtryge Tyrns Blod udenpaa Højen og gjøre Ålferne et Gilde af Kjødet, da bliver du bedre“.

En Dverg kaldes hos de ældre Tydſkere Twerc, hos Angelsaxerne dweorg; det nyere tydſke Navn er Zwerg.

Bætter.

37. Alle overnaturlige Væsner, gode og onde, kaldtes og kaldes tildeels endnu med et fælles Navn Bætter. De gode kaldtes huldre Bætter (hollar vættir), de onde Meenvætter, Uvætter (meinvættir, úvættir). Til de førſte regnedes fornemmelig de ſaakaldte Landvætter eller Landets Skytſkaander; ſaaledes var Thor den ypperſte af Norges Landvætter, og paa Island agtede man Landvætterne ſaa højt, at det i den ældſte Tid var forbudt at ſejle til Landet med prægtige Dragelibe, hvor Forſtavnen var udsmykket med et gabende Dragehoved, thi man troede at Landvætterne derved ſtræffedes hort. Man kunde ikke ønſte værre Ulykke over en Mand, end at tilønſte ham Landvætternes Forbandeſe, og derfor hevnedes ogſaa Gylf Skallagrimsſøn ſig over Gylf Blodøre ved at rejſe Midſtang over ham paa følgende Maade: Han tog i ſin Hæand en Hæſelftang og gik op paa en Bjergſnat, der vendte

op mod Landet; derpaa tog han et Hestehoved og fremsagde derover denne Besværgelse: „Her sætter jeg op en Nidstang, og vender dette mod Kong Erik og Dronning Gunhild; jeg vender dette Nid mod alle Landvætter som bebo dette Land, saa at de alle fare vild og ikke kunne finde sit Hjem, førend de jage Kong Erik og Gunhild ud af Landet“. Derpaa sættede han Stangen i en Hæve i Bjerget og lod den staa der; Hestehovedet vendte han op mod Landet, ristede Runer paa Stangen og fremsagde atter Besværgelsen.

Til de gode Vætter hørte naturligtviis alle Væser, Vaner og Lysalfer; til de onde: Jotner, Dverger eller Svartalfer. Men efter Christendommens Indførelse bleve alle Vætter sammenblandede med hinanden; man ansaa dem alle for onde; eller, om de end ikke altid søgte at tilføje Menneskene legemlig Skade, troedes dog Venstskabet med dem at bevirke Sjælens Fortabelse. Den katolske Geistlighed søgte at vække Had imod alle Vætter, isædedes at udrydde Troen paa dem. Der opkom mange Sagn om hvorledes Vættene, fordrevne ved Presternes Sange, Bønner og Rieband, forlode deres gamle Boliger i Høje eller Stene, og flygtede bort i store Skarer. Hver Aar i Himmelfarts-Ugen foretog Presterne i Norden, ligesom overalt i den katolske Christenhed, Processioner rundt omkring Ager og Marker, for ved Sang, Bøn og hellige Handlinger at fordrive Vættene. Derfor kaldtes Processionsdagene gangdagar eller gagndagar, og Himmelfartsugen kaldtes gangdaga-vika. Men intet Paafund var istand til at udrydde Folkets Tillid til eller rettere Frygt for Vættene. Den Dag idag veed man hos os at tale om Vætte-Hauger, hvor mangen en overtroist Bonde ofte sætter Mad hen for de iboende Vætter.

De sildigere Tiders Overtro kjender blandt Vættene mestendeels kun Alfer og Jutuler eller Jotner (Trolde, Bergtrolde). Dog nævnes ogsaa andre Slags, i Særdeleshed det af Islænderne saakaldte Huldusfolk (det skjulte, hyllede Folk, Huldrefolket). Islænderne ansee Huldrefolket aldeles som Mennesker, kun at de bo under Jorden eller i Bjerge, og ikke altid ere ondskabsfulde mod Menneskene, men tværtimod blide og venlige, hvorfor de og kaldes Ljullingar eller Lyslingar (af ljúfr, ligesom „Liebling“ af „lieb“). Ogsaa hos os veed man at fortælle meget om Huldrefolket, men især om deres Dronning, Huldren. Hun er vel som oftest ondskabsfuld, vil gjerne bortbytte Smaabørn, og tage unge Piger eller Drengene ind til sig, men undertiden viser hun sig ogsaa venlig mod Menneskene, nærmer sig Gæsterne, taler og danser med dem. Hun er ofte meget smuk fortil, i blaa Stak og hvidt Skjort, men bagtil desto hæsligere, og har en Hale, som hun aldrig kan skjule. Hun har stort og fedt Kæb, der vogtes af Hunde (Huldrebikkjer). Hun synger og spiller smukt,

men bedrøveligt; hendes Spil kaldes Huldreslaaet, d. e. Huldrens Hæpesslag.

Andre Bøtter ere Nøkken (hnykr) og Fossegrimen; de bo i Bønde og Elve, og holdes undertiden for onde, thi det heder f. Ex. i Thelemarken, at Nøkken hver Aar vil have et Menneske til Offer, og at den gjerne vil trække Mennesker ned til sig, som nærme sig Vandet efter Solnedgang. Somoftest ansees de dog for godmodige og uskadelige; de forstaa ypperligt at spille paa Fedle og lære Menneskene op i denne Kunst. De ere sørgmodige, fordi de ej kunne naa den evige Forløsning og Salighed, men blive glade, naar man lover dem den, og fordre den ofte som Løn for Musli-Underviisningen. Nøkkens sørgelige Klage og Stønnen varfler om at et Menneske skal drukne. Nøkken beskrives snart som en smuk ung Mand med lange Haar, snart som en Dverg, stundom som en gammel Graastjæg.

Sigesom Nøkken boer i Færstvand, saaledes findes Havmanden (marmennill) og Havfruen (margýgr) i Havet. Ogsaa disse forstaa at synge og spille dejligt, og søge at lokke Mennesker til sig; de kunne forudsiges tilkommende Ting. De beskrives som halve Mennesker, halve Fiske. Havfruen skal være overordentlig smuk at see til, naar man undtager Fiskehalen.

Blandt Bøtterne er Nissen hos os meget anseet. Han beskrives som en lille graatklædt Dreng med rød Hue paa Hovedet, altid vaad paa Næsen. Han boer stedse i Husene, og er til stor Hjælp for dem, som vise sig venlig imod ham, men gjør sine Fiender megen Fortræd. Den venlige Nisse hjælper Staldkarlen at fødre Hestene, Budeigjen at røgte Køerne; han stjæler Hø og Mad fra Nabogaardene til den Gaard, hvor han boer, men den fiendtlige Nisse forgjæver Kvæget, fordærver Maden, bringer Ulykke i Huset. Ofte mødes Nisserne fra to Gaarde, naar de ere ifærd med at stjæle Hø, og da bliver der et lystigt Slagsmaal med Høvister. Mangen Kone sætter endnu Julegrød ud til Nissen om Juleaften.

Maren (mara) er det Bæsen, som troes at ride Folk i Søvn, naar man plages af Trykning for Brystet og stemme Drømme. Nogle beskrive Maren som ganske hovedløs, eller rettere kun som en bruen Stakk eller Skjort; Andre derimod tro, at Maren er en virkelig Kvinde, som har den overnaturlige Evne at kunne fare bort om Natten og betyngte Folk i Søvn. Maren bliver saaledes ikke stort forskjellig fra de saakaldte Barulve, der om Dagen ere virkelige Mennesker, men om Natten kunne paatage sig Ulbehag, fare da omkring og gjøre Fortræd, oversalde sovende Folk, opgrave Liig af Kirkegaardene og fortære dem. Allerede om en af de første Ynglingefonger i Sverige, Banlande, fortælles der, at Heretvinden Huld kvalte ham som Mare. Saa fuldt og fast troede vore

Forsædrene paa Muligheden af saadan Hamsliftning, at det heder i den gamle Eidsiva-Christenret: „Hvis det bevises om nogen Kvinde, at hun rider et Menneſke (som Mare), eller hans Tjenestefolk, da ſkal hun bøde tre Mark Sølv; kan hun ikke betale dem, da ſkal hun være fredløs“. Maren og Barulven ſtaa ſpenſſyalig i Forbindelse med de ovenfor omtalte Mørl-ridere eller Kveldridere, og i den ſildigere Tid gjorde man vel ikke ſtor Forſkjel imellem dem. Et Menneſke, der kunde ſtiffe Ham, ſagdes i Oldtiden ikke at være eenhammet (eigi einhamr), og kaldtes ofte i ſin forvandlede Tilſtand en Hamløber eller Hamløberſke (hamleyp, hamleypa).

Anm. Bætte kaldes hos Tydſkerne Wicht, og i tydſke Sagn fortælles meget om Wichtlein, Wichtelmannchen. Heraf kommer ogsaa det bekiendte tydſke Ord Wölſewicht. Angelsaxerne ſagde wiht, deraf det engeliſke wight, ſom forekommer i flere Ballader. Ordet vættir bruges ofte af vore Forsædrene i en ſaa udſtrakt Betydning, at man derved kun i Almindelighed forſtood et levende Væſen, derfor ſagde man ekki vætta, intet levende Væſen, ingen levende Gjal, og denne Talemaade er endnu almindelig paa flere Steder i Norge. Nutildags veed man ogsaa at tale om Golvæiter eller Golvætter, d. e. gode Bætter. Naar forreſten enkelte Bjerge kaldes Bættar-Aſen, Bættar-Kollen, maa man viſt ikke ublede dette Navn fra „Bætterne“, men fra Ordet Bite eller Bette, der betyder Vedvarde, Baun, og Navnet „Bættakollen“ er derfor det ſamme ſom „Værdakollen“.

Om Maaden, paa hvilken Landvættirne toge deres Land i Beſtyttelse, fortæller Snorre Sturlaſſon et beſynderligt Sagn i Heimskringla, Olaf Tryggveſſons Saga Cap. 37. Om den norſke Spaamaand og Kændeſeer Thorchall fortælles der i den vidtſteftigere Olaf Tryggveſſons Saga (Cap. 215), at han, nylig førend Chriſtendommen indførtes paa Island, ſaa i ſin Seng, ſaa ud paa Marken igjennem en Slugge, og ſmilede. Hans Vært, den mægtige Hall paa Sida, en af de forſte, der ſiden lod ſig døbe, ſpurzte ham hvad han ſmilede af, og Thorchall ſvarede: „deraf, at mange Høje aabnes, og at hvert levende Væſen, baade ſtore og ſmaa, pakke ſammen og holde Flyttedag“.

Enkelte Steder, ſ. Ex. i Thelemarken, gjør man en Forſkjel mellem Thuſſer eller Haugthuſſer, og Tutuler, da Thuſſerne ikke er ſtørre end Menneſker, Tutulerne derimod ſaa høje ſom Fjeld. Ved Bætterne forſtaaes ſammesteds ikke andet end Huldrefolket; de beſkrives ſom ſmaa, ikke ſtørre end 10 Aars Børn, graaklædte og med ſorte Hætte; deres Kreaturer kaldes Huddrekreatur, o: Huldrekreaturer, og deres Hunde Huddebikkjer o: Huldubikkjer, Huldrehunde.

Huldrens Ravn: Huldr, kommer vel nærmest af „af hylja“, at hylle, Hjule; men da hun paa Tydſk kaldes Holle, Frau Holle, Mutter Holle eller Holde, og ingenlunde altid beſkrives ſom ſlem og ondſkabsfuld, men blot ſom en ſtreng og arbejdsom Spindeſke, der belønner de flittige og ſtraffer de Døgne, ſaa have flere troet, at Navnet burde uledes af hollr, hulb, blid, venlig, og at Huldren i de ældſte Tider blev anſeet ſom et godt Væſen. Men i Tydſkland heder det dog ofte om Holle, at hun ſeer ſæl og ſtyg ud, og rider omkring i Selſkab med Høxer; ligeledes var Huldre endog i Hedenſkabets Tider hos os et almindeligt

Jabel-Navn paa **Hexer** og **Trolldvinder**, derfor turde dog vel den første Ublebning af Navnet være den rigtigste. Den meget sildige **Hulda-Saga** beretter, at **Trolldvinden** **Huldr** var en Veninde af **Obin**, og **Moder** til de før omtalte **Gubinder Thorgerd Hølgabrud** og **Trypa**. I Danmark ved man mere at fortælle om **Elle-** eller **Olve-** (o: **Alfe**) **Folket**, medens man i Norge mest taler om **Huldren**. Begge Slags **Bæsnere** tillægges man en særegen Fortjærlighed for **Kalder-** (**Dre**) **Træet** og **Kalder-Kvisten**, maaskee paa Grund af Navnet, da „**Huldre**“ ligner „**Kalder**“ ligesom „**Ellefolt**“ det danske Navn paa **Kaldertræet**: „**Elle**“.

Røffen (hnykr) kaldes paa **Svensk** **necken**, ogsaa **strömkarlen**, der vel nærmest svarer til **Fossegrimen**. Paa **Lydsk** kaldes **Røffen** der **Rix**, ogsaa **Rickel**, **Rickelmann**; en **Røffe-Kvinde** kaldes **Rixe**, **Wassernixe**. Om **Røffen** heber det, at han indretter sin Underviisning i Forhold til de Gaver han modtager. Giver man ham **Brod**, saa lærer han blot at stille (o: stemme) **Feblen**; men giver man ham en **Beker** (bekri o: **Bæder**) lærer han Giveren at spille tilgavn. Der gives endnu visse besynderlige og vilde **Melobier** for de saakaldte **Hardangerfebler**, der oprindeligen siges at være blevne forespillede af **Røffen**. — Det synes, som om man i de ældste **Tider** ofte tænkte sig **Røffen** som en **abildgraa** **Hest**, der boede i første **Bande**, og **stundom** kom op deraf, ja endog lod sig bruge til **Arbejde** om **Dagen**. — Om **Havmandenes** og **Havfruerne** **Spaaedomme** findes flere **Fortællinger** i de ældre **Sagaer**. Saaledes heber det i **Halls-Saga**, at **Kong Hjørleif** sin **Kvænsame** fik fat paa en **Marmennill**, som to **Fiskere** havde fanget, og lod ham godt behandle ved **Hirten**, men ingen kunde faa et Ord af ham. Engang **alligevel**, da **Kongen** i **Skidighed** slog sin **Hustru** **Hild** og sin **Hund**, lo han, og da **Kongen** spurgte hvorfor, svarede han, at netop disse **tvende** vilde komme til at redde **Kongens** **Liv**. **Kongen** tilbød ham nu **Friheden**, hvis han vilde forudsige flere **vigtige** **Ting**, og medens de drog nedad mod **Seen**, kvad han flere **Vers**, hvori han spaaede den danske **Konges** **nærførestaaende** **fiendtlige** **Ankomst** og en **blodig** **Kamp**. Da han blev **sluppen** i **Seen**, tog en **Mand** ham ved **Haanden**, og spurgte: hvad er et **Menne** **bedst**? han svarede: **Kolbt** **Band** for **Djæne**, **Kvade** for **Lænderne** og **Lærred** for **Eiget**. Siden **advarede** virkelig **Hunden** ved sin **Gjæen** om **Fiendens** **Ankomst**, og da **Kongen** **alligevel** senere blev fangen, reddede **Hild** ham. — Paa samme **Maade** som **Marmennill** (af **mar**, **Hav** og **menni**, et **Menne**) er **Lydskernes** **Mariminni** (**Havfrue**) dannet, og deraf kommer igjen det danske **Mareminde**, som siden **sejlagtig** er brugt om **Maren**. **Margygen** beskrives i **Kongespejlet** ikke, som **Havfruerne** ellers, smul og yndig: hun har vel **Kvindefakning** og **Fiskehale**, men **Hænderne** ere **store** og med **Svømmehud** mellem **Fingrene**; hendes **Ansig** er **vrebladent**, med **hvaase** **Djæne**, **bred** **Pande**, **stor** **Mund** og **rynkede** **Kinder**. Hun viser sig kun for **store** **Storme**, og **dukker** altid op af **Havet** med **Fiske** i **Hænderne**. **Spiser** hun **Fisken** eller **kaster** hun dem til den **Side**, som **vender** fra **Skibet**, **satte** **Sømandene** **Paab** om at **slippe** fra **Stormen** med **Livet**, men **leger** hun med dem, eller **kaster** dem mod **Skibet**, kan man frygte for **Undergang**.

Til vor **Ris** svarer vel omtrent **Lydskernes** **Kobold**, ogsaa en ret godmodig **Huusaand** med rød **Spidshue**; **Englændernes** **Puck** og **Robin goodfellow**. De **Svenske** kjende ikke Navnet **Ris**, men bruge derimod **Benævnelser** **Lomtegubbe**, **Lomtøkarl**; ogsaa hos os **Kjendes** et lignende Udtryk: **Lomtøtte**, **Løftøtte**, hvilket i **Almindelighed**

betegner „Gaardsbætte“, der holder sig paa Tømten. Dette er altsaa ikke noget egentligt Navn, men ligesaa lidt kan man antage, at „Risien“ er det gamle eller rette: thi det kommer øjensynlig af Nicolaus, Riels, Ris, og hidrører altsaa fra den christelige Tid.

Naren kaldes af Tybberne Alf, hvilket igjen er en anden Form af vort „Alf“. Om Hamløberer og Hamløberfær gives der saavel hos os som i Tybftland utallige Sagn. Endogsaa Frigg og Freyja havde Galtehamme, som de undertiden bortlaante til andre Guder. Den be- kjendte Kampe Bøddar Bjærke hos Rolf Krake kæmpe i en Bjørns Skikkelse ved Kongens Side den Nat da han blev overfalden; Volsungerne Sigmund og Sinfle havde Ulvehamme. Enkelte Valkyrjer have Svanehamme, og om dejlige Tomsruer, der ved at tage en fortryllet Ring eller et Belte paa sig isortes Svaneham, vide tybste Sagn meget at fortælle. Endogsaa Varulvene brugte Ringe eller Belter for at kunne paatage sig Ulveham.

Einherjerne og Livet i Valhall.

38. Om Gudernes Bedrifter og Hændelser fortælles overordentlig meget; mindre berettes der om Livet eller Hopholdningen inde i Aasgaard selv eller i Himlen. Der siges, at Einherjerne komme deels til Freyja i Folkvang, deels til Odin i Valhall og Vingolb, men hvilket Opholdssted var bedst, derom nævnes intet, og der fortælles blot om hvorledes Odin og Einherjerne havde det i Valhall. Imidlertid lader det til, at de fleste kun have tænkt sig Valhall som de faldne Heltes Opholdssted. De have det her saare herligt. Odin selv udlaarede dem ved Valkyrjerne, og de ypperste af dem lod han højtideligt modtage af Æser eller ældre, udmerkede Einherjer. I Valhall fornøje Einherjerne sig hver Dag med Kamp og festligt Gilde. Om Morgenen, naar de have klædt sig, gaa de ud i Gaarden, stride med hverandre indbyrdes og fælde hverandre, men rejse sig igjen uklad og sætte sig til Døgurd-Drik og de øvrige Maaltider som de ypperligste Venner. Ubeskriveligt stort er Einherjernes Antal, og stedse vokser det, men hvormange de end ere, faa de dog altid nok af Galten Særimnes (Sæhrimnir) Fæst. Roffen Andrimne (Andhrimnir) tager den hver Dag i Rjeden Eldrimne (Eldhrimnir), og hver Aften er den lige uklad og levende som før. Til Drik have Einherjerne Æl og Mjød, som Valkyrjerne bære omkring; kun Odin selv, og de, han vil udmerke, drikke Vin. Al den Mjød, der drifkes, rinder af Yverne paa Geden Heidrun, der staar ovenpaa Valhalls Tag og bider af Kvisterne paa Træet Læraad (Læråd). Mjøden fylder det store Kar i Hallen, og det er nok til at gjøre alle Einherjerne drukkne. Træet Læraad har saadan Kraft, at ikke alene Heidrun derfra faar Ebne til at frembringe den Mængde Mjød, men at og Hjorten Eikthyrne (Eikþyrnir), der ogsaa staar ovenpaa Valhall og bider af Træet, fra sine Horn kan udsende et Vanddrøp i

Svergelme, som igjen frembringer 12 Aar, der rinde i HERNES Bygd, og foruden dem endnu 13 andre.

Anm. „At gjeste Dbin i Valhall“ var en meget almindelig Talemaade, og betegner det samme som at falde i hæderlig Kamp. Naar Kæmper have udfægtet hinanden til Polmgang paa Liv og Død, viiste de hinanden til Valhall, førend Kampen begyndte. Naar en Kæmpe var falden i et Slag og blev højslagt, viiste man ham ogsaa til Valhall, idet man talte over hans Grav. Dette fortælles udtrykkeligt om Haakon Adelskeensfostres Begravelse. Einherjernes venlige Modtagelse hos Dbin og deres Fryd i Valhall omtales mangesteds i de gamle Kvad. Saaledes heder det om den tappre Konge Helge, Hundings Banemand, at da han kom til Valhall, bad Dbin ham raade med ham i alle Dele, og strax benyttede Helge sig heraf til at paalægge sin forbums Fiende, Hunding (der naturligvis allerede længe var hjemme i Valhall), allehaande ydmygende Arbejder. Hans Ord ere:

Du skal, Hunding,
for hver Mand i Valhall
Goddad ordne
og Alden tænde,
Hundene binde
og Hestene gjæte,
Svinene fore,
før til Sengs du ganger.

I det gamle Kvad om Erik Blodøse, Eriksmaal, gjør Dbin overordentligt Væsen af Erik, der var falden i et Slag med fem andre Konger:

Hvad er det for Drømme, (Kvad Dbin);
før Dag jeg tyktes opstaa,
gjøre Valhall færdigt
for faldne Helte?
Einherjerne vakte jeg,
opstaa jeg bød dem,
Bænke at straalægge,
og Borkar at flure,
Balkyrjer Wiin at bære
som vanted jeg en Fyrste?
Hift ifra Jorden
Hølder jeg venter,
gjeve Helte,
saa glad er jeg i Hjærte.

Brage undres nu over, hvad det er for en Lummel og Bulder, man hører; om det er Balder, som kommer tilbage igjen, men Dbin svarer at det er Erik. Derpaa befaler han Sigmund og Einfiorte gaa ham imøde og bede ham ind. Sigmund spørger, hvorfor Dbin da venter Erik heller end andre Konger. „Fordi han har herjet saa mange Lande og saa ofte farvet Sverdet blodigt“, svarer Dbin. Paa Sigmunds Spørgsmaal, hvorfor Dbin ej gav Erik Sejren, naar han hædrede ham saa højt, svarer han, at det altid var sikrest for Guberne at have Helten om sig til Børn mod Genrisulven. Derpaa hilser han Erik, byder ham velkommen og stiller ham til Sæde i Salen. „Har du Konger med dig i Følge fra Kampen“, spørger Dbin. „Ja fem“, svarer Erik „jeg selv er den fjettede“. I Haakonsmaal, som Gyvind Skaldespilket digtede over

Haakon Abelskenssofre, udsender Dbin først Gandul og Stagul for at vælge blandt Ynglingefølgere, hvis der skal fare til Dbin. De see Haakon drage Brynjen af sig og kæmpe drabeligt; ham vælge de, og Gandul siger: „nu vorer Gubernes Hæd, siden de have budet Haakon til sig med en stor Hær“. Haakon spørger Balthyrerne, hvorfor Kampen havde faaet dette Udsald; „vi fortjente dog Hæd“, siger han. „Jo vi magede det saa“, svarede Stagul, „at dine Fiender flygte, men du beholdt Sejren“.

Ku vi skulle ride,
Kvad den rige Stagul,
til Gubers grønne Hjem,
og sige til Dbin,
at strax vil Hjerten komme
for ham selv at see.

Dbin befaler nu Hermob og Brage at møde ham og byde ham ind. Brage tilbyder ham Einherjernes Ret, og Dphold i Balhall, hvor ham i alt har 8 forudgangne Brødre

Vor Krigsrustning,
Kvad den gode Konge,
ville vi selv beholde;
Hjelm og Brynne
bevarer vel;
Egget er godt at gribe.

Dg i Kraakemaal, eller Dødskvadet, som skal være sunget af Ragnar Lodbrok i Ormegaarden, heber det: „Jeg veeb at Banken hos Dbin att venter paa mig til Gildet; da skulle vi drikke Æl af Horn! den røde Kampen ligner ikke ved Døden, og ikke kommer jeg med Radselsord til Dbins Hall. — Nu maa jeg ende mit Kvad, thi Diserne (Balthyrerne) som Dbin har sendt mig fra sin Hall, indbyde mig til ham. Glad skal jeg drikke Æl med Æserne i Højsædet; Livets Njeblik ere frubne, og smilende skal jeg dø“. Ordet „Horn“ paa det her medbeelte Sted omskrives i Kvadet efter den almindelige Stil ved „Jafens bøjede Træ“; dette have nogle urigtigen fortolket ved Hjernefæl, og deraf er den fejlagtige Tro opkommen, at vore Forfædre tænkte sig de dræbte Fienders Hjernefæller som Drikkekar i Balhall. — Kun i et eneste gammelt Brudestykke af et Kvad forekommer Vingolv nævnt som Einherjernes Dpholdssted; i et andet Kvad heber det, at Heimdall og Eole kom ind i Vingolv og hilste der Dbin og Æserne; derpaa satte alle Guberne sig til bords og spiste af Særimne, medens Balthyrerne gik om med Njød. Alt dette synes at bevise, at Balhall og Vingolv i Grunden er eet og det samme, og at den første Benævnelse sigter til Gjesternes Besættethed, den anden til Selskabsglæden; hvorvel Snorres Edda udtrykkelig skilner mellem begge Steder. At Vingolf (Hertighedsgulvet) ogsaa kan læses Vingolf (Vingulvet eller Vinhallen) bør ej lades ubemærket.

Ravnene paa de Haer, der udgaa fra Hjortens Horn betegne alle en Brusen, eller Hurtighed, eller Kulde, eller Dybde; de ere følgende: Sid, Bid, Sefin, Elin, Eval, Gunnthro, Hjorm, Gimbulthul, Gipul, Gapul, Gamul, Geirvimul; disse flyde i Asabygden; de øvrige ere Thyn, Vin, Tholl, Bøll, Graab, Gunthraen, Nyl, Nøt, Rønn, Rønn, Bina, Begsvinn, Thjodnuma.

39. I Fjertningen, da Valhall og Asagaard vare opbyggede, levede Guderne sine bedste Dage; da havde de alt Huusgeraad og alle Redskaber af Guld, og den Tid kaldtes derfor Guldbalderen. Men da trende mægtige Tjufkvinder kom fra Jotunheim og Dvergerne fremstode, da ophørte denne herlige Tid. Ogsaa over Menneffene begyndte Ulykken at adbrede sig. De gennemboiede den mægtige Tryllekvinde Heid eller Guldvæg med Spyd, og brændte hende tre Gange paa Baalet; alligevel lever hun til de Andes Glæde. Odin og Wjerne raadsløge, om de skulde straffe denne Ugjerning eller modtage Forsoning, men det første besluttedes: Odin kastede sit Spyd over Menneffenes Flok: det var den første Hærstrid paa Jorden, og Asaborgens fornemste Børn, Enighed mellem Guder og Menneffer, var allerede brudt. Guderne maatte selv tage sin Tilflugt til Svig og Underfundighed, f. Ex. da hiin Jotun-Bygmester blev narret, og ved flere andre Besligheder. Andre Jotunkvinder, f. Ex. de ovennævnte Skade og Gerd o. s. v., fik Afgang til Wjernes Bopæle; og Asagaards hellige Aenhed var borte, Fredstiden maatte vige for den urolige Krigstid, og nu trængte Guderne mere end forhen til hine Tryllevaaben, til Einherjernes Hjælp. Nu bleve Guderne istedetfor fredelige Verdensstyrere til Krigsguder. Til denne Tid høre de mange Evenstyr, Heltegjerninger og listige Bedrifter, som tillægges Guderne, og hvor de hverken altid vinde Sejr eller indlægge sig Hæder.

Anm. De tre mægtige Jotunkvinder, fra hvilke Gubernes Ulykke udgik, ere rimeligvis Angerboda, Guldvæg og hiin unavngivne Ulyvmoder (se S. 6). Heid betyder den Skinnende; Guldvæg Gulb-Driften eller det flydende Guld. Meningen af hele Fortællingen synes at være denne: de tre Jotunkvindes onde Raad havde foranlediget Dvergenes Fremavling i Jorden, eller Jmes Krop; da fik Dvergerne Guldet til sig, saa at Guldbalderen i Asagaard ophørte. Guldet bragtes ved Guldvæg eller Gulbets Herferinde blandt Menneffene; da begyndte Pengegjerrighed at sætte Splid mellem Menneffene paa Jorden, og opvække Mord og Krig. Guldvægs tredobbelte Drab og Brand betegner ligesom Menneffenes travle Iver efter at opsoge Guldet og lutre det ved Ilden; at Odin kastede sit Spyd iblandt Menneffene betegner kun, at han til Straf for deres Pengegridsketh vakte Strid mellem dem, thi det forekommer ikke sjelden i de gamle Sagn, at Odins Spyd, udkastet over en Folkeshov, forvolder Mord og Kamp. Naar Ulykkeligheden blandt Guder og blandt Menneffer ophørte, og som en Følge deraf Enigheden, da kunde vel Asagaards Børn medrette siges at være brudt; da maatte Jotnerne være dobbelt farlige og Guderne dobbelt paa sin Post imod dem. Saaledes har vor gamle Guldelære tydeligt erklæret Vindesygge og Gjerrighed for Rilden til alt Ondt.

Gubernet Klenodier.

40. Lokes Dndstak var dog den første Grund til at Vjerne fik alle hine kostelige Baaben og Klenodier, der ere dem til saa stor Nytte i Striden med Jætterne. Loke havde nemlig engang klippet alt Haaret af Siv. Da Thor erfarede det, tog han fat paa Loke og truede med at knuse hvert Been i hans Krop, men slap ham dog, da han svor ham til, at han skulde faa Svartalfer til at gjøre Siv en Haarbesætning af Guld, der vilde vore som andet Haar. Loke gik til de Dverger, som hed Ivaldes Sønner; de gjorde baade Haaret og Elbet Skidbladne og Spydet Gungne. Loke reddede nu om sit Hoved med en anden Dverg, Brokk, at hans Broder Sindre ikke var istand til at gjøre tre saa gode Stykker som disse. Brokk og Sindre gik til Emidjen, og Sindre lagde Svineskind i Eksen, men bad Brokk blæse uafsladeligt, indtil han selv kom og tog det ud igjen. Strax Sindre var borte, kom der en Flue, som satte sig paa Brokks Arm og stak ham, men han blæste lige fuldt, og da Sindre tog Arbejdet af Eksen var det en Galt med Guldbørster. Nu lagde han Guld i Eksen, bad Brokk blæse ligesom før, og gik bort; men strax kom Fluen igjen, satte sig paa Brokks Hals og stak engang til saa sterkt. Ikke desmindre holdt Brokk ud til Sindre kom igjen og tog Guldringen Draupne af Eksen. Nu lagde han Jærn ind, bad Brokk blæse, og sagde, at Arbejdet vilde blive fordervet hvis Blæsningen standsede; men Fluen kom igjen, satte sig mellem hans Øjne og stak ham paa Øjelaaget saa at Blodet randt ned og hindrede ham fra at see. Da maatte han i Hast slippe Bælgen med den ene Haand og jage Fluen bort, men i det samme kom Smeden og sagde, at paa et hængende Haar var det hele Arbejde blevet ødelagt, han tog det ud og det var en Hammer. Alle tre Stykker gav han Brokk og bad ham drage med dem til Naagaard for at løse Veddemaalet. Vjerne satte sig paa Dommerstolene, og det bestemtes at Odin, Thor og Frey skulde dømme mellem begge de veddende Parter. Loke gav Odin Spydet, Gungne, der aldrig forsejtede sit Mål, Thor Haarbesætningen, der strax groede fast da den kom paa Sivs Hoved, og Frey Skidbladne, der altid havde Medbær, kunde sejle baade i Luft og Hav, og rulltes sammen og stilles i Lommen, naar man vilde. Brokk gav Odin Ringen Draupne, af hvilken der hver niende Nat drøppede 8 lige saa massive Ringe; Frey gav han Galken, Gyldenbørste, der kunde fare gjennem Luft og Hav hurtigere end nogen Hest, og hvis Børster kunde lyse saa meget man behøvede i de mørkeste Nætter eller Verdens; Thor fik Hammeren (Mjølne), og med den kunde han slaa saa haardt han vilde og hvad han forefandt, uden at den gav sig; fastede han den efter noget; traf han altid, og Hammeren kom altid igjen i Haanden af sig selv; naar han vilde, kunde han gjøre den liden og stille den i Dom-

men. Den eneste Lyde paa den var, at Skaffet var noget tort. Væerne dømte da, at Broff havde rundet, thi Njallne var et umisteligt Værn mod Hiimthuserne. Loke vilde løse sit Hoved, men Broff negtede det. „Tag mig da“, sagde Loke, men i det samme var han langt borte, thi han havde Stø, hvormed han kunde fare baade i Luft og Hav. Nu bad Dvergen Thor at tage ham, hvilket han ogsaa gjorde, og da vilde Broff hugge hans Hoved af, men Loke sagde, at han ingen Ret havde over Halsen, kun over Hovedet. Broff gav sig nu til at sy hans Læber sammen; hans egen Kniv bed ikke, men med sin Broders Al eller Eyl fik han Hul, og syede nu først Munden til, men derpaa rev han Sømmen fra hinanden.

Jduns Ran.

41. Det er forhen omtalt (Side 16, 50), at Jstuntvinden Skade blev optagen i Væernes Samfund og giftet med Njerd til Dod for hendes Faders, Thjasse's, Drab. Lokes List var Marsag deri. Engang drog nemlig Odin ud med Loke og Høne, og gik over Fjælde og Ødemarker, hvor det ikke var godt at faa Mad. Endelig kom de til en Dal, hvor de saa en Flok Ører; deraf toge de een, tændte Ild og begyndte at koge den. Da de syntes den maatte være kogt, toge de den af Ilden, men den var langtfra kogt, og de maatte sætte den paa igjen. Saaledes gik det endnu engang, og de talte da imellem sig, hvor underligt dette var, og hvoraf det vel monne komme. De sad just under en Eg; da hørte de en Røst ovenfra, som sagde, at den der sad i Træet var Skyld i at det gik saa seent med Kogningen. Da de skulde see nærmere til, opdagede de en stor Ørn. Ørnen sagde, at hvis de vilde give den sin Mættelse af Ørn, skulde Mæden nok blive kogt. De lovede det, Ørnen fløj ned, og tog strax begge Baar og begge Bøber. Herover blev Loke saa vred, at han tog en Stang og slog til Ørnen, men Ørnen fløj bort, og Stangen blev hængende med den ene Ende ved Ørnens Krop, med den anden ved Lokes Arme, saa at han blev slæbt afsted over Støt og Steen, og tænkte at hans Arme skulde slides ud af Arterne. Han bad Ørnen ynkelig om Naade, men fik ikke Lov til at slippe løs, før end han havde lovet at slaffe Jdun bort fra Nasgaard med hendes Væbler. Dette maatte han gjøre Ed paa, og slap saaledes tilbage til de Andre. Da de vare komne hjem til Nasgaard, og den afdøde Ild var forhaanden, fortalte han Jdun, at han i en Stov udenfor Nasgaard havde fundet nogle Væbletræer, hvis Frugter hun vist vilde finde saare kostelige; hun skulde gaa derhen og tage sine egne Væbler med, for at sammenligne dem med hine. Jdun lod sig narre dermed, og strax kom Ørnen og førte hende bort. Ørnen var ingen anden end Jstuen Thjasse i Ørneham; han førte hende bort til sin Gaard

Thrymheim og behøvdte hende her i længere Tid. Vserne sølte snart store Ulemper ved Tabet af Iduns Øbler; thi de bleve graahvædte og kunde ikke fornyge sig igjen. De stævnede Thing, for at saa vide hvad der var blevet af Idun, og det oplystes da, at man havde seet hende forlade Asgaard i Selskab med Loke. Nu blev Loke ført frem paa Thinget, og man truede ham med Døden eller haarde Pindler; han blev saa ræd, at han lovede at flasse Idun tilbage igjen, naar blot Freyja vilde laane ham sin Fiskeham. Den fik han, sløj hen i Jotunheim og kom til Thrymheim, just da Thjasse var roet ud paa Søen, og Idun alene hjemme. Loke forvandlede Idun til en Nød, og sløj bort med hende saa hurtigt han kunde; men strax efter kom ogsaa Thjasse hjem, savnede Idun, isorte sig Ornehammen og sløj efter Loke, som han mere og mere indhentede. Vserne saa Falken komme og Ornen efter den; de skyndte sig at samle en stor Fiskehob sammen udenfor Asgaards Muur, og tændte Ild i den øjeblikkelig som Falken var kommen indenfor Muren. Ornen kunde ikke standse sin Fart, men kom lige over Ilden, der slog op i dens Binger og hindrede den fra at flyde. Saaledes fik Vserne fat paa Thjasse og dræbte ham indenfor Asgrinden eller Asgaards Port.

Thjasse var en af de anseeligste Jotner. Hans Fader Olvalde var saa rig, at da Thjasse og hans to Brødre skulde dele Arven, maatte de maale Guldet efter Mundfulde. — Da Thjasses Datter Skade fordrøede Bøder for Faderens Drab, lod hun sig ikke alene nøje med at vælte sig en Mand, men vilde ogsaa, at Vserne skulde saa hende til at lee, hvilket hun troede var umuligt. Loke maatte atter finde paa Raad, og gjorde virkelig nogle uanstændige Løjer med en Gjed, saa hun maatte lee deraf. Thjasses Dine tog Odin og kastede op paa Himlen, hvor de bleve til tvende Stjerner.

Anm. I hele denne Gubernes Handel med Thjasse og hans Datter aabenbarer sig allerede en vis Svagheb. Thjasse kan hindre selve Odin fra at saa Mæden fegt; han sætter Guberne i Fare for at gaa til Grunde af Alverdom; han vover at forfølge Loke lige til Asgaards Mure, og Vserne tage ikke i Betænkning at dræbe ham indenfor Asgrinden, og saaledes krænke Asgaards Helligdom, forbi de ansee ham altfor farlig. Hans Datter Skade vover at hjemføge Guberne i Asgaard, at tultvinge sig Optagelse i deres Samfund; og Odin hædrer Thjasses Minde ved at sette hans Dine blandt Stjernerne.

Sagnet om Thjasse og Idun synes at have været meget bekjendt og udbredt. Idun kaldes ofte af Skaldene Thjasses Ran, og Guldet Jotnernes Mund-Tal, Jotnernes Sprog. Efter Snorres Fortælling i Ynglingasaga blev Skade aldeles led af Njörd og egede siden Dbins; deres Søn var Gering, Stamfader til Haalegge-Vetten. Derfor kaldes Sigurd Rabe-Zarl i et Kvad af Skalden Rormat Thjasses Vtting.

Hvilke Stjerner der menes med Thjasses Dine, vides ikke sikkert. Rimeligvis er det Hovedstjernerne i Tvillingerne.

Thors uheldige Færd til Jotunheim.

42. Thor, Tordenguden, var Jotnernes ivrigste Beskæmper, men det lykkedes ham dog ikke altid at sejre over dem. Engang kjørte han afsted til Jotunheim med sine Bulte, og Loke fulgte ham; de overnattede hos en Bonde. Her slagtede Thor begge sine Bulte, slaaede dem og lod dem luge; han indbød ogsaa Bonden med hans Kone, Søn og Datter til at spise med sig, men bad dem at kaste alle Benene fra sig paa Bulteskindene. Dette gjorde de og, undtagen Thjalve (Hjäl), Bondens Søn, der knækkede et Baarbeen for at faa Marven. Tidligt i Otten stod Thor op og knæbte sig paa, løstede Mjöllne i Bejret og indviiede Bulteskindene med den, strax flode Bultene lystevende op, men den ene var halt paa Bagbenet. Nu kunde Thor skjønne, at Bonden eller hans Huusfolk ikke havde faaret varsel om med Benene og at Baardenet var brækket; han blev strækelig vred, trak Djenbrynene sammen og holdt saa fast om Hammerkæftet at Knoerne bleve hvide. Bonden blev saa ræd, at han nær havde opgivet Manden alene ved Thors Djelefast; han kastede sig for hans Fødder med alle sine, bad om Naade og tilbød i Bod alt hvad han ejede. Da Thor saa deres Skræk, gik Hestigheden over og han lod sig formilde. Han modtog til Erstatning Bondens tvende Bøen, Sønnen Thjalve og Datteren Mjølba, og siden den Tid følge de ham altid som hans lydige Tjenere. Thor lod Bultene staa hos Bonden og fortsatte sin Rejse til Jotunheim. Han kom lige til det dybe Hav, svømmede derover og gik i Land med sine Følgesvende. Snart kom de i en stor Skov og gik gennem den hele Dagen lige til det blev mørkt. Thjalve var meget rast til Fods og bar Thors Ristepose, thi der var ikke stor Føds at finde paa Bejren. Da det var mørkt, søgte de efter Natteherberge, og fandt en meget stor Stue, hvor Indgangen var paa den ene Ende og lige saa bred som hele Stuen. Der gik de ind og lagde sig til at sove. Ved Midnatstid blev der saa forfærdeligt et Jordstjælv, at Huset rystede, derfor vækkede Thor sine Rejsesæller og lod dem gaa ind i et Sidehuus, som de fandt midt paa Stueveggen, men selv satte han sig i Døren med Mjöllne i Haanden, og hørte en stærk Larm og Bragen. Da det dagedes, gik han ud og saa en uhyre stor Mand ligge og snørke tæt ved ham i Skoven; da tyktes han nok at kunne skjønne hvorfra Larmen kom. Han spændte Styrebeltet om sig, men i det samme vaagnede Manden; og fortælles der, at Thor denne ene Gang betænkte sig paa at staa til. Derimod spurgte han Manden om hans Navn; han sagde; jeg hedder Skryme (Skrymir), og ikke behøver jeg at spørge dig om dit Navn, thi jeg veed at du er Nasa-Thor; men hvor har du gjort af min Handske? Skryme bukkede sig for at tage Handsken op, og da saa Thor, at det som han om Natten ansaa for

en Skue, kun var Strymes Handske, og at Sideshuset var Lommefingerringen deri. Stal vi følges ad, spørger Stryme. Ja, sagde Thor. De spiste først Dægurd hver for sig, Stryme af sin Madpose og Thor med sine Rejsefæller af sin; siden foreslog Stryme, at de skulde spise tilsammen; Thor sagde ja dertil, og Stryme bandt nu hele Nisten, baade deres og sin, sammen i en eneste Pose. Den tog han paa Ryggen, gik foran om Dagen med svære Skridt, og udvalgte om Aftenen Natteleje under en stor Eg. Her vil jeg lægge mig til at sove, sagde han, men I kunne tage Nisteposen og holde Madveed. Stryme fornede strax og snorkede voldsomt, men Thor gav sig isærd med at knytte op Nisteposen, hvilket dog slet ikke vilde lyffes ham; da han længe havde prøvet forgjæves, blev han vred, greb Mjellne med begge Hænder, og slog Stryme med den i Hovedet. Stryme vaagnede og spurgte kun om der faldt et Løvblad paa hans Hoved; har I splist nu, lagde han til. Ja, sagde Thor, nu skulle vi lægge os. Midt om Natten hørte Thor aller, at Stryme snorkede, saa det dundrede i Skoven; da gik han til ham, løstede Hammeren højt op og slog ham i Tæsen, saa at Hættet sank dybt ind i Hovedet. Stryme vaagner og siger: hvad nu? faldt et Åger i mit Hoved? hvortledes har du det Thor? Thor skyndte sig bort og sagde at han nu nys var vaagnet, og at det endnu var Midnat. Kunde jeg nu blot slaa ham et tredje Slag, tænkte Thor, saa skulde han aldrig tiere see Dagens Lyg; han passede paa, indtil Stryme igjen var sovnet ind lidt før Dag, løb saa hen til ham og slog ham af alle Kræfter i Tindingen, saa at Hammeren sank i lige til Skaffet. Stryme satte sig op, strøg sig om Kinden og sagde: sidder der Fugle i Træet ovenover mig? der faldt nok noget Kvas ned af Grenene paa mit Hoved. Er du vaagen Thor? nu er det passende Tid at staa op, og I har ikke langt til Morgen Utgaard. Jeg har hørt Eder hviſte mellem Eder, at jeg ikke var saa liden af Vert, men I skulle nok saa større Mænd at see, naar I komme til Utgaard. Jeg vil ellers give Eder et godt Raad: bærer Eder ikke alt for forsnuet ad, thi Utgaarde-Lokes Hirdmænd taale intet Stryderi af saadanne Smaadrenge; i andet Fald saa I vende om igjen, og det er vist ogsaa det bedste for Eder. Men ville I endelig videre frem, saa gaar mod Osten; min Vej er nord-øst til hine Fjelde, som I see. Dermed tog Stryme Nisteposen, læste den paa Ryggen og gik ind i Skoven; og glade vare Verserne over at de bleve ham kvit. Thor og hans Rejsefæller gik fremad lige til Mid- dag; da saa de en Borg paa Sletten, men de maatte sætte Natten lige ned i Ryggen for at see over den. Borgeledet var stengt med en Grind, som de ej kunde lukke op, men de trøbe ind imellem Spærterne, og saa en stor Hall; til den gik de. Døren stod aaben, de gik ind, og saa mange

Mænd, alle sammen tilbørlig store, siddende paa to Bænke. Der var ogsaa Kongen selv, Utgaarde-Lofe, og de hilste ham, men han smilede haanligt og spurgte om denne lille Dreng var Ale-Thor; du er vist større end du lader til, sagde han, og hvad Idræt forstaa vel I Rejsesæller Eder paa? Her hos os maa ingen være, som ikke kan en eller anden Kunst fremfor alle Andre. Lofe gik bagerst; han sagde: een Idræt kan jeg, som jeg strax er færdig at prøve: der er vist ingen her, som kan spise hurtigere end jeg. Det skal vi strax friste, svarede Utgaarde-Lofe, og bad en Mænd ved Navn Loge gaa frem paa Bænke-Enden midt paa Gulvet for at klappe med Lofe. Man bar et Trug ind fuldt af Kjød, og satte det paa Gulvet; Lofe og Loge satte sig ned ved hver sin Ende, og spiste af alle Kræfter; de mødtes midt i Truget, men da havde Lofe kun spist Kjødet, Loge derimod Kjødet, Benene og Truget med. Saaledes havde da Lofe tabt. Hvad kan den unge Mand der? spurgte Utgaarde-Lofe. Jeg vil prøve at løbe omknap med En, svarede Thjalve. Da maa du være rap paa Foden, svarede Utgaarde-Lofe, gik ud paa Marken og bød en lille Fyr ved Navn Huge at løbe omknap med Thjalve. Ved det første Løb kom Huge saa langt foran, at han vendte sig om imod Thjalve ved Maalet. Du maa lægge mere ud, Thjalve, hvis du vil vinde, sagde Utgaarde-Lofe, kjont rigtignok ikke Nogen er kommen hid, som var fodrappere end du. Ved det andet Løb kom Huge allerede til Maalet og vendte sig om; da var der et langt Kolv-Stud til Thjalve. Det er godt løbet, sagde Utgaarde-Lofe, men neppe tror jeg at Thjalve vinder nu, om I end forsøge tredje Gang. De løb paany, og da Huge kom til Maalet og vendte om igjen, var Thjalve ikke engang halvvejs. Alle fandt nu at denne Leg var nok prøvet. Hvad Idrætter vil du vise os, Thor, sagde Utgaarde-Lofe, saa stort Ny som der gaar om dit Storverk. Jeg vil drikke omknap med En, sagde Thor. Bad saa være, sagde Utgaarde-Lofe, gik ind i Hallen, og bad sin Skutilsvend tage det store Horn, som Hirdmændene plejede at drikke omknap af. Det anses for godt drukket, sagde Utgaarde-Lofe, hvis Nogen kan drikke det ud i eet Drag; nogle drikke det ud i to, men Ingen er saa daarlig til at drikke, at han ej kan tømme det i tre. Thor seer paa Hornet, han finder det just ikke saa stort, men temmelig langt; dog han er meget tørstig, sætter det for Munden, tager store Drag og tænker, at han ej skal behøve oftere at bøje sig mod Hornet. Men da han holdt op og saa efter, hvor meget der var drukket, forekom det ham, at han liden eller ingen Mon kunde see. Du har drukket godt, sagde Utgaarde-Lofe, men ikke overhaands meget; rigtignok havde jeg ikke troet, at Asathor ej kunde drikke stærkere, om Nogen havde sagt mig det, men da veed jeg vist, at du tømmer det anden Gang. Thor svarer ikke, men tager saa langt et Drag, som det er ham muligt, alligevel vil slet ikke den anden Ende saa

højt op som han ræster; da han holdt op, syntes han, at det var endnu mindre Mon at see end forhen, dog kunde man nu bære det uden at spilde. Vil du drikke tredje Gang, saa har du gjemt det Reste tilsidst, siger Utgaarde-Løke, men er du ikke slinkere i andre Lege end denne, kan du ikke fortjene saa stort Maaen hos os, som hos Øserne. Thor blev vred, satte Hornet for Munden, drak af alle Livsens Kræfter, og gjorde Draget saa langt som muligt; da han stulde see efter, var det dog sunket noget; alligevel vilde han ikke drikke mere. Det er klart, sagde Utgaarde-Løke, at du slet ikke er saa stor en Mand, som vi tænkte, men vil du prøve flere Druætter, siden det ikke nytter med denne? Na ja, svarer Thor, men underligt stulde det være, om man hjemme hos Øserne vilde kalde dette daartligt drukket. Vore unge Drengs have den Morsskab, sagde Utgaarde-Løke, at løfte min Kat fra Jorden; det er rigtignok en Ubetydelighed, og jeg vilde ikke have foreslaaet Aasa-Thor noget saadant, hvis jeg ikke nu saa, at du langt fra er saa mægtig, som jeg tænkte. Der løb en graa, temmelig stor Kat frem paa Salsgulvet; Thor gik til, tog den med den ene Haand midt under Bugen, og løftede den op, men eftersom Thor hørte Haanden, krummede Katten sig, og da Thor havde strakt Haanden op saa langt han mægtede, ledte Katten blot paa den ene Fod. Saaledes fik Thor heller ikke udført denne Leg. Utgaarde-Løke sagde, at det var noget han kunde vide forud, da Thor var lav og liden imod de store Folk, som vare der. Lad En komme og tage Tag med mig, saa liden som I sige, jeg er, sagde Thor, thi nu er jeg vred. Alle herinde ville lade haant om at brydes med dig, svarede Utgaarde-Løke, og saa sig omkring paa Bænkene, men jeg vil kalde ind min gamle Fostermoder, Elle. Hun kom ind og begyndte at brydes med Thor, men jo haardere Thor tog fat, desto fastere stod hun, tilsidst begyndte hun at bruge Kneb, og Enden blev, at Thor faldt paa det ene Kne. Nu er det nok, sagde Utgaarde-Løke; Thor vil vist ikke byde flere herinde at tage Tag med ham. Derpaa viste han Thor og hans Rejsesæller til Sæde; de forbleve der om Matten og nødte al mulig Gæstfrihed. Om Morgenens stode de op og gjorde sig rejsesærdige. Utgaarde-Løke kom til og lod sætte Bord for dem; der fik de fuldt op af Mad og Drikke. Dernæst begave de sig paa Vejen. Utgaarde-Løke fulgte dem ud af Borgen, og ved Afstedens spurgte han Thor, hvorledes han var fornøjet med sin Færd. Thor syntes at han havde lidt stor Glæde, og tog sig det meget nær at man stulde kalde ham en usel Mand. Nu skal jeg sige dig Sandheden, sagde Utgaarde-Løke, siden du er vel kommen ud af Borgen: du skal aldrig med min Vilje komme ind i den igjen, saalænge jeg lever og raader; heller ikke stulde du have faaet Lov til at komme ind, hvis jeg havde tænkt, at du var saa stærk, thi du havde nær bragt os i stor Ulykke. Men jeg har kun fordrejet

Synet før Gder. Det var mig som I traf i Skoven; dengang bandt jeg Risteposen til med Gressjærn (?), saa at du ej kunde bitté paa at løse den op. Ethvert af de Slag, du slog med Hammeren, vilde have dræbt mig, hvis jeg ikke, uden at du merkede det, havde stødt den store Klippe imellem, som du saa ved min Hall; der saa du nu efter Slagene tre firkantede Dale, een dybere end de andre. Ligeledes med Jdrætterne, I prøvede: Løse var suften og aad godt, men Løge var fortærende Jld, derfor brændte han Rjød og Trug paa een Gang. Den Høge, med hvem Thjalve løb omslag, var min Hu eller Tante; den maatte jo altid være hurtigst. Din Drif af Hornet var saa stort et Under, at jeg neppe troede mine egne Øjne, thi den anden Ende laa ude i Havet, og naar du nu seer efter, vil du mærke, hvor meget det er sunket; det kaldes nu Fjerer. Da du løstede Ratten, bleve vi alle ræddede, thi det var Midgaards-Ormen, som ligger om alle Lande; men du hævdede den saa højt, at den neppe med Hoved og Hale paa een Gang berørte Jorden. Taget med Elle var ogsaa et stort Under, thi de fleste pleje ganske at falde for hende (elli = ~~W~~ide; Alderdom). Du skulle vi stikkes ad, og bedst er det for os begge, at I ej komme igjen, thi jeg vil altid vide at værge mig med lignende Kunst. Thor hævdede Hammeren, og vilde slaa Utgaards-Løse, men med Gæt var han borte. Heller ikke kunde han saa Ole paa Borgen; derfor maatte han vende om igjen til Thrubvang. Men han besluttede snart igjen at drage affed, især for at saa fat paa Midgaardsormen.

Anm. Til dette Sagn hentydes vistnok paa flere Steder i Eddadigtene, alligevel synes det at skybe Eddenskabets sildigere Lieder sin Oprindelse, da de gamle Guder allerede havde tabt meget i Anseelse, thi det er øjensynligt, at den hele Fortælling gaar ud paa at gjøre Thor latterlig. Han forestilles som en stærk og mægtig, men godmodig og dum Mand, der lader sig holde for Nar. Desuden har det ældgamle Kvad Hymiskvída (om Thors Rejse til Hym), hvis Indhold nedenfor meddeles, en noget afvigende Beretning om Anledningen til at Thjalve og Røskva kom i Thors Tjeneste. Dertil kommer og, at den hele Fortælling, hvorledes Thor, for at komme til Jotunheim, maa drage østefter over Havet, og derpaa gjennem store Skov-Sletter, synes at smage af den sildigere Tro, der satte Jotunheim i det nordlige Ruslands Sletter *).

Forresten omtales altid Thjalve og Røskva som Thors ledsagere. Hjalá betyder „den Virksumme, Udholdende“; Røskva „den Rasse“, egentlig „Brastva“, (se den yngre Edda, Rh. Udg. I S. 254), altsaa beslagtet med det gotiske vriskvan „bære Frugt“. Rimeligvis har dette Sagn Hensyn til et og andet Lustsagn, der ledsager Tordenvejret. — I det gamle norske Sprog betyder logi Lue (som før ommeldt); hugr Tante, Hu; elli Wde, Alderdom.

*) Fortællingen er nu, som bekjendt, meststædigst behandlet af Dehlenschläger i hans episke Digt „Thors Rejse til Jotunheim“, der, ogsaa findes indtaget i „Nordens Guder“.

42. Om Thors Besøg hos Jotnen Hyme (Hymir) gides to Beretninger, en ældre, i den ældre Edda, og en yngre, i Snorres Edda. Den ældre Beretning begynder med, at Guderne, der vare til Gylde hos Oge, udsandt ved Spaadomsfunster at han manglede en nødsendig Kjedel: Oge, der vilde hedne sig paa Thor, hvis Trusser havde gjort ham til Værnes Undermand, bad hiin at hente ham en Kjedel, hvori man kunde brygge Æl til alle Værne. Men saadan en Kjedel vidste Ingen at faa fat paa; førend Ty fortalte, at hans Stiffader, Jotnen Hyme, der boede østenfor Glitraaierne, ejede en, der var en Mæl dyb, men at det var umuligt at faa den, hvis man ej var sig listigt ad. Thor og Ty kjørte derpaa ud fra Asgaard, og kom til Egil, hvor de satte Bultene i Stalden; siden gik de til Hymes Gaard, og kom medens han selv var ude paa Jagt. De gik ind i Hallen, hvor Hymes Moder, en sæl Jotunkvinde med 900 Hoveder, var meget bærst; men hans Hustru, Tys Moder, tog venlig imod dem og skulde dem bag de 8 Kjedler, som hang ved Støttebjælken; thi Hyme, sagde hun, er ikke god mod sine Gjester. Det varede længe førend Hyme kom hjem. Da han gik ind, bragede det i Jøtterne; alt hans strids Rindstjæg var frossent. Men strax fortalte hans onde Moder, at Stifs sønnen, og Thor med ham, vare komne derhen. Se hvorledes de sidde og stjæle sig bag Bjælken under Salsgablen, sagde hun. Hyme kastede et hvast Blit derhen, saa at Bjælken brast i to Stykker; alle Kjedlerne faldt ned og flog sig itu paa en eneste nær, der var for haard. Nu maatte da Ty og Thor gaa frem, men heller ikke Hyme var vel tilmode; da han saa Jotnernes Dødsfiende i sin Hall. Der slagtedes tre Tyre og tilberedtes for dem til Aftensmad; Thor spiste alene to. Hyme meente, at den næste Dag nok maatte see at skaffe sig Vædt eller Fæstemad, da ellers Jotet kunde forslaa, og Thor bød sig til at ro ud paa Havet, hvis Hyme vilde skaffe ham Rogn. Hyme henviste ham til Gjorden, hvor Thor stod brød Hovedet af en sort Tyr. Thor og Hyme roede nu saa langt ud, at den sidste blev bange; de gave sig da til at fiske. Hyme tral to Hvaler op paa een Gang, men Thor sad i Bagstovnen, satte Tyrehovedet paa Krogen og fiske efter Midgaardsormen. Den bed virkelig ogsaa paa Krogen, og Thor tral den op paa Baadkanten, hvor han slog den et Slag med Hammeren saa det bragede i alle Fjælde og Klipper og hele Jorden rystede, men da glap Taget, og Ormen sank igjen i Havet. Hyme var ilde tilmode paa Hjemfarten, og bad Thor enten fæste Baaden, eller bære Fangsten hjem, begge Dele for at prøve hans Styrke. Thor tog Baaden med Båndet i, samt Rorer og Osekar i et eneste Tag, og bar den hjem som ingenting. „Du er stærk nok til at ro og bære“, sagde Hyme, „men jeg kan ikke ganske rose din Styrke, hvis du ej kan bryde min Ralf itu“. Thor

kastede den mod en Stenpille, men denne brast, medens Kalken blev heel. Hys Moder bad ham nu kaste den mod Hymes egen haarde Pande; Thor gjorde saa, og da gik Kalken itu, men Panden led ingen Skade. Hyme beklagede Kalkens Tab, og meente at Thor nok havde drulket for meget; men sagde dog at han skulde saa Kjæden, hvis han kunde løste den op fra Gulvet. Ty prøvede først, men forgjæves, dernæst forsøgte Thor, og stemmede Fødderne saa sterkt mod Salsgulvet, at de gik tvers igjennem lige til Grunden. Det lykkedes ham endelig at saa taget den over Hovedet, og da var den saa stor, at dens Ringe eller Hænker naaede ham til Hælen. Saaledes drog han affed, og rejste et langt Stykke, før end han saa sig tilbage; da blev han var, at en heel Hær af mangehovedede Jotner med Hyme i Spidsen satte efter ham fra sine Huler i Østen. Han løstede Kjæden af Skuldbrene, svingede Mjølne og dræbte dem alle sammen. Efterat han derpaa igjen havde rejst et Stykke Vej, styrtede den ene Bul halvdød ned. Den var halt paa den ene Fod, og Bøle fik Skylden derfor, thi han havde rimeligviis overtalt Thjalve, hos hvis Fader Thor overnatte, til at knække Bultens Been. Ellers melder ikke Fortællingen noget om Tiden naar dette stede, om det var paa Thors Udreise eller det var stæet før; der staar blot at Bonden, der boede blandt Skipperne, maatte betale Skaden med sine Børn. Thor fik endelig bragt Kjæden til Gubernes Thing, og nu maatte Døge brygge Øl deri til det Gilde, han hører Høst skulde holde.

Efter den anden Beretning drog Thor affed i en ung Drengs Skikkelse, ganske alene, uden Bogn og Bulte, og kom en Kveld til Hyme, overnatte der, og drog ud med ham at fiske Morgenen efter, uagtet Hyme ikke troede, at der var stor Hjælp at vænte af ham, saa liden og ung som han var. Thor spurgte Hyme efter Aagn, og da denne bad ham hente den selv, sled han Hovedet af Hymes største Dre, Himmelbryderen. Da Thor begyndte at ro, syntes Hyme det gik vel hurtigt, og bad ham snart holde op, da de nu vare komne til den sædvanlige Fiskeplads. Thor vilde meget længere ud, og da de vare komne et Stykke, sagde Hyme, at nu var det farligt at sidde yderligere formedelst Midgaardsormen. Alligevel roede Thor endnu længere ud, og Hyme var meget ilde tilmode. Thor lagde omsider Ræderne op, gjorde et sterkt Snøre med passende Krog i stand, og satte Drehoovedet paa. Derpaa slap han det ned og Midgaardsormen bed paa, saa at Krogen stak den ind i Gømen. Den gjorde et heftigt Ryk, saa at Thors Næver smak mod Baadkanten; men han blev kved, tog Klaf-Kraften paa sig og tral saa sterkt til, at hans Fødder fore gjennem Baaden lige ned til Grunden. Ormen fik han draget op mod Kanten, og det saa sælt ud, da Thor kastede blistre Blik paa Ormen, men denne gloede imod ham og sprudede Edder. Hyme blev ganske bleg

af Skræl ved Synet af Drmen og af Bølgerne, der stykkede ud og ind i Baaden; han samlede efter Agtniven, og hug Snøret af lige ved Kanten, saa at Drmen sank ned i Søen igjen. Thor kastede Hammeren efter den, uden dog at kunne faa den dræbt. Thor satte Næven ved Øret paa Hyme, saa at han stupede overbord med Fødderne i Vejret; selv vadede han i Land.

Anm. Naar man undtager den Omstændighed, at Hyme efter den ældre Beretning først dræbes, idet han forfølger Thor, men efter den nyere allerede paa Søen, ligesom at Thor efter den nyere er ganske alene, efter den ældre i Folge med Ty, kan forresten begge Beretningers Indhold meget godt rime sig sammen. Ja man kan maafføe endog sætte den før omtalte Fortælling om Stryme eller Utgaardeløse i Forbindelse med denne sidste, saaledes at Thor forlader Kasgaard, baade for at erhverve Kjeblen og belægge Jotnerne; han tager først Løse med sig, kommer til Bonden Egil, har der hiint Uheld med Bunken, faar Thjalve og Røstve, og lader Bognen med Bunken staa efter. Dernæst besøger han Utgaardeløse, men er uheldig, og beslutter strax at vende om igjen, inden han endnu er kommen tilbage til Bonden; han drager ganske alene til Hyme, faar Kjeblen og drager hjem med den, men har Banfælighed ved at fjøre med den halte Bue. Vistnok maa man paa denne Maade udelade Ty, men han tager heller ikke synderlig Deel i Begivenheden. Ellers har man endnu flere Brudstykker af gamle hedenske Kvad, om just ikke af Edda-digte, der bevise at den sidste Fortællemaade var temmelig almindelig. Den Fæstighed, hvormed Thor trak til eller løste de svære Byrder, er i den ældre Beretning henført til Kjeblen, i den sidste til Drmen; hist skrifter han med Venene igjennem Salsgulvet, her igjennem Baaden.

Thors Besøg hos Geirrød.

46. Engang fløj Løse ud for Moro Styld med Friggs Faltsham, og Nysgjerrigheden drev ham til at besøge Jotunhøvdingen Geirrøds Gaard, hvor han satte sig i en Glugge. Geirrød bad en af sine Føll tage ham, men denne havde ondt for at komme op ad Beggen, og derved morede Løse sig. Han blev derfor siddende en Stund og tænkte, at det altid var tidsnok at flyve bort, naar Manden først var kommen op, men da han skulde til at flyve, hang Venene fast ved Beggen, og saaledes blev Løse tagen. Geirrød kunde nok see, at det ikke var nogen rigtig Fugl, men en Hamløber, og talte til ham, men Løse taug. Da strengte Geirrød ham ned i en Kiste og lod ham sulke i tre Maanedre; endelig tog han ham op, og da maatte Løse ud med Sproget. For at faa beholde Livet, tilsvor han Geirrød, at han skulde staae Thor til hans Gaard uden Hammer, Styrkebelte og Handsker. Hvorledes Løse fik overtalt Thor dertil, fortælles ikke, men saa meget er vist, at Thor drog afsted. Løse fulgte selv med, ligesaa Thjalve. Thor gæstede paa Bejen Gyggen Grib, Guden Vidars Moder, og derfor en Veninde af Uferne; hun sagde Thor rigtig

Besleb om Geirrød, at han var suul og slem at have at bestille med; han kante Thor et Styrkebelte, et Par Jærnhandsker, og sin Stav, Gridestaven (Gridarvöl, af völ, en Vandringsstav). Dernæst kom Thor til den store Åa Vimer, som han skulde vade over. Han tog Beltet paa, satte Gridestaven foran sig og stættede sig paa den mod Strømmen, men borte holdt under Beltet. Da han kom midt i Åaen, vorede den til over Årterne paa ham. Da kvad Thor:

Vor kun ikke Vimer,
thi at vade jeg agter
hen til Jotners Hjem.
Vilid, hvis du vorer,
da vorer og min Åasa-Kraft
ligesaa højt som Himlen.

Men da fik han i en Kløft (Gjuf, gljuf) Nje paa Geirrøds Datter Gjaly, der stod paa begge Sider af Åaen og voldte dens Vert. Han tog en stor Steen op af Åaen og kastede imod hende med de Ord: „I Osen skal Åa stemmes“. Han traf ogsaa der, hvor han sigtede, og kom imidlertid saa nær Landet, at han fik fat i en Rognebust, som han halede sig op ved. Deraf Ordsproget: „Rognen er Thors Bjergning“. Thjalve kom med Rød og neppe i Land, men tabte dog ikke Modet. Da Thor kom til Geirrød, viste man ham og hans Rejsesæller til Herberge i et Gjestehuus (nogle sige Gedeuus), hvor der var en eneste Stol. Thor satte sig paa den, men mærkede, at den løstede sig op med ham imod Taget; nu stak han Gridestaven op mod Bjelken, og trykkede sig fast ned mod Stolen; strax hørte man en stor Brag og Skraalen, thi det var Gjaly og Greip, Geirrøds Døtre, som havde sat sig under Stolen, og han havde knækket Ryggen i dem begge. Da kvad han:

Gengang brugte jeg
Åasa-Kraften
hist udi Jotners Hjem,
dengang Gjaly og Greip,
Geirrøds Døtre
vilde til Himmels mig hæve.

Nu lod Geirrød Thor kalde ind i Hallen for at prøve Bege; fra den ene Ende af Hallen til den anden vare store Ild, og da Thor kom lige over for Geirrød, tog denne med en Tang en gloende Jærnbolt og kastede den efter ham. Thor tog imod den med Jærnhandskerne, og hævende den i Bejret, men Geirrød løb bag en Jærnsøjle for at være sikker. Thor kastede Boltten med saadan Kraft, at den gik tvers igjennem Søjlen, gjennem Geirrød, og Beggen, og lige ned i Jorden udenfor.

Num. Om Geirrod ved ogsaa Særo at fortælle, og det af ham opbevarede Sagn faar i nøje Forbindelse med den nye meddeelte Beretning. En dansk Kong, ved Navn Gorm, havde hørt et islandsk (eller thelemarcksk?) Sagn om Geruths eller Geirrods Boliger, hvilket vakte hans højeste Nysgjerrighed. Han vilde selv opsøge Geirrod, og begav sig til Søs paa tre Skibe med 300 rafer Svende og den vidtberøfste Thorkel. De sejlede nordøst, men fik udenfor Faalotaland Modvind, saa at al deres Skibskost gik op. Langt om længe naaede de Land og traf her saa mange Kvæg, at de ej kunde modstaa deres Eyst til at slagte endeel deraf og salte det ned til Rejseskost, trods Thorkels Advarsel. Men om Natten bleve de overfaldne af saa mange søle Jætnere, at de ej slap, før end de udliveredede en Mand af hvert Skib til Død. Dernæst fortsattes Rejsen til Bjarmeland, hvor der var evindeligt Vinter, mørke Skove og Uhyrer i Mangdeviis. Her gik de i Land. Thorkel forbød Enhver at tale et eneste Ord til nogen af Landets Folk, da det kun vilde bringe Skade. En kæmpestor Mand kom ned til dem og bød dem velkommen, idet han nævnte Enhver ved sit rette Navn; Thorkel sagde, at det var Godmund, Geirrods Broder, som plejede at tage sig af de Rejsende. Han spurgte Thorkel hvorfor Alle taug, og denne svarede, at de flammede sig forbi de ikke kunde tale andet Optog end sit Mordersmaal. Godmund indbød dem til sig, og de toge derimod, men Thorkel paalagde dem, at de ikke maatte røre ved nogen Ting eller Person, ikke smage Mad eller Drikke, thi da vilde de tabe Grindringen om sig selv og sit hele forrige Liv. Godmund underede sig over at Kongen intet vilde spise, uagtet hans tolv døjlige Døtre selv vartede op, men Thorkel hittede altid paa en Umflydning. Nu sagte Godmund at forføre de Fremmede ved at tilbyde dem sine Døtre til Egte, og fire af dem lod sig narre, men strax bleve de som affindige. Endnu engang, skønt forgyveres, søgte Godmund at forføre Kongen ved de smukke Blomster i sin Have; endelig da alle hans Kunstter frandt, hjalp han dem videre paa Vejen og over en Elv, for at de kunde komme til Geirrods Gaard. De søjede snart en sal, forfalden og tilfødet By, hvor man saa en Mængde afhugne Menneskehoeder paa Stanger og bidste Hundene udenfor Porten. Thorkel satte Mob i sine Rejsefæller, og fik Hundene rolige ved at lade dem slukke paa et Horn, bestraget med Fædt; derpaa maatte de klybe over Porten paa Stiger, og saa nu, hvorledes Byen vrimlede af søle sorte Skikkelser; en affhyelig Stank opfyldte Luften. De gik videre, medens Thorkel fortsatte sine Advarsler, og kom derpaa til Geirrods Stue; den var besat med tyk Sød, Drme krøbe paa Gulvet; iftedesfor Tagløgter var der Snyb, og overalt den fæleste Stank. Paa Sidebænkene sad Trolde saa stive som Sten, og ved Døren gjorde Bogterne nogle uhyggelige Bultspring og Løjer. Først maatte de Fremmede gennem et sprængt Klippestykke, da fik de Næ paa Geirrod, en gjennemboret Dding, i Højsædet, og ved Siden af ham sad tre Kvinder med knækkede Rygge. Klippen, sagde Thorkel, var sprængt af Thor med den samme Jærnbolt, hvormed han gjennemborede Geirrod, og ligeledes var det ham, som havde knækket Ryggen paa Kvinderne.

Efterat tre af Følget paany havde ladet sig forføre til at gribe fat i nogle Koffbarheder, der volbte deres Død, gik de Førlige ind i et Sideværelse, hvor de fik Næ paa saa herlige Klensmier, at Thorkel selv taøte Sands og Samling, og greb en døjlige Kappe. Strax opstøvede alle Trolbene et Skrig, satte ind paa de Fremmede, og dræbte alle dem, der ej kunde forsvare sig med Pile eller Stene; kun Kongen og Thorkel med

toende Mand rebbede sig. De kyndte sig bort igjen; paa Tilbagevejen lod endnu En sig forføre til at egte en af Godmunds Døtre, men blev affindig. Endelig naaede man Elibene, og sejlede hjem igjen.

I denne Beretning gjenkender Enhver strax hine gamle Kvinder som Geirrods Døtre; der siges kun at de vare tre, ikke to. Ifødetfor Jærnsøjlen et her en sprangt Klippeblof. Forresten synes den yngre Eddas Beskrivelse af Helved:Salen ved Raastrandene (hvorum nedenfor) at have forebavet Sagnfortælleren, hvor han kilbrer Geirrods Opholdstid.

„Geirrod“ (Geirródr) er selv et mystisk Navn; det er sammensat af geir Spyd og róða at farve rødt; og er saaledes eenstybtigt med det paa selv: samme Maade afledete Dórrub eller Darrað (af dórr et Spyd); dette forekommer kun en eneste Gang i Sagnene; saaledes hed den Mand, der saa hine Balthyrer i Fjeldet (se S. 34).

Af Begivenhederne hos Geirrod har Thor i Kvæder faaet Navnet „Geirrods Fiende“, og Loke „Geirrods Gjest“, „Geirrods Ristebands:Kade“.

Thors Kamp med Rungne.

46. En anden Jætun, ved Navn Rungne (Hrungnir), var ogsaa Æsnerne en haard Hals. Engang da Thor var faren æftefter at slaa Trolde, red Odin ud paa Sleipne til Jætunheim, og kom til Rungnes Bolig. Rungne spurgte hvem den Mand var med Guldhjelm, som kunde ride baade i Luft og Hav; det maatte være en overordentlig god Hest, meente han. Ja, sagde Odin, jeg skal sætte mit Hoved i Pant paa, at der ikke skal findes nogen saa god Hest i Jætunheim. Rungne paastod dog at hans egen Hest Guldfare var langt raslere, satte sig op paa den i Brede, og skyndte sig efter Odin for at give ham Løn for hans Stortalenhed. Odin sporede Sleipne, og holdt sig altid et Stykke forud, men Rungne var saa betagen af Jætunraseri, at han ej vidste Ordet af førend han red ind af Næsgrinden. Da han kom til Hallens Dør, indbød Æsnerne ham til Driftelag, hvilket han tog imod, og gik ind i Hallen. Man tog frem de Skaaler, Thor plejede at drikke af, men Rungne tømte hver og een som ingenting, og da han nu blev drukken, lod han det ikke mangle paa store Ord. Han skulde tage hele Valhall, sagde han, og flytte ned til Jætunheim, men sænke Næsgaard ned og dræbe alle Guderne undtagen Freyja og Siv; dem vilde han føre hjem med sig. Freyja var den eneste som torde stjente for ham, og han skulde nok, meente han, drikke op alt Æsneres Bl. Da Æsnerne endelig bleve fede af hans Stryderi, kaldte de paa Thor, som øjeblikkelig kom ind i Hallen, med Hammeren i Vejret, og forfærdelig vred. Han spurgte hvem der var Skyld i at fule Jætnere skulde drikke her, hvem der gav Rungne Lov til at være i Valhall, og hvorfor Freyja skulde stjente for ham som ved Æsneres Gilder. Rungne lastede blistre Blid til Thor og svarede, at Odin selv havde indbudet ham og til: sagt ham Sikkerhed. Denne Indbydelse skal du nok angre, inden du kom-

mer ud, sagde Thor. Det er ikke Værd for Asafathor at dræbe mig raabenløs, sagde Rungne, men strid med mig ved Landstjeldet paa Grjotunagaarde, om du har Mod dertil; det var ellers dumt af mig, at jeg glemte hjemme mit Skjold og min Steenkælle (hein), thi havde jeg Vaabnene, skulde vi nu strax prøve Holmgang, men dræber du mig raabenløs, erklærer jeg dig for hver Mandes Niding. Thor vilde naturligvis ikke undslaa sig for Holmgangen, thi det var første Gang nogen havde udfordret ham. Rungne reed affæd saa hurtigt han kunde hjem i Jotunheim, og blev overordenligt hædt af Jotunerne for sin Næsthed. De vare ellers heel ængstelige over Kampens Udfald, thi saldt Rungne, deres stærkeste Kæmpe, da kunde de vente sig slem Medfart af Thor. Derfor danne de paa Grjotunagaarde en Mand af Leer, ni Mile høj og tre Mile bred under Armene. De kunde ikke saa stort Hjærte nok til ham, førend de toge Hjærtet af en Høppe. Rungne derimod havde et trefantet Hjærte af Sten; hans Hoved var ogsaa af Sten, ligeledes Skjoldet. Han stillede sig med Skjoldet for sig paa Grjotunagaarde og oppebiede Thor; sin Steenkælle havde han over Axlen og var ikke at spøge med. Leerjæfnen, som hed Møllurkalve, var derimod ubestrikelig ræd (sva er sagt at hann meig, er hann sa þór). Thor havde sin Følgevend Thjalve med sig til Holmsteven. Thjalve sagde: du staar uforsigtigt Jotun, thi Thor kommer nedefra Jorden op til dig; da tog Rungne Skjoldet under sig og stod paa det, men i det samme hørttes Jorden og Lynild; Thor kom i sin Asakraft, og kastede Hammeren i lang Frastand efter Rungne. Rungne tog Steenkællen med begge Hænder og kastede den mod Thor; den mødtes med Hammeren i Luften og gik itu. Den ene Deel saldt til Jorden; derfra komme alle de Bjerge, hvoraf Brynesteine (heindir) hugges, men den anden Deel for i Hovedet paa Thor, saa at han saldt forover paa Jorden. Hammeren kom midt i Hovedet paa Rungne, og slog Hjernefællen ganske smaa; han saldt frem over Thors Hals. Thjalve havde imidlertid bundet en let Sejle over Møllurkalve. Men hverken Thjalve eller nogen af Væerne kunde orke at løfte Rungnes Fod fra Thor, førend dennes treaarige Søn med Jarnsaxa ved Nafn Mægne kom til, kastede Foden af som ingenting og sagde, at det var ilde han ej kom før, thi da skulde han vist have slaaet Jotnen ihjel med den bare Næve. Da stod Thor op, roste sin Søn, sagde at der med Tiden kunde blive noget stort af ham og forærede ham Rungnes Hest Guldfare. Odin fandt det urimeligt af Thor, at han forærede saa god en Hest til en Jotunvinders Søn, men ikke til sin egen Fader.

Thor rejste nu hjem til Thrudvang, men imidlertid stod Stenen fast i hans Hænder. For at faa den ud, søgte han Hjælp hos en Dala eller

Spaakvinde, ved Narn Groa, Ervandel den frøknes Kone. Hun sang Gader eller Tryllesang over Thor, indtil Stenen løsnede. Da Thor merkede dette, vilde han til Gjengjæld glæde hende med en god Efterretning, og fortalte hende, at han havde været nordpaa, vadet over Elivaa-gerne, og baaret Ervandel i en Væjs paa sin Flug fra Jotunheim. Til Beviis herpaa kunde dette tjene, at Ervandels ene Taa, som havde staaet udenfor Meissen, var stamfrossen, saa at Thor maatte bryde den af, men han kastede den op paa Himlen og gjorde den til en Stjerne, der siden kaldtes Ervandels Taa; nu varede det vist ikke længe før end Ervandel kom hjem. Herover blev Groa saa glad, at hun glemte alle sine Kunster, og Stenen blev derfor ikke løsere, men staaer endnu i Hovedet paa Thor. Derfor maa man aldrig kaste Brynestene tvert over Sulvet, thi da rører Stenen sig i Thors Vand.

Anm. Dylaa dette Sagn er, ligesom Sagnet om Thjasse og Ibuns Kan, behandlet af Harald Haarfagres Skald Thjodolf fra Hvin i hans Kvad Haustlång, af hvilket der meddeles store Stykker i Saorres Edda.

Sagnet om Ervandel synes at være løstrevet fra en heel Sagnrække, hvis øvrige saa Brudstykker Grimm meddeler i sin „deutsche Mythologie“ S. 347, 348. Et gammelt tydsk Kvad fortæller nemlig om en Kong Drendel eller Grentel, der lider Stibbrud, hjerpes af en Fisker Eifen, faar den skjonne Fru Breides uskede Kjøle og er selv en Søn af Kong Eigel i Trier. I Heldenbuch kaldes Grentel den ældste af alle Helte; mange oldtydske Egennavne ere ligeledes dannede af Drentel. Ervandel er maafee i vor ældre Mythologi et slags Sidskytte til Odysseus, en paa Søen omslættende Fyrste, af hvis mange Eventyr et fortælles i det tydsk Sagn, et andet i Eddasagnet. Som et Stjernebillede eller Himmellegeme synes ogsaa Angelsaxerne at kjende Ervandel, idet angelsaksiske Ordforklaringer oversatte earendel med jubar, d. e. Glæde, og ligeledes Greterbogen udtrykker sig saaledes om Jomfru Maria: (Thorpes udgave S. 7, B. 20).

ealá earendel,
engla beorhtast,
ofer middangeard
monnum sended,
and sóðfæsta
sunnan leóma,
torht ofer tunglas,
þá tida gehwone
of sylfum þe
symle inhlites.

O Straaleglæde,
skønnest blandt Engle,
over Midgaard
til Mennesker kommen,
du Solens sande
Etraale saa klar,
de andre Stjerners
Skin fordunklende,
kun af dig selv du
stedsse lyser.

Det er forresten en mærkelig Omstændighed, at Digtet Haustlång i høert af de to Brudstykker, som deraf ere tilovers, fortæller Sagn, der staa i Sammenhang med vore Forsædres Astronomi. Skulde Haustlång maafee i sin Helhed have omhandlet de fornemste Stjernebilleders Oprindelse? I saa Fald kunde man maafee tænke paa en Sammenhang mellem Rabnene paa Thjasfes Gader Dvalbe og Ervandel, thi r og l i Slutningen af en Skælfse i den norske Udtale ere saa lige, at de vel kunne forveksles, hvilket og er Tilfældet i Ordet Hølgabrúdr eller Hørga-

brødr (se ovenfor S. 35), og hvorefter and og ald forveksles, sees bedst deraf, at det gotiske ulbandus, det oldhøjtydste olpenta, i vort ældre Sprog bliver ufsaldi. Saxo omtaler Horvendillus, Fader til Amleth (Amlobi, angels. Amléb), hvorefter. Navnet Horvendil er sikkert det samme som Ervandl; Horvendil siges her at være Søn af Gerwendel, d. v. ~~Geir-Vandil~~ (~~Geir-Vandel~~), medens Ör-Vandil betegner Piil-Vandel (Grimm S. 349). Er nu Saxo's Ervandl den samme som Edda's, kommer Ervandl-Sagnet i Forbindelse med Hamlet- eller Amlobe-Sagnet, der i enkelte Stykker stemmer overens med det gamle romerske Sagn om Brutus, men maaskee og kan være noget beslagtet med det gamle achæiske Sagn om Telemachos, Odysseus's Søn (se mere herom nedenfor). Merkeligt er det, at Tiresias i Odysseens (XI. 121—130) befaler Odysseus, efter Griernes Drab, at tage en Kæde paa Arlen og gaa saa længe med den, til han kommer til et Folk, der ikke kender Skibe og Kæder, men spørger ham, hvad det er for en stor Kæsteskool (ἀνθηλοῖς) som han bærer; dette synes virkelig at staa i en dunkel Sammenhæng med de Ord, Sagnet hos Saxo lægger Amlobe i Munden, at et fra Søen opkastet Kor er en stor Kniv til at klare en uhyre Skinke, og at Havsandet var malet af Havets Bølger, hvortil og den i Skilda meddeelte Dnskrivning, Amlobes Maling (Amloba melder) o: Havsandet, sigter. At det achæiske Sagn navner Odysseus selv, ikke Telemachos, gjør vel her mindre til Sagen, da den hele senere Vandring maaskee heller burde tillægges Telemachos end Odysseus, og ligesom Odysseus's Drab paa Grierne banner et Slags Sidespykke til Amlobes Drab paa Fenge, saaledes synes Telemachos's Navn (den i Kæstebund kæmpende) sammenholdt med Maaden, hvorpaa Odysseus fæd Grierne ihjel, at minde om Navnet Örvandil. At forresten Oldsagnet satte Jylland som Ervandels Hjem, viser sig af Saxos Fortælling, og kunde maaskee ogsaa uledes af det besjendte Bærs paa Karlsvistenen paa Island, hvis sidste Halvdel lyder saaledes:

munat : raip : viþr : raþa :
rukstarkr : i : Tanmarku :
. . . ntíls : iarmun : kruntar :
ur : krontari : lanti :

hvilket vel bør læses saaledes:

munat reidviðr ráða
rógsterkr í Danmörku
(e)ndíls jörmungrundar
Ör — grandari landi;

og opløst: „rógsterkr reidviðr, grandari jörmungrundar í Danmörku, munat ráða Örendils landi“, o: Den stridssterke Reisner, Landets Herjer i Danmark, er ej kommen til at raabe over Örendils (o: Ervandils) Land; ifølgelig — ntíls læses sædvanligt Vantíls, men Træffene foran ere utydelige, og Alliterationen viser, at Ordet maa begynde med en Vokal. Da forresten Eftersmaaden „Egil“ i Hymiskvæða maa antages for den rigtigste, (se S. 59, 61) bliver Thjalve Broder til Ervandl.

Throm stæler Njölne.

46. Engang sit dog endelig Thor Beslighed til at liste sig ind i Jötunheim og møtte sit Had imod Jötnerne. Han havde lagt sig til at

sove, men savnede Hammeren, da han vaagnede. Han blev stræffelig vred, men søgte strax Raad hos Loke, som tilbød sig at lede efter Mjöllne, naar Freyja vilde laane ham sin Fjederham. Freyja var strax villig, og Loke fløj til Jotunheim, hvor han fandt Thrym, Thussernes Drot, paa en Høj, flættende Guldbaad for sine Hunde og klippende Manen paa sine Heste. „Hvor staar det sig med Gier og Alfser, og hvorfor er du ene kommen hid“, spurgte Thrym. „Det staar daarligt til“, svarede Loke; „er det maaskee dig, som har gjemt Thors Hammer?“ „Ja“, svarer Thrym, „jeg har gjemt den aatte Mile under Jorden, og giver ikke slip paa den, førend jeg faar Freyja til Hustru“. Denne Bæstid bragte Loke tilbage til Maasgaard. Han gik med Thor hen til Freyja for at spørge hende om hun vilde blive Thryms Hustru, men hun blev snysende vred, og sagde reent ud nej. Betyrnede ginge Æserne til Things og raadsløge om, hvad der var herved at gjøre, men Ingen vidste nogen Udvej, førend Heimdall foreslog, at man skulde udklæde Thor i Freyjas Dragt, med Brisfing-Smykket og alt Tilbehør. Thor vilde nødig til, og syntes det var Skam, men lod sig dog overtale; han blev udklædt med Skjærter, Brude-Piin, Hovedklæde, Nøgler ved Beltet, Brisfing og store Godestene paa Brystet. Loke klædte sig ud som Tjenestepige og fulgte med. Thors Bukke bleve spendte for, og de kjørte afsted, saa Bjerge revnede og Jorden stod i Lue. Da de nærmede sig Thryms Bolig, bød han alle Jotner staa op og pynte Bænkene til Freyja's Ankomst. „Jeg har guldbornede Rer, sorte Ørne, Alenodier og Smykker i Mængde“, sagde Thrym, „kun Freyja fattedes mig endnu“. Det var tidligt paa Aften, og derfor sattes Mad frem for de Nykomne. Thor spiste alene for sin Person en heel Dre, aatte Laxer, alle Glifkerier for Kvinderne, og drak dertil tre Gold (Tønder?) Mjød. „Saa man nogeninde en Brud bide hvasfere til og drikke meer“, spurgte Thrym. „Freyja længtede saa sterkt efter Jotunheim“, sagde Loke, „at hun ej har smagt Mad i aatte Dage“. Thrym bøjede nu Hovedet ind under Hovedlinet for at kysse Bruden, men hun satte saa hvasse Dine paa ham, at han for langt tilbage, med de Ord: „hvorfor ere Freyjas Dine saa skarpe? der brænder jo Ild i dem“. „Hun har formedelst Længsel ikke kunnet sove i 8 Nætter“, svarede Loke. Da kom Thryms søle Søster ind og bad om Brudegave, og Thrym befalede at Mjöllne skulde bringes ind og lægges i Brudens Skjød for dermed at indvie Egtelæbet. Da Thor atter holdt Hammeren i sin Haand, blev han hjerteglad; nu rejste han sig, og anrettede et frygteligt Blodbad. Thrym var den første som faldt for Mjöllne, dernæst dræbte Thor hans Søster, og knusede Jotnens hele Æt. Saaledes fik han sin Hammer igjen.

Anm. Dette Sagn har længe vedligeholdt sig i alle tre nordiske Lande. I Peter Syvs Kampeviser (1 Part No. 22) forekomme Viser om Thor og af Hafs-

gaard og Løffe-Greven; den stemmer paa mange Steder Ord til andet med den gamle Fortælling. Lord paa Hæfsgaard er naturligvis Thor af Hæfsgaard, Thøffe-Greven er Thufsernes Greve eller Herre, d. e. Thrym, Løfe kaldes Løffe Lejemand, og udgives for Thors Broder. Freyja hedder Tomfru Friblesborg. I en norsk Bise hedder Thor Tore-Kall, i en svensk Thore-Kar. Der kaldes ogsaa Thrym Trolle-Tram, d. e. Trolben Thrym.

Briflinge-Smykket.

47. Paa disse Thors Vandringer viser Løfe sig for det meste som en god Ven af ham, i det mindste tilsyneladende. Imellem Heimdall og Løfe herskede derimod et Dødsfiendskab, der vedvarede lige til Verdens Ende. Dette Fiendskab viste sig blandt andet, da Løfe havde stjaalet Briflinge-Smykket fra Freyja. Løfe gjemte det i Havet, ved Klippen Singastein (s: den havombruste Steen) og forsvarede det selv i en Sæls Skikkelse. Heimdall forvandlede sig ogsaa til en Sæl, angreb Løfe og nødte ham til iagen at udlevere Smykket. Saaledes synes hine før (Side 20) omtalte korte Antydninger at maatte forklares, og dette er da det egentlige Sagn. Derimod gives der en anden, højst forskjellig, sildigere og uegte Fortælling herom, der lyder omtrent saaledes: Freyja havde faaet Brifling af fire Dørrger, men Odin fik selv Lyst paa det og bad Løfe stjele det til ham. „Det er vanskeligt“, sagde Løfe, „fordi Freyjas Etue er saa stærkt bygget og vel tillaaet, at Ingen kan komme derind uden hendes Vilje“. Odin befalede ham alligevel at forsøge sin Lykke, og der var da intet andet for. Da han kom til Døren, var der ikke mindste Nabning at finde; han forvandlede sig til en Flue og krøb rundt om Laafen; endelig opdagede han højt oppe en liden fin Sprekke, som han trængte sig igjennem, og saaledes kom han ind. Freyja laa og sov med Smykket om Halsen, med Laafen vendt nedad; derfor slæbte han sig til en Leppe, og stak hende saa haardt paa kinden, at hun vaagnede og vendte sig. Paa denne Maade kom Laafen til at vende op, og da han havde paataget sig sin naturlige Skikkelse, listede han Smykket bort. Han gik ud af Døren, der kunde lukkes op indenfra, og bragte Odin Smykket. Freyja mærkede Tyveriet, strax hun vaagnede, og klagede for Odin. Han svarede at hun blot paa det Bistkaar skulde faa Smykket igjen, hvis hun kunde bringe to mægtige Dverkonger til at stride uafslædigt, med alle sine Krigsmænd, saaledes at de Faldne stedse rejste sig op igjen. Paa denne Maade bevirkedes Hjadninge-Kampen (hvorum siden). Men i Erda staa Hjadningelampen ikke i mindste Forbindelse med Briflinge-Smykkets Ran, og den sildigere Beretning melder desuden om en kristen Konge, der skulde gjøre Ende paa denne evindelige Kamp. Derfor er det tydeligt, at denne Beretning er sammensmædet længe efter Christendommens Indførelse.

Anm. Ogsaa Angelfarerne kjende et Brøsinga-mene, der maafter rettere skulde heide Brfyinga eller Brisinga-mene.

Balder's Død.

48. Under saadanne Uroligheder og Kampe hengit Vsernes Tilværelse. Dog havde de endnu Balder, Ustyldighedens rene Gud, imellem sig; saa længe han var til, kunde Vold og Dndskab endnu ikke faa ret Indpas i Verden. Men omsider begyndte han at foruroliges af ildevarslende Drømme, som satte alle Guderne i Skræk. Vserne samlede sig til Things, og Aasynjerne til Samtale; de raadsløge om hvad dette monne betyde, og Jotnerne søgte ved Tryllekunster at udforske, hvilke skrækelige Begivenheder derved varskledes. Spaadommen lød, at Balder var feig (maatte snart vente Døden), og i sin Betyrning for Sønnen besluttede Frigg at bede alle Vætter og alle skabte Ting ej at skade Balder, og tage Ed af dem derpaa. Odin frygtede dog at Hamingjerne vare vegne fra Vserne, og red afsted paa Sleipner lige til Niflheim for at raadspørge en afdød Bala eller Spaakvinde. I Niflheim begav han sig udenfor den østlige Indgang til Høls høje Bolig, hvor han vidste at Balaen laa. Han kvad Valgalder (dødsoprækkende Trolldom) for at kalde hende frem, og udtalte Besværgelser, der nødte Balaen til at rejse sig af sin Døds-Slummer for at svare paa hans Spørgsmaal. Kun nødig stod hun op, og spurgte, hvo der voldte hende dette Besvær; Eneen dækkede mig, sagde hun; Regnen pidskede mig og Duggen vædede mig; jeg var alt længe død. Jeg heder Begtam, sagde Odin; fortæl mig nu, hvem det er, til hvis Modtagelse Høls Bolig er saa prægtigt beredt. Det er Balder, svarer hun; Njoden er alt brygget for ham, og Vserne ere fortvivlede. Hvem skal da vorde Balder's Banemand, spurgte Odin. Had skal bringe sin herlige Broder til Høi, var hendes Svar. Hvo herner hans Drab paa Had, spurgte Odin. Min fader en Søn i Vestens Sale, sagde hun; han vasker ej sin Haand, læmmer ej sit Haar, før end han bringer Balder's Banemand paa Baalet, kun nattegammel dræber han ham. Men siig mig nu eet eneste Spørgsmaal, inden du faar lægge dig til at sove, sagde Odin; hvilke Mæder ville kun græde efter eget Tykke og kaste sine Halsklæder mod Himlen? Nu skjønner jeg at du ikke er Begtam, som du sagde, men Odin, den almægtige, svarede Balaen. Du er lige saa lidt en Bala eller viis Kvinde, var Odins Svar, thi du er de trende Thussers Moder. Nid kun hjem, Odin, sagde Balaen; mig skal ingen Levende mere besøge, før Gudernes Undergang stunder til.

Frigg tog virkelig alle skabte Ting i Ed paa at de ej vilde tilføje Balder noget Dndt; som Ild og Vand, Jærn og alstens Malm, Steen, Jorden, Træerne, Sygdomme, Dyrene, Giften o. s. v. Nu troede Vserne

sig sikre, og fornøjede sig endog saa paa Thinget med at lade Balder staa frem, medens alle de Andre deels stode, deels hug eller kastede Steen paa ham, thi hvad man end gjorde, skadede det ham ikke. Derover var Loke heel ærgerlig. Han tog en Kvindes Skikkelse paa sig, og gik til Frigg i Fensale. Frigg spurgte Kvinden, hvad Æserne toge sig for paa Thinget. Alle skyde efter Balder, uden at det skader ham, svarede hun. Ja, sagde Frigg, jeg har ogsaa taget Ed af alle Vaaben og Træer paa at de ej skulle gjøre ham noget ondt. Er der da ikke en eneste Ting, som ej har afslagt en saadan Ed, spurgte Kvinden. Jo, svarede Frigg, rigtignok vorer der en lille Vond østenfor Balhall, ved Navn Mistelstein (mistilteinn); den synes mig for ung til at tage i Ed. Derpaa gik Loke bort, sled Mistelstein op og gik til Things med den. Had stod yderst i Ringen, fordi han var blind. Loke gav sig i Snak med ham, og spurgte hvorfor han ikke stod efter Balder. Jeg kan jo ikke see, hvor han er, sagde Had, og desuden er jeg vaabenløs. Du kan dog gjerne gjøre som de Andre, sagde Loke, at vise Balder den samme Ære; kom her, tag denne Vond og skyd imod ham, jeg skal vise dig, hvor han staar. Had tog Mistelsteinen, lod sig stille til Hette af Loke, og stod paa Balder; strax skjed Skuddet igjennem ham, saa at han faldt død ned. Det er den stærke Ulykke, som nogeninde har truffet Guder og Menneſter. Da Æserne saa Balder falde, tabte de reent Mælet af Forfærdelse, og glemte næsten at løfte ham op; de saa paa hinanden, og vare alle lige forbitrede paa Ophavsmanden, men de kunde ikke hevne Drabet, da der var saa helligt et Fristed. De kunde i Færstningen ikke tale for Graad, og Odin var saa meget mere betagen af Sorg, som han stionede klarst, hvilket Skaar Æserne lede ved Balder's Død. Da Guderne kom noget til sig selv, spurgte Frigg, hvo iblandt Æserne der vilde erbyrde hendes Guldskab og Naade, ved at ride Hjelpejen, saa Balder i Tale og spørge Hel, hvad hun vilde have for at slippe ham løs og lade ham drage hjem til Hæsgaard. Hermod tilbød sig, og fik laant Sleipne til Rejsen; han satte afsted i al Hast.

Æserne toge Balder's Liig og førte det til Eoen. Der stod hans store Skib Hringhorn (Hringhorni) truffet paa Land; de vilde skyde det ned i Eoen, og siden indrette Balder's Baal derpaa, men de kunde slet ikke faa det frem. Da maatte de sende Bud til Jotunheim efter Gygen Hyrrokken: hun kom ridende paa en Ulv, med Hugorme til Tæjle. Hun steg af og Odin satte fire Berserker til at passe paa hendes Hest, men de kunde ikke holde den, førend de fik lagt den ned. Hun gik til Fremstævnen af Skibet og stod det ved første Tag ud med saadan Fart, at der stod Ild af Lunnerne (Mullerne) og al Jorden skab. Thor blev vred og vilde knuse hendes Hoved, men alle de andre Guder bade om Naade for hende. Nu blev Balder's Liig baaret ud paa Baalet, og da hans

Kone Nanna, Neds Datter, saa det, brast hun af Sorg og døde; derfor blev hun ogsaa lagt paa Baalet. Derpaa lærde man det an, Thor stillede sig hos og indbiede Baalet med Njellne, men foran hans Fødder randt en Dverg ved Navn Lit, ham sparkede Thor med Foden op i Ilden, saa at han brandt med. Til denne Brand kom der mange Slags Væsner; først Odin, med ham kom Frigg, Baldyrjerne og hans Navne; Frey agede i en Kerre med Galten Gylfenbørste eller Glidrugtanne; Heimdall red paa sin Hest Guldrup; Freyja agede med sine Katte. Der kom og en Mængde Niim-Thusser og Berg-Niser. Odin lagde Ningen Draupne paa Baalet, og der siges, at denne Ring nu først fik den Egenskab, at der hver niende Nat dryppede aatte ligesaa massive Ringe fra den. Balders Hest blev ført ud paa Baalet med fuldstændigt Sadelstøj.

Imidlertid var Hermod paa Rejsen til Hel. Han red ni Nætter gennem mørke og dybe Dale, hvor han intet kunde se, førend han kom til Naen Gjall og red over Gjallarbroen, som er tækket med lysende Guld. Den Pige som vogter Broen heter Moggunn (Móðguðr), hun spurgte efter hans Navn og Vi og sagde: forleden Dag rede fem Fyller døde Mænd over Broen, og dog dunderer den lige saa meget under dig alene, som under alle dem tilsammen; heller ikke har du døde Mænds Løt, hvorfor rider du da ad Helvejen? Jeg skal ride til Hel, sagde han, for at lede efter Balder; har du ellers seet noget til ham paa Helvejen? Ja, sagde hun, Balder har redet over Gjallarbroen, og Helvejen gaar der nedtil og nordefter. Da red Hermod indtil han kom til Helgrinden. Han steg af Hesten, spændte Sadelgjorden fastere, satte sig op igjen og gav den af Sporerne; den sprang saa højt over Grinden, at den ikke engang rørte derved. Hermod red lige til Hallen, steg af Hesten og gik ind; der saa han sin Broder Balder sidde i Højsædet. Han forblev der om Natten, men om Morgenens bad han Hel lade Balder ride tilbage med ham, og fortalte hende, hvilken Fortvivlelse der var blandt Vjerne. Hel sagde, at hun vilde prøve om Balder var saa almindelig elsket, som der gik Ord af; hvis alle Ting i Verden, sagde hun, baade levende og døde, begræde ham, da skal han komme tilbage til Vjerne, men hvis der er Noget, som ej vil græde, da skal han forblive hos mig. Hermod stod nu op, og Balder fulgte ham ud, tog Ningen Draupne og bad ham bringe Odin den til Afmindelse. Nanna sendte et Hovedklæde til Frigg og endnu flere Gaver, til Fulla en Fingerring. Derpaa red Hermod sin Vej, lige til Maaagaard og fortalte her, hvad han havde seet og hørt.

Vjerne sendte nu Bud rundt omkring i Verden, for at bede alle Ting græde Balder ud af Hells Vold; alle gjorde det, Menneffene, Dyrene, Jorden, Stenene, Træerne og al Malm, og endnu seer man dem græde, naar de komme fra Frost i Hede. Men da Sendemændene drog hjem

efter fuldbragt Ærende, fandt de en Hule, hvor der sad en Gyge ved Ravn Thøtt; hende bade de ogsaa græde Balder fra Hel, men hun svarede:

Thøtt mon græde
 tørre Taarer
 over Balder's Baalfart.
 I Liv og i Død
 lige fremmed han' er mig;
 Hel beholde hvad hun har.

Saaledes blev der altsaa intet af Balder's Hjemkomst. Men Gygen var ingen anden end Loke, som allerede havde voldt Balder's Død, og nu trønde sit Værk.

Anm. Det er ovenfor (Side 15) omtalt, hvorledes Midsummers- eller St. Hans-Eftighederne med Ild har sin Oprindelse fra de Baalfester, som under Fødenfædet holdtes til Minde om Balder's Død, ligesom det er klart, at dette Tegn oprindelig er opstaaet hos vore Forsfædre som en mytisk eller forblommet Fremstilling af den opvarmende Sols Vortgang ved Solhvervstider. Deraf kunne alle de øvrige Biomstandigheder ved Fortællingen forklæres. Navnet paa Balder's Eliv Ringhorn (det ring-hjørnde, det cirkelrunde), tyder sjensynlig paa Solen; at Berg-Nisser og Riim-Thuser indfandt sig ved Begravelsen, er rimeligt, da Kuldens og Rimets Regimente om en søje Tid skulde tage sin Begyndelse; at Ringhornet stydes ud i Søen, betegner Solens Tilbagegang nedad Synskrebsen, eller mod Havet. At Hyrroffen (d. e. den af Ild sammenstrumpne) flyder Elivet ud, minder om den stærkeste Sommerhede, der begynder strax efter Sommerfolverven, og derfor kastes Dvergen Lit i Baalet, da Naturens friske Farve (lit d. e. Rød) falmer for Hundebagsheds Brand. Ringen Draupne (d. e. Maanens Sindbillede, hvis Bane netop er gjennemløben i tre paa hinanden følgende Ridages-Rækker) lyser ikke ved Midsummerstid og følger derfor Balder paa Baalet, men sendes tilbage igjen, da den imod Hesten og ud paa Vinteren atter begynder at flinne. Egeledes er det just Dvergangen fra Hede til Kulde, som bringer Træ, Sten og Metal til at flyde Fugtighed (at græde Balder fra Hel).

Det maa vel derfor antages som afgjort, at vore Forsfædre, saa lange Religionen blomstrede i sin Reenhed, aldrig have anseet Balder som død for evig, men kun høstideligholdt hans Baalfart og beklaget hans Død i Aarets sidste Halvdeel. Det vilde ogsaa have været urimeligt at ofre til ham og tilbede ham, naar man skulde tro ham død og magtesløs. Men i de sildigere Tider, da den gamle barnlige Tro for en stor Deel var funden, da Christendommen havde begyndt at fortrænge Odinslæren, da det voldsomme Viskingeliv var blevet almindeligt, og da Kamp og Ufred herskede overalt: da have vel frommere Sempitter tabt Sagnet's oprindelige Betydning af Sigte, og forklaret alt om Ustyldens og Reenhedens Undergang paa Jorden for steds. Deres Trost hvilede paa Haabet om Balder's Tilbagekomst, men denne kunde de igjen ej tænke sig mulig, førend Guderne, nu kun vilde og voldsomme Valguder, vare undergangne, og en ny, bedre Verden var fremstaaet.

Vegtam betyder „Bandbringsmand“, vant til Brjen. Ddin lægger til, at han er Søn af Baltam d. e. den Stridavante. Det sidste Spørgsmaal, som Ddin forelægger Balaen, synes kun at være fremsat for at sætte hende paa Prøve og give hende at forstaa, at det var Ddin, hun talte med. Betydningen deraf er vistnok umulig at udgrunde. Ddin spørger hende saa strengt, at han endog lægger til: sig mig dette ene, thi før saar du ej Lov til at sove. Naar Ddin kalder Balaen trende Thusfers Moder, kommer man uvilkaarlig til at tænke paa Gygen Angerboda, der fødte Hel, Fenre og Jormungand; hun svarer ogsaa fuldkommen til sit Navn: den uhyggeligaende. — Om Ddins Besøg hos Balaen handler et af de smukkeste Kvad i den ældre Edda, nemlig Baldrs Draumar eller Vegtamskvæda.

Om Had, den blinde Skjebnes Gud, er forhen talt (Side 21). Mistektein betyder ligesom Mistel-Tenen, Mistel-Kjæppen; og Mistelen har til alle Tider været anseet for en Trylleplante. — Thøft, Navnet paa den forvandlede Løke, betyder: den Tællede, den Skjulte.

Dges Gilde.

49. Øserne vare forbitrede paa Løke over hans Udaad og Ondskab, men endnu kunde de ikke ret overbevise ham derom, og maatte derfor taale ham imellem sig. Omsider gik dog hans Ubluethed saa vidt, at han selv gjorde sig til af sin Forbrydelse, og uden Sky haanede alle Guderne. Dette stede i Dges Marsgilde. Her var Ddin og Frigg, Siv, Brage, Idun, Ty, Njord, Glade, Frey, Freyja, Vidar og derrs Tjenestefolk Byggve og Beyla, foruden Løke og mange andre Øser og Alfes tilstede. Kun Thor var borte paa Østertog. I Dges prægtige Hal, hvor Guld tjente til Pyntning og Dlet frembar sig selv, maatte Lyssigheden være stor. Dges Tjenere Elde og Funseng bødte megen Ros af Guderne for Raadshed. Heri kunde den onde Løke ej finde sig, men dræbte Funseng, uagtet Stedet var fredsbelligt, og Øserne bleve derover saa forbitrede, at de sloge sine Skjolde sammen, udstødte Truselskraab mod Løke og jøge ham bort til Skogs. Derpaa satte de sig til at drikke igjen. Men Løke kom snart tilbage, traf Elde udenfor og spurgte ham, hvad Samtaler Øserne førte ved Bordet. Du sine Vaaben og Heltebedrifter, svarede Elde, og der er Ingen, som just taler venstabeligt om dig. Jeg vil dog gaa ind, sagde Løke, og see paa dette Gilde, jeg skal nok give dem det glatte Lag, og forbitre dem Njoden. Bøgt dig blot, sagde Elde, thi kommer du med Ukvemsord til Guderne, saa tør de nok lade dig bøde alvorligt derfor. Nej veed du hvad, Elde, var Løkes Svar, skulle vi først til at mundbugges, da vil jeg nok blive din Mester i at svare. Elde taug, og Løke gik ind. Der opstod en almindelig Tausked, og Løke bad om at saa drikke, for at slukke sin Tørst. Hvi tier I, sagde han; kan I da ikke tale? Anviser mig enten Plads ved Bordet eller jager mig bort igjen! Brage sagde, at Øserne aldrig vilde give ham Plads hos sig, men

Loke mindede Odin om, at de i Tidens første Dphav sluttede Fostbroder-skab ved at blande Blod sammen, og at Odin da lovede ej at smage nogen Drif, der ej blev buden dem begge. Odin had nu Vidar lade Loke sidde hos ham, for at man kunde være fri for hans Grovheder, og Vidar rejste sig og stjente sig for Loke. Loke drak alle Æfers og Nafsynjers Skaal, undtagen Brages. Denne bød ham sin Hest, sit Sverd og sin Armring, hvis han vilde være rolig, men Loke svarede med Spot, at Brage nok ikke ejede nogen af Delene; du er ræddest for Kamp, og mest bange for Stud af alle Æfer og Alfer, som sidde herinde, sagde han. Var jeg kun saa sandt udenfor Hallen med dig, som jeg er indenfor, da skulde jeg nok bære dit Hoved i min Haand, sagde Brage. Du er rast nok saa længe du sidder, Brage Bæntepryder, var Lokes Svar; er du vred, saa kom og slaas med mig. Jeg leder dig Brage, sagde hans Hustru Idun, mundhugges ej med Loke her i Oges Hall. Ei stille, Idun, sagde Loke, du som kjender saa lidt til Belansthændighed, at du med dine hvide Arme omsfænnede din Broders Banemand. Jeg vil blot saa Brage rolig, svarede Idun; Loke agter jeg ikke at angribe. Nu sagde Gefjon: hvorfor ville I to mundhugges her? Loke er jo forstyrret; hans Eljebne driver ham til at tale over sig. Loke stoppede Munden paa hende ved at minde hende om et tidligere Kjerlighedsæventyr, men Odin advarede Loke for at paadrage sig Gefjons Brede, da hun kjendte Alles Eljebne lige saa godt som Odin selv. Loke had Odin tie og bestyldte ham for at have givet de daarlige Kæmper Sejrr, uagtet de ej fortjente den. Om end saa var, sagde Odin, saa hust paa, at du i aatte Vintre nedenfor Jorden var en mælkende Ko og en Kvinde. Det var noget af det Værste, man i Oldtiden kunde sige om en Mand, og Loke betalte derfor Odin med samme Mynt. Frigg blandede sig i Samtalen og sagde, at Odin og Loke aldrig burde fortælle, hvad de i Tidens Dphav havde foretaget sig; men Loke bragte strax den gamle Historie paa Bane, hvorledes Frigg engang i Odins Fravær egtede hans Brødre Vilje og Vre. Harde jeg kun en Søn herinde saadan som Valder var, sagde Frigg, da skulde du ikke slippe godt herfra. Du vil nok saa mig til at opregne alle mine slemme Streger, svarede Loke, thi det er jo netop mig, som voldes at du ej mere faar Valder at se. Du er rasende, Loke, sagde Freyja, at du tør opregne dine onde Handlinger, thi Frigg kjender Eljebnens Gang, hvorvel hun ikke fortæller det til nogen. Ei du stille, sagde Loke; her er neppe een blandt Æfer og Alfer uden at han har været din Kjæreste; du er en Heretvinde, fuld af Ondskab: du har jo endog paaheret din Broder Ulfke. Det er dog ikke saa farligt, sagde Njord, om Kvinderne have Elstere; langt værre er det, at du, kvindagtige Gud, kommer her blandt os. Hvad vil du snakke, svarede Loke, du der blev sendt hid øfter som Gissel, og blev saa paaenligt

behandlet af Hymes Møer. Er jeg end bleven fremt som Gissel, sagde Njord, saa har jeg dog faaet en Søn (Frey), der anses som en af de ypperste blandt Æsenerne. Ja hvad hjælper det, sagde Loke, naar du har faaet ham i Gæstskab med din Søster? Jo, tog Ty til Orde, Frey er den bedste blandt Æsenernes Ungerivende; han volder ingen Mø eller Mands Kone Graad; han løser Enhver fra Baand og Lænker. Hold du din Mund, Ty, svarede Loke, du er mindst stiftet til at vilægge Strid; hust paa, hvorledes Fenrisulven sled Haanden af dig. Ja, men saa ligger den ogsaa bunden til Verdens sidste Tid, sagde Ty. Den klager bunden udenfor Aens Dør, tillagde Frey, og du, Endstabsfulde, skal komme til at ligge paa samme Maade, hvis du ej nu tier. Al, du har kjøbt Ordb Hymesdatter for Guld og for dit gode Everd, sagde Loke; naar Muspels Sønner ride over Mørkved, ved du ej i din Ned, hvorfra du tager Baaben. Var jeg saa højtydig som Frey, skulde jeg knuse hver Lem paa dig, din Meen-Araake, udbrod Byggve. Hvad vil du tale, din ugle Fadslikker, der altid har krobet i Skjul hvor det gjaldt, sagde Loke. Heimdall beskyldte Loke for at være drukken. Ti stille du Heimdall, svarede Loke, thi i Tidens Ophav bestemtes dig det uæleste Liv: du maa altid vaage for Guderne og staa gjennemblødt af Regn og Elud. Skade truede nu: du er rast nok, Loke, men du faar ikke længe frit Epil: Guderne skulle binde dig med din egen Søns Indvolde. Lad saa være, sagde Loke, jeg kan dog rose mig af at jeg var Hovedmanden ved din Fader Thjassers Drab. Derfor skal jeg og oplægge de værste Raad imod dig, gjenmaalede Skade. Beyla tog nu et Bæger, drak til Loke og bad ham i det mindste skaane Siv, men han kunde ikke modstaa Lysten til at rose sig af Gunstberøisninger, han engang skulde have nydt hos hende. Du horer jeg Fjeldene skjelve, sagde Beyla, nu kommer Thor, og han kan nok saa dig til at holde Mund. Medens Loke skjeldte Beyla ud, kom Thor ind og truede Loke med sin Hammer, han var overmaade vred. Endda lovede Loke at muffle en Stund. Hvorfor er du nu saa modig, sagde han; du er ikke nær saa kjel, naar Ulven angriber Odin? Jeg skal kaste dig langt hen i Østen, saa at aldrig Noget skal saa dig at see, sagde Thor. Nævn aldrig noget om dine Odfarter, svarede Loke, hust blot, hvor ræd du var i Skrums Handske, og hvor fast hans Memme vare knyttede om Nisteposen; saa sulen du var, maatte du dog undvære Raden. Tier du nu ikke, sagde Thor, saa skal du i Djebliffet være nedenfer Helgrinden i Niffheim. Jeg har nu sagt, hvad jeg vilde, sagde Loke; nu gaar jeg min Vej, alene for din Skyld, Thor, da jeg ved at du plejer at staa til; men du Oge, skal aldrig mere komme til at gjøre noget Gilde, thi Luen skal fortære din Hall.

Dermed gik Loke bort, og skjulte sig paa et Fjeld; der gjorde han et Huus med fire Døre, saa at han inde fra Huset kunde see til alle Kan-

ter. Ofte om Dagen tog han ogsaa Læsestiftelse paa sig, og glemte sig i Fraanangers Fos. Han pønsede paa hvad Snare vel Væerne vilde bruge for at tage ham i Fossens, og medens han saaledes sad i Huset, tog han Liin og Garn og bandt det i Masser paa samme Maade, som man siden plejer at binde Net. Da saa han at Væerne ikke vare langt borte, thi Odin havde seet fra Lidstjals hvor han var. Han skyndte sig at kaste Nettet paa Jlden, der brandt foran ham, og styrkede sig ud i Fossens. Da Væerne kom til Huset, gik den vise Kvaafe allerførst ind, og saasnart han saa Falen eller Aften af det opbrændte Net paa Gruen, stjønnede han, at det var et Medskab til at fange Fisk med, og meldte det til Væerne. Strax satte de sig til at gjøre et Net efter det som de saa paa Aften, og da det var færdigt, gik de til Elven og kastede Nettet i Fossens. Thor holdt i den ene Ende, og alle Væerne i den anden. Da de traal Nettet, svømmede Loke foran og lagde sig ned mellem to Stene, saa at Nettet gik over ham, dog kjendte de at det rørte ved noget Levende. De gik anden Gang op, kastede Nettet ud, og bandt saa tunge Lod derved, at intet kunde komme under, og Loke gik foran det indtil der ej var langt til Eoen; da sprang han over Louget og op i Fossens igjen. Men nu saa Væerne ham, derfor gik de tredie Gang op, og deelte sig i to Høbe, saa at hver holdt i sin Ende, men Thor vadede midt i Elven. Saaledes drøge de Nettet ned mod Eoen. Nu maatte Loke enten løbe ud i Eoen, hvilket var Livsfare, eller anden Gang springe over Nettet; det sidste prøvede han paa, men Thor greb fat paa ham og fik holdt ham fast ved Halen, uagtet han gled et Stykke i hans Haand; derfor er Laren saa smal bagtil. Nu var altsaa Loke tagen udenfor alle fredlyste Steder, og fik derfor heller ingen Naade. Væerne tømte tre Hæller og satte dem paa Kant, men sloge Hul igjennem hver af dem. De toge Lokes Sønners Bale og Mære; Bale forvandlede de til en Ulv, og strax rev han sin Broder isønder; nu toge Væerne hans Tarne, og bandt dermed Loke over disse tre Stene, saa at en stod under hans Skuldre, den anden under hans Lænd, den tredie under Knæhæfterne. Baandene bleve til Jærn. Skade tog en Edderorm og fæstede op over ham, saa at Edderet skulde dryppe ned i hans Ansigt. Signy, Lokes Hustru, staaer hos ham og holder et Fæd under Edderdryppet, men naar Fædet er fuldt, maa hun gaa hen og slaa det ud; imidlertid drypper Edderet ham i Ansigtet og han rykker da saa sterkt til, at hele Jorden stjelver. Det kaldes siden Jordstjælv. Saaledes ligger han bunden indtil Gudernes Undergang.

Anm. Den yngre Edda melder intet om Lokes Udvæmsord hos Dø, men fortæller om den Høvn, Guderne toge over ham strax efter Beretningen om Balbers Død. Den ældre Edda er her vidtløftigere; den har et helt Kvad om Lokes Grovheder (Lokasenna eller Lokaglepsa), og siger udtrykkelig i et profaist Tilfælde ved Slutningen, at Loke først da fik sin Straf.

Lokasenna hentyder til flere Sagn, som ellers ikke ere optegnede, s. Gr. Odins og Lokes Fostbroderkab, Lokes forvandlede Tilstand i Underverdenen, Gubindernes Kjerlighedsaeventyr, o. s. v. Naar det heber at Idun kjerligen omfavne sin Broders Banemand, saa maa vel Brage være meent hermed, men derom meldes ellers intet. Beskyldningen mod Frigg, at hun elskede Odins Brodre, sigter til det samme Sagn, som berettes i Snorre Sturlassens Heimskringla, Ynglingasaga Cap. 3. Egeledes fortælles i Ynglingasaga Cap. 4, at Rjorb, medens han var hos Vanerne, havde taget sin Syster til Ekte, hvilket ej var tilladt efter Wernes Lov.

Mangt og meget af hvad Loke fremfører og Werne svare, er mærkt og uforstaaeligt, meget er ogsaa tilbørlig uanstændigt, men ofte latterligt nok. Det heber om Freyja: þegi þú Freyja, þú ert forðæða, ok meini blandin njök; sítu at bræðr þínum síðu blíð regin, ok mundir þú þá, Freyja! frata. Om Gefjon: þegi þú Gefjon! þess mun ek geta, er þik glapdi at geði sveinn inn hvíti, er þér sigli gaf, ok þú lagðir lær yfir. Om Rjorb: Hýmis meyjjar höfðu þik at hlantroggi ok þér i munn migu. Beskyldningen for at have været et kvindeligt Dyr eller overhoved en Kvinde var i Oldtiden saa nærgaaende for en Mand, at den utryffeligt var forbuden i Loven.

Danste Sagn om Balder's Død.

50. Ogsaa over Hæd maatte der tages Blodhevn, og efter Spaa-kvindens Ord skulde dette skee ved Vale, Odins og Munds Søn. Men hvortledes dette gik til, nævner Eddaerne ikke. Kun den gamle danste Historie-skriver Saxo har en Beretning derom, men den er meget udpyntet og slutter sig desuden til et andet Sagn om Balder's Død end det almindelige. Begge Sagn høre sandsynligviis til den danske Sudelære, som altsaa i sine Enkeltbeber viser sig ikke lidet forskjellig fra den norske. Efter Saxo er Hæd (Hotheras) ikke blind, men en rask og dejlig Kongesøn: han elsker sin Fostersfader Gevars Datter Nanna, og elstes af hende igjen, men Odins Søn, den mægtige Halvgud Balder, faar hende at see, og frier til hende, stjent forgyvet, derfor beslutter han at dræbe Hæd. Denne faar Alt at vide af nogle Skovpiger, han raadfører sig med Gevar, der fortæller ham, at Balder ej kan saares af noget Vaaben, undtagen Skovtrolden Mimings Sverd. Dette fik han fat efter megen Besvær. Balder bekrigede Hæd og Gevar, men tabte et stort Sæslag, uagtet alle Guderne, endog Odin og Thor, kæmpede paa hans Side. Derpaa egtede Hæd Nanna, og besteg Sveriges Throne, hvortil han havde Arveret. Balder fortsatte Striden imod ham med større Held, overvandt ham i to Slag og tilkæmpede sig Danmarks Krone; efter hvilken Hæd ogsaa stræbte. Alligevel tærede den ulykkelige Kjerlighed paa hans Kræfter. Han kunde ej længere gaa, men maatte altid kjøre. For at skaffe ham Kræfter igjen, tillavede tre guddommelige Jomfruer (Valkyrjer?) ham en Dril af Orme-Edder. Hæd fik alt at vide af hine Skovpiger, og skyndte sig i Tide at bekrige Balder; der stod et Slag mellem dem, som varede en heel Dag,

uden at Noget ſit Sejren. Om Natten gik Hadh ud, traf der de Jomfruer, der beredede Styrkedrikken og bad dem om at ſaa noget deraf, men de torde ikke andet end negte ham det, uagtet de forreſten undte ham alt godt. Paa Tilbagevejen var han dog ſaa heldig at møde Balder ganſtke alene, ſat ham med Sverdet og gav ham et Saar, der tre Dage efter endte hans Liv. Saaledes døde Balder, og Hadh blev ogſaa Konge i Danmark. Ddin raadſpurgte Spaafolk, hvorledes han ſtulde hegne Balder's Drab, og Finnen Noſſthjov ſvarede, at Rind, den ruſſenſke eller ruſſiſke Konges Datter ſtulde føde ham en Søn, og at denne ſtulde hegne ſin Broder. Ddin forklædte ſig, tog Tjenefte ſom Krigsmand hos Kongen, og udrettede ſaa utrolige Helſegjerninger, at han ſnart blev Kongens meſt betroede Mand. Nu friede han til Rind, og Kongen gav ham ſit Samtykke, men hun var for ſtolt til at ville have ham, og affærdigede ham med et Drefſigen. Næſte Aar kom han igjen til Hoffet i Skikſe af en Smed, forarbejdede de dejligſte Smykker af Sølv og Guld, og ſkjenkede Kongedatteren dem, men da han bad hende om et Kys, ſil han kun et nyt Drefſigen; hun vilde ikke have ſaa gammel en Mand. Tredje Gang kom han ſom en prægtig Ridder, men Udfaldet af hans Frieri blev det ſamme. Endelig kom han for ſjerde og ſidſte Gang i Pigekikſe, og blev antagen mellem Rinds Kammerpiger; den foregivne Kammerpige gav ſig iſer ud for at være ſink i Lægekunſten, og da Kongedatteren blev farligt ſyg, ſpurgte man hende om Raad, og hun helbredede Rind imod at ſaa hendes Kjærlighed til Søn, og ſaaledes havde da Ddin udrettet hvad han vilde. Rind blev hans, og fødte en Søn, der af Saro kaldes Bo, men ſjensynligt ikke er nogen anden end Eddaernes Bale. Dog veed Saro intet at fortælle om hans tidlige Styrke og Manddomsprøve, eller hvorledes han ikke vaſter ſig eller læmmer ſit Haar. Det heder blot, at Bo bekrigede Hadh, at Hadh faldt i Slaget, men at Bo ſelv blev dødeligt ſaaret, ſaa at han opgav Manden Dagen efter. Eddaerne lader Bale leve fremdeles, ja endog overleve de øvrige Guder's Undergang.

Anm. At gamle Sagn og Kvad ligge til Grund for denne Beretning af Saro, er vel høiſt rimeligt, men meget afvigende fra de edda'ſke have de dog altid været, og i ſin nærværende Form ere de endog udpyntede med Fortællinger fra den ſilbigere Middelalder; ſ. Gr. hvad der fortælles om Ddins Fremtræden ſom Riddersmand og Sejrvinder ved Turneringer. Naar det forreſten heder, at Rind er den ruſſiſke Konges Datter, ſynes man med Rimelighed at kunne ſlutte, at det ælbgamle Sagn, der ligger til Grund for Saro's Beretning, har nævnt Jotunheim ſom Rinds Hjemſted, men at Saro efter den almindelige Fortklaringsmaade i ſilbigere Tider har antaget Jotunheim og det nordlige Rusland for eet og det ſamme. Naar man forſt gaar ud fra at Rind er en Jotunkvinde, bliver det ogſaa begribeligt, hvorfor Ddin maatte bruge ſaa mange Kneb ved Friertiet, thi det havde han neppe behøvet, hvis hun havde været af Veſer eller Menneſke.

At Frey eller rettene Skerne havde ligeledes store Banfælligheder med at faa Gæds Jaord. Man har derfor ogsaa troet, at nogle Vers af det gamle edda'ske Earebægt Hávamál (Højsangen eller Odins Sang), i hvilket Odin fortæller om sit uheldige Frieri til Billings Rø, sigte hertil.

www.libro.kvaases Død. Euttung.

51. Kvaases Død gav Anledning til at Skaldskab eller Digtekunst udbredtes blandt Menneffene. Dermed gik det saaledes til:

Kvaase drog vide om i Verden for at lære Folk Viisdom. Engang indbode Dvergerne Fjalar og Galar ham til sig, men da han var kommen, bade de ham tale lidt med dem i Centrum, og strax dræbte de ham. De lode hans Blod flyde ned i to Kar og en Kjedel; deri blandede de Honning og lavede alt sammen til en Mjød, som har den Natur, at hvis som drifter deraf, bliver en Skald eller Viismand. De to Kar kaldes Son og Bodn, men Kjedelen Od-rø (Odhrøerir). Dvergerne sagde til Æsnerne, at Kvaase var druknet i bare Viisdom, fordi ingen var saa viis, at han kunde hamle op med ham. Eiden indbode Dvergerne til sig en Fetun ved Ravn Gilling tilligemed hans Kone. Dvergerne spurgte ham, om han vilde ro ud at fiske med dem, og idet de nu roede langs Landet, kom Baaden paa et Skjær, saa at det brækkede. Gilling kunde ikke svømme, og druknede, men Dvergerne fik Baaden rettet op igjen og roede til Land. De fortalte hans Kone denne Ulykke, hun tog sig den meget nær, og græd højt. Fjalar spurgte hende, om det kunde være nogen Lindring for hende at see ud paa Egen, hvor han var druknet, og det vilde hun gjerne; men nu bad Fjalar sin Broder Galar tage en Åvernsteen, gaa op over Døren og slippe den ned i Hovedet paa hende naar hun gik ud, thi han var saa hjertelig fed af hendes Skraal. Galar gjorde saa. Men da Euttung, Gillings Søn, hørte dette, drog han hen til Dvergerne, tog dem fat og satte dem paa et Skjær, som Vandet i Flodtiden skylkede over. I denne Nød bade de Euttung om Naade, og tilbød ham den dyrebare Mjød som Bød for hans Faders Drab. Euttung tog derimod, og Forliget kom istand. Mjøden forvarede han paa et Sted som hed Nithjerg, og satte sin Datter Gunlad til at passe paa den.

Da Odin erfarede dette, besluttede han at tilvende sig Mjøden, og reiste afsted. Da han kom til den Jordvej, som tilhørte Euttungs Broder, Bauge, traf han dennes ni Trælle, der gik og sloge Hø. Han spurgte, om han skulde bryne deres Ljaaer; det vilde de meget gjerne. Han tog sin Brynesteen frem fra Bæltet og bryndede Ljaaerne, som nu bede saa godt, at Trællene endelig vilde købe den gode Brynesteen af ham. Han vilde nok sælge den, men for en passende Pris, og da Enhver af dem vilde have den, kastede han Stenen op i Vejret, men alle grebe efter den paa een Gang, og kom derved til at skære Halsen over paa hverandre

med Bjæerne. Odin tog sit Natterherberge hos Bauge. Denne klagede sin Nød for Odin, sagde at hans ni Trælle havde dræbt hverandre og at han ej vidste hvor han skulde faa Arbejdsmænd fra. Odin, som kaldte sig Bølværk, tilbød sig at forrette ni Mænds Arbejde for Bauge, naar han maatte faa en Drik af Suttungs Mjød istedetfor Løn. Bauge sagde, at han ingen Naadighed havde over Mjøden, da Suttung vilde have den alene, men han skulde nok gaa hen med Bølværk og prøve om han kunde slaffe ham den. Bølværk forrettede om Sommeren ni Mænds Arbejde for Bauge, og forlangte sin Løn ved Vinterens Begyndelse. De gik nu begge hen til Suttung, og Bauge fortalte ham hvad han og Bølværk vare blevne enige om, men Suttung negtede dem reentud at faa en eneste Draabe. Da sagde Bølværk til Bauge, at de vil prøve paa et eller andet Kneb, for at faa fat paa Mjøden, og Bauge havde intet derimod. Bølværk tog en Naver frem ved Navn Næte, og bad Bauge bære Bjerget igjennem dermed, hvis den bred; Bauge gjorde saa, og da han havde boret en Stund, sagde han at der nu var Hul tvert igjennem. Men da Bølværk blæste ind i Hullet, fløj Spaanerne ud imod ham, deraf kunde han skønne at Bauge vilde svige ham, og bad ham nu bære ordentlig igjennem. Bauge borede andengang, og nu fløj Spaanerne ind, da Bølværk blæste: saaledes var Bjerget gjennemboret. Bølværk forvandlede sig til en Orm og rendte igjennem Naverhullet; Bauge stal vel efter ham med Naveren, men traf ham ikke. Odin gik nu derhen, hvor Gunlad var, og tilbragte tre Nætter hos hende. Hun tillod ham at drikke tre Gange af Mjøden, og første Gang drak han hele Dørre ud, andengang Bodn, tredje Gang Son, saaledes havde han al Mjøden. Derpaa forvandlede han sig til en Orm, og fløj bort i stærste Hast. Da Suttung saa Ornen flyve bort, tog han ogsaa Orneham paa sig, og satte efter Odin. Æserne saa Odin komme flyvende og satte sine Kar ud i Gaarden. Da Odin kom indenfor Næsgaard, spydede han Mjøden ud i Karrene, men imidlertid var Suttung kommen ham saa nær ind paa Livet, at han lod noget af Mjøden gaa bagud; det brød man sig ikke om, og det kunde hvem som vilde tage op. Odin gav Suttungs Mjød til Æserne og til alle dem, der forstaa sig paa at digte; men den Mjød, som var falden ned i Skarnet, blev kun de fleste Skader til Deel.

Anm. Ifølge dette Sagn kaldes i det gamle Digterprog altslags Skadestab Kvaaes Blod, Dvergernes Drik, Gillinges Bæsepænge, Dørres, Søn, eller Bodns Indhold, Suttungs Mjød, Dvergernes Naadfragt, Rithjergs Bødske, Odins Fængsel, o. s. v. I Hávamál findes ogsaa flere Vers, der sigte til dette Sagn; der staar: (V. 104—110) Jeg søgte den gamle Jotun: Løbet fik jeg her ved at tie, nej, jeg maatte bruge mange Ord i Suttungs-Sale, for at naa mit Bødske. Gunlad paa den gyldne Stol gav mig at drikke af den byrebare Munds Mytologi.

Vjeb, kjent jeg lønnebe hende ilbe; jeg rovede hendes Sjæle og Hjeretfred. Kates Mund (Raverens Eg) lod jeg gnave mig Indgang gennem Stenen; med Livsfare vovede jeg mig ind gennem Hullet, og rundt om mig stode Jotnerne Beje (Bjerget). Men jeg høstede god Frugt af min Forvandling, thi nu er Odrere bragt op for Dagens Eys og tilgængelig for Menneffene. Dog tvivler jeg paa, at jeg var sluppen op fra Jotnerne Hjem, hvis ikke Gunlad havde hjulpet mig, den gode Vige, som jeg omarmebe. Dagen efter kom Klimthuserne til den Højes (Obins) Sal for at spørge ham om Raad; de spurgte efter Bolverk, hvor han var bleven af: om han var kommen til Guberne, eller Euttung havde sædlet ham. Dengang svor Obin en falsk Ed, kan man vel tro hans Løfter? han svog Euttung for hans Vjeb og voldte hans Datter Sorg. Paa et andet Sted (B. 12) heber det: Glemsels Hejre ruger over Drifkelag, og Hjalder Rængdens Vid. Jeg tænkedes af den Fugls Fjædre i Gunlads Gaard. — Sagnet bør derfor rimeligvis udfyldes saaledes, at Obin hos Gunlad er bleven atbeles beruset, har glemt i hvilket Vrende han var kommen, og er først kaldt til sig selv igjen ved Gunlad, som elskede ham, og for hvem han forehøylede Kjærlighed. Hævamål synes ikke egentlig at kjende noget til det halv ælle, halv latterlige Sagn om Dyrindelsen til Euttungs Vjeb; det synes at forudsætte, at Vjebden, den begejstrende Drif, fra Begyndelsen af forvaredes i Jordens Dyp. Flere have derfor, som det synes med Heje, forklaret Driften ved den Spirekraft, der ligger i Jorden, Obins Besøg hos Gunlad ved den himmelske Varmes Virkning paa Jorden til at fremkalde denne Spirekraft, og saaledes udklatte de berusende og begejstrende Planter. Hvorfor Obin af Jotnerne fik Navnet Bolverk, er let at begribe; det betyder den som fremvirker Ulykke, og for en Ulykke ansaa de Vjebdens Tab. Euttungs Ravn har man troet at være en Forvanskning af Euttung, hvilket betegner den Drifkeltysne. Gunnlob betyder den, der indbyder til Kamp. Odhrørir kommer af Odr, Forstand, Sind, og hræra, at røre. Bodn betyder maaffee den indbydende, Són maaffee Gang eller Besværgelse. Ordet Sónardreyri, d. e. Sóns Blod eller Bædfe, bruges et Par Gange om en Trylledrif. — Rati kommer rimeligvis af at rata, drage igjennem.

Vasthrudnes og Obins Beddeskrif.

52. Ligesom Thor drog ud paa Vrenstyr for at overvinde Jotnerne ved legemlige Raaben, saaledes plejede Obin stundom at stride mod dem med aandelige, idet han udstøede dem til Beddeskrif i Besvarelsen af hemmelighedsfulde Spørgsmaal og mærte Taler. Der var en gammel Jotun, ved Navn Vasthrudne (Vasthrudnir); hans Kundskab om gamle Sager var berømt over hele Verden, og Obin fik Lust til at prøve den. Frigg, som han spurgte til Raads, bad ham vel lade det være, da Ingen lettelig kunde maale sig med Vasthrudne; men Obin vilde nu engang afsted, og Frigg kunde blot ønske ham Lykke paa Vejen, og at hans Forstand maatte holde sig brav. Obin rejste hen til Vasthrudne, kaldte sig Sagnraad (o: den Gavnraadende), og sagde, at han var kommen for at prøve om Vasthrudne var saa viis, som der gik Ord af. Du kommer ej ud af min

Hall igjen", sagde Basthrudne, "hvis du ej overvinder mig i Visdom, men sæt dig ned, saa skulle vi prøve, hvo der veed mest af os". Sagnraad vilde ikke sætte sig, og sagde at en fattig Mand, der kommer til en Kiüg, enten bør tale noget Nyttigt, eller tie stille, da den som taler meget, let kan komme til at forsnakte sig. "Besvar da mine Spørgsmaal der du staar paa Gulvet", sagde Basthrudne, "siden du endelig vil det". Nu spurgte Basthrudne ham om Dagens og Nattens Feste, om Haen Ising, der stiller mellem Guder og Jotner, om Vigrid-Sletten (se nedf.), hvor Kampen mellem Guder og Jotner skal staa. Sagnraad besvarede det Alt, og satte sig nu efter Basthrudnes Opfordring, for at fremsætte sine Modspørgsmaal, thi det skulde nu gjælde Hovedet eller Livet for den, som tabte. Sagnraad spurgte Basthrudne igjen om Jordens Skabelse af Jmes Krop, om Solen og Maanen, Dagen og Natten, Vinteren og Sommeren, om Jmes eller Orgemles Oprindelse fra Elivaagerne, om Hrafsvelg, om Njerd, om Einherjernes Tidsfordriv, om hvilke Mennesker og Guder der skulde overleve Verdens Undergang, og om Odins Endeligt. Basthrudne besvarede Alt. Omfider spurgte Sagnraad, hvad Odin hvisttede Balder i Dret før end denne lagdes paa Baalet. Det kunde Basthrudne ej besvare, og skjønnede nu, at det var Odin selv han havde talt med. Han erkjendte, at han med fejs (dødsindviet) Mund havde ført Visdomskampen, thi Odin var dog den viseste af Alle.

Odin (Grimme) og Geirrød.

53. Dysaa ved en anden Lejlighed meddelte Odin mange Efterretninger om Guderne, deres Liv og deres Boliger. Kong Aundungs to Søner, Agnar og Geirrød, hiin 10, og denne 8 Aar gammel, roede ud i en Baad paa Fiskeri, men Vinden drev dem ud paa Havet og mød en fremmed Kyst, hvor de lede Skibbrud. De kom i Land, og traf en Bondehytte, beboet af et Par gamle Folk, der beholdt dem hos sig om Vinteren; Manden fostrerede Geirrød og Konen Agnar. Dette Par Folk var ingen andre end Odin og Frigg i forvandlet Skikkelse. Manden gav dem et nyt Fartøj om Vaaren, og begge to ledsagede dem ned til Stranden, hvor Manden hvisttede Geirrød noget hemmeligt i Dret inden de stiftes ad. De fik god Vær, men da de kom til Kong Aundungs Baadsted, styndte Geirrød sig at hoppe i Land, og stød Skibet ud med de Dødtrold tage dig. Estrar drev Skibet ud i Havet igjen, og dette var altsaa den Lærdom, Odin havde givet Geirrød. Da Geirrød kom hjem til Kongsgaarden, hørte han at hans Fader imidlertid var død. Geirrød blev derfor tagen til Konge og ansaaes for en berømmelig Mand. Engang sad Odin og Frigg i Lidstjaltv og saa ud over Verden. "Seer du din Fostersøn Agnar", sagde Odin, "hvorledes han lever med en Gyge i hiin Hule og

har flere Børn med hende, medens min Fostersøn Geirrød er en anseet Konge?" „Men han er tillige saa nidst paa Mad", sagde Frigg, „at han plager sine Gjester, naar han synes der kommer for mange". Odin sagde at det var en stor Lagn, og de reddede derom. Frigg sendte nu Fulla til Geirrød, og bad ham endelig tage sig vare for en Trolldmand, der var kommen til Landet og vist vilde forgjøre ham; Trolldmanden kunde man hende derpaa, at ingen Hund turde angribe ham, om den var nok saa olm. Frigg havde flammelig løjet paa Geirrød, thi han var intet mindre end nidst, men nu vilde hun desforuden narre ham, og han lod sig lokke. Odin forklædte sig som en Wandringsmand i en blaa Kappe, og Hundene angrebe ham ikke, men Geirrød lod ham strax tage fat, og spurgte hvem han var. Han kaldte sig Grimne (Grimnir), men mere kunde man ej faa ud af ham; derfor vilde han pine ham til at udsige mere, og lod ham sætte mellem tvende Ild. Der sad han i 8 Nætter, og den eneste, som forbedrede sig over ham, var Kongens tiaarige Søn Agnar, der gav ham at drikke, og sagde, at Kongen gjorde ilde i at pine sagesløs Mand. Grimne drak; da var Ilden saa stærk, at Kappen brandt af ham. Nu kvad han et langt Kvad, hvori han priser Agnars Venlighed, og opregner de 12 fornemste Gudeholiger, Ydale, Alfheim, Valaskjalv, Sökkvabek, Gladsheim, Thrymheim, Breidablik, Himmelborg, Folkvang, Glitne, Noatun og Vidars Bolig. Dernæst tales om Episen i Valhall, om Valhalls og Vistfirnes Storhed, om Heidrun, Gifthyrne, om Elvene i Gubernes Hjem, om Gubernes Heste, om Yggdrasil, om Valkyrjerne, om Solens Heste og de Ulve, der true den, om Verdens Ophav. Til Slutning opregner han alle sine 52 Navne og bebrejder Geirrød hans Uflogskab. Da han angav sig som Odin selv, sprang Geirrød op for at tage ham fra Ilden, men snublede med det samme og faldt paa sit Sverd, som han havde liggende over sine Knæ. Sverdet gjennemborede ham, og saaledes havde Frigg faaet sit Ønske frem. Odin forsvandt, men Geirrøds Søn Agnar herskede som Konge længe efter ham.

Anm. Odins Blisdomskamp med Vasthrudne og hans Vventyr med Geirrød er os opbevaret i de to Eddakvad Vasthrudnesmaal og Grimnesmaal, der naturligvis udgjøre nogle af Hovedsilderne til vor Runestab om den gamle Gudelære, og derfor hyppig citeres i den yngre Edda. Odins og Friggs Handlemaade med Agnar og Geirrød er just ikke flittet til at vække Agtelse for dem, og ved første Blik kunde man fristes til at ansee det Hele som en senere Indklædning for at kunne faa disse Oldsagn om Guberne satte i Versform — en Mening, som dog maa bortfalde, naar man betragter selve Kvadets aldgamle Sprog og Indretning. Med den største Feje har den lærde Finn Magnusen anseet Grimnesmaal for et gammelt kalendarisk Kvad, hvis egentlige Formaal var at opregne Guberne og deres Boliger i den Orden, hvori deres Hovedfester faldt, og hvori de troedes at have fordeelt Aaaneberne mellem sig til særdeles Ba-

retagt. Først heber det nemlig: „Helligt er hiint Land, som jeg skal at ligge Afer og Afer nærmest, derimod skal Thor altid være i Thrudheim“. Dette antages at sigte til Hovedaarsstiderne, Vinteren, naar Himmelen er klarst og Stjernerne skinne mest, Sommeren, naar Luften er tykkere og Lørdenen maa rense den. Dernæst opregnes Gudeboligerne, hvilket nærmest svare til de saakaldte Himmeltegn, i den Orden, hvorefter vore hedenske Forsabre regnede Maaneberne: 1) Ydale, Uls Bolig (Skjotten), omtrent 23 November til 22 December. 2) Alfheim, Freys Bolig (Steenbukken), 23 Dec. til 21 Jan. 3) Balastjals Bales Bolig (Bandmanden), 22 Jan. til 20 Febr. 4) Søkkvabel, Saagas Bolig (Fisken), 21 Febr. til 22 Marts. 5) Gladsheim, Odins Bolig (Baderen), 23 Marts til 21 April. 6) Thrymheim, Skades Bolig (Tyren), 22 April til 21 Mai. 7) Breidablik, Baldrs Bolig (Tvoilingerne), 22 Mai til 20 Juni. 8) Himmelborg, Heimdalls Bolig (Krebsen), 21 Juni til 20 Juli. Her følge de fire eller fem saakaldte Tillægsnætter. 9) Folkvang, Freyas Bolig (Løven), 25 Juli til 23 August. 10) Elitne, Forsetes Bolig (Somfruen), 24 Aug. til 22 September. 11) Noatun, Njords Bolig (Ragten), 23 Septbr. til 22 Oktober. 12) Vidars Bolig, uvis af hvad Ravn, (Skorpionen), 23 Oktober til 22 November. Rigtigheden af denne Forklaringsmaade er saa isjensafsende, at man neppe engang kan tvivle derpaa; i den har man den bedste Nøgle til at udfinde, naar vore Forsabres fornemste Festdage og Højtideligheder indtraf, ligesom og til at forklare enkelte Almanak-Sagn hos Almuen i de nordiske Lande. En til fuldkommen Sikkerhed grænsende Gissning er det ogsaa, naar Magnusen tror, at de 52 Ravne paa Odin, som han selv opregner i Grimmesmaal, betegne Arets 52 Uger, eller rettere de 52 i dem indtraffende Dnsdage, ligesom de 12 Ravne, hvilkte Odin ifølge den ældre Edda skal have baaret i det gamle Asgaard, umiskjendelig ere at henhøre til Maaneberne.

Harbards Grovheder.

54. Gudernes Angest for deres tilskundende Undergang viste sig i den Iver, hvormed de søgte at ødelægge, eller idetmindste at binde deres værste Fiender. Fenris-Ulven og Loke laa allerede i Lænker; ligeledes blev Hunden Garm bunden udenfor Gnupa-hulen; og Utgaarde-Loke blev lagt i Lænker i en anden stræffelig Hule. Dog hindrede dette ikke Jætterne fra at blive mere og mere nærgaaende. Saaledes blev Thor engang flemt haanet, da han kom fra en Østersfart. Ved et Sund, han skulde sætte over, var Færgen og Færgemanden just paa den anden Side, og han raabte derfor paa ham. Færgemanden, ved Navn Harbard, spurgte igjen hvo der raabte saa. Thor svarede: sæt du mig kun over, jeg skal give dig Mad derfor; jeg bærer den paa Ryggen i min Kurv; bedre Mad gives der ikke. Førend jeg drog hjemme fra, spiste jeg Sild og Havre, og er endnu mæt deraf. Harbard svarede blot med haanlige Ord, og spottede Thor fordi han stod der som en Landstryger, der ikke engang havde Burer paa. Saa skynd dig dog at sætte mig over, sagde Thor; hvem ejer

Skibet? Det gjør den vise Hildolv i Naadsø-Sund, sagde Harbard, og han har netop sagt, at jeg ej skulde flytte alstens Val eller Hestetype over, men kun gode Folk, som jeg kjendte nøje; derfor maa du sige dit Navn. Thor sagde nu hvem han var, og truede Harbard med haard Løn for hans Branghed, hvis han rej. øjeblikkelig kom med Laaden. Nej her vil jeg staa, sagde Harbard, og du har ikke truffet paa haardere Hals siden Rungnes Død. Husk paa at Rungne havde et Hoved af Steen, og maatte endda bide i Græsset, sagde Thor; hvad gjorde du dengang, Harbard? Jeg var i fem Aar hos Fjølvar paa Den Algrøn, sagde Harbard; der kunde vi just stride og fælde Balen; der vare dejlige og forstandige Piger, syv Søstre, der skientede mig deres Kjærlighed, men hvad bestilte du imidlertid, Thor? Jeg dræbte Thjasse og kastede hans Dine paa Himlen, svarede Thor, hvad gjorde du imedens? Jeg forlokkede Mærk-riderne, var Harbarths Svar; en haard Jotun var Lebard, og han gav mig en Tryllestav; dog herede jeg ham Biddet fra. Da lønnede du en god Gave med oadt, sagde Thor. Den ene Geg nyder godt af hvad den slaver fra den anden, svarede Harbard; i saadanne Ting er Enhver sig selv nærmest, men hvad bestilte du imedens, Thor? Jeg var østerpaa, sagde han, og slog de fule Jotunkvinder, da de gif til Bjerget; hvis al Jotnernes Øst levede, da vilde den være saa stor, at neppe noget Menneſte levede i Midgaard; men hvad gjorde du, Harbard? Jeg var i Balland, sagde han, og var med i Striden; jeg ophidsede Herſkerne, men forligte dem ej, thi Odin har Jarlerne som falde i Striden, men Thor blot Trællene. Ja skulde du skifte mellem Væerne, vilde det nok blive meget ulige, sagde Thor. Du har Styrke nok, sagde Harbard, men intet Mod; af Rædsel og Frygtagtighed trøb du ind i Pandſten og torde ikke give mindste Byd fra dig paa nogen Kant, saa bange var du for at Jotnen skulde høre dig. Ja kunde jeg blot række hiinsides Sundet, skulde jeg nok staa dig ihiel, sagde Thor. Hvorfor skulde du det, dertil er jo ingen Grund, sagde Harbard, men sig mig blot hvad du har udrettet. Jeg var østerpaa og hindrede Jotnen Svarangs Søner fra at komme over Aaen (Aing?), uagtet de kastede Stene paa mig; de maatte dog først bede mig om Fred. Hvad gjorde du imidlertid? Jeg var ogsaa østerpaa, sagde Harbard, og spøgte med den dejlige Kvinde, du veed nok. Jeg slog Berserkerens Brude paa Læss, som havde forheret al Verdens Folk, sagde Thor. Det var en stor Slam at staa Kvinder, sagde Harbard. Nej, svarede Thor, det var Ulvinder (Varulve) og neppe Kvinder; de knuste mit Skib, truede mig med Jærnslang og jagede Thjalve paa Flugten; men hvad gjorde du da? Jeg var i Hæren, hvor Fanen knejsede og Spydet farvedes, svarede Harbard. Kanſtee det var dig, som kom at byde os saa daarlige Villkaar? spurgte Thor. Jeg skal da vel bøde dig dette med en Armring efter Dommernes Kjendelse,

spurgte Harbard igien. Men hvor lærte du dog alle disse bidste Ord, hvis Måge jeg aldrig har hørt? spurgte Thor. Hos de ældgamle Mænd, der bebo Hjemmets Stove, sagde han. Du giver Steendysserne et altfor godt Navn, naar du kalder dem Hjemmets Stove, sagde Thor; men vogt dig, thi vader jeg over Sundet, kommer du til at hyle værre end en Ulv, naar du smager min Hammer. Brug den hallet mod hiin Gistler, som Siv nu har hjemme hos sig, sagde Harbard. Det er stammelig Løgn, sagde Thor. Nej vist ikke, svarede Harbard; ellers har jeg nu forsinket din Rejse, tænkt hvor langt du vilde være kommen, hvis du nu var kommen over. Ja du har rigtignok opholdt mig længe, elendige Harbard, sagde Thor. Jeg havde aldrig tænkt, at en Fæhyrde kunde hindre Thor i at fortsætte sin Rejse, svarede hiin. Lad os da holde op med Mundhuggeriet, sagde Thor, og kom hid med Baaden. Nej gaa bort, jeg negter dig Overfarten, sagde den anden. Saa viis mig da idetmindste Vejen omkring Vandet, bad Thor. Det kan jeg nok, svarede Harbard, men det er meget langt, først en god Stund til Stoffen, saa en anden til Stenen; holdt saa til Demstre, til du træffer Berland, der vil Fjergyn møde sin Søn og vise ham Vejen til Odins Land. Kan jeg naa did idag? spurgte Thor. Na ja med Nød og Neppe og stort Besvær, svarede Harbard. Jeg gider ikke tale længere med dig, sagde Thor; træffes vi en anden Gang, skal jeg nok lønne dig for din Brangvillighed.

Anm. I de gamle Eddasagn fortælles Intet om Maaden, hvorpaa Garm blev bunden ved Gnapshulen. Saxo beskriver derimod, hvorledes Utgaarde-Loke saa bunden, og hvor fælt det saa ud hos ham. Det heber nemlig, at da Kong Gorm og Thorkel sejlede hjem fra deres Besøg hos Geirrod (se ovenfor S. 68), fik de en saa stærk Nodvind, at de vare nær ved at sulte ihjel. Enhver paakaldte sin Gud i denne Nød, men Intet hjalp, førend Kongen paakaldte Utgaarde-Loke (Ugarthilocus hos Saxo). Kongen kom hjem og levede i Fred og Lykke til han blev gammel; da begyndte han at gruble over Sjælens Skjebne efter Døden, og vilde gjerne raadsørge Guderne derom. Der gaves flere, som vare misundelige paa Thorkel formedelst hans store Anseelse, og disse overtalte Kongen til at udsende Thorkel for at hente Oplysning hos Utgaarde-Loke. Det var en livsfarlig Rejse, men Thorkel maatte paatage sig den; dog var han saa listig at betinge sig sine Nodstaadere som Rejsefæller, og saa nødige de vilde, maatte de følge med. De ladede et Skib fuldt med Levnetsmidler og tjelbede derover med Drehuber. Efter en lang Sejlads kom de til et Farvand, hvor man hverken saa Sol eller Maane, men befandt sig i det tåkelfeste Mørke. Her gik deres Ved op og Ilden sluktes, saa at de maatte spise raat Kød og bleve meget syge. Endelig fik de Nje paa en Ild, efter den styrede de; Thorkel gik i Land, og traf en fæl Hule, hvor der sad to stygge Trold med lange Næser, hvormed de ragede i Ilden. Af dem fik dog Thorkel baade Ild og Besked om hvor han skulde træffe Utgaarde-Loke, thi de tyktes saa godt om de kloge Svar, han kunde give dem paa allehaande Spørgsmaal. Efter deres Anviisning sejlede han i

sire Dage, traf da den betegnede Havn, løb ind, og gik i Land med sine Rejsefæller til en stor Klippe, som han i det tykke Mørke nogenlunde kunde skimte. Her fandt han Indgangen til den Hule, som efter Befrielsen maatte være Utgaarde-Lokes, og satte nogle af sine Folk udenfor paa Vagt, idet han paalagde dem bestandig at staa Ild med Staal for at væge sig mod Troldene, som der kunde være. Andre løb han gaa foran sig med Egs, og arbejdede sig saaledes ind igennem den smale Kæbning. Først traf han kun paa en utallig Mængde Slangar og Jærnbanker; dernæst kom han til et lille Vand, men omsider gik Vejen skraat ned mod en mørk og affuelig Krog. Her sad Utgaarde-Loke, med tykke Jærnlænker om Hænder og Fødder; hans stinkende Haar vare baade i Størrelse og Stibhed næsten at ligne ved Børster eller Spyd af Horn. En af disse Børster traf Thorkel med sine Rejsefællers Hjelp ud af hans Stjeg, for at bringe den med sig til Beviiis paa at han havde røget sit Vrende, og imidlertid sad Utgaarde-Loke nok saa stille. Men strax blev der saa affuelig en Stank, at de maatte holde for Næsen, og neppe vare de komne ud, førend der allevegnefra kom flyvende Slangar, som spydede Edder paa dem. Edderen dræbte saa mange af Thorkels Rejsefæller, at han kun havde fem tilbage, da han naaede Stibet, men Slangerne forfulgte dem ogsaa her, og Dregheds-Tjertingen var det eneste, der kunde holde Edderen ude. En Kal Hovedet frem for at see sig om, men strax var det ligesom frøget af ham; en Anden fikkebe ud af en Kæbning, men mistede Djnene; en Tredje stak Haanden ud for at glatte en Gold, men mistede den strax. Efter megen Nød kom de endelig afsted. Paa Vejen bøde endnu nogle af Thorkels Rejsefæller, saa at han kun selv tredje kom til Danmark, og var endda næsten ukenkelig formeðst af den Edder, der var spyet paa ham. Da Thorkel fortalte Kongen om sine Vventyr, blev denne saa betagen af Nædel over sin Gubdom Utgaarde-Lokes Kæbhed, at han opgav Anden, og da hiin tog Utgaarde-Lokes Haar frem for at bevise sit Udsagn, opstod alene deraf saadan Stank, at flere af de Dødsaaende satte Livet til.

Eddadigtenes Fortolkere ere uenige om, hvem Harbard egentlig skal have været. Da dette Navn er et af de i Grimnesmaal opregnede Navne paa Odin, have nogle troet, at han ogsaa her er meent, og forklaret det Hele som en Morfab, Odin gjorde sig af at drille den hidfise og ligefremme Thor; for denne Mening har man troet at finde Bestyrkelse i Harbarðs egne Ord, at han var i Balland, fulgte med Rampen, og opbidsede Forsterne mod hinanden. Men for det første er der ingen Rime-lighed i at Odin skulde ville forsinke sin egen Søns Færd og derved maa-skee Rabe sig selv mest; for det andet vilde han ikke ligefrem fortælle om sine Hovedsyfler, thi da maatte Thor strax have gjentjendt ham. Naar Harbard fortæller: at Lebard (Hlebarð) var en Jotun, og dog lægger til: „den ene Geg myder godt af hvad den flaver fra den anden“; da erkjender Harbard sig selv for en Jotun. Derhos maa man lægge Merke til, at Balland allerede omtales som Skuepladsen for store Krigsbedrifter. Det var først langt hen i Tiden; at vore Forfædre gjorde betydelige Krigstog til Balland eller Frankrig (efter det 8de Aarhundrede), og selgelig maa Sagnet stride sig fra Hedenkæbets sidste Tider, da man nærede mindre Agtelse for Guberne, og derfor fandt det rimeligt nok, at Jotnerne torde haane dem. Sagnet er os opbevaret i Eddakvadet Harbardsljöd.

Forresten er Mængt og Meget i Kvadet saare dunkelt. Om Hildols,

Raades, Algron, Hjelvar og Svarang veeð man ingen Beked; lige saa lide om de fleste af de Bedrifter, Thor opregner. Hvis flere af de gamle Eddadigte vare til, vilde man maaskee kunne forstaa langt mere af Raadet. Harbard (Harbardr) betyder ligesom „den langfjeggede“. Udtrykket „Hjemmets Skove“ (heimis skógar) istedetfor „Steendybsfer, Steensroser“ er meget dunkelt; Nogle oversatte det heller „Jordens Stjgger“; i alle Fald synes Harbard herved at betegne sig som en Haug-Thuse. Verland betyder kun „Mændenes Land“ (af verr, en Mand); Fjorgyn kaldes, som bekendt, Friggs Moder, og det er derfor temmelig uegentligt, naar Thor benævnes hendes Søn, thi vel bruges ofte udtrykket „Søn“ istedetfor „Ætling“, men Thor var ej engang Søn af Frigg. Det er derfor maaskee rimeligere, her at antage Fjorgyn for den samme som Jord, hvilket ogsaa Ordets Sammensætning tillader (se forresten Side 27 og 28).

Ragnarokk.

55. Endelig nærmer sig Tiden, da den bestaaende Verden forgaar, og Guderne bukke under for højere Magter. Denne Tid kaldes i de gamle Sagn Guderne eller Magternes (ragna) Dødsning eller deres Tøsmørke (rök eller rökk). Guderne vide selv forud, naar den vil indtræffe, og mange Kjendetegn derpaa gaa i Forvejen. Dødsstaben og Boldsomheden tiltager. Æsneres guldblammede Hane gæler og vækker Heltene hos Odin; ligeledes gæler den rødbrune Hane nede hos Hel, og Garm gjør heftigt udenfor Gnupahulen. I tre paa hinanden følgende Aar er der over al Verden kun Slagsmaal og Dødsstøb; da dræbe Brødre hinanden af Vindebyge; Sønnen slaaer ikke sin Fader. Dernæst følge tre andre Aar, hvori der uafslidelig er Vinter; Sneen fyger fra alle Kanter, Solen varmer ikke, men hvassse Vinde blæse. Denne Vinter kaldes Fimbulvinter. Ulven Skall opsluger Solen, og Hate eller Maanegarmen sluger Maanen, saa at Blodet stænker om paa Himlen og i Luften. Da forsvinder Solen og Stjernernes Skin. Jorden og alle Bjerger stielve; Træerne løsne fra Jorden, alle Baand slides itu. Da kommer baade Døke og Fenris-Ulven løs. Midgaards-Ormen søger op paa Landet, og farer saa heftigt afsted, at Havet gaar over sine Bredder. Derved kommer Jotunskibet Nagelfar til at flyde. Det er gjort af døde Mænds Negle, og derfor bør Enhver klippe Egenes Negle, inden de begravnes, for at Nagelfar saa meget tidligere kan blive færdigt. Jotnen Nym (Hrymr) kommer østenfra og styrer Skibet. Fenris-Ulven farer frem med gabende Mund; dens Overkæbe rører ved Himlen og Underkæben ved Jorden; ja den vilde gabe endnu højere om der var Rum dertil. Tid brænder-i dens Djne. Midgaards-Ormen blæser Edder ud over Luft og Hav, den holder sig ved Ulvens Side. Under al denne Lummel fløver Himlen sig, og Muspelheims Sønner ride frem med sin Fyrste Surt i Spid-

sen. Der brænder Ild baade foran og efter dem. Hans Sværd stinner klarere end Solen, og idet de komme paa Broen Bæb-Nast, brister den under dem. Baade Muspels Søønner, Fenris-Ulven, Midgaards-Ormen, Loke, Nym og alle Niimthussene søge hen til Sletten Vigrid, der er hundrede Mile bred paa alle Kanter. Muspels Søønner stille sig i en Slagorden for sig selv, og den er saare stinnende.

Imidlertid rejser Heimdall sig, og blæser af alle Kræfter i Gjallarhornet for at vække Guderne. De samle sig til Thing, og raadslaa. Odin rider til Mimes Brønd for at hente Raad. Yggdrasils Aft stjelver, og der er intet i Himlen eller paa Jorden som jo føler Nædsel. Væserne og alle Einherjerne ruste sig og søge frem paa Vigridsletten. Odin rider først, med sin Guldhjelm, sin fagre Brynj og Spydet; han støvner mod Fenris-Ulven. Ved Siden af ham gaar Thor, men kan ikke hjælpe ham, da han har nok at gjøre med at kæmpe mod Midgaardsormen. Frey strider mod Surt, og Ty mod Hunden Garm, der ogsaa er kommen løs. Heimdall kæmper med Loke.

Thor dræber vel Midgaardsormen, men orker blot at gaa ni Skridt efter Kampen; da styrter han død ned formedelsk alt det Edder, Ormen har blæst paa ham. Ulven opsluger og dræber Odin, men strax træder Vidar frem, sætter sin ene Fod i Ulvens Underfjæve og tager med Haanden fat i Overfjæven, dermed splitter han den ad, især ved Hjælp af den tykke Sko, som han har paa hiin Fod: Skoen er gjort af alle de Skindstykker, Folk skære af deres Sko for Taaen eller Hælen, og derfor skal man altid kaste slige Stykker bort, for at de kunne komme Væserne til Gode. Frey bukker under for Surt, thi han har ikke længer sit gode Sværd, som han gav Skirne. Ty og Garm dræbe hinanden indbyrdes, ligeledes Loke og Heimdall.

Derpaa slynger Surt Ild over hele Jorden og al Verden, og alle Guder, Einherjer og Mennesker dø. Nu er det vilde, krigerste Liv forbi, og de Afdøde vaagne til en ny Tingenes Orden. Den Mægtige, heder det, som raader for Alt, kommer ovenfra, vilægger enhver Trætte, afsliger Domme og fastsætter hellige, uforanderlige Love. Da gjælder kun Areenhed i Sæder og et dydigt Sind. Alle de Gode faa sit Ophold i Salen Gimle, tækket med Guld og fagrere end Solen. Der skulle de nyde evindeligt Glæde. Der ere ogsaa to andre Opholdssteder for de Dydige, Salene Brime i Ukolne, og Sindre; i hiin vanter god Drif; denne er af røden Guld. Men Slængen Midhogg hæver sine Dragvinger fra Mørkfjældene og fører de Dødes Skygger med sig til Helheims værste Afgrund, Niflhel paa Naa-Strandene, ved Hvergelmes Brønd, hvor de samles i en fæl Sal; dens Døre vende mod Nord, den er bygget af Orme-Nygge; Ormenes Hoveder vende ind og blæse Edder,

faa at Edderstrømmene flyde langs Gulvet; der vade Mrenedere og Mordere; Nidbygg suger dem og en Ulv slider dem.

Uf Havet opflyder der en ny Jord, grøn og fager, hvor der vorer usaaede Aagre. Guderne vaagne til nyt Liv, og samles med dem, der have overlevet Odelæggelsen, nemlig Vidar, Vale og Thors Søner Mode og Magne. Valder og Had komme tilbage fra Hel, Njord kommer tilbage til Vanenheim og Høne tilbage fra Vanenheim til Guderne med Forsøningsofre. De bebygge Jderolden paany, der hvor Nafgaard stod; de finde i Græsset Vsernes gamle Guldtaaler, og mindes og samtale om gamle Begivenheder. Thor er bleven træt og led af at stride; heller ikke gøres mere nogen Kamp fornøden; han overlader Njellne til Mode og Magne. Solen har født en Datter ligesaa smul som hende selv; denne Datter styrer Solgangen efter Moderen.

Heller ikke ere alle Menneſter døde. Et Par, ved Navn Liv og Livthrase, have skjult sig for Surtis Jld paa et Sted som hedder Hoddmimes Holt, og nærret sig ved Morgenduggen iſtedetfor Mad. Fra dem nedſtammer en heel ny Menneſteſlæg.

Anm. Det er klart, at vore Forfædre ikke vel kunde tænke sig en ſaadan Uindergang paa Guderneſ Regimente, ſørend de allerede havde tabt den ubegrænsede Tillid til dem og Tro paa deres Almagt. Da ſtod det dem klarere for Tjnene end hidtil, at over alle Vserne maatte der være en eneſte evig, almægtig og uforanderlig Gud, der havde ſkabt Alt og havde ſelv Vserneſ Skjebne i ſin Haand. Der gaves derfor flere i Hedenſkabets ſidigere Tider, ſom udtrykkelig ſvore ved den Gud, der havde ſkabt Alt og raader for Alt, tilbage den Gud, der havde ſkabt Solen og ſtyrede al Verden; ſ. Gr. Kong Harald Haarſagre, Iſlænderen Thorſtel Maane, Thorſtein Ingemundſøn o. fl. Hvo denne Gud troedes at være, har været meget omtvistet. Han kaldes i et Kvad (Vøluspaa) „den Mægtige, ſom raader for Alt“; i et andet (Hyndluljod) hedder det om ham: „der kommer En, mægtigere end Thor, men jeg tør ikke nævne ham, thi der er kun Gaa, ſom ſee længere frem i Tiden, end til Odins og Ulvens Møde“. Denne øverſte Gud har altid været mørk og dunkel, endog for Aldtidens Viſemand; ja ſelv hans Navn har været ubeſkjendt. Det ſynes ſaaledes næſten ſom om han ej kan have været nogen anden end Surt. Surt er intet egentligt Navn, det betyder kun „den ſorte, dunkle, ubeſkjendte“. Ordet kan ej have Henſyn til den udvortes Farve, ſiden det netop hedder, at Muſpels Søner ere ſkinende og blanke. Surt, Muſpels Fyrſte, maatte juſt være Solens og Himmellegerneſ Skaber, da det udtrykkelig hedder, at diſſe være Gnifter fra Muſpel (ſe Side 6); Odin havde ej ſkabt dem. Surt er intet ondt Vaſen. Han ſkaar med ſin Hær afſides fra Rimthuſerne paa Vigrid, og ødelægger ſiden den hele forbærvede Verden med ſin Jld. Derfor ſkaar det udtrykkeligt i en af de gamle Edda-Haandſkrifter, hvor de Saliges Opholdsſteder omtales: „bedſt er det at være i Gimle hoſ Surt“. Surt er alſaa Dommeren, hvis evige Love ſkulle ſtyre Verden, der efter det rædſomme Gude-Tusmørke er fornyet. Da ophører al Strid og Riv; da ere Vser og

Daer forsonebe, da er Balder hjemkommen, da kunde de forrige Guder selv hvile ud, og befatte sig ej langer med Verdensstyrelsen, men samtale om gamle Begivenheder.

Muspell (Muspell) var en Jbverden, og Navnet har endog vedligeholdt sig i et gammeltysk kristeligt Digt, hvor Domnebags Tid benævnes Muspilli eller Mutspilli. Muspelheim var altsaa Tidens og Varmens Dphav; derfra belivedes allerede den ældre Verden; derfra vare Solen og Himmellegerne komne; derfor er det just Frey, Eysguden, og Eysalfernes Hovding, som maa bukke under for Surt, Eysets øverste Gud. Gimli betyder Glæds; Sindri, Snist, Straale; Brimir, den Glammende, og Ukolair det Sted, hvor der aldrig er koldt: Alt har Hensyn til Surts varme, straalende Rige i Muspelheim. Vore Forsædre lede saa meget af Frest i Livet, at de ej frygtede Varme og Hebe efter Døden. Sjælens Pinsler bestrøbe for dem ej i Brand, men i stivnende Kulde; først med Christendommen opkom Sagnet om Jlden i Helvede, et Sagn der flyder de hebe Himmelfrøgs Nationer sin Oprindelse.

Istedetfor Bigrids-Gletten navnes ogsaa Holmen Uskopne (Uškópnr den, hvorfra man ej kan flygte) som Gubernes Balplads. Bigrid og Uskopne er maaffee eet og det samme. Lif (Kvindens Ravn), betyder „Liv“, og Lifprisir (Mandens Ravn), „den Livsfriske“. Hodd-Mimir betyder „Skatens Mime“, „Skatteguden“, og er vel Navnet paa en eller anden ubestemt Gubdom.

Det meste af hvad man veed om de gamle Ragnarøff-Sagn, indeholdes i Eddakvadet Völuspá (Völu-spá) eller Valaens Spaadom, et af de skønneste og vigtigste i den hele Samling. Den gamle Digter lader en hellig Vala eller Spaakvinde fremtræde, og lægger hende Kvadet i Munden. Hun opfordrer alle hellige Væsner til at høre hende, da hun vil fortælle Bælsfaber ældgamle Sagn og tilkommende Ting. Hun fortæller om Verdens Oprindelse, Jordens Skabelse, Værnes første Tid, deres Gulbalder, om Fordærvelsen, om Balders forestaaende Død og Lokes Straf, og endelig om Ragna-Røff og Verdens Undergang. Meget er dunkelt og uforstaaeligt, derfor spørger hun ofte med god Høje: „forstaa I mig endnu, eller hvorledes?“ — Andre Efterretninger kunne hist og her samles især fra Bafthrudnesmaal og Grimnesmaal.

Gisninger om den ældste germaniske Gudelære og dens Udvikling.

56. Vi have i det Foregaaende fremstillet vore Forsædres hedenstke Religionsystem eller Anse-Religionen, saaledes som den er os opbevaret i Eddaerne. At dette dog ikke er Anse-Religionen i dens oprindelige Reenhed, have vi allerede udtryffeligen omtalt, og leslighedsviis sagt at paavise. Men ligesaa sikkert, som man af mange Omstændigheder kan slutte, at det Religionsystem, Eddaerne, især den yngre, opstille, ikke er det oprindelige germaniske, ligesaa vanskeligt, eller rettere umuligt, er det paa den anden Side, efter de Dplysninger, vi have, med Sikkerhed og Fuldstændighed at rekonstruere det oprindelige System. Det vilde være lettere, hvis den svenske, danske, engelske og tydske National-Literatur havde efterladt os saadanne Berter, som den norske i Eddaerne. Men da saadanne Berter ikke eksistere,

eller endog vides at have eksisteret i andre oldgermaniske Literaturer end den norsk-islandske, og vi saaledes med Hensyn til Alt, hvad der vedkommer Anse-Religionen udenfor Norge og Island, maa nøje os med saadanne sparsomme Bist, som de allerede ovenfor hist og her paapegede, medens man dog fornemmelig af Sammenligningen mellem de norske og ikke-norske Mytter skulde lære det egentlige fælles eller oprindelige germaniske at kjende, maa vær hele Viden om dette oprindelige blive heel usikker og ufuldstændig, og hvad vi derom kunne opstille, alene indskrænke sig til Hypotheser. Disse ville vi her forsøge i Korthed at fremsætte.

Læren om Verdens Oprindelse, Ginnungagapet, Yme (i de ældste Edder maaskee kaldet Jumis, den lavmende), Joternes (Jtanernes) og Væernes (Ansernes) Fremkomst synes at være den mindst forandrede, og i sine Hovedguder, eller rettere om en eneste Ans, der optraadte under tre forskjellige Personligheder, nemlig som den skabende og beaandende (Vódans, Odin), den viljevækkende (Hónis, Høne, eller Vilja, Vilje) og den opvarmende, belivende (Lódars, Lodur, eller Viha, Vee): dette var, hvad man kunde kalde den engere Trilogi, den egentlige Anse-Treenighed. Men ved Siden af Vódans eller Odin, den egentlige „Herre“, Frauja, Frey, eller „Guden“, Tius, Ty, synes man ogsaa tidligt at have opstillet to andre Guddomme, der, om end maaskee oprindelige kun emanerede fra hans Væsen, og udgjørende særegne Phafer af hans Personlighed, dog endnu i den fællesgermaniske Urtid tænktes forskellige fra ham, nemlig: Vódans Hustru, Jorden, Ertha, Nerthus, ogsaa kaldet Fraujo eller Fruen, de Levendes Moder, der opholdt det Skabte og lod det gjenfødes paany, Mar efter Mar; og Jordenguden Punar, Thor, der ved sine Lyn bekæmpede de raa Naturkræfter, og som Luftens Herre sørgede for Vind, Regn, Solkin og god Afgrøde, med andre Ord, havde Menneffene og deres Bedrift under sin særegne Varetægt. Forestillingen om Thor, med sin Jærnhammer, og som Menneffenes og Agerbrugets Beskytter, tyder allerede paa en vis Grad af Kultur og Civilisation, og vidner om, at den ej kan være opstaaet paa Folkets ældste Stadium. Havet, forsaavidt det ej viste sig i sin forstyrrende og gruopbækkende Skikkelse under Jotnen Oge (Ogis a: den strækkende), men velgjørende for Menneffene og deres Syssler, tænkte man sig behersket af „Fruens“ Terne, den evigt jomfruelige Gesson (Gibun, d. e. den givende, gæmilde); og den rene egteskabelige Kjerlighed, der bidrager til Menneffeslægtens Forøgelse og sammenknytter Slægterne ved nye Venstabs- og Frændskabs-Baand, tænkte man sig personificeret som Siv (Sifja), Thors Hustru. Man tænkte sig en Underverden (halja, hel), hvor de Afdødes Sjæle kom, men dog, som det synes, alene for at lutres til et højere og ædelere Liv, der skulde begynde efter Verdens Undergang

ved den himmelfste Jld (Muspilli). Men eftersom Kulturen fleg, Forholdene bleve mere indviklede, Nationerne søgte at udvide deres Grænser og saaledes kom i Krig med hinanden indbyrdes, Krigene igjen bevirkede Flytninger og større Bevægelser, og Nationerne maaskee selv vare sig eller troede at være sig bevidst, at de flette Lidenstaber nu mere end forhen havde faaet Overhaand: da opstod, som man maa formode, Læren om Joternes overmægtige Indgriben i Menneftenes Syfler og Gudernes Styrelse, om deres Forbund med Guderne (Oge) og enkeltes Optagelse i Guderne's Tal (Vole); da fremstod Odin nærmest som Krigsgud, (Gar, ogsaa fletthen kaldet Tius eller Ty d. e. Guden, fremfor de øvrige); og denne Tius blev snart en færegen Guddom, ligesom faa mange andre faakaldte Sønner af hine Urguder, oprindelig kun forskjellige Phaser af deres Personlighed: Af Rodans emanerede paa denne Maade, foruden Tius, ogsaa Brage (Krigsfangenes Digter, Skræljindjageren), Balder, Hermod, Heimdall, Vidar, Vale, Forfete; af Thor III; og endelig fremstod paa den tidligere (§ 16) nævnte Maade de faakaldte Baneguddomme, nemlig Njörd, Frey og Freyja, af hvilke Njörd tildeels fortrængte Gefjon; Frey greb ind i Thors Virksomhed, og, i det mindfte i Uppsala, traadte i Fraujos (Fruens) Sted som den tredje af Hovedguddommene; Freyja, blodterfig og sandfelig, fortrængte den ædlere Kjerligheds-guddom Siv, og traadte i hendes Sted som den lidenstabeligere, sandfelige Kjerligheds-gubinde, ledsaget af sine mange Terner. Men i samme Forhold som Guderne's Antal tiltog, og deres højere, ædlere Natur forringedes, i samme Forhold betragtedes de og som ftagere Væfner, der maatte ty til Menneftenes Hjælp for at værge fig mod Jotnerne, faaledes at de, endog ved uædle Midler, fegte at flaffe fig faa mange Huuskrigere (einherjar) som muligt; sandfelig Vellevnet og Krigstummel blev Hovedsyflen i Guderne's Hal, nu kun en Balhall, og Muspilli, den yderfte Dag, medførte nu og de flefte Gubers Mærke (ragna rökkr) og Undergang.

Anm. Saaledes omtrent kan og maa man tænke fig, at den gamle germaniffe Gudelære oprindelig har været beftaffen og i Tidens Løb har gefaltet fig. Vi ville ej vaafaa Rigtigheden af alle Enkeltheder, men i Hovedfagen synes dog Forholdet at have været fom det her antyde. For at vife, at Eddaernes Fremftilling af Guderne's Personlighed og Antydning af deres Virkekreds ikke engang paffer paa, hvad man troede i Sverige, hvor dog Freydyrkelfen var indført, og at der faaledes virkelig gaves andre germaniffe Religionsfyftemer end Eddaernes, anføre vi her, hvad Mag. Adam af Bremen (De hamburgffe Bifkopers Hiftorie IV. 26, 27) meddeeler, fandfynligvis efter Djevidnet Ewen Ulfkjens Beretning, om Guderne i Uppfalatemplet i det 11te Aarhundrede. „I dette Tempel“, heder det, „tilbeder Folket tre Gubers Billedfføtter, faaledes at den mægtigfte af dem, Thor, throner i Midten; paa hans ene Side er Rodan, paa den anden Frizzo (Frey). Efter samme Folks Udfagn herfker Thor

i Luften, og raader for Torden og Lyn, Vind og Regn, klart Væjr og Afgøde. Bodan, d. e. den Rasede, fører Krig og giver Menneſtene Tapperhed mod deres Uvenner. Frizzo (Frey), giver de Dødelige Fred og Vælgſt, hvorfor de og fremſtille ham tilbedels ſom en Priap. Bodan fremſtille de bedrøbet, ligesom Mars, d. e. Tiis. Thor derimod, med Sceptret, lade de ſe ud ſom Jupiter. De dyrke ogſaa Guder, ſom de have gjort af Menneſter, hvilte de for deres ſtore Bedrifter tilbede Udbelighed. Alle Guder have ſine ſæregne Preſter, der frembare Folkets Ofringer. Truer Peſt og Hunger, ofres til Thor; truer Krig, til Odin; ſtulle Bryllupper holdes, da ofres til Frey. Alle Svears ſælles ſtore Offerfeſt højtideligholdes hvert 9de Aar. — Denne Beſkrivelse viſer og, ſom det ſynes, et ſimplere, og mere primitivt, Syſtem end Eddalærens. At Frizzo (Frey) her kun er ſat i Steedet for Frigga (Freyja) ſynes aabenbart.

Ogſaa i Ugedagsnavnene kunde man finde en Hentydning til den ældre, eller paa en vis Maade midlere, Tingenes Orden, da „Guden“ (Tiis) Thor, Frigg, Fraujo eller „Jord“ vare de tre Hovedguddomme. Ugens førſte Dag var helliget Solen, den anden Maanen; den ſidſte Dag var Døttedagen (Þváttdagr, laugardagr); den midterſte Dag var Midvinterdagen, Mittwoch; de øvrige bleve da „Gudens“ Dag, Tiis-Dag, Tirsdag, Thors-Dag, og Frue- eller Frigge-Dagen, Fredag. Om nu end Ugedagindeligen maaffee nærmeeft maa antages gjennem mange Eeb ſaant fra Romerne, hindrer dette dog ikke Antagelſen af det nys anførte, og paa denne Maade forklares ogſaa bedſt Anledningen til at Benævnelſen „midvikudagr“, ſom det ſynes, fra førſt af har kunnet exiſtere endog i Norge, ved Siden af de øvrige, (ſ. o. § 12). Benævnelſen „Óðinsdag“ (Wodnesdag) kunde maaffee ſenere være opkommen for denne Dag i Eighed med de øvrige.

II. Helte-Sagnene.

Halvguder eller Heroer.

57. De hidtil meddeelte Sagn have kun angaaet Guderne ſelv, og deres Handler med andre overnaturlige Væſener, ſom Jotner, Alfer, Bæner, Dverger o. ſ. v. Men der gives ogſaa flere Sagn om Gudernes Deeltagelſe i Menneſtens Bedrifter. De fleſte Folkeſlag pleje nemlig at ſætte ſine ældſte hiſtoriske Minder i Forbindelſe med Gudelæren. De Begivenheder, hvorom kun dunkle Sagn ere tilbage, udfmykkes i Tidens Løb med allehaande Fabler; der opſtaar den Tro, at Menneſtene i Oldtiden vare renere, bedre og ſtærkere; at Guderne ej fandt det under ſin Værdighed at vandre ſynlige om blandt Menneſtene og deeltage i deres Handlinger; de fleſte fornemme Slægter ubledes endog fra Guderne ſelv. En ſaadan Sagntid, hvor Menneſtene i Wiisdom, Styrke og Eghed ere halve Guder, plejer man ſædvanligviis efter Grækerne Frempeſt at kalde den heroiske (af Hero, en Helt eller Halvgud). De fleſte he-

roiste Sagn have en historisk Kjerne, der som oftest ved en skøn som Fortælling temmelig sikkert kan udfindes, men paa den anden Side ere de saa nøje forbundne med Gudelæren, at man i en Fremstilling af denne ej uden at tørde ufuldstændig kan gaa dem forbi. Af saadanne heroiske Sagn gives der hos os en stor Mængde, og strengt taget kunne dertil henføres alle Fortællinger om Begivenheder før Ragnar Lodbroks Tid, f. Ex. om Fridthjof, Rolf Krake, Harald Hildetand o. s. v. Men i de yngste af disse overtræfer dog det historiske Sitte og Paalidelige saa langt det Fabelagtige, at man i en Fremstilling af Gudelæren, bør springe dem over, medens man kun holder sig til de allercældste Sagn, hvori man ofte har ondt ved at finde det mindste ledende Spor. Af disse Sagn staa flere i indbyrdes Forbindelse med hverandre, og siges da at udgjøre en heel Sagnetredse; andre staa derimod enkelte, uden at slutte sig til noget andet. Blandt de store Sagnetredse er Valsungernes, Niflungernes og Gjukungernes den fornemste; Helges og Rolf Krakles saavel som Starkads ere allerede mere historiske. Af de enkeltstaaende Sagn udmerker sig det om Balund Smed, om Frode og hans Terner, om Hjadningekampen m. fl.

Balund.

58. Sagnet om Balund lyder saaledes: Der var tre Brødre ved Navn Slagfinn, Egil og Balund (Slagfjör, Egill, Völundr); deres Fader var Finnernes Konge. Engang gik de ud paa Ski at jage Dyr, og kom til et Sted som hed Ulvdale ved Bandet Ulv-Sø; der byggede de sig et Huus. En Morgen tidlig saa de tre dejlige Piger sidde ved Søens Bred og spinde Linn med Svanehamme liggende ved Siden af dem. Deraf kunne Brødrene skjønne, at de vare Valkyrjer. De fik dem til at følge med sig hjem til Gaarden og holdt her Bryllup med dem. Slagfinn fik Ladgunn Svanehvit, Balund fik Hervar Alvitra, og Egil fik Altrune; de to første vare Døtre af en Konge Lødvæ, den sidste af Kong Rjaar i Balland. Efterat de havde levet sammen i syv Aar, længtes Valkyrjerne igjen efter Kamp og Fjellslag, og fløj bort, medens Brødrene vare paa Jagt. Da de fandt Huset tomt, drog Egil og Slagfinn strax afsted for at lede efter sine Hustruer; kun Balund blev tilbage hjemme i Ulvdale, beskæftiget med kosteligt Smedearbejde. Han indfattede Udsestene i Guld og gjorde herlige Ringe, som han vilde forære sin Hustru, naar hun kom tilbage. Dette erfarede den onde og gjerrige Nidad (Nidudr), Njarernes Konge. Han besluttede at overfalde Balund, bemægtige sig hans Skatte og tvinge ham til at smede for sig. En Nat drog han afsted med mange Stridsmænd i fuld Rustning, og gik ind i Balunds Sal paa Ulvdale, medens han selv var ude paa Jagt. Da havde

Balund smedet syv hundrede Ringe, der alle sammen hang paa et Baand; en af dem tog Nidab af, og skjulte sig dernæst med sine Folk, idet han oppebiede Balunds Hjemkomst. Balund kom, satte sig ved Ilden for at stege sig Bjørnekød, og talte imidlertid alle sine Ringe. Da han savnede en af dem, troede han at Albitra sikkert maatte være kommen tilbage, men som han sad og grundede derover, blev han ganske betagen af Sørn, træet og mædig som han var. Strax styrtede Nidab over ham med sine Mænd og lod lægge Lænker om hans Hænder og Fødder. Balund vaagne derved, og spurgte hvorfor man saaledes mishandlede ham. Nidab spurgte hvorledes Balund torde forgribe sig paa hans Skatte i Ulrdale, men Balund svarede, at hvad han havde var hans eget med Rette. Nidab lod nu Balund føre til sin Gaard, tog selv hans kostelige Sverd og gav Guldringen til sin Datter Bødvild (Bödvildr). Men Nidabs Dronning advarede sin Mand for Balunds Herngjerrighed. „Naar han seer Sverdet, og kjender Bødvilds Ring, ville hans Tænder løbe i Vand“, sagde hun; „hans Dine gnistrede som en Drms, du skal lade Generne flære over paa ham og sætte ham hen paa Holmen Sævarstad“. Dette skede; Balunds Gener bleve overkkaarne ved Knæerne, og han hensattes paa Sævarstad-Holm, hvor han smedede alffens Klenodier for Kongen, og ingen uden Kongen selv maatte besøge ham. Her klagede ofte Balund sin Nød; han sov ikke, men smedede uafsladeligt, idet han stedse pønsede paa at gjengjælde Nidab hans lumste Ferd. Tilfsidst var ogsaa Lykken ham gunstig. Nidabs to unge Sønner kom engang ud til Holmen, og bade ham om de maatte faa hans Kostbarheder at see. Han lukkede en Kiste op, og viiste dem deri mange herlige Sager, men bad dem komme ganske hemmeligt igjen næste Dag, saa skulde han forære dem altsammen. De kom virkelig, uden at Nogen paa Kongsgaarden vidste deraf. Balund lukkede atter sin Kiste op, og medens de saa derned, lod han det tunge Kistelaag falde, saa at deres Hoveder gik af. Begemerne gjemte han under Guldet, men deres Hjernesaller indfattede han i Guld og sendte Nidab dem som Drifkelar; Djenstenene indfattede han som Edelstene til Smykker for Dronningen, og af Tænderne gjorde han Brystsmykker for Bødvild. Siden var Bødvild uforsigtig nok til at knække den Guldring; Nidab havde givet hende. Hun torde ikke lade sin Fader vide det, men sneeg sig ganske hemmeligt ud til Balund, forat faa ham til at sætte den istand. Han lovede hende det, og anstillede sig overordentlig venlig mod hende. Derfor tog hun heller ikke i Betænkning at modtage den Drif, han rakte hende; men Driften var sterkt berusende; hun tabte Besindelsen og blev nu et let Offer for ham. Nu paatog Balund sig en Fjederham, og sløj med den op paa Nidabs Gaard, hvor han traf Nidabs Dronning. Medens Balund hvilede sig paa Gjerdet, gik hun ind og rakte sin Mand, der just havde drømt

om sine Sønners Død. Balund fortalte nu hvorledes alt var tilgaaet, hvorledes Kongens Sønner vare dræbte, Klenodier forarbejdede af deres Hjernefalkler, Dine og Tænder, og hvorledes Bødvild var vanæret. Derpaa fløj Balund leende afsted, og Nidab maatte i afmægtig Harmes staa og see derpaa. Han lod Bødvild kalde til sig, og spurgte hende om det var sandt, at hun og Balund sadde sammen i Holmen. „Ja, det er sandt“, sagde Bødvild; „vi sadde sammen i en skræffelig Time, jeg mægtede ej at staa ham imod“.

Anm. Den ovenstaaende Beretning er hentet af det gamle Eddabog Völundarkvæða, og det er Alt, hvad der fra oldnorske Sagn vides om Balund. Fortællingen er desuden saare kortfattet, med flere Udelabelser; for at forstå den, maa man udfylde den efter andre Oldsagn. Saaledes er det ved Sammenligning med de bekendte Eventyr om Svanejomfruer klart, at Balund og hans Brødre fik Magt over de tre Valkyrjer ved at tage deres Svanehamme til sig og gemme dem, men at Valkyrjerne efter syv Aars Forsøb sandt disse Svanehamme igjen, medens Brødrene vare borte paa Jagt, og strax tog dem paa sig og fløj bort. Egeledes seer man, at Balund alt længe maa have haft sin Hieberham færdig, men ikke har villet benytte den, førend han havde fuldkommet sin Heren over Nidab. Men Sagnet om Balund var ogsaa udbredt over alle Lande, hvor der taltes tydske Sprogarter, og saaledes har man andelseds fra Lejligbed til at udfylde Sagnet og sætte det i Forbindelse med andre Sagnkrebs. Balunds tydske Navn er Wieland, eller Weland, og man har vidtskiftige Fortællinger om ham i den store saakaldte Thidrik af Berns Saga, der er en gammel norsk Doversættelse af nedertydske Sagn om Hisslungerne og Kong Thidrik af Bern. Efter Thidrik af Berns Saga er Weland en Søn af Hissn Wæde (altsaa maaftæ af Høtun-Wæ) og Sønnesøn af Hissin; han har lært Smedekunsten af Smeden Mime og nogle Dverger i Hunaland, d. e. det østlige Tydskland. Karligen overgik sine Hestere og de efterstræbte hans Liv; derfor dræbte han dem, og drog med deres Skatte til Danmark, hvor hans Fader havde boet. Med ad Hestefloven sejlede han paa en udhulet Træstamme, men drev i Land ved Hysland, hvor Kong Hissung i Thjod (Thy) blev hans Fiende og behandlede ham som ovenfor berettet. Dog fortælles alt i Thidrik af Berns Saga med flere Hissstændigbeder, end i det gamle Kvæð, men ogsaa med betydelige Mærker paa nyere Hissætninger. Efter Thidrik af Berns Saga er det Balunds Brøder Egil, ogsaa kaldet Hissrunes Egil (Ölrúnar-Egill), der Hissfer ham Hieberhammen. Welands og Bødvilds Søn var den bekendte Hissrik eller Hissich (Hissga), en af de berømteste Hissmpere hos Kong Thidrik af Bern. Hissrik Welands Søn forekommer ogsaa ofte nok i de gamle danske Hisspeviser. At Anglerne i England kjendte Sagnet, erfares af flere gamle Kvæð; i et heber det saaledes: „Weland maatte Hiss stor Høb og Trængsel; i den kolde Winter havde han kun Sorgen og Trængselen til Hissfalsbrødre, Hissden den Tid da Hissdab lænsebe ham og overfær hans Sener. Hissdu Hissd var ej mindre bebrøvet over sine Brødres Død, end over sin egen Skjandsel“. Hissperlige Hissaben og Hissnobier kaldes Balunds Hissk (Welondes geweorc), ligesom vore Hissfædre sagde om en fortrinlig Smed: „han var en Balund i Hissandsfærdigbed“ (Völundr at hagleik). Endnu den Dag i Dag gives

der i England Sagn om Balund Smed (Wayland Smith), hvilket Walter Scott har benyttet i sin bekendte Fortælling Kenilworth. Endog i Frankrige vidste man at tale om Baaben af Gualans's (d. e. Belands) Fabrik.

Den egentlige Betydning af Navnet „Völundr“, Angl. Welond, kjendes ej; dog synes Begrebet, om Flist, Snildhed, Kunstforstandighed at have ligget deri. Ved Balund kan man forresten ikke tænke sig nogen historisk Person, men man maa antage ham for en Halvgud, hvilken rimeligviis Smede og Kunstnere have paa kaldt. Sagnet's umindelige Helde indlyser ogsaa deraf, at man i de gamle Grækeres Fortælling om Dædalos, den første Kunstner, gjenkjender Træk, der tyde hen paa en sæls Udrindelse baade for det germaniske og græske Sagn. Eigesom Balund bliver Dædalos indstængt for at smede Klenobier til en Tyrann, og han befrier sig fra Fængslet paa samme Maade, ved at gjøre sig Vinger og flyve bort. Allerede vore Forsfædre erkjendte Overeensstemmelsen, thi de kaldte Labyrinthen, som Dædalos havde bygget, Völundarhús. I Balunds Samhed finder man ogsaa en Overeensstemmelse med hvad Grækerne og Rømerne fortælle om Vulkan, og upaaagtet bør man heller ikke lade Navns-ligheden mellem Vulkan og Vilkin, Balunds Bestefader efter tydske Sagn.

I Navnet „Nibubr, Nibungr, Nibadr, angl. Nibhad, ligger Begrebet „Rib“, d. e. Dndstøb. „Bødvild“ eg. „Bödv-hildir“ Angl. Beaduhild, betegner „Krigens Hild“, Gudinde.

Hjadningerne.

59. Sagnet om Hjadningernes Kamp fortælles i den yngre Edda saaledes: Kong Høgne (Högni) havde en Datter ved Navn Hild. Hende fangede Kong Hedin Hjarandessøn engang da Høgne var dragen i Kongeslevne. Da Høgne siden spurgte, at man havde herjet paa hans Rige, og hans Datter var bortrøbet, drog han afsted med sine Krigsfolk for at lede efter Hedin. Han hørte at Hedin var dragen nordest, men da han kom til Norge, fik han vide, at hiin allerede havde sejlet vest over Havet. Høgne sejlede efter ham lige til Ortnærne, og traf ham ved Den Haav (Hæy). Hild gif til sin Fader og tilbød ham et Smykke til Forlig i Hedins Navn, men i modsat Fald Kamp paa Liv eller Død. Høgne vilde intet Forlig modtage. Bøge Konger gif da op paa Den med sine Stridsmænd og stillede dem i Slagorden. Endnu engang søgte Hedin at bevirke Forlig, raabte til sin Stigefader og tilbød ham en Mængde Guld i Bod, men Høgne svarer: „det er for seent; jeg har allerede draget Sverdet Daainsleib, som Overgerne smedede; det maa altid volde en Mands Død hver Gang det blottes; det standser aldrig i Hugget, og de Saar, det giver, gro aldrig til“. „Du roser dig af dit Sverd“, sagde Hedin, „men derfor er det ej sagt at du kommer til at rose dig af Sejeren; det bedste Sverd er det, som ei svigter sin Herre“. Nu begyndte de Slaget, som kaldes Hjadningekampen. De sloges hele Dagen, og om Natten gif Kongerne til sine Skibe. Men Hild gif om Natten op paa Balpladsen, og opvakte ved

Trolddom alle de faldne Kæmper fra Døden. Næste Dag gik Kongerne op og fornæbde Kampen; ligesaa alle de, som Dagen forud vare faldne. Saaledes fortsattes Striden den ene Dag efter den anden. Alle de, som faldt, og alle Vaaben og Skjolde, der laa paa Balpladsen, bleve til Gruus og Steen, men ved Dagens Anbrud rejste de Faldne sig med sine Vaaben, der da vare i fuldkommen god Stand. Paa denne Maade skulde Hjallingerne kæmpe indtil Ragnarok.

Anm. Hjallinge: Navnet er afledt af „Hedin“ hvilket maaskee nærmest betegner „en i Kappe indhyllet Mand“. Sagnet var almindelig bekendt, og mange digteriske Omfremninger ere hentebe derfra; saaledes kaldes Brynjen Hedins Serk, Striden Hjallingernes Tid m. m. Ogsaa i de gamle angliste Kvad finder man Heodeningas, d. e. Hjallingerne, omtalt. Allerebe den gamle Stald Brage Boddesøn, der levede paa Ragnar Lodbroks Tid, omtaler Hjallingekampen i et Kvad, hvorefter der endnu findes Brudstykker, ja man finder endog Spor af at Sagnet var bekendt i Tydskland. Da det var saa almindelig udbredt, har det ogsaa maattet undergaa mangehaande Forandringer og Forvansninger. Efter hiint silbige islandske Eventyr, som forhen (Side 69) er omtalt, var Hedin den første Ophavsmand til Hjallingekampen, idet han negtede at give Freyja det stjaalne Brisingsmykke tilbage, hvis hun ej kunde faa tvende Overkonger til at stride uafslædig mod hinanden med deres Krigsfolk, i Liv og Død, indtil en kristen Mand vovede at gjøre Ende paa Striden. Først efter Fredfroses Tid fandt Freyja Længsel til at vinde Smykket tilbage. Thi 27 Aar efter Fredfroses Død dræbte den uplandste Kong Sørle den danske Kong Hålfdan, men sluttede siden Fostbroderflak med hans Søn Høgne. Da Sørle siden var falden paa et Tog, blev Høgne overordentlig mægtig og anset. Rygtet om ham naaede ogsaa den vældige Hedin Hjarandessøn, Serklædes (Afrikas) Konge, som engang i en Skov traf en dejlig Kvinde, der gav sig ud for Valkyrjen Gandul, og ophidsede ham til at maale sig med Høgne. Gandul var da vel neppe nogen anden end Freyja selv. Hedin sejlede til Danmark, prøvede Kampferdighed med Høgne og sluttede derpaa Fostbroderflak med ham. Men kort efter, da Høgne var dragen ud paa Tog og Hedin var bleven tilbage, traf han igjen Gandul, der gav ham en Tryllebril, som afledes betog ham Sands og Samling. Han lod sig nu let forføre af hende til at dræbe Høgne Dronning og sejle bort med hans Datter Hild. Ved Håas standfædes han af Mobbvind, og indhentes af Høgne, der havde sat efter ham. Her begyndte da Striden, omtrent paa samme Maade som ovenfor beskrevet, kun saaledes, at Hild stod rolig hos og blot saa derpaa, uden at bruge nogen Trolddom. Striden vedvarede i 283 (efter andre Læsemaader 225 eller 143) Aar, indtil Kong Olaf Trygvessøn landede ved Den. Da gik en af hans Mænd, Ivar Ejome, i Land om Ratten, og mødte Hedin, der fortalte ham sin sørgelige Lod, og bad ham gjøre Ende paa Kampen ved at dræbe ham og Høgne med hele Skaren. Ivar Ejome søjede ham deri og det lykkedes; saaledes ophørte Hjallingestriden.

Saxo fortæller Sagnet paa en trebje Maade, der vel var den i Danmark gængse. Den unge Kong Hedin i Norge stod Fredfrosen bii Kampen mod Hunerne. Han blev forelsket i den yndste Kong Høgne

Datter Hilde, og hun ligeledes i ham, uden at Faberen vidste deraf. Baafe Høgne og Hedin drog sammen ud paa Tog, men da Hunerkrigen var endt, fik Høgne Rys om Forstaaelsen mellem Hedin og Hilde, og onde Tungen paastode endog at den var utilfældig. Høgne fastede Tro dertil og angreb Hedin, men blev slagen; siden dømte Grobe imellem dem og gav Hedin Ret, som egtede Hilde. Alligevel blev Høgne ved at forbre Datteren tilbage, og Grobe befalede ham tilsidst at afgjøre Sagen ved Dvekamp. Her kom Hedin tilfjort, da Høgne var langt stærkere, men denne ynkedes dog over ham og lod ham beholde Livet. Syv Aar efter mødtes de igjen ved Hedin's D, gave sig atter i Strid og dræbte hinanden inbyrdes. Men Hilde opvakte de Galtne af Kængsel efter sin Mand ved Tryllesange, og saaledes fornyedes Kampen bestandig.

Det er aabenbart, at Edda-Beretningen er simplest og rimeligvis den egte, gamle. Næst den staar Saxo's, den fletteste er den gamle islandske. Da Hild havde saa stor Deel i Hjablingekampen, er det lige saa rimeligt at Benævnelsen „Hilds Leg" om „Striden" sigter til hende, som til Valkyrjen Hild (se Side 34). Haa-D (Hæy) betyder egentlig den høje D; den af Drknerne, som i Oldtiden førte dette Navn, heber nu Høy, og den fortjener dette Navn, da den er den højeste blandt Berne. „Dainsleif" betyder ligesom Daains Leving; Daain nævnes i Völuspaa blandt Dvergerne. Ellers betyder dainn en Asdød.

Tyrvingssagnet.

60. Et andet Sverd, Mæge til Daainsleif, var Tyrving. Dvergerne Durin og Dvalin smedede det nødtvungne for den tapre Svavrlame (Svafrlami), Dbins Sønnesøn. Svavrlame havde truffet dem udenfor en stor Steen, og skyndte sig ved Tryllemidler at hindre dem fra at komme ind i den. Han truede nu med at dræbe dem, hvis de ej smedede ham et Sverd, med Hjalte og Haandtag af Guld; ligeledes skulde Beltet og Skeden være guldbelagte. Sverdet skulde aldrig lægge sig, aldrig rustne, og altid bringe Sejr; det skulde bide Jærn og Steen som Klæde. Dvergerne maatte love det, og havde det ogsaa færdigt til bestemt Tid, men da Dvalin havde raft ham det og endnu stod i Stenens Dør, sagde han: „Sverdet maa dræbe sin Mand, hver Gang det drages; det skal volde din egen Død og dermed skulle tre uhyre Nidingsvert udrettes". Svavrlame hug efter Dvergen, men traf ham ikke. Siden havde han Sverdet længe og vandt dermed mangan Sejr i Feltslag og Enekamp.

Paa samme Tid var der en stor Berserk ved Navn Arngrim, han boede paa Den Bolm, og gjorde store Vikingetog. Engang herjede han ogsaa paa Svavrlames Rige, og stred imod ham. Svavrlame hug efter Arngrim med Tyrving, men traf kun Skjoldet, som han kløvede, saa at Tyrving blev staaende i Jorden. I samme Øjeblik hug Arngrim Haanden af Svavrlame, greb Tyrving og kløvede ham endelangs: saaledes var alt en Deel af Dvergens Spaadom opfyldt. Arngrim tog nu Svavrlames

smukke Datter Gybur a, førte hende med sig til Bolm og giftede sig med hende. De havde tolv Sønner, alle store, stærke og stridbare, hvilke fra sin tidligste Alder laa paa Vikingetog og vandt et stort Navn. Den ældste hed Anganty (Angantýr), han var et Hoved højere end de andre og saa stærk som to af dem. Arngrim gav dem de hyppelige Naaben, som han havde erobret paa sine forfættelige Vikingetog; saaledes fik Anganty Tyrving, Herward Eberdet Rotte, Seming Misteltein o. s. v. Undertiden kom Berserkegangen over dem, da hændte det sig et Par Gange, at de dræbte deres egne Folk, men for at undgaa det, gik de i saadan Tilstand altid op paa Land og sloges med store Stene eller Ekse. Ingen Konge negtede dem hvad de fordrede: deres Vildhed og Grusomhed var alt for frygtet.

En Juleaften skulde der paa Bolm aflægges Løfter ved Bragebægeret. Hjørvard, en af Brødrene, lovede at han vilde egte den dejlige Ingebjørg, Kong Ingves Datter af Uppsala. Strax den følgende Vaar begave Brødrene sig til Ingves Hof, og gik frem for hans Bord; Hjørvard fortalte sit Løfte og bad om hurtigt Svar. Kongen taug bekymret stille. Da traadte den ædle Helt Hjalmar den hugstore frem. Han var en af de berømmeligste, tapreste og dog ædelmodigste Vikinger; han havde længe haft Winterophold hos Ingve, og gjort ham usigelige Tjenester. Alt dette mindede han nu Kongen om, og bad ham heller give Ingebjørg til ham, end til saa ond en Berserk, som Hjørvard var. Ingve henstød Sagen til Ingebjørgs Valg, og hun valgte Hjalmar; men Hjørvard æskede ham strax til Holmgang paa Samsø, hvilken blev modtagen af Hjalmar og aftalt. Imidlertid droge Brødrene hjem, og Anganty holdt Bryllup med Svava, Bjartmar Jarks Datter. Til bestemt Tid begave begge Parter sig til Samsø; Hjørvard med alle hans Brødre, og Hjalmar med sin Naabenbroder, den berømte og vældige Nordmand Ervar = Odd (Örvar oddr, d. e. Pileodd). Hjalmar valgte at kæmpe med Anganty, men Odd med alle de 11 Brødre. Enhver af Parterne viste den anden til Balhall, og lovede at begrave de faldne Fiender med alle deres Naaben. Nu begyndte Kampen, og Odd fældte lykkeligen alle de elleve, men da han skulde see til, hvorledes det var gaaet Hjalmar, saa han vel Anganty ligge dræbt for hans Fødder, men han selv siddende døddbleg paa en Tue. Odd spurgte hvorledes det var gaaet ham; han sagde: „Jeg har fært en Saar, min Brynjer er slidt, og Tyrving traf mig lige under Hjærtet; drag nu denne Ring af min Finger og bring den tilbage til Ingebjørg, til Tegn paa min Kjærlighed“. Derpaa døde han. Odd lod alle Berserkerne højslægge med deres Naaben, men førte Hjalmar's Lig med sig til Sverige, hvor Ingebjørg døde af Sorg over hans Død, og blev begravet med ham i een Høj.

Nogen Tid efter fødte Svava, Angantys Hustru, en Datter, der blev kaldet Hervar (Hervör), og opdragen hos Bjartmar. Hun var stor og

smuk, men tidlig voldsom og stridig; hun tyktes bedre om at bruge Sverd og Skjold end om kvindelige Arbejder. Da hun var voksen, drog hun afsted for at besøge sin Faders Høj paa Samss og tage Tyrving derfra. Hun forklædte sig i Mandesdragt, slog sig i Følge med Vikinger, og landede ved Samss, hvor hun gik op alene, da hendes Stalbrødre vare borte for de Gjengangere og Meenvætter, som der sagdes at gaa. Virkelig traf hun og meget Spøgeri; det saa ud som om Højene stode i lys Lue, men hun lod sig ikke anfegte, og stred thvert igjennem Jiden lige til Berserkerens Høj. Der raabte hun paa Anganty og hans Brødre med mange Besværgelser, der endelig bragte hiin til at svare. Anganty sagde at hun var rasende, som vakte døde Mænd fra deres Drøle; han negtede at ville give hende Tyrving, og paastod at han ej havde det. Men hun fordrede det endnu heftigere, og sagde at Hæerne ej skulde unde ham No i Haugen, saa længe han forholdt sit eneste Barn hendes Arv. „Vogt dig for Tyrving“, sagde Anganty: „den vil maaskee spille al din Hæ; den ligger under mine Skuldre og er omringet af Jld; jeg kender ingen Mæ paa Jorden, som tør tage det i sin Haand“. „Jeg frygter ej eders Jld“, sagde Hervar. Omfider blev Tyrving kastet ud i hendes Haand, og hun talte meget derfor. „Jeg vilde heller eje Tyrving“, sagde hun, „end herse over hele Norge“. Anganty gjentog imidlertid sin ildevarslende Spaadom, men hun sagde, at hun ej brød sig om, hvorledes det gik hendes Sønner. Han sagde:

„Længe skal du have
Hjalmar's Bane,
Længe den bære,
men brug den varsomt;
rør ej dens Egge,
Edder er i begge,
værste Meen,
som en Mand kan træffe.

Farvel, Datter,
flur jeg giver dig
tolv Mænds Liv,
hvis du mægter at tro mig;
Sundhed og Styrke,
Skatter og Rigdom,
som Arngreims Sønner
efterlode“.

Derpaa gik hun igjen, men Vikingerne vare allerede dragne bort af Frygt for alt Spøgeriet. Hun maatte derfor komme bort paa et andet Fartøj og besøgte siden efter Kong Godmund paa Glæsisvold, hvor hun opholdt sig om Vintren, endnu fremdeles i Mandesdragt. Godmund var gammel, og hans Søn Havund (Höfundr) raadede egentlig for Niaget. En Gang, medens hun hjalp Godmund ved Skakspil, og havde lagt Tyrving fra sig, traf en af Hirdmændene det ud, og beundrede dets blanke Eg, men strax sprang Hervar til og gjennemboede ham med Sverdet, da det, som bekiendt, maatte have Mandeblood, naar det engang var draget. Derfor blev Hervar heller ikke forfulgt, men drog uhindret bort til hun

traf andre Vikinger, med hvilke hun stallede om en Stund; endelig blev hun led deraf, drog hjem til sin Morfader, og vante sig til Søn og Brodering. Der gik stort Ny af hendes Ælskhed. Havund brilede til hende og fik hendes Haand; de havde to Sønner, Anganty og Heidrek; hiin var blid og venlig, og Faderen elskede ham mest; denne, der opfostredes hos den vise Kæmpe Gissur, var ondskabsfuld og Moderens Yndling; begge vare forresten store, sterke og smukke. En Gang var der stort Gild hos Havund, men Heidrek og Gissur vare ej indbudne. Derover blev Heidrek overordentlig vred, indfandt sig lige fuldt ved Gildet, og satte saadant Splid mellem et Par af Gæsterne, at den ene dræbte den anden; saaledes fik han spildt Festens Glæde. Havund, der var en meget retfærdig Mand, forviste Heidrek fra sit Land, uagtet baade Hver og Anganty bad for ham. Havund gav ham og ved Afreisen nogle kloge Raad, der, som han sagde, vilde bringe ham Lykke, hvis han fulgte dem. Det var: 1) aldrig at hjælpe en Mand, der har sveget sin retmæssige Herre; 2) aldrig at give den Mand Fred, der har myrdet sin Stalbroder; 3) ikke lade sin Kone for ofte besøge sine Slægtninger, hvor meget hun end beder derom; 4) ikke at fortælle sin Frille sine største Hemmeligheder; 5) ikke at ride paa sin bedste Hest naar man har Hastverk; 6) aldrig at opfostre fornemmere Mands Børn, end man selv er; 7) aldrig at svige tilstaaet Lejde; 8) aldrig at have mange krigsfangne Trælle om sig. Men Heidrek paaastod, at Havunds Raad vare ilde meente, og sagde, at han ej vilde følge dem. Hver gav ham Tyrving med, og ledsagede ham et Stykke paa Vejen tilligemed Anganty. Anganty fulgte ham længst, og gav Heidrek en Pung fuld af Guld, men ikke desto mindre trak han Tyrving og hug ham Banehug dermed. Det var det første Mordingsverk Tyrving udrettede. Derpaa gav han sig i Følge med Vikinger, efter at han dog først havde fundet Lejlighed til at løskjæbe fra Døden tvende Misdædere, af hvilke den ene havde sveget sin Herre, den anden myrdet sin Stalbroder.

Som Høvding for Vikinger kom Heidrek til Harald, Konge i Reidgotaland, og overvandt tvende Jarler, der havde paatvunget ham en haanlig Ætat. Til Belønning gav Harald ham sin smukke Datter Helga, og Halvdelen af sit Rige. Heidreks og Helgas Søn hed Anganty, og jevnaldrende med ham var en Søn, Harald fik i sin Alderdom, ved Navn Hålfdan. Engang blev der en straffelig Dyrtid, og de kloge Mænd, der adspurgte Guderne derom, fik til Svar, at den højbyrdigste Mand i Landet skulde blotes til Forsoning. Nu vilde Enhver redde sin Søn. Harald sagde, at Anganty var højbyrdigst, og Heidrek, at Hålfdan var det; endelig blev man enige om at forelægge den vise og retfærdige Havund Sagen til Afgjørelse. Heidrek drog selv til sin Fader, som dømte, at Anganty virkelig var højbyrdigst, men lærte ham ogsaa et Knib til at

undgaa Dommens Opfyldelse. Da han kom hjem til Reidgotaland, erklærede han sig villig til at hengive sin Søn, naar Haralds Mænd først vilde tilsværge ham ubetinget Lydighed og Trost. Dette stede; men strax benyttede han sig deraf til at befale Strid mod Harald og Haldan, med de Ord, at Odins Fordring nok var fyldestgjort, hvis han fik Kongen, hans Søn og mange af hans Kæmper til Blot. Som sagt, saa gjort; Striden begyndte, og Heidrek fældte selv sin Eroger med Tyrving. Det var det andet Nidingeverk. Haralds og Haldans Blod blev strøget paa Gudernes Altare, og Heidrek helligede Odin hele den faldne Val. Dronning Helga blev saa betagen af Sorg, at hun hængte sig i Disarsalen.

Heidrek lagde nu hele Landet under sig, og herjede paa mange fremmede Lande. Saaledes overbandt han ogsaa Hunalands Konge Humle, fangede hans Datter Svava, beholdt hende hos sig en Stund, og sendte hende siden hjem igjen til hendes Fader, hvor hun fødte Sønnen Lød eller Lødvæ (Hlödr, Hlödverr). Eiden egtede han Aluf, Kongen af Garlands Datter, men stilte sig igjen fra hende formedelsi Utrosthed, hun havde begaaet paa et af sine hyppige Besøg hos sin Fader. Han tænkte fremdeles paa, hvorledes han skulde handle tvert imod sin Faders Raad, og derfor drog han til den mægtige Kong Hollaug (Hrollaugr) i Gardarike, for at tilbyde hans Søn Herlaug Opfostring. Hollaug tog derimod, og den unge Herlaug overlodes til Heidrek. Efter fem Aars Forløb kom Heidrek i Besøg til Gardarike; hans Frille Siffa og Herlaug fulgte med ham. En Gang, da Heidrek og Herlaug havde været ude paa Jagt, kom Heidrek ganske alene tilbage, og fortalte Siffa under Tausheds Løfte, at han uheldigvis var kommen til at drage Tyrving ud, og derfor havde maattet gjennemføre Herlaug dermed. Siffa kunde ej bære paa denne Hemmelighed, og fortalte den til Herlaugs Moder, og strax blev der en forfærdelig Allarm; Heidrek og hans Mænd bleve angrebne, og han selv fangen efter en blodig Kamp. Han blev lagt i Lænker, og ingen var ibrigere derved, end de tvende Mænd, hvilke han erkjendte at være de af ham løskjøbte Forbrydere. Heidrek skulde føres ud til Skoven og brændes paa et Baal, men han blev befriet af en Skare af sine Mænd, som han, forudsende alt, havde gjemt i Skoven. Derpaa drog han hjem til Reidgotaland, udrustede en mægtig Hær og skændte og brændte i Hollaugs Rige, og nu først kom det op, at Fortællingen om Herlaugs Mord var en Usandhed, og at han tvertimod nød den bedste Behandling hos Heidrek. Hollaug bed Forlig, der kom istand saaledes, at Heidrek egtede hans Datter Hergerd og fik Windland i Medgift. De fik en Datter, der opkaldtes efter Farmoderen Herbar, og sattes til Opfostring hos Jarlen Ormar. Fra denne Tid af hørte Heidrek op med al Krigsferd, men bestjefstegede sig med at ordne Lov og Landsret. Han afstøffede al indenlandsk Fejde, og udvalgte tolv

af de viseste Mænd til at dømme i alle Sager. Han ofrede helst til Frey, og lod til hans Hæder opføre en Galt, der næsten blev saa stor som en Dre, og saa smuk, at hvert Haar syntes at være af Guld. Paa denne aflagde Kongen og hans Mænd hver Juleaften edelige Løfter, idet de lagde den ene Haand paa dens Hoved, og den anden paa dens Brøster. Kongen lovede engang, at hvad som helst end Nogen forbrød, saa skulde han dog nyde de tolv Viismænds retfærdige Dom; og han skulde kunne fri sig fra Straf ved at fremsætte Gaader, som Kongen ej kunde gjette.

En mægtig Herse i Reidgotaland hed Gest den blinde; han havde forholdt Kongen hans Skatter, og Heidrek indstevnede ham derfor til de tolv Mænds Domstol. Gest, som frygtede Dommens Udfald, bløtede til Odin for at faa Hjælp. En Aften kom Odin virkelig til ham, lovede at hjælpe ham og gaa i hans Sted til Heidrek. Gest skjulte sig, men Odin paatog sig hans Stikkelse og indfandt sig hos Kongen. Denne spurgte nu om han vilde fri sig ved at fremsætte Gaader, og den foregivne Gest lod i Førstningen som han nødig vilde indlade sig derpaa; endelig betvemmede han sig dertil. Nu fremsatte han mange Gaader, mestendeels om Naturgjenstande, kun faa betreffende Gudelæren, men Heidrek gjettede dem alle. Blandt Gaaderne var f. Ex. disse:

Gest: Hjemmefra drog jeg,
hjemmefra for jeg,
saa paa min Vej Vej;
Vej var nedentil,
Vej var ovenil,
Vej var allevegne;
Heidrek Konning
hit nu paa Gaaden.

Heidrek: God er Gaaden din,
Gest den blinde,
gjettet er den:
Fuglen fløj over dig,
Fisken svam under dig,
selv for du paa en Bro.

Gest: Hvillen Drik vel
drak jeg igaar?
det var ej Vand, ej Viin,
Mjød eller Øl;
Mad var det ikke,
og dog gif jeg utørstig derafra;

Heidref Konning
hit nu paa Gaaden.

Heidref: God er Gaaden din,
Gest den blinde;
i Solen gif du,
i Skyggen hviled' du;
der faldd Dug i Dale;
der nød du
af Natteduggen
og svalde saaa dit Svælg.

Gest: Hvilke Tegner
ride til Thinget
alle enige tilsammen?
Skarerne sendes
snart hift, snart her,
Hjemmet vel at rogte;
Heidref Konning
hit nu paa Gaaden.

Heidref: God er Gaaden din,
Gest den blinde;
gjettet er den:
Strel og Andott (den sorte og hvide Konge)
Mar ud, Mar ind
ville glade Skaf;
enige deres Skarer
i Skuffen ligge,
men paa Brættet Drifterne stride.

Gest: Fire gange,
fire hænge,
to vise Bejen,
to værge mod Hunde;
een dratter efter
alle Tider,
den er stedse sølet;
Heidref Konning
hit nu paa Gaaden.

Heidref: God er Gaaden din,
Gest den blinde,
gjettet er den

Koen er det;
 det er klart at see;
 fire er' dens Fødder,
 fire Yvere,
 Hornene varge hende,
 Halen hænger bagtil.

Gest: Hvem er' de tvende
 som til Things fare?
 tre Syn de samme have,
 ti Fødder,
 men eet Tagl begge,
 og løbe saa Lande imellem:
 Heidrek Konning
 hit nu paa Gaaden.

Heidrek: God er Gaaden din,
 Gest den blinde,
 gjettet er den:
 Ddin sidder
 paa Sleipne og rider;
 han har eet Øje,
 men Hesten tvende;
 Ddin har to Been,
 men aatte har Sleipne;
 men Hesten alene har Hale.

Endelig spurgte Gest, eller rettere Ddin, det samme Spørgsmaal,
 hvormed han engang forbløffede Bafthrudne:

Siig mig nu kun dette,
 da du selv tror dig
 flbgere end andre Konger:
 hvad sagde Ddin
 i Øret paa Balder,
 før end paa Baalet man har ham?

Men da blev Heidrek vred:

Øndskab og Argstab
 og Alverdens Skjendsel,
 Waas og Wæv kun;
 Ingen reed dine Ord
 uden du selv,
 usle, onde Bætte.

Dermed traf han Tyrving og vilde hugge Odin, men denne forvandlede sig til en Falk, og Sverdet traf blot i Halen, af hvis Fjedre det bortskar en Deel, derfor har Falken siden den Tid korte Halefjedre. En Girdmand, som stod hos, rammes af Sverdet og dræbtes strax. Men Odin sagde: „fordi du sværg dit givne Løfte og Lejde, og traf Sverdet imod mig, skulle dine værste Trælle volde din Bane“. Derpaa sløj han bort.

Kort efter gjorde Kongen en Rejse, og havde meget Hastverk; han valgte sin bedste Hest til Rejssen og drog affted, ledsaget af ni krigsfangne Trælle, foruden mange andre Folk. Han red saa stærkt, at kun Trællene, der havde bedre Heste end de øvrige, kunde følge ham, og tog sit Natteleje i et Telt under Harrade-Fjeldene. Der myrdede Trællene ham med Tyrving, som derved gjorde det tredje Nidingsverk, og saaledes var befriet for den ene uheldbringende Egenstab. Trællene flygtede bort med Tyrving, og Anganty, Heidreks Søn, blev Konge. Han søgte nøje efter Trællene og fandt dem endelig i en Baad, fiske i Greip-Aaen; en af dem skar Hovedet af en Fisk med Tyrving, og sagde spægende: „nu maa Gjedden i Greipaen undgaa, at Heidrek blev dræbt under Harradefjeld“. Anganty angreb dem siden om Natten, dræbte dem og tog Tyrving. Nu havde han hevet sin Fader, og gjorde et Arve-Øl i Reidgotalands Hovedstad Danpstad i Heredet Narheime.

Da hans Halebrosder Lødve, Svaaba's Søn, hørte om sin Faders Død, drog han til Narheime, hvor Anganty endnu højtideligholdt Arve-Øllet og sad ved Drickebordet. Anganty bad ham tage Plads, men Lødve sagde: „vi ere ej komne for at fylde vore Døkke, men for at forlange Arv; jeg vil have Halvdelen af Alt, hvad Heidrek ejede, af Rigt og Uligt, af Skatte, Ro og Kalv, Kvern, Tyende og Træl og deres Børn, af Grænseskoven Mørkved, af den sagre Steen i Danpstad, Halvdelen af Krigsborge, Land og Folk, lyse Guldringe“. Anganty svarede: „før skal Sverd og Epyd møde Skjoldet og mangen Mand bide i Græsset, førend jeg skal dele Tyrving med dig, Humlung, eller give dig halv Arv; jeg skal give dig Guds og Guld, tolvhundrede Mænd, tolvhundrede Heste, tolvhundrede Skjolddragere; hver Mand giver jeg en Mø, hver Mø giver jeg et Smykke om Halsen; jeg skal dyng Sølv omkring dig, naar du sidder, og overstrø dig med Guld naar du gaar, saa at Ringe velte til alle Kanter; du skal raade over Tredjeparten af Gotland“. Da Heidreks gamle Fostersfader, Gisfur, som endnu levede, hørte dette, syntes han det var for meget, og sagde: „dette kan nok Tyendebarnet være bekjendt at modtage“. Derover blev Lødve rasende, ilede hjem til sin Morsfader Humle, og begge udrustede nu en uhyre Hær, hvormed de vilde angribe Anganty. Da den var færdig, drog de affted over Grænseskoven Mørkved til Gotlands yderste

Sletter, hvor Angantys Syſter Herbar og hendes Foſterfader Drmar forſvarede en Borg. Herbar ſjinede en Morgen tidligt en ſtor Støvſty; ſiden ſaa hun ſtraalende guldbelagte Hjelme, og ſtjønnede nu, at det var Hunehæren. Drmar raadede hende til at flygte til Anganty, men hun vilde det ikke, og faldt i Slaget efter den tapreſte Kamp. Drmar undkom, haardt ſaaret, og ſtyndte ſig til Narheime, hvor han fortalte Anganty om Striden med Hunerne og Herbars Fald. Han ſulkede og ſagde: „ubroderligt blev du behandlet, herlige Syſter“; derpaa ſaa han ſig omkring i Hirden med de Ord: „vi vare mange nok, da vi ſade og drak; nu ere vi deſto færre: ingen ſeer jeg i min Hird, ſom vil ride til Hunerne og æſte dem til Kamp, om jeg end byder Guldringe derfor“. Giſſur gamle ſagde: „jeg vil ride, og forlanger hverken Guds eller Guld“. Han tog ſin Ruſtning paa, løb op paa Heſten ſaa raſt ſom en Yngling, og ſpurgte Kongen:

Hvor ſkal jeg Huner
Hærſtrid byde?

Anganty ſvarede:

Byd dem til Dylgia,
og til Dunheden,
byd dem alle til
Taſurſfeld;
hvor Goter ofte
Slavindet brugte
og ſagre Sejre
fik med Vre.

Giſſur gjorde ſom Anganty bad ham, og æſtede Hunerne til Kamp paa Dunheden: „der ſkulle I bide i Græsſet“, ſagde han, „og Odin lade Pilen ſaaledes flyve, ſom jeg nu ſiger“. Lødve vilde lade ham gribe, men Humle modsatte ſig det, og Giſſur ſagde: „vi ræddes hverken for eder, Huner, eller for eders Hornbuer“. Anganty begav ſig til det beſtemte Sted med ſin Hær, men Hunerne havde ſaadan Overmagt, at der var ſyv mod een af hans Mænd. Da Striden havde ſtaaet i fem Dage, kom Herlaug til Angantys Undſætning med en friſt Hær, og nu fik Goterne Overhaand. Humle fældte Drmar, men Giſſur igjen Humle; Lødve dræbte Giſſur og ſaarede Herlaug farligt; endelig kom Anganty til og gjennemborede Lødve med Tyrving. Dette var den tiende Kampdag; da var der ſaa meget Blod paa Pladsen, at alle de ſaarede vare druſnede. Anganty beklagede Lødves Fald. „Jeg bed dig Guds og Algdomme“, ſagde han, „men du vilde ej modtage dem; nu har du Intet, hverken Guldringe eller Lande. Vor Elægt er forbandet, jeg er vorden din Vanemand: ond er Nornernes Dom“.

Anm. Sagnet om Tryving og Arngrim's Slægt udgjør Indholdet af den saavelagtige Hervararsaga eller Hervars Saga, hvis Fortællemaade vel røber, at den er nedskreven langt hen i Tiden, men som dog er rigelig udfyldt med Brudstykker af gamle Kvad, der vise Sagnet's Ælde. Disse Kvad handle fornemmelig om Kampen paa Samso, om Hervars Besøg hos sin Fader Angantý, om Heiðreks og Gests Gaadekamp, og om Striden mellem Angantý og Eobbe. Der gives dem, som have troet, at disse Kvad egentlig ej hørte sammen, men først senere ere satte i Forbindelse med hverandre. Fortællingens Gang er dog slet ikke saa urimelig eller usammenhængende, at en saadan Antagelse skulde gøres nødvendig. Tryving nævnes i alle Brudstykkerne, der selv desuden bære et meget gammelt Præg.

Derimod er det en Følge af Sagnet's høje Ælde, at forskellige Fortællere have sat det i Forbindelse med andre, dertil ej henhørende, Sagnet's, og indbyrdes afvejet fra hverandre i enkelte Omstændigheder og i Bestemmelsen af de handlende Personers Hjem. Saaledes gjøre de fleste Haandskrifter af Hervararsaga Arngrim til en Datter søn af Starkað Alubrengr, melde at Bolm laa paa Haalogaland, og at Svavrlame og hans Fader Sigrlame, Dins Søn, herskede i Gardaríke. Et andet Haandskrift veed intet om Svavrlame, men fortæller kun om Sigrlame, uden at nævne noget om hans Oprindelse fra Din; det heber der, at han herskede over Gardaríke og ejede Tryving, at Arngrim var hans ypperste Hovding og fik af ham baade hans Datter til Ekte og Tryving til Foræring. Om Arvar-Dob gives der en meget fabelagtig Saga, hvor dog Beretningen om Kampen paa Samso forekommer, tilligemed Brudstykker af det samme Kvad, som meddeles i Hervararsaga; der heber det, at Svavrlame var en slægt Jarl. Saxo kjender ogsaa Sagnet om Arngrim og Kampen paa Samso; han lader Arngrim kæmpe mod Finerne, forat vinde Fredfredes Vensteb, hvilket ogsaa lykkes ham, og han ektede Gyvura, (Osura, ikke Osura, som der sædvanlig læses), som her udgives for en Datter af Frode. Kampen paa Samso beskrives korteligen omtrent som i Sagaerne. Paa et andet Sted omtaler Saxo og en Geste blinde (Gestiblandus) som Gotes Røge, men uden at nævne noget om Gaadekampen. Arngrim, Gyvura og deres Sønner omtales ogsaa i det gamle Eddakvad Hyndluljóð. De senere Fortællere og Redskrivere af Sagnet have sjensynlig været i Forlegenbed ved at bestemme Stuepladsen for Begivenheder, der ligge saa langt tilbage i Tiden, at de snarere tilhøre Guderne end Mennekkene. Saaledes er ogsaa Gødmund paa Glæsisvold høist urimeligt indført i Sagnet. Det er muligt, at Havund, Heiðreks Fader, i gamle Kvad har hebet Havund Gødmunds søn, og dette har for de senere Tiders usjønsonne Sagskriverere været nok til at tale om Glæsisvold og hense flere af Begivenhederne derhen. Da der paa Samso endnu skal gives Sagn om Vikiuge-Holmgangen, synes det ej urimeligt at antage Arngrim og hans Sønner for virkelige historiske Personer, berømte Kæmper, der i den fjerneste Oldtid sværmee om i Nordsøen og Østersøen. Den foregivne Gødmund paa Glæsisvold har vel været en Fyrste i Danmark eller i Nærheden deraf.

Den anden Deel af Tryving-Sagnet, eller Fortællingen om Heiðrek og Angantý, synes allerede mere at nærme sig til historisk Virkelighed. Heiðrek, heber det, hersker i Reidgotaland i Nærheden af Gardaríke; hans Hovedstad er i Arheim eller Ernarhered. Da man nu ved „Reidgotaland“ forstod det af „Ræder“ eller Reidgoter beboede Fastland, altsaa

Egnene omkring den sydlige Deel af Østersøen, fornemmelig Jylland og det egentlige Danmark, skulde man næsten slutte, at hiint Nærheime, hvortil og „Dampskib“ hørte, skulde være at søge der, især da der findes Spor af, at Eideren i hine ældste Tider har været kaldet Dyna eller Dina, og Hunaland, der i Sagaen omtales som liggende søndenfor Reids-gotaland, efter andre Ansigninger især synes at have indbefattet det nordlige Jyskland. Paa den anden Side synes det, som om det nuværende Preussen i Goternes Magtperiode stod i den nærmeste Forbindelse med de gotiske Lande hiinsides Østersøen; de gotiske Konger i Nærheime kunne saaledes nok have boet søndenfor Østersøen, og endda besiddet Dampskib, om dette end er at søge etsteds i Danmark. Hunalands Grænser vare saa ubestemte, at det vel kan have strakt sig lige hen imod det nuværende Ungarn, og der er saaledes heller intet, som hindrer os fra at sætte Angantys Rige ved Weichsel-Egnene (i. Er. i Ermeland) og Kamppladsen for Hunselaget mellem Weichsel og Dyna. Hertil nødes vi endog, dels ved den Nærhed, som umiskjendeligt maa have været mellem Angantys Rige og Barbariske (Rusland), dels ved den Omstændighed, at ogsaa et gammelt anglist Kvad (det saakaldte Wibisidh-Digt) synes at omtale dette Slag som forefaldet ved Weichselens Skove; det heber nemlig, at Skalden (Wibisidh) besøgte Wyrmhære (d. e. Drmar), da Nædernes Hær ved Weichselens Skove værgede deres gamle Odelsmod Atles Folk (d. e. Hunerne, se neb. § 67). Ogsaa synes Navnet „Harfarsall“, som nævnes i Sagaen, at være en norrøn-germanisk Form for „Karpaterfjeldene“. Slaget paa Dunheden er altsaa sandsynligvis at hense til den Tid, da den store gotiske Nation endnu var i sin Blomstren og udbredte sig lige fra Egnene ved det sorte Hav indtil Østersøen, Jylland og de danske Øer; da paa den anden Side nordiske Kamper tumlede sig paa Eventyr rundt om i det nordlige og østlige Europa, og allerede for en stor Deel spillede Mester i det nordligste Gotland eller Danmark. Tyrvingssagnet er saaledes, ligesom flere historiske Sagn, fælles for Nordboer og Gøter, det vil sige for nordiske og tydske Folkeslag.

Vølungefagnene. Hjelge I.

61. Af samme Slags som Tyrvingssagnet, er Sagnetredsen om Vølungerne. Den bevæger sig i alle nordiske og mellem-europæiske Lande, og er fælles for alle Folkeslag, der høre til den store germaniske Stamme. Eddakvadene begynde Sagnetredsen med Fortællingen om Hjelge Hjørvarðsøn. Der var en Konge i Norge ved Navn Hjørvarð; han aflagde det Løfte, at han vilde have den smukkeste Kvinde paa Jorden til Egte. Allerede havde han faaet tre Koner, der havde født ham en Søn, og saavel han som alle hans Mænd troede, at de vare de dejligste i Verden. Men engang gif Atle, en Søn af Hjørvarðs Fæder Tidmund, ud og kom til en Lund. Der sad en Fugl, som hørte ham sige til sine Mænd, at ingen Kvinde paa Jorden var smukkere end Hjørvarðs Koner. Fuglen kvadrede og spurgte Atle, om han havde seet Sigrlinn, Kong Svavnes Datter, thi hun var den dejligste af alle Piger. Atle

Da Faglen sigte brød: han råbte om Hende, og den lovede at flaae Kongen Sigrlinn til Egte imod at han vilde bygge den et Tempel, mange Altare, og blote den mangt guldbornede Keer. Atle fortalte Kongen dette, og denne sendte ham affled til Svavne for at bede om Sigrlinns Haand. Hendes Fosterfader, Jarlen Frammar, overtalte Svavne til at sige nej, og Atle maatte drage hjem med usøttet Sag. Nu besluttede Hjervard selv at drage affled, og Atle fulgte ham. Imidlertid havde en anden mægtig Konge, ved Navn Rodmar, friet til Sigrlinn, men ligeledes faaet Nej, derover var han bleven saa opbragt, at han havde dræbt Svavne og herjet Landet, men Frammar gjemte Sigrlinn med sin Datter Aluf i et affides Huus, forvandlede sig selv til en Orn og bogtede Pigerne med Trolddom. Da Hjervard og Atle kom op paa Hjelvet og saa ned i Svavaland, stuede de overalt Brand og Ødelæggelse, men drog dog ned og tog sit Nattesje ved en Al ikke langt fra det Huus, hvori Pigerne vare skjulte. Atle holdt Natteragt, sit Nje paa Huset og Døren, som netop var søvnet ind, kastede Spydet efter den og dræbte den. Derpaa gik han ind, fandt Pigerne og førte dem til Hjervard. Denne egtede nu Sigrlinn, og Atle Aluf. Hjervard og Sigrlinn fik en stor og dejlig Søn, men han var dum, og intet Natn fæstedes ved ham.

Engang sad Kongesønnen paa en Høj; da saa han ni Balthyrer ride forbi, og en af dem langt herligere end de andre. Hun sagde: „hvis du, Helge, vil altid se stille, da kommer du kun seent til at raade over Guldringe eller vinde Søder“. Da talte Helge: „hvad giver du mig i Månsfeste, kysse Nu“, sagde han; „jeg tager ej derimod, hvis jeg ikke faar dig selv“. I Sigurs hølme ligge serogfurretve Ereb“, sagde hun, „men det er dog bedre end de andre, det bider alle Skolde og er guldbeslaget; der er en Ring i Hjaltet, Rod i Midten, og Skraet i Odden, langs Eggen ligger en blodrød Orm, og den slaar sin Hale om Haandpladen“. Balthyrjens Navn var Svava, Kong Gilmes Datter, hun var Helge ofte siden til stor Hjelp i Striden.

Nu gik Helge til sin Fader Hjervard og bad om Stridsmænd for at angribe Rodmar og bevne Svavne, sin Morfader. Hjervard gav ham Foll, og først vplede han vlikt Ereb, siden drog han affled i Selskab med Atle, og fæltede Rodmar. Mange Hestegjerner udførte de fra den Tid af. Helge dræbte den mægtige Totun Hæte, da han sad paa et Bjerg; siden sejlede Helge og Atle ind i Hætefjord, hvor Alimgerd, (Hrimgerd) Hætes Datter, vilde skade dem ved Trolddom; men Atle, der holdt Vagt om Natten, viste saa listigt at holde hende op med Snak, at hun glemte at skule sig for den opgaende Sol, der forvandlede hende til Steen. Siden drog han til Kong Gilme og friede til Svava, der egtede ham, og

de hoset ubeskriveligt af hinanden, nagtet hun vedblev at være Vasthyrje som før.

Imidlertid var Helges ældre Halvbroder Hedin hjemme hos sin Fader Hjorvard i Norge. En Juleaften han gaa alene ud i Skoven, mødte han en Troldskvinde, der red paa en Ulv og havde Orme til Tøjle; hun tilbød ham at blive hans Følge, men han vilde ikke vide af hende. Da sagde hun: „Dette skal du undgjelde ved Bragebægeret“. Om Kvelden, da Bragebægeret blev drukket og Løfterne skulde aflægges paa Sone-Galten, hvor Hedin, at han vilde have Svaava, sin Broder Helges Kone, til Ekte. Strax fælte han saadan Anger herover, at han gik bort som forvirret paa vildsomme Stier, lige til han kom sønder i Landene og traf sin Broder Helge. Helge blev glad ved at see ham, spurgte ham om Nyt fra Norge, og om han var fordreven af Landet, siden han kom saa ene. Hedin fortalte ham sin Nød, og hvorledes Troldskvindens Hereri havde forlovet ham til at aflægge hiint Løfte. Men Helge trøstede ham og sagde at Løftet nok kunde gaa i Opfyldelse; „mig“, sagde han, „har Rodmars Søn Atle udæstet til Kamp om tvende Dage, og jeg tvivler paa at jeg kommer levende dertil“. Helge anede nemlig sin Feigd, og at hiin Troldskvinde ikke havde været nogen anden, end hans egen Følge. Alf og Helge kæmpede paa Sigarsvold ved Frelastein; der stod et stort Slag, og Helge fik sit Banesaar. Han sendte Sigrar hen for at bede Svaava skynde sig at komme til ham, inden han døde. Helge bad hende at egte Hedin efter hans Død og stjenke ham sin Kjærlighed, men hun sagde, at hun allerede ved Trolovelsen med Helge havde sporet aldrig at egte nogen anden efter ham. Baade Helge og Svaava bleve gjenfødte paa ny, nemlig som Helge Hundingsbane og Sigrun.

Anm. Helge Hjorvardsøns og Svaavas Kjærlighed besynges i Eddakvædet „Helgakvída Hjörvarðssonar. I enkelte yngre Haandskrifter af Edda kaldes denne Helge „Helge Haddingjafætt“; men dette er vistnok en Misforstaaelse; se nedenfor § 63.

Det sidste Vers i Kvædet lyder saa: „Kys mig, Svaava; jeg kommer ej tilbage til Stridens Larm eller de solbeskinne Fjelde, førend jeg har høvet Hjorvards Søn“. Dette have nogle lagt i Munden paa Hedin, som saaledes skulde have bedet hende om et Afkædskys, da han ved at høve sin Broder vilde fortjene hendes Haand. Men der staar ingensteds skrevet, at Hedin virkelig høvede ham, desuden nævnes han ej engang som tilstedeværende ved Helges Død, da han tværtimod maa antages at have vandret forstyrret omkring; hvorfor og Svaava udtrykkelig erklærer at hun ej mere vil egte nogen. Andre lægge Ordene „Kys mig Svaava“ i Munden paa Helge, men Resten i Munden paa Svaava, der saaledes selv lover at høve Helge. Dette strider mod vore Forsædres Versbygning. Det bliver da kun tilbage at tillægge Helge selv Ordene, nagtet han baade roser sig og taler om at udføre nye Bedrifter, hvor

han ligger paa sit Yverste. Men man maa ikke glemme, hvad der utryffelig tilføjes, at Helge blev gjenfødt: han seer sig allerede i Tankerne som et andet levende Menneske, og sin egen Høvrer. (Se nedf. S. 122).

Bolsung, Siggeir, Sigmund, Einfelle.

62. Bolsungernes egentlige Sagnetreds begynder med Beretningen om Odins Søn Sige, der ved at dræbe en anden mægtig Mands Træl blev landsflygtig; men siden vandt sig et Kongerige i Hunaland. Hans Søn Nere blev Konge efter ham, og vandt et stort Navn paa sine Krigstog. Nere og hans Hustru sørgede meget over, at de ej fik Børn, og de anraabte Guderne inderlig om at skjenke dem nogle. Frigg sendte Kongen et Æble, som han og Dronningen spiste tilsammen, og efter en Stund opfyldtes deres Ønske, dog saaledes at Dronningen ej kunde føde Barnet til Verden. Det led saaledes hen i syv Aar; imidlertid døde Kongen, og Dronningen, led af Livet, lod sig skære op, for at bringe Barnet for Dagens Lyd. Det var en stor og dejlig Søn, som endnu kyskede Moderen inden hun døde; han fik Navnet Bolsung (egentlig Balsung), og blev Konge i Hunaland efter sin Fader. Med sin Hustru Bjod, Jøtunen Rimeas Datter og Friggs Terne, havde han Datteren Signy og ti Sønner, af hvilke den ældste og ypperste, Signys Tvillingbroder, hed Sigmund. Bolsungerne, saa kaldtes de, vare overordentlige Mænd, der langt overgik almindelige Mennesker i alstens Dygtighed og Idret. Kong Bolsung lod gjøre en stor og dejlig Hall, saaledes at der midt i Hallen stod en stor Abild, der strakte sine frodige Grene ud over Taget; dette Træ kaldte de Brandstøffen.

Den mægtige Kong Siggeir af Gautland bejlede til Signy, og fik Bolsungs og Sønnernes Tilfagn om hendes Haand, trods hendes egen Ulyst dertil. Brylluppet stod med megen Pragt hos Bolsung i hiin Hall. Under Lytligheden den første Aften kommer en fornummet, gammel, eenøjet Mand med en slid Hat paa Hovedet ind i Hallen, og stiller et Sverd, han havde med, ind i Brandstøffen lige til Hjaltet, med de Ord, at den, som kan drage det ud, skal faa det til Foræring, og vil vist sande, at han aldrig faa et bedre Sverd. Derpaa gik han ud igjen, uden at nogen vidste, hvor han kom fra, eller hvorhen han gik. Alle Bryllupsgæsterne forsvygte paa at rykke Sverdet ud, men forgjæves; endelig gik Sigmund til, og det gik strax løst. Alle beundrede Sverdet, og sagde, at de aldrig havde seet noget saa godt; Siggeir hød Sigmund tre Gange dets Bøgt i Guld, men han sagde: „du kunde jo have draget det ud, jeg sælger det ej for al Verdens Guld“. Derover blev Siggeir forbitret, og pønsede strax paa Hevn.

Dagen efter erklærede Siggeir at han vilde rejse, medens Vejret endnu

de høstet ubestribeligt af hinanden, nagtet hun vedblev at være Valfyrje som før.

Imidlertid var Helges ældre Halvbroder Hedin hjemme hos sin Fader Hjorvard i Norge. En Juleaften han gaa alene ud i Skoven, mødte han en Troldvinde, der red paa en Ulf og havde Orme til Tøjle; hun tilbød ham at blive hans Følge, men han vilde ikke vide af hende. Da sagde hun: „Dette skal du undgjelde ved Bragebægeret“. Om Aftenen, da Bragebægeret blev drukket og Løfterne skulde aflægges paa Sone-Galten, hvor Hedin, at han vilde have Svaava, sin Broder Helges Kone, til Hustru. Strax følte han saadan Anger herover, at han gik bort som forvirret paa vildsomme Stier, lige til han kom sønder i Landene og traf sin Broder Helge. Helge blev glad ved at see ham, spurgte ham om Nyt fra Norge, og om han var fordreven af Landet, siden han kom saa ene. Hedin fortalte ham sin Nød, og hvorledes Troldkvindens Hereri havde forlovet ham til at aflægge hiint Løfte. Men Helge trøstede ham og sagde at Løftet nok kunde gaa i Opfyldelse; „mig“, sagde han, „har Rodmars Søn Atle udæstet til Kamp om tvende Dage, og jeg tvivler paa at jeg kommer levende dertil“. Helge anede nemlig sin Fejld, og at hiin Troldvinde ikke havde været nogen anden, end hans egen Følge. Alf og Helge kæmpede paa Sigarsvold ved Frelastein; der stod et stort Slag, og Helge fik sit Banesaar. Han sendte Sigaar hen for at bede Svaava skynde sig at komme til ham, inden han døde. Helge bad hende at egte Hedin efter hans Død og stjenke ham sin Kjærlighed, men hun sagde, at hun allerede ved Trolovelsen med Helge havde sporet aldrig at egte nogen anden efter ham. Baade Helge og Svaava bleve gjenfødte paany, nemlig som Helge Hundingsbane og Sigrun.

Anm. Helge Hjorvardsøns og Svaavas Kjærlighed besynges i Eddavædet „Helgakvída Hjörvardssönar“. I enkelte yngre Haandskrifter af Edda kaldes denne Helge „Helge Haddingjassate“; men dette er vistnok en Misforstaaelse; se nedenfor § 63.

Det sidste Vers i Kvædet lyder saa: „Kys mig, Svaava; jeg kommer ej tilbage til Stridens Earm eller de solbeskinne Fjælde, før end jeg har høvet Hjorvards Søn“. Dette have nogle lagt i Munden paa Hedin, som saaledes skulde have bedet hende om et Afskedskys, da han ved at høve sin Broder vilde fortjene hendes Haand. Men der staar ingensteds skrevet, at Hedin virkelig høvede ham, desuden nævnes han ej engang som tilstedeværende ved Helges Død, da han tværtimod maa antages at have anstaaet forstyrret omkring; hvorfor og Svaava udtrykkelig erklærer at hun ej mere vil egte nogen. Andz lægge Ordene „Kys mig Svaava“ i Munden paa Helge, men Resten i Munden paa Svaava, der saaledes selv lover at høve Helge. Dette strider mod vore Forsædres Beretbygning. Det bliver da kun tilbage at tillægge Helge selv Ordene, nagtet han baade roser sig og taler om at udføre nye Bedrifter, hvor

han ligger paa sit Yverste. Men man maa ikke glemme, hvad der utroppelig tilføjes, at Helge blev gjenfødt: han ser sig allerede i Tanterne som et andet levende Menneſte, og sin egen Høvrer. (Se nedf. S. 122).

Bolsung, Siggeir, Sigmund, Einfetle.

62. Bolsungernes egentlige Sagnetred begynder med Beretningen om Odins Søn Sige, der ved at dræbe en anden mægtig Mands Træl blev landsflygtig; men siden vandt sig et Kongerige i Hunaland. Hans Søn Nere blev Konge efter ham, og vandt et stort Navn paa sine Krigstog. Nere og hans Hustru sørgede meget over, at de ej fik Børn, og de anraabte Guderne inderlig om at skjenke dem nogle. Frigg sendte Kongen et Æble, som han og Dronningen spiste tilsammen, og efter en Stund opfyldtes deres Ønske, dog saaledes at Dronningen ej kunde føde Barnet til Verden. Det led saaledes hen i syv Aar; imidlertid døde Kongen, og Dronningen, led af Piret, lod sig skære op, for at bringe Barnet for Dagens Lys. Det var en stor og dejlig Søn, som endnu kyskede Moderen inden hun døde; han fik Navnet Bolsung (egentlig Balsung), og blev Konge i Hunaland efter sin Fader. Med sin Hustru Bjod, Jotnen Nimmes Datter og Friggs Terne, havde han Datteren Signy og ti Sønner, af hvilke den ældste og ypperste, Signys Tvillingbroder, hed Sigmund. Bolsungerne, saa kaldtes de, vare overordentlige Mænd, der langt overgik almindelige Menneſter i alstens Dygtighed og Idret. Kong Bolsung lod gjøre en stor og dejlig Hall, saaledes at der midt i Hallen stod en stor Åbild, der strakte sine frodige Grene ud over Taget; dette Træ kaldte de Brandstøffen.

Den mægtige Kong Siggeir af Gautland bejsede til Signy, og fik Bolsungs og Sønnernes Tilfagn om hendes Haand, trods hendes egen Ulyst dertil. Brylluppet stod med megen Pragt hos Bolsung i hiin Hall. Under Lyfligheden den første Aften kommer en fornummet, gammel, eenhjet Mand med en slid Hat paa Hovedet ind i Hallen, og stiller et Sverd, han havde med, ind i Brandstøffen lige til Hjaltet, med de Ord, at den, som kan drage det ud, skal faa det til Foræring, og vil vist sande, at han aldrig faa et bedre Sverd. Derpaa gik han ud igjen, uden at nogen vidste, hvor han kom fra, eller hvorhen han gik. Alle Bryllupsgæsterne forsøgte paa at rykke Sverdet ud, men forgjæves; endelig gik Sigmund til, og det gik strax løst. Alle beundrede Sverdet, og sagde, at de aldrig havde seet noget saa godt; Siggeir hød Sigmund tre Gange dets Vægt i Guld, men han sagde: „du kunde jo have draget det ud, jeg sælger det ej for al Verdens Guld“. Derover blev Siggeir forbitret, og ponsede strax paa Hebn.

Dagen efter erklærede Siggeir at han vilde rejse, medens Vejret endnu

var godt, men indbød Kong Volsung med hans Sønner til sig om tre Maaneder, for, som han sagde, da at tage igjen, hvad der nu var affortet af Bryllupsøjtideligheden. Signy sagde til sin Fader at hun nødig vilde rejse med Siggeir, og at hun anede store Ulykker af dette Giftermaal, men Volsung snakkede det bort, og trøstede hende saa godt han kunde. Siggeir rejste, og tre Maaneder efter drog Volsung og hans Sønner afsted paa tre vel udrustede Skibe. De kom til Gautland seent om Aftenen, og Signy lode i Fortræjen imod dem for at underrette dem om, at Siggeir havde samlet en stor Hær og vilde frige dem. Volsung vilde alligevel ikke høre noget om Flugt, men gik op i Landet og mødte Siggeirs Hær, der strax rykkede imod ham. Volsung og hans Sønner kæmpede saa tappert, at de aatte Gange gjennebrøde Siggeirs Fylking; alligevel bleve de overmandede, Volsung faldt, og hans ti Sønner bleve fangne. Siggeir vilde lade dem dræbe, men Signy overtalte ham til heller at sætte dem ud i Skoven, bundne med Fødderne ved en Stok. Men om Natten forvandlede Siggeirs gamle troldskyndige Moder sig til en Ulvinde, beed en af Brødrene ihjel, og aad ham op; saaledes gik det hver Nat, indtil kun Sigmund var tilbage. Signy, som erfarede altsammen ved Speidere, hun havde sendt ud i Skoven, lod Sigmunds Ansigt indsmøre med Honning. Da Ulvinden kom og lugtede Honningen, begyndte hun at slukke den af, og da hun kom til hans Mund, beed Sigmund i dens Tunge og holdt den fast. Ulvinden vilde slide sig løs, og stemmede Fødderne mod Stokken, saa den gik itu, men Sigmund holdt saa fast, at Tungen sledes ud af Munden paa Ulvinden, som døde deraf. Saaledes slap han fri. Signy fik Bud derom, drog selv hen til ham og aftalte med ham at han skulde gjøre sig et Jordhus der i Skoven og holde sig skjult: Signy skulde sende ham Alt hvad han behøvede. Siggeir troede nu at alle Volsungerne vare døde.

Signy og Sigmund pønskede paa Hvern. Hun havde to Sønner med Siggeir, og da den ældste var ti Aar gammel, sendte hun ham ud til Sigmund, forat denne kunde benytte sig af hans Hjælp, hvis han ønskede det. Sigmund bad ham gjøre Deig istand til Brød, medens han selv var efter Ved, og leverrede ham en Meelsæl. Da Sigmund kom igjen, havde Drengen intet udrettet, og gav til Paaskud, at han ej torde røre ved Meelsællen, fordi der laa noget levende i den. Nu forstod Sigmund, at Drengen ej besad tilstrækkeligt Mod, og fortalte sin Søster det. „Dræb ham da“, sagde Signy; han fortjener ikke at leve. Sigmund gjorde saa. Aaret efter sendte Signy sin anden Søn ud, men ham gik det ikke bedre. Hun byttede nu selv ham med en Troldvinde, og gik ud til sin Broder, der naturligviis ikke gjenkjendte hende. Hun blev hos ham i nogle Nætter, gik derpaa hjem og byttede sin gamle Skikkelse til

sig igjen. Efter en Tids Forløb søgte hun en stor, smuk og stert Søn, ved Navn Sinfjætte eller Sinfette; han lignede Bolsungerne i alle Dele. Da han var 10 Aar gammel, sendte hun ham til Sigmund. Hun prøvede ham paa samme Maade som hun havde prøvet sine forrige Sønner, nemlig ved at lade deres Kjørtel fast til Armene gennem Hud og Kjød; de to ældre Sønner havde ynket sig derover, men Sinfette brød sig ej derom. Hun rev Kjørtlen af ham, saa at Skindet fulgte Ørmerne, men alligevel gav han sig ikke derved: „det er Smaaating for en Bolsung“, sagde han. Da han kom til Sigmund, gav denne ham Befaling at lave Deig, ligesom hans ældre Brødre. Da Sigmund kom hjem, var Sinfette færdig med Bagningen. Sigmund spurgte ham om han havde fundet noget i Melet. „Ja jeg syntes i Færstningen at der var noget Levræde“, sagde Sinfette, „men jeg har knædet altsammen ned“. „Det Levræde var den verste Edder-Dru“, sagde Sigmund, „og du kan ikke komme til at spise af dette Brød i Aare“. Thi der var den Forskjel mellem Sigmund og Sinfette, at hiin kunde nyde Edder uden at det skadede ham, Sinfette kunde derimod ej skades af Edder udenpaa Legemet, men vel ved at æde eller drikke det.

Sigmund syntes at Sinfette endnu var for ung til at deeltage i Hævnen med ham, og han vilde først vænne ham til farlige Arbejder: derfor laa han i nogle Sommer ude med ham paa Nøveri. Endnu vidste han ikke andet, end at det var Siggeirs Søn, og undredes nok over, at Sinfette mindede ham saa ofte om at tage Hævnen over Siggeir. Engang fandt de i Skoven et Hus og to Mænd sovende deri, med store Guldringe; det var Kongesønner; de vare blevne forvandlede til Ulve, saaledes at de blot hvert tiende halve Døgn kunde komme ud af Ulvehammene, dette var just en saadan Dag, og Ulvehammene hang udenfor Huset. Sigmund og Sinfette isørte sig Ulvehammene, men kunde nu selv ikke komme ud af dem, og saaledes laa de en lang Tid ude i Ulvestillelse og gjorde mangen Ulykke i Siggeirs Rige. Hvert tiende halve Døgn vare de Mennesker. Engang kom Sigmund til at bide Sinfette saa haardt i Barken, at han laa som død, da forbandede han Ulvehammen, men fik i samme Øjeblik see en Næs-Kat bide en anden ihjel, og vække den til Live igen ved et Blad. Sigmund gjorde ligesaa ved Sinfette, og strax blev han levende; de gik op til Jordhuset, bide indtil Hamstiftningens Tid kom, og brændte nu op sine Ulvehamme, da de vare hjærtelig fæde af dem. Da Sinfette var voksen, gik Sigmund med ham til Siggeirs Gaard for at søge Hævnen. De stjulte sig i Forstuen, og aftalte med Signy at Hævnen skulde gaa for sig om Natten. Imidlertid gik Signys og Siggeirs to unge Smaabørn paa Gulvet i Hallen og legede med Guldringe. En Guldring trillede ud i Forstuen, hvor Sigmund og Sinfette sad, og Dren-

gen, som løb efter Ringen, til Dje paa dem. Han løb ind til sin Fader, og fortalte hvad han havde seet. Strax fattede Siggeir Mistanke, men Signy tog Børnene ud i Forstuen og bad Sigmund dræbe dem, forat de ej skulde fortælle mere. Sigmund vilde ikke, men Sinfette dræbte dem begge og kastede dem ind i Hallen. Kongen stod op, befalede at gribe de Mænd, der sad i Forstuen, og efter et langt og tappert Forsvar bleve Sigmund og Sinfette fangne, lænkede og satte ned i en stor Høj af Steen og Torv, saaledes at en stor Helle, der rejstes paa Kant midt i Højen, adskilte dem. Da man netop skulde lægge de sidste Stykker Torv over Højen, kom Signy til og kastede en Rundt Halm ned til Sinfette. Men i Halmen var et Stykke Flest, og deri var igjen Sigmunds Sverd stultet, der beed Steen saa godt som Træ. Sinfette fortalte det til Sigmund, som blev meget glad deraf. Sinfette stak Odden af Sverdet frem ovenfor Hellen, og Sigmund greb fat deri; saaledes ristede de Hellen i to Stykker ovenfra nedad, og vare nu ej længere adskilte. Derpaa stare de Bænterne og selve Højen itu, og kom paa denne Maade ud. Nu gik de lige til Kongehallen, samlede Ved omkring den og tændte Ild derpaa; Hallen stod allerede i lys Lue, inden nogen af dens Beboere merkede det. Endelig vaagnede Siggeir, og erfarede nu hvad der var paa Færde. Sigmund tilbød Signy at gaa ud, men hun sagde: „nu har jeg tilfulde gjengjældt Siggeir min Fader Volsungs Drab; jeg lod dræbe vore Børn; jeg gik til Sigmund i Troldskinde-Stikkelse, og Sinfette er min og hans Søn. Jeg har gjort alt mit for at stille Siggeir ved Livet, men nu skal jeg glad dø med ham, uagtet jeg nødig levede i Egteskab med ham“. Derpaa kyssede hun Sigmund og Sinfette, gik ind i Hallen, og lod sig indebrende med Siggeir og hele hans Hird. Sigmund og Sinfette fik sig Fokk og Stibe, hvormed de drog til det Rige, Volsung havde raadet over. Sigmund satte sig atter i Besiddelse deraf, og blev en overordentlig mægtig og anset Konge.

Anm. Den første Beretning om Volsungernes Oprindelse findes ikke i Edda-biogene, men i den saakaldte Volsunga-saga, der vidtløftigen fortæller om de nordiske Volsunge-Sagn og er at anse som en prosaisk Omkringning af ældgamle Kvad. At der dog ogsaa har været Kvad om de nye fortalte Sagn er saa meget mere rimeligt, som et lille Vers om Helligens Sønderkørsle meddeles i Sagaen.

Hvad der fortælles om Volsungs Herkomst synes ikke at være ganske egte eller oprindeligt. Snarest skulde man antage, at han havde været en Søn af den ovenfor (§ 16) omtalte Vols, Vals eller Volos, det vil sige, den under dette Navn dyrkede Frugtbarheds-Gud, det være sig Frey eller Odin selv. Men maaskee og at hiin Eige, Odins Søn, der sættes i Spidsen for Slægten, egentlig var en Søn af den som Volsæ personificerede Odin. Istedetfor „Walsing“ eller „Volsung“ sætter det anglikste Beowulfsbigt etsteds stethen Walses oafora, d. e. Volses Vtling.

Navnet Sinfjotle eller Sinfette er sammensat af det forældede

slaa eller sidr, Got. stafs, der betegner en Fæd, Messe (hvoreaf gaasinhja en Lebsager: og det tydske Gefinde), samt setill, egentlig: still et Stykke af, Huden, nederst ved Foden, helst paa lodne Dyr. Formodentlig er det her en Antydning til deres Ulvehamme. Navnet, som paa Gotisk maatte hebe Sinhsilla, gjenfindes i det Dithoytske Sintarazilo; en kortere Gøtm af Navnet er det angliske Fitela, der omtales i Beowulfsbjaget, hvor det hedder, at Sigmund Walsing med sin Søster søn Fitela alene udførte store Bedrifter og nebhug mange Jotner.

Helge II. Hundingsbane.

63. Sigmund ægtede Borgbild af Braalund, og havde med hende to Sønner, Helge og Haamund. Om Helge heder det i Edsbjævdet:

Det var i Aldtid,
da Orne sunge,
hellige Bænde
flod fra Himmelsfælde
da blev Helge,
hinn den hug-store
baaren af Borgbild
udi Braalund.

Skjebnens Træde
snoed de slittigt,
da Under-Barnet
i Braalund fødtes;
Gyldenspindet
de smukt udbredte,
og fæstet midt under
Maanesjalen

Nat blev i Gaarden,
Nørner komme
og de ordned
Edlingens Skjebn,
sagde han skulde
føret Navn rinde
og blandt Fyrster
den bedste tykkes.

Øster og Vester
de Enderne skulde,
der skulde Helge
berste imellem;
ogsaa mod Norden
Nornen fæstet
een Lykke; bød den
aldrig at briste.

Navnene, der sad paa Træerne, glædede sig allerede til at Helge, naar han blev voksen, skulde skaffe dem mange Dig at fortælle, og jublede over hans Fødsel. Sigmund havde været ude i Strid; da han kom hjem, gik han til sin Søn med en Bøg, og gav ham dermed Navnet Helge, og i Navneste Ringstad, Solfsfeld, Sneffeld, Sigarsvold, Haatan og Himmelsvang, foruden et godt Sværd. Han opfores af en Mand ved Navn Hagal. Da han var femten Aar gammel, sendte Sigmund ham forklædt til Kong Hunding, med hvem han førte Krig, for at udspjæde hans Fjend. Dette lykkedes Helge, som dog ved Udgangen ej kunde bære sig for at nævne sit virkelige Navn. Han bad en Hyrde-Svend fortælle Heming, Hundings Søn, at den, som de havde høft imellem sig og antog

for Hamal, Hagals Søn, var ingen anden end Helge. Hunding lod sætte efter ham lige til Hagals Gaard, og Helge maatte, for at undgaa Forfølgere, tage en Trælkinde's Dragt paa sig og dreje Røvern. En af Hundings Mænd syntes rigtignok, at Trælkvinden havde skarpe Dine og drejede Røvern med overordentlig Kraft; men Hagal svarede, at det var intet Under, da hun var Skjoldmø, før end Helge fangede hende. Siden drog Helge afsted paa Hærstibe, angreb og fældede Hunding og fik deraf Tilnavnet Hundingsbane. Da han efter Slaget laa med Flaaden i Brunabaag, kom Valkyrjen Sigrun, Kong Høgenes Datter, ridende gennem Luften til hans Skibe og gav sig i Tale med ham. Hun spurgte ham om hans Navn, og hun fortalte, at hun allerede vidste hvad han havde udrettet, „thi“, sagde hun, „jeg saa dig før paa Langflibene, da du stod i den blodige Stavn og de kolde Bølger legede“. Sigrun drog bort, men Hundings fire Sønner æskede Helge til Kamp for at hevne deres Fader, og han fældte dem alle ved Logasfjeldene. Træt af Striden satte han sig paa Årestenen (Ørne-Stenen) for at hvile. Da kom Sigrun atter ridende til ham, omfavnede og kyskede ham, og klagede ham sin Nød. Hendes Fader, Høgne, vilde nemlig tvinge hende til at egte den forhadte Hødbrodd, Kong Granmars Søn af Svartinsbaug. Helge lovede at befrige ham, og udrustede en stor Hær, ogsaa Sinfelle fulgte med. Paa Sejladsen fik de et svært Uvejr, men med Et kom der ligesom Lynstraaler og slog ned i Skibet: det var Sigrun, som kom ridende med 8 andre Valkyrjer, og reddede dem fra Hærsnøden. Kong Granmars Sønner sad paa et Bjerg ved Svartinsbaug og saa Skibene komme. Gudmund, en af Sønnerne, ilede ned til Havnene og gik op paa et Bjerg tætvæd i samme Øjeblik, Volsungerne lode Sejlene falde. Gudmund spurgte hvem de vare, og Sinfelle svarede ham, idet han hejsede et rødt Skjold op ved Naagen. Mange Udvæmsord veksledes imellem dem, indtil Helge kom og sagde, at det var langt hæderligere at stelde end at mundhugges. Gudmund reed hjem med Krigsbudskab, og Granmars Sønner samlede en Hær. Til deres Hjælp kom ogsaa Høgne, Sigruns Fader, og hans Sønner Brage og Dag; derhos Alf hiin gamle. Slaget stod ved Frelastein. Der fældte Helge alle Kongerne undtagen Dag; han fik Fred og svor Volsungerne Trosskab. Under Slaget kom Sigrun med de øvrige Valkyrjer; hun gik hen paa Valpladsen, hvor Hødbrodd laa, gjennemboret af Helges Sværd, og taltede Helge for hans Daad. Helge beklagede, at han havde voldet hendes Faders og Broders Død, og hun grød, men han trøstede hende med, at Skjebnens almægtige Dom ej kunde rygges. Siden egtede han Sigrun, og underkastede sig Granmars Rige. Men han blev ikke gammel. Dag, Sigruns Broder, blødede til Odin far at hevne sin Fader, og Odin kaante ham sit Spyd. Med dette gennem-

bærede Dag sin Søster, i Fjaturlund, red derpaa hjem til Sigrun og fortalte hende Drabet. Sigrun sagde, at saa sandt skulde alle de hel- lige Eder ramme ham, han havde svoret Helge, men som han nu havde brudt; hun tilføjede:

www.libtool.com.cn

Ej stride Elibet,
som under dig strider,
om end der blæser
bedste Medbror;
ej løbe Hesten,
som under dig løber,
om end din Fjende
dig følger i Hælen.
Ej bide Sverdet,
som du svinger,

uden det sunger
dig selv om Hov'det;
da først var Helges
Død ret hævnnet,
hvis du var en
Barg udi Skoven,
uden alt Guds,
uden al Glæde,
fil blot døde
Kruppe til Fæde.

Dag sagde, at hans Søster var rasende, siden hun forbandede sin Broder; han skød al Skylden paa Odin, og bad hende rode Guldringe og det halve Rige, men hun sagde, at intet kunde erstatte hende Helges Tab. Der blev opkastet en Høj over Helge, og da han kom til Bal- hall, bad Odin ham at raade med sig, men Helge bad Hundings at udføre de laveste Syssler (se Side 48). En Aften gik Sigruns Trælkvinde forbi Helges Høj, og saa hvorledes han red til Højen med mange Mænd; hun spurgte ham om det kun var Skuffelse, eller om Magnarøft var kommen, siden de døde Mænd vare ude at ride, eller om Heltene havde faaet Hjemlov. Helge sagde at det sidste var Tilfældet, og Nigen gik hjem for at melde Sigrun det. Sigrun gik i Højen til Helge, og jublede over at see ham igjen; „men“, spurgte hun, „hvorfor er dit Haar rimet, du selv blodbesprængt og dine Klæder iiskolde“? „Det er din Skyld“, sagde han, „thi du græder saa bitre Taarer hver Aften inden du gaar til Sengs; hver Taare falder paa mit Bryst, iiskold, gennembo- rende og kvælende; om vi end miste vore Kjære og vore Bænde, skulde vi dog drikke dyre Drikke, og ingen Mand skal kvæde Sørgefange, fordi han seer Saar paa mit Bryst“. Sigrun redede en Seng i Højen for at hvile i hans Arm, og han sagde: „nu er Intet umuligt, siden du, hvilde, leven- de Kongedatter, hviler i mine, den Livløses Arme; men nu er det Tid for mig at ride min flygtige Vej; jeg skal være vestenfor Hæv-Nast inden Sa- gonne (Hænen i Balhall) vækker Sejersfallet (Einhøjernes). Helge reed bort, men den anden Nat ventede Sigrun ham forgjæves. Da sørgede hun sig til Døde inden kort Tid.

Helge Hundingsbane og Sigrun vare egentlig Helge Hjørvarðsøn og Svava Silmesdatter, gjensvarende i andre Legemer. Men, ogsaa Helge

Hundingsbane og Sigrun hære, som det siges; gjensfødte som Helge Haddingjaskade og Raara Hålfandsdatter.

Anm. Om Helge Hundingsbane fortælles der endel i Volsunga-Saga, men det meste findes dog i de to Edda-bøger Helgakvæda fyrsta, der og kaldes Volsungakvæda forna, og Helgakvæda önnur. Den første handler vidtløftig om Helges Fødsel, Rorernes Spind, Rejsen til Logafjeld, Gudmunds og Sinfettes Mundhuggeri ved Svarinshaug og Slaget ved Frelasteen; den anden beskriver Helges Besøg hos Hunding, hans Samtale med Sigrun i Brunavaag, Slaget ved Frelasteen, Helges Fald og hans Samtale med Sigrun i Højen. Da Helge var den gjensfødte Helge Hjørvarðsøn, og det utrykkelig heber, at han ved Frelasteen søgte Alf hiin gamle blandt de andre Fyrster, indlyser Rimeligheden af den ovenfor (S. 115) omtalte Gising, efter hvilken det var Helge Hjørvarðsøn selv, som lovede Svava ej at komme igjen, inden han havde høvet sin Død. Helges Banemand var Alf, og denne er vel neppe nogen anden end Alf hiin gamle. Saa vel den ældre Helges Drab, som Alfs Fald, eller Hørens Guldkommelse, fandt Steed ved Frelasteen (o: Ulvens Sten).

Helges og Sigruns Gjenfødsel som Helge Haddingjaskade og Raara omtales i et profaist Tillæg til Helgakvæda II. Her nævnes ogsaa et Kvad kaldet Karuljød, der skal have handlet om Helge og Raara, men dette Kvad er nu ej længer til; Helge Haddingjaskade omtales ogsaa (under Formen Haddingjaskate) i det bekjendte norske genealogiske Skrift Fundinn Noregt. Her heber det, at Hadding, Raums Søn, Rors Sønnese, var Konge over Haddingjadal og Thelemarken; hans Søn var Hadding, Fader til Hadding, Fader til Høgne den Røde; efter hvilken der igjen herskede tre Haddinger; med en af dem var Helge Haddingjaskate.

Sæd ved ogsaa, at der var en Helge Hundingsbane, men han forvexler ham blot med Helge Hålfandsøn, Rolf Krakes Fader.

Sinfetle.

64. Sinfetle, Sigmunds ældste Søn, laa imidlertid fremdeles paa Krigstog. Engang fik han see en smuk Kvinde, som han fattede Kjærlighed til, og friede til hende, men det samme gjorde ogsaa Roar, hans Stifmoder Borghilds Broder, og deraf opstod Uvenskab, hvorpaa Enden blev, at Sinfetle dræbte Roar. Da han kom hjem, vilde Borghild jage ham bort, men Sigmund tilbød hende Bøder for hendes Broder, og hun maatte tage derimod. Hun gjorde nu et stort Urte-Øl efter Roar, hvortil mange fornemme Mænd bleve indbudne. Hun rakte Sinfetle et stort fyldt Drikkehorn; men hun havde blandet Drikken med Edder, for at dræbe ham. Han saa ned i Hornet, vendte sig mod Sigmund og sagde: „Drikken er giftig, Fader“. Sigmund, der taalte afslags Gift, tog Hornet og tømte det. Borghild rakte Sinfetle et andet Horn, men han merkede atter Uraad, og Sigmund drak for ham. Tredje Gang rakte hun ham Hornet og bad ham drikke, hvis han havde Volsungernes Mod. Sigmund, der nu var saare drukken, sagde: „du kan jo sie Drikken gjennem

Skægget". Sinfelle drak, men saldt strax død, ned. Sigmund tog Sennens Lig og bar det lang Vej bort, indtil han kom til en smal Fjord; der laa en liden Baad med en Mand i. Manden tilbød Sigmund at sætte ham over, men da Liget var lagt ned i Baaden, kunde denne ikke bære mere, og Sigmund skulde gaa omkring. Men aldrig saasnart havde Manden sat fra Land, før end han forsvandt med Baaden. Sigmund gik hjem igjen, og jog Borghild bort. Hidtil havde han, saalænge han var gift med hende, boet i Danmark, hendes Rige; nu drog han syd efter til det Rige, han havde i Frankland, og opstog sin Bolig der.

Anm. Sagnet om Sinfelles Endeligt fortælles baade i Bølsungasaga, og i den ældre Edda, dog ej i noget Kvad, blot korteligen i ubunden Stil. Færgemanden, der forsvandt med Sinfelle, var rimeligvis Odin selv, der paa denne Maade søgte at sikre sig den gjevne Helt, som kanske ellers vilde have tilfaldet Hel, da han ej saldt i Kampen.

Sigmunds Død.

65. Der var en mægtig og anseet Konge ved Navn Gilime, til hans smukke Datter Hjørdis bejlede Sigmund, efter at han havde forskudt Borghild. Til hende bejlede ogsaa Kong L yngve, Hundings Søn, der var undsluppet Nederlaget ved Frelasteen. Gilime overlod sin Datter Valget, og hun foretrak Sigmund for hans Berømmeheds Skyld, saa gammel som han var. Han egtede Hjørdis og drog hjem med hende, ledsaget af Svigerfaderen Gilime. Da samlede L yngve og hans to Brødre, Alf og Heming, en Hær, drog imod Sigmund, og udfædte ham til Kamp. Sigmund modtog Udfordringen, men lod imidlertid Hjørdis kjøre ind i en Skov med en Trælkvinde og meget Gods, at hun kunde være skjult for Fienden. I Slaget kæmpede Sigmund med overordentlig Tap- perhed og ingen kunde staa sig imod ham, før end der kom en gammel een- øjet Mand i L yngves Hær med en blaa Kappe om sig og et Spyd i Haanden. Han gik mod Sigmund, holdt Spydet imod hans Hugg, og strax gik Sigmunds ypperlige Sverd i to Stykker. Nu vendte Lykken sig, og Enden blev, at Sigmund og Gilime faldt med Størstedelen af deres Folk. L yngve ilede til Kongsgaarden for at tage Hjørdis fangen, men fandt hverken hende eller noget af Godsset; derfor nøjedes han med at underkaste sig Riget og drage hjem. Men Natten efter Slaget gik Hjørdis ud paa Valpladsen og fandt Sigmund, der endnu ikke var død. Hun spurgte, om han kunde læges. Men han vilde ej engang forsøge derpaa, da hans Lykke var svunden; „dog vil du fæde en Søn“, sagde han, „som skal blive den ypperste af vor Æt; gjem de to Stykker af mit Sverd til ham; deraf kan der smedes et godt Sverd, som skal hede Gram: det skal han bære og udrette mange overordentlige Bedrifter“. Hjørdis sad over Sig- mund indtil han døde, derpaa tog hun Sverdstykkerne, byttede Klædedrag-

ten med sin Trælvinde og gik ned til Egen, hvor der just laa nogle Visingestibe, anførte af Alf, Kong Hjalpreks Søn af Danmark. Han tog vel imod dem, Trælvinden fortalte ham om Sigmunds Fald og viste ham hvor Skattene laa; som han fik bragt ombord; derpaa sejlede han til Danmark med dem, i den Tante at Hjørdis var Trælvinde, men Trælvinden Kongedatter. Hans Moder blev opmærksom paa, at Hjørdis havde fornemmere Væsen og var smukkere, og fik Alf til at sætte dem begge paa Prøve. Han spurgte dem engang: „hvad Merke have I vel paa at det lider mod Natten, naar I ej kunne see Maaenen?“ Trælvinden svarede: „vi vare i Barndommen vant til at drikke meget i Otten, og derved vaagner jeg steds paa den Tid: det er mit Merke“. Kongen lo og sagde: „ilde var den Kongedatter vant“. Hjørdis sagde: „min Fader gav mig en lille Guldring med den særegne Betskaffenhed, at den kjølnet i Otten paa min Finger: det er mit Merke“. Kongen sagde: „der var fuldt op af Guld, hvor Trælvinderne bare det, men: nu skjønner jeg nok, at du har ført mig paa Luset; hvilket du ej havde behøvet. Dog tilhyder jeg dig min Haand, og jeg skal egte dig, naar du har født dit Barn“. Hun tilfod Alf og tog gjerne derimod.

Anm. Den ældre Edda fortæller blot, at Sigmund faldt, og at Hjørdis egtede Alf, Hjalpreks Søn; den vidtløftige Fortælling findes i Volsungasaga. Dog er den sikkert ligesaa vel grundet paa gamle Kvad, som de øvrige Beretninger; desuden henvises til de her fortalte Begivenheder i de ældre Eddadigte. Den yngre Edda, som omtaler Hjalprek, kalder ham Konge i Ahjod; saaledes kaldes i Bøundarkvida ogsaa Riddes Rige, og Navnet kan baade betyde Ahj i Jylland og et Folk i Almindelighed. Egentlig har da vel Hjalprek kun været kaldet Hjóðkonungur 3: Folke- eller Dvergekonge; siden har man gjort ham til Konge i Ahj, og endelig i Danmark.

Den gamle eenøjede Mand, som var Hvald i Sigmunds Fald, var naturligvis Odin. Han syntes nu vel, at Sigmund havde gjort Folkest for sig i Eivet, og ønskede at faa ham til sig som Einherje i Valhall.

Sigurd Favneshane.

66. Hjørdis fødte en Søn, som blev kaldet Sigurd. Han havde arvet sin Faders hvasse Våben, og efter som han voksede til, viste det sig, at Ingen var hans Mægt i Bægt og Legemsferdighed. Han opfostredes hos Kong Hjalprek: hans Opdrager hed Hegin, en kyndig Smed, forfaren i alstens Idretter, hemmelige Runer og Tungemaal, hvori han oplærte Sigurd. Hegin var Søn af den rige Dverg Reidmar, der foruden ham havde to andre Sønner, Dter og Fafne eller Fadme (Fafnir eller Fafmir, d. e. den favnende). Dter forvandlede sig ofte til en Fiske-Dter og fangede Lax i en Fos ikke langt fra Reidmars Huus. Fossen kaldtes Andvare-Fos, fordi Dvergen Andvare opholdt sig der i en Gjeddes Skikkelse. Engang var Odin, Vole og Hone ude at vandere. De kom til Fos-

sen, og såå en Dter spise en Lax saa graadigt, 'at den sukkede Dvinene. Loke tog en Steen, kastede den i Dterens Hoved og sloo den ihjel. Han var nok saa stolt af at have faaet en Lax og en Dter i eet Kast. De tog Fangsten med sig og gik ind til Reidmar, hvor de bade om Natteleje og viste ham deres Fangst. Men Reidmar gjentjendte strax sin Søn Dters Stind, som de havde flaaet af, og ved Hjælp af Regin og Favne fik han Øserne fangne og bundne. Øserne tilbød at ville give for deres Liv alt hvad Reidmar fordrøede, og han sagde, at de skulde fylde Dtersstindet med Guld og endda tilhysle det aldeles uidentil. De lovede det, aflagde Ed derpaa og blede løste. Loke drog hen til Ran og fik laant hendes Net, med det gik han til Fossen og fangede Dvergen Andvare. Han truede at dræbe ham, hvis han ej udleverede alt det Guld, han ejede. Nu kom han frem med en uhyre Mængde. Da fik Loke se, at han endnu holdt en lille Guldring tilbage, og Loke befalede ham at komme frem med den, men han bad for sig: dog det hjalp ikke; Loke fik den, og Dvergen smuttede ind i en Steen, men sagde i Klubningen: „Dvergens Ring skal holde tvende Brødrøes Død, og aatte Vølvingers Ulykke: ikke skulle Mange nyde godt af mit Gode“. Saaledes hestedes en Forbandelsessdom ved Guldet, især ved Ringen, ligesom ved Tyrving, og Loke glædede sig over at det ej skulde bringe Reidmar Held. Han kom med Skatten, og Reidmar fulgte først Stindet; siden rejste han det op og lod det tilhysle uidentil; da medgik alt Guldet paa Ringen nær, som Odin gjemte for sig selv. Men Reidmar opdagede dog et Haar ved Munden, som endnu ikke var skjult. Derfor maatte Odin frem med Andvare-Ringen, og Loke gjentog Forbandelsen over den.

Regin og Favne bade deres Fader om en Deel af Guldet i Broderbod, men han negtede dem det, og derfor dræbte Favne ham sørende. Favne tog nu alt Guldet efter sin Fader tilligemed en Øgeshjel, han ejede, og det kostelige Everd Hotta (Hröta), men Regin, som intet fik, flygtede til Kong Hjalprek, og blev hans Smed. Favne forvandlede sig til en fæl Edderorm, og gjorde sig et Leje paa Gnitaheden, hvor han fødte rugede over Skatten.

Regin opmuntrede Sigurd til at dræbe Favne og tage Skatten, hvorved han vilde indlægge sig stor Hæder. Hjalprek gav Sigurd den ypperlige Hest Gram, af Sleipners Ht, hvilken hidtil Ingen havde kunnet besidde, og Regin smedede ham et Everd. Men da Sigurd skulde prøve Evertet ved at hugge i Regins Ambolt, gik det itu; et nyt Everd, han smedede, havde samme Skjæbne. Da gav hans Moder ham begge Stykkerne af Sigmunds Everd, og dem lod han Regin smede sammen til et straalende Everd, Gram. Gram udholdt Amboltprøven, thi Sigurd kløvede den lige til Foden, uden at Klingen led noget Skar; derpaa lagde

han Uld i Rhinfloden, og lod det drive ned mod Sverdsreggen; den skar det igjennem.

Nu bad Negin ham strax drage ud mod Favnne, men først vilde Sigurd hevne sin Fader. Først søgte han Raad hos den vise Gripe, Dronning Hjordis's Brøder, og denne forudsagde ham hele hans tilkommende Skjebne. Dernæst bad han Hjalprek om Underskøttelse til at bekriige Hundings-sønnerne. Han fik alt hvad han ønskede, og han sejlede afsted i et prægtigt Optog. De fik et haardt Uvejr og kom til en Bjerggødde, hvor der stod en Mand med grøn Trøje, blaa Buxer og Spyd i Haanden; han raabte til Skibene, og spurgte, hvo der sejlede. Negin svarede, at det var Sigurd, og spurgte om hans Navn. Han sagde at han engang hed Mikar, men man kunde kalde ham Bjergfalken, eller Fena, eller Fjølne, hvad man vilde. Sigurd bad ham følge med: han gjorde saa, og strax blev der den allerbedste Medbør. Sigurd spurgte ham hvad der gav bedst Lykke i Kampen; han svarede: „da er det godt at ledsages af den sorte Ravn; det er godt ved sin Udfart at møde to berømmelige Mænd; det er godt, hvis du hører Ulken tude under Afsejret og seer den gaa foran. Men Ingen skal stride lige over for Solen, thi ene de nyde Sejren, som kunne see; og det er stort Uheld, hvis du snubler paa Udfarten. Ræmmet og tvættet og møt skal Enhver være om Morgenens, thi det er upist hvad Aftenen bringer“. Toget fortsattes, og Sigurd holdt et blodigt Slag med Hundings Sønner. Lynge blev fangen og hans Brødre dræbte, siden lod Sigurd efter Negin's Raad riste en Blodorn paa Lynghes Høg, det vil sige, skære Ribbenene fra Høggen og drage Lun-gen ud.

Derpaa drog Sigurd med Negin hen til Gaitaheden for at dræbe Favnne. Negin raadede ham at grave en Grav, tvært over den Vej, hvor Favnne plejede at krybe efter Vand; Sigurd gjorde saa, men Negin skjulte sig af Rædsel. En gammel Mand kom til Sigurd, og viste ham, at han burde grave flere Grave, for at han kunde sidde i een, medens Dæmns Gæder stod i den anden, ellers kunde det bekomme ham ilde. Saaledes lærte Sigurd første Gang at indsee Negin's svigefulde Sindelag imod ham. Han grov flere Grave, men gjemte sig i een, og da nu Favnne kom, edderspru-dende og velsende sig saa haardt, at Jorden rystede, stødte Sigurd sig at fiske Sverdet i dens venstre Side lige til Hjaltet. Sigurd itede op, og Dæmen, der sølte sit Banesaar, spurgte ham hvad han hed, thi naat en dødelig saaret fik sin Banemand's Navn at vide, troedes hans Forbandelser sikkert at kunne ramme dæmne. Sigurd vilde derfor ikke i Førstnigen sige sit Navn, men Favnne gjorde ham det til en Gressag, og nu fortalte han det. Favnne gjentog Forbandelsen, der hvilede over de Skatte, som nu maatte falde i Sigurds Magt. Sigurd spurgte Favnne om flere

Gudelæren betreffende Gjenstande, og efter at have besvaret dem, døde Fafne. Da Sigurd tærede Fafnes Blod af Sverdet, kom Negin tilbage fra sit Smuthul, og lykønskede ham til hans berømmelige Daad, men lod tillige Ord falde om at Fafne var hans Broder, og at Sigurd derfor skyldte ham nogen Bod; han bad om Fafnes Hjærte, og om at Sigurd vilde stege det for ham. Sigurd tilstod ham denne Bøn; Negin skar Hjærtet ud med sit Sverd Midil og drak af Fafnes Blod, siden lagde han sig til at sove. Sigurd tændte Ild og begyndte at stege Hjærtet paa en Treen; da han med Fingeren vilde forsøge om det var fuldstegt, brændte han sig paa det hede Fædt, og sat Fingeren i Munden for at lindre Smerten; noget af Fædtet fulgte med, og da det kom paa Tungen, mærkede han strax, at han forstod Fuglenes Røst. Han hørte nogle Fugle i et Træ tæt ved ham sige: „Sigurd gjorde klogere i at spise Hjærtet selv, da vilde han blive den viseste af Alle; han burde dræbe Negin, der tænker paa at frige ham; han burde siden tage Fafnes Skat og ride bort dermed“. Sigurd gjorde saa, hug Hovedet af Negin, spiste Fafnes Hjærte og drak hans og Negin's Blod. Da hørte han Fuglene fremdeles sige, at han burde ride op paa Hindarfjæld, der var rundt om omspændt af Ildsluer, dem burde han gennemfare og befri den dejlige Skjoldmø, som der laa i Tryllesøvn. Sigurd gik nu til Fafnes Beje, der var et ordentligt Huus med Bjælker og Døre, alle af Jærn. Guldet laa begravet i Jorden; han tog det alt sammen, tilligemed Fafnes øvrige Statte, Øgeskjelmen, en Guldbrynje og Sverdet Hotta. Han fyldte to store Kister dermed og lagde dem i Klov paa Grane; derpaa vilde han drive Hesten foran sig, men den gik ikke af Stedet, før end Sigurd selv satte sig op. Sigurd kaldtes fra denne Tid af Fafnes bane (fåfnishani).

XIII. Alt dette berettes baade i Eddadigtene (nemlig Sigurdakvæda fyrsta, Sigurdarkvæda ónnur og Fåfnismál), i den yngre Edda og i Volsunga-saga. Beretningen er vidtløftigst i denne, kortest i den yngre Edda. Enkelte ubetydelige Uoverensstemmelser findes hist og her. Desuden fortælles Alt udtydeligt i det fabelagtige Sagn om Horna-Gæst og hans Besøg hos Olaf Trygvessøn.

Den yngre Edda anmærker, at Skjalderne efter disse Sagn plejede at kalde Guldet „Dærs Bod“, „Fafnes Bespenge“, „Fafnes Bol“, „Gnitabædens Malm“, „Granes Byrde“. Disse Omskrivinger, og andre lignende hentebe sammestedsfra, træffer man i mængdeviis i de gamle Skaldedvaad. Sverdet Hotta er maaſtee det samme, som i Beowulfsbignet kaldes Hruting.

Rislingerne. Sigurds Drab.

67. Sigurd reed nu sønder ud imod Frankland og op paa Hindarfjæld. Paa Fjældet saa han et stor Dyr, som om der brændt en Ild; da han kom nærmere, saa han at det var en Skjoldborg, over hvilken der

fneffede et Mærke (Bannet). Han gik ind i Skjoldborgen og fandt der en Kvinde sovende, iført fuld Rustning. Han vilde tage Rustningen af hende, men Brynjen var ligesom fastgroet til Kjødet, og han maatte derfor sløre den op med Gram. Hun satte sig op, og spurgte, hvo der vakte hende af den dybe Søvn. Han nævnte sit Navn, og hun udbød i en Betsagelse over Odin, fordi han havde dybsøt hende i Søvn. Sigurd spurgte hende om hendes Navn; hun tog et Horn med Mjød, gav ham Velkomstdrik og kastede Dagens, Mattens, Værs og Malsynjers Gæst ned over dem begge. Sigdriva var hendes Navn, og hun var en Valkyrie, men da hun engang havde fældet en Konge, hvem Odin havde lovet Sejeren, fik han hende til Straf med Søvn-Loth, og sagde at hun aldrig mere skulde vinde Sejer i Strid, og at hun skulde komme til at gifte sig. Hun lovede derimod aldrig at egte nogen Mand, der kunde føle Nadsel. Derpaa var hun sunken i sin dybe Tryllesøvn, og først Sigurd vakte hende. Sigurd spurgte hende om Blisdom fra fremmede Verden: hun rakte ham en Drik og sagde: Jeg bringer dig en Drik, Stridskamp, Mændet med Kraft og Hæder, der er fuldt af Sang og lægende Trøst, og gode Valde og Gæmmen-Mener.

Sejrruner skal du riste naar du vil have Sejer, nogle paa Elden, nogle paa Fæstet, og nævne to Gange Ty.

Druner skal du kunne, naar du ej vil, at den Kvinde, du troer, skal svige dig; rist dem paa Hornet, paa Haanbbagen, og mett paa Neglen et Naud (Nunen f. d. e. N). Det skal du signe, vogte dig for Fare, og kaste Bøg i Drikken; da kan aldrig Mjøden blive dig meensblandet.

Bjergruner skal du kunne, hvis du vil forløse fødende Kvinder; de skulle ristes paa Loven (den hule Haand), og spændes om Lederne med Bøn om Diferens Hjælp.

Brimruner skal du kunne, hvis du vil bjerge Skibe paa Sø; rist dem paa Stabnen, paa Styrebladet og læg Id ved Mærfaldet; da er Brændingen aldrig saa brat eller Bølgerne saa blaa, at du jo slipper vel derafra.

Limeruner (Kvistruner) skal du kunne, hvis du vil være en Læge og forstaa dig paa Saar; rist dem paa Barken og paa et Træ, hvis Grene lude mod Vest.

Maalruner skal du kunne, hvis du vil, at Ingen skal bringe sin Harm over dig; de omvindes, omvæves og sammensættes paa Thinget hvor højeste Dom affiges.

Sugruner (Tanteruner) skal du kunne, naar du vil være klogere end Andre; dem opfandt Høyt (o. Odin) af de Draaber, der faldt fra Heidbraupnes Jøse og Hoddropnes Horn; han stød paa Bjerget med Kraalende Sverd, og med Hjaln paa Hovedet. Da sagde Nines

Goved glad det første Ord og sande Taler: at de vare ristede paa Skjoldet, som staar for den flinnende Gud; paa Harkrals Dre og Alfvinns Hov, paa Hjulet under Nøgenes (Odins) Bogn, paa Bjornens Lab og Brages Tunge, paa Uluens Klør og Ornens Neb, paa blodige Binger og paa Broens Ende, paa den løsende Haand og det lægende Spor, paa Glar, paa Guldog paa Mændenes Isfer, paa Wiin, paa Vyrter og Valens Sæde, paa Gungnes Odd og paa Granes Bryst, paa Kornens Negl og Uglens Neb. Alle som der stode paaristede bleve afflavede, blandede med hellig Njod og sendte videnom; nogle ere hos Alfser, nogle hos Wser, nogle hos de vise Vaner, nogle hos Mennesker. Det er Borgruner, Bjerg-runer, Odruner og herlige Kraftruner, for hver den som kan nytte dem uforvildte, uspildte. Nyt du dem, hvis du lærte det. Vælg nu selv endvidere mellem Tale og Tausshed, thi alt Meen har sit Maal". „Jeg flygter ikke, om du end vidste mig feig", sagde Sigurd, „thi jeg er ej sødt med Frygtsombed". Da fortsatte hun: „vær tro og oprigtig mod dine Venner, og hev dig først seent, om de forsee sig imod dig; sverg aldrig Meend; tvist aldrig til Thinge med dumme Folk; thi uforstandig Mand siger ofte værre Ord end han selv veed, og alt er farligt, hvis du tier dertil; da troes du at være frygtsom eller Vaasagnet sandt: nej drøb ham anden Dag og len ham saa hans Løgn. Tag aldrig ind hos en Her, om end Matten overrafter dig; lad aldrig sagre Kvinder besnære dig; tvist aldrig med drufne Mænd; strid heller mod dine Uvenner end at du skulde synes frygtsom; forlof ingen Mands Kone; giv altid de Døde en ordentlig Begravelse; tro ikke den, hvisnærmeste Frænder du har drøbt; thi ofte sidder en Ulf i en ung Søn. Vagt dig for dine Venners List". „Klogere er Ingen paa Jorden, end du", sagde Sigurd; „dig vil jeg egte og ingen anden". „Dig ønskede jeg ogsaa helst til Mand blandt Alle, naar jeg kunde vælge", sagde Sigrdriva.

Derpaa red Sigurd afsted indtil han kom til Kong Gjule, der herstede sendenfor Rhinen. Gjules Børn, Gjukungerne, vare dejlige og sterke fremfor Andre, de hedte Gunnar, Høgne, Guttorm og Datteren Gudrun. Gjules Hustru var den troldsyndige Grimhild. Sigurd blev overmaade vel modtagen hos Gjule, og Grimhild ønskede intet heller end at han maatte worde hendes Svigersøn, men han elskede Sigrdriva endnu og tænkte stedse paa hende. Derfor prøvede Grimhild Tryllemidler; hun tillavede en Glemselsdrik og rakte Sigurd den; aldrig saasnart havde han drukket deraf, førend han aldeles glemte Sigrdriva, og en Stund efter fattede han Kjærlighed til Gudrun, egtede hende og indgik edeligt Broderskab med hendes Brødre. Sigurd gav Gudrun at æde af Favnens Hjærte, som han førte med sig, og hun blev nu meget grummere end forhen.

Grimhild raadede nu sin Søn Gunnar at frie til Brynhild Budledatter. Hun opholdt sig hos sin Broder, Kong Atle i Hunaland; om hendes Sal brandt en Luefreds (vasfrøgi), og hun havde lovet, ingen anden at ægte, end den, der kunde ride gjennem Luen. Gjufungerne (der ogsaa kaldtes Niflunger) og Sigurd begave sig paa Vejen til hende. Men da Gunnar drev sin Hest Gote mod Jlden, hoppede den tilbage. Sigurd laante ham Grane, men den vilde ikke af Stedet. Da maatte Sigurd og Gunnar skifte Udseende, og Sigurd satte sig op paa Grane i Gunnars Skikkelse med Gram i Haanden og Guldsporer paa Fødderne. Nu løb Grane afsted, medens Jlden æsede, Jorden skalo og Luen slog mod Himlen. Sigurd gik ind i Brynhilds Sal, og holdt Bryllup med hende, men lagde om Natten Sverdet Gram mellem sig og hende. Om Morgenens gav han hende Andbare-Ringen til Morgengave, og fik en anden Ring af hende i Stedet, reed ud igjen, og byttede atter Skikkelse med Gunnar. Brynhild fulgte dem siden til Gjufe, og Brylluppet blev holdt. Men hiint Bedrag hevne de sig selv. Det var dog med Sigurd, ej med Gunnar, at Brynhild havde byttet Ring; og hvad enten den stjernevangre Andbare-Ring udøvede en hemmelighedsfuld Tiltrækningskraft, eller Sigurds egen Personlighed indtog hende: det varede ej længe, førend hendes hele Hu stod til Sigurd, ligesom hun heller ikke var ham ligegyldig.

Engang gik Brynhild og Gudrun ud i Rhinen for at vaske deres Haar. Brynhild vadede længere ud, og sagde at hun, som havde den modigste Mand, ej vilde vaske sig i det Vand, der randt fra Gudruns Haar. Gudrun gik ud i Naen efter hende, og sagde, at hun havde størst Ret til at staa øverst, da ingen Mand kunde maale sig med Sigurd Farnesbane. „Det var dog endnu mere“, sagde Brynhild, „at Gunnar reed igjennem Jldfredsen, men Sigurd købte det ej“. Gudrun lo og sagde: „tror du at det var Gunnar, som reed derigjennem? nej langt fra; det var den, som satte Andbare-Ringen paa din Haand, og fik den Guldring af dig, som jeg nu bærer her; han gik til Sengs med dig, og jeg tror slet ikke at det var Gunnar, som vandt Andbare-Ringen paa Onitahede“. Brynhild gjenkjendte sin Ring paa Gudruns Haand, forstod det Hele, blegnede og tang. Brynhild var den følgende Aften og Dag taus og nedslagen. Gudrun bad hende være lystig, men Brynhild sagde: „du er altfor grusom imod mig“. „Hvad fejler dig da“, spurgte Gudrun. „Du skal undgjelde“, sagde Brynhild, „at du har saaet Sigurd og ikke jeg, thi jeg under dig ham ikke“. „Du er jo nok saa godt gift“, sagde Gudrun. „Al nej“, sagde Brynhild, „jeg bliver aldrig tilfreds, saa længe du har en berømmeligere Mand end jeg, og Sigurd har ikke sin Lige; han overvandt Færne, og det er mere værd end hele Gunnars Rige. Han dræbte Ormen, og det vil spørges saa længe Verden staar, men Gunnar tørde ej ride gjennem Jlden“. „Det

var jo Grane, som ej vilde røre sig under Gunnar", sagde Gudrun; „han selv havde nok Mod dertil". „Lad os ej tviste derom", sagde Brynhild; det er altsammen Grimhilds Skyld, men gid I kun saa sandt maa nyde godt af Sigurd, som I ej have sveget mig"!

Brynhild lagde sig syg, og Gunnar gif hen at trøste hende, og bad hende aabne sit Hjerte for ham: hun vilde ikke. Da bad han Sigurd forsøge; han samtalede med hende, tilstod hende sin Kjerlighed, og tilbød sig endog at forstøde Gudrun og eyte hende. Men dertil var hun for stolt, og Sigurd sørgede saaledes herover, at Ringene i hans Brynje brast om hans Sider. Heller end at eyte ham paa denne Maade, vilde hun see ham død, saa at hverken Gudrun eller hun skulde nyde mere godt af ham. Hun eggede Gunnar til at dræbe Sigurd, foregivende at han havde sveget dem begge. Gunnar var let at opegge, og raadsløg med sin Broder Høgne om denne Sag; han syntes ej derom, da de jo havde svoret sig i Broderskab med Sigurd, men han foresløg, at de skulde overtale deres unge, uforstandige Broder Guthorm dertil, thi han var ej bunden af Eden. For at gjøde ham des mere behjertet, gabe de ham en Dm og Ulvesjød at frise: da blev han saa grim, at han strax var rede til at udføre Nidingsverket. Han overfaldt Sigurd, som sov ved Gudruns Side, og gjennemborede ham med et Sverd. Sigurd havde altid Gram hos sig, og kastede det, da han fælte Gaaret, efter Guthorm med saadan Kraft, at det skar ham over paa Midten. Sigurds og Gudruns unge Søn Sigmund blev ligeledes dræbt. Da Gudrun vaagnede og saa Sigurd ligge død ved sin Side, kunde hun i Førstningen ikke græde, men hendes Hjerte var nær ved at briste. Kvinder og Mænd forsøgte at trøste hende, men forgjæves. Først da Guldrand, Gjules Datter, drog det Klæde af Sigurd, som man havde lagt over ham, og hun altter saa hans Dine brystne, og hans Hoved blodigt, sank hun grædende tilbage; Taarerne strømmede stride, og hun sandt Død for sin Klage. Brynhild hørte det og lo, saa Gaarden gjenlød. „Nu kunne I nyde godt af Eders Lande og Mænd", sagde hun, „siden Sigurd, der altid var Eders Mester, er ombragt". Men Gunnar sagde: „Ti, du Hængjerrige, du har egget os til Daaden, og hvorfor skifter du nu Farve?" Hun svarede: „jeg levede hædret og lykkelig i min Broder Alles Huus; jeg vilde ingen Mand have før end I, Gjufunger, kom ridende i Gaarden; da trolovede jeg mig med den Herre, der sad paa Granes Ryg, han var en anden Mand, end I. Viid nu, at Sigurd aldrig var Eder troløs; Sverdet Gram, hvis Egg er hardet i Edder, lagde han imellem mig og sig; og I have derimod sveget Eders Ed. Nu skjøtter jeg ej længer om at leve, thi Sigurd var min eneste Kjerlighed, og Fortvivlelsen drev mig til Alt; min Broder Atle vil vide at hævne, hvad jeg har lidt, og han vorder mægtigere end I". Gunnar bad hende inder-

lig at afstaa fra sit Forehavende, men Høgne sagde, at det ej nyttede at afholde hende derfra, thi hun var fra Begyndelsen af fød til Ulykke. Derpaa betragtede hun endnu engang sine Koftbarheder, sine Terner og Kvinder, og gjennebmoredede sig med et Sverd. Før sin Død bad hun Gunnar lægge hende og Sigurd paa eet Baal, omgive Baalet med Telte, blodbesprængte Klæder og Skjolde, og med Stridsmænd: „brænd“, sagde hun, „paa Sigurds anden Side mine Tjenere, prydede med Smykker, to ved Hovedet, to ved Fødderne, og to Høge; læg endnu engang Sverdet Gram imellem os, som hiin Bryllups-Nat. Da bliver Sigurds Balhallsfart prægtig nok, naar saa mange Folk, fem Trælkvinder og aatte Tjenere følge ham, da slaa Balhalls Porte ikke i paa hans Hæle“. Derpaa opgav hun sin Aand. Baalet blev bygget som hun befalte det, og der blev haade hun og Sigurd brændte. Brynhild for ad Helvejen til paa en prægtig Bogn, der ogsaa var lagt paa Baalet. En Gyrr paa Rejen vilde negte hende at komme videre og bebrejdede hende hendes Ondskab, men Brynhild undskyldte sig med, at det alene var Gudruns fornærmelige Ord, som havde opøget hende. „Thi“, sagde hun, „altfor ofte fødes Kvinder og Mænd til Ulykke, men nu skulle Sigurd og jeg atter forenes. Synl derfor du Gyge-Yngel!“

Anm. Alt dette fortælles noget kort i den yngre Edda, men fuldstændigt i den ældre Eddas Sigdrifumål, Sigurdarkvæða III., Brynhildarkvæða, Helrois Brynhildar og Guðrúnarkvæða I. samt Volsungasaga. Paa begge disse Esteder forekommer det Kvad om Runer, hvis Indhold ovenfor meddeles. Det var i Oldtiden en almindelig Tro, at man ved at stifte En med den saakaldte Sørvortn kunde bringe ham i en Tryllesøvn. Dvin var vel opbragt paa Sigdriva, fordi hun tværtimod hans Bestemmelse havde dræbt den Konge, hvem han havde lovet Sefren. Betydningen af de Runeregler, som meddeles i Sigdrifumål, er nuomstunder vanskelig at udfinde, men rimeligviis indeholtes her temmelig almindelige Tryllemidler og Besværgelsesformularer, der i Oldtiden brugtes. — Heiðraupne og Hóðröpnar omtales ikke andetsteds, og det er vel umuligt at udfinde, hvorvidt der med en af dem menes Hjorten Giltthyrne eller ej. Karvak og Alsvinn ere Solens Heste. Dvin, heder det, har altsaa fundet Runerne, ristede paa forfæjellige Esteder; han har læst dem, blandt dem i Tryllebrik (maaske Suttungs Mjød), og saaledes spredt dem omkring i Verden.

Efter af Sigurd Drm i Nje's Et var bleven herskende, først i Danmark og siden, eftersom det hed, i Norge, saasom Ragnhild, Harald Haarfagre's Moder, udgaves for en Datter af Sigurds Dattersøn Sigurd Hjort, blev det ogsaa Sagnfortællerne magtpaaliggende at sætte den berømte Kongeæt i Forbindelse med Helten Sigurd Favneshane. Da — man kan ikke nøjagtigt bestemme, naar — udgaves Sigdriva for at være den samme som Brynhild; og der opstod et heel vidtløftigt Sagn om, hvorledes Sigurd, efter at have gjort hendes Bekjendtskab paa Hindarfjæld, besøgte hende (som Brynhild) hos hendes Fosterfader Heime i Glymdale, foreffede sig i hende

paany, trolovede sig med hende, og havde med hende Datteren Aslaug, der siden opfoftredes hos Heime. Ved hiint Besøg i Lyndale skulde da Sigurd have givet hende Andvare-Ringen, men siden, da han besøgte hende i Gunnars Skikkelse, havde taget den fra hende igjen, tværti mod hvad der fortælles i den yngre Edda, der intet nævner om hiint Møde hos Heime, eller om at Brynhild var Moder til Aslaug. Volsungasaga har hiint vidtløftige Sagn, der for Resten var almindelig udbredt i Norden, og antydes i de fleste Slægteregistere. Af den ældre Edda er uheldigviis paa dette Sted et stort Stykke borte, men da der ej paa andre Steder nævnes noget om Heime eller Aslaug, eller om Sigurdrivas og Brynhilds Identitet, undtagen i det førnævnte Sigurdarkvæde I og Helreid Brynhildar — hvis Indhold kun findes gjengivet i Volsungasaga, ej i den yngre Edda, og derfor vel neppe ere saa gamle som de øvrige Eddakvæde, — maa man antage, at de ældste Sagn intet have indeholdt derom.

Atle.

68. Nu toge Gunnar og Høgne alle Sigurds Skatte efter hans Død. Men Atle, Brynhilds Broder, paaftod at de havde voldet Brynhilds Død, og truede dem med Krig. Der sluttedes dog et Forlig mellem dem, saaledes at Atle skulde have Gudrun til Egte. Gudrun havde imidlertid født en Datter, Svanhild, strax efter Sigurds Død, og var flygtet til Thora Haakonssdatter i Danmark, hos hvem hun opholdt sig i syv Aar. Hendes Moder Grimhild og hendes Brødre droge hen til hende, og søgte at overtale hende til at vende tilbage og egte Atle, men hun vægrede sig standhaftigt, indtil Grimhild gav hende Glemselsdrik; da gav hun sit Samtykke. Hun havde med Atle tvende Sønner. Atle, der eftertragtede sine Svogres store Rigdomme, indbød dem til Gjestebud hos sig ved sin listige Svend Binge eller Knefrød. Gudrun, som gennemskuede hans Plan, ristede Runer, hvorved hun advarede sine Brødre fra at komme, og sendte til endvidere Betryggelse Andvare-Ringen, hvori hun havde knyttet et Ulvhaar. Binge betragtede Runerne undervejs, og saa at de indeholdt en Advarsel, derfor forandrede han dem, saa at de sagde aldeles det Modsatte, og kom med dem til Gunnar og Høgne. Der holdtes et prægtigt Gilde, og Brødrene lovede strax at komme til Atle efter hans Indbydelse. Men om Natten, da Alle vare gangne til Sængs, begyndte Rostbera, Høgne's kloge Hustru, at undersøge Runestaven, og saa nu at der oprindelig havde staaet noget langt andet; end hvad der nu stod. Hun meddelte Høgne denne Opdagelse, men han vilde ikke tro hendes Ord. Glaumvar, Gunnars Hustru, havde den samme Nat drømt allehaande rødselsfulde Ting, og fraraadede ligeledes sin Mand at reise, men han var ikke mindre paaflaaelig end Broderen, og saaledes begave de sig paa Reisen. Dog gjemte de før sin Afreise Favnsguldet i Rhinen. Da de kom til Atles Gaard, tog han strax fiendsligt imod dem; der leveredes et heftigt

Slag, Riflungerne forsvarede sig med største Tapperhed mod Overmagten, men endelig bleve de dog overmandede og begge Brødrene fangne. Gudrun bad sine Sønner at anraabe Atle om Naade for hendes Brødre, men de negtede det. Gunnar og Høgne hensattes hver paa sit Sted, og Atle gif til Gunnar for at faa ham til at betjende, hvor Skatten laa nedgraven. Gunnar sagde: „før skal jeg see min Broder Høgne's Hjerte blodigt, før end jeg fortæller dig det“. Atle gif tilbage, og lod skære Hjertet af en Træl; man viste Gunnar det; og sagde at det var Høgne's. „Nej“, sagde han, „det er Trælens Hjalles Hjerte, thi det skjæber: det vilde aldrig Høgne's Hjerte have gjort“. Nu lod Atle virkelig skære Hjertet ud af Livet paa Høgne, og han lo medens man tilføjede ham denne Kval. Denne Gang kjendte Gunnar strax, at man ikke narrede ham, „men“, sagde han, „nu, siden Høgne er død, ved ingen uden jeg, hvor Guldet er, og før skal Rhinen stedse skjule det, før end jeg nærner et Ord derom“. Saaledes forblev Favnestatten skjult, og aldrig fandt man den siden. Atle høstede ingen Nytte af sin Svig. I sin Harme lod han Gunnar sætte i en Drmegaard, og binde hans Hænder, men Gudrun sendte ham en Harpe, og paa den spillede han saa dejligt med Tæerne, at Ingen havde hørt Mage dertil og Drmene sovne, paa en eneste sæl Slange nær, der grov sig ind i hans Bryst og sønderled hans Hjerte.

Atle fortalte Gudrun hvad han havde udrettet, og hun anstillede sig som om hun fandt sig nok saa vel deri, især da han tilbød hende store Nigdomme i Broderbod. Hun gjorde Arvesøl efter sine Brødre, men tænkte i sit Hjerte paa at tage den grumme Hæv. Først dræbte hun de smaa Sønner, hun havde med ham, indrettede deres Hjernekaller til Drikkekar for Kongen, blandede deres Blod med den Wiin, han drak, og lod ham spise af deres Hjerter. Siden fortalte hun ham Altsammen, og han udbrød forfærdet i de haardeste Bebrejdelser. Men hun lod det ej blive derved. Hun kaldte til sig Høgne's efterladte Søn, og overtalte ham til at hevne sin Fader. Om Natten, da Atle var sovnet, gif hun med Brodersønnen til hans Leje, tog et Sverd, satte det for hans Bryst og gjennemborede ham, hjulpen af Wiin. Atle vaagnede ved Saaet, og bebrejdede hende hendes Grumhed, men hun svarede, at hun aldrig havde kunnet elske ham, og at hun ansaa ham for usel i Sammenligning med sin forrige Mand, men at hun dog vilde give ham en prægtig Begravelse. Hun holdt sit Løfte, men hans Hall lod hun antænde, og saaledes omkom Atles hele Hird.

Anm. Disse Begivenheder omhandles i Eddabudene Gudrúnarkviða II og III, Oddrunargrátr, Atlakviða og Atlamál hin grœnlendsku. Det første bekræfter, hvorledes Gudrun beklagede sig over alle sine Ulykker for Kong Thjodrek, der efter Tabet af alle sine Mænd opholdt sig ved Kong Atle's Hof. Hun fortæller om Sigurds Død, om sit Ophold hos Thora Paafonsdatter og hvorledes de der malede og broderede Sigurds og

Gjufungernes Heltedebriker; hvorledes Grimhild kom med Glemselsdriften og fik hende til at række Atle sin Haand. Glemselsdriften var, heder det, kold og bitter; i Hornet vare dunkle, blødsfarvede Runer skaarne, en Arm, et uftaaret Ar, en Skov; i Driften vare mange Urter, brandte Agern, Ardens Dugg, Blotdrys Indvolde, kogt Svinelever; thi alt dette dannede Hønglerigheden. Her fortælles og, hvorledes Atles Tjenestefinde Hertja bestyldte Gudrun for at være altfor fortrolig med Thjodrek, hvorledes Gudrun frigjorde sig for Bestyldningen ved uftad at tage et Smykke op fra Bunden af en Kjedel, fyldt med kogende Vand, og hvorledes Hertja, der skulde gjøre det samme, men brændte sig, blev druknet i en Myr. — For Resten bære de to nysnævnte Gudrunarkvidur stærke Præg af at være forfattede senere end de andre Eddadigte, paa en Tid da de tydske Sagn allerede vare blevne bekjendte. — Oddrunargrát, Oddruns Graad, indeholder Oddruns, Atles Syffers, Klage over ej at være bleven gift med Gunnar, som hun elskede. — Atlakvida, der ogsaa kaldes Gudrunarharmr, beskriver fortælligen Atles Forræderi og Oddruns Hævn, men dette fortælles udførligere i Atlamál. Tilnavnet den grønlandske eller grenlandske, som begge disse Kvad bære, vidne om at de maa være forfattede i det norske Landskab Grenland; de ere begge særdeles smukke, men Versemaallet noget forskjelligt fra de øvrige Eddadigte. Derimod stemmer det overeens med Versemaallet i nogle Brudstykker af Kvad, der deels tillægges Harald Haarfagres Hirdskald Thorbjørn Hornklove, deels den noget ældre Thjodolf fra Hvin, der var en anseet Hirdskald under Brødrene Olaf Geirstada: Alf og Halfdan Svarte. Da begge disse Brødre herskede over Grenland, er det ikke urimeligt, at hine Kvad kunde skrive sig fra Thjodolf eller Thorbjørn, eller i det mindste fra deres Tid. — Det fortaar sig af sig selv, at de samme Sagn udførligen berettes i Volsungasaga, og fortælle i den yngre Edda.

I Sagaerne omtales ogsaa et Kvad, kaldet Gunnars: Slag eller Gunnars Harpepsil og Sang i Ormegaarden, men det findes ikke i de Haandskrifter, der nu indeholde Eddakvadene. I senere Litter har man vel paa Island fundet et Gunnars: Slag, der aldeles er digtet i Eddakvadenees Måne og for den Sags Skyld gjerne kunde høre blandt dem, men man er dog næsten vis paa, at det er digtet for ikke meget lang Tid siden af en lærd Islænder Gunnar Pálsson.

Knefsed eller Binge truede ved Ankomsten til Atles Borg Rislungerne med at lade dem hænge i en Galge; derfor kaldes hos Skalderne, s. Gr. Thjodolf, Galgen „Binges Træ“, se ovenfor S. 10.

Jarmunrel.

69. Da Gudrun nu havde fuldkommet sin Hævn, brød hun sig ej mere om at leve, men styrkede sig i Havet. Alligevel omkom hun ikke, men Bølgerne dreve hende over Fjorden til det Land, hvor Kong Jonaker herskede; da han saa hende, tog han hende til sig og egnede hende. De havde tre Sønner, Sørle, Hamde (Hamdir eller Hampyr) og Erp. Jonaker lod ogsaa hente til sig Evanhild, Sigurds og Gudruns Datter, og hun opfostredes der hos ham. Hun slægtede sin Fader paa i Dejlighed og havde de samme Dine, hvis skarpe Blik ingen kunde udholde.

Røgtet om hendes Skjæbhed naaede ogsaa den mægtige Kong Jarmunrek (Jörmunrekr), der besluttede at rejse til hende, og affendte i dette Ørende sin Søn Randve (Randvér) og sin Naadgiver Bille. Gudrun ytrede vel sin Frygt for at dette Egtelab vilde blive ulykkeligt, men Jonater syntes, at en saa berømt og mægtig Konges Haand, som Jarmunreks, ej burde afflaaes, og saaledes blev Euanhild sendt afsted med Randve. Paa Rejen begyndte den ondskabsfulde Bille at snakke for Randve om at en saa gammel Mand som Jarmunrek dog slet ikke passede for den unge og smukke Euanhild, og at det var langt rimeligere om Randve fik hende, thi han var ung ligesom hun. Randve syntes nok at Bille kunde have Ret heri. Men strax ved Hjemkomsten skyndte Bille sig at fortælle det til Jarmunrek, som blev saa forbitret, at han befalede Bille at lade Randve hænge. Da Randve førtes til Galgen, tog han sin Høg, plukkede Fjedrene af den, og sendte den til sin Fader. Jarmunrek forstod Tegnet, og erkjendte at han ligesom Høgen var blottet for al Hjælp og Støtte, siden han baade var gammel og sønneløs. Han lod i Hast forkynde, at Randves Liv skulde staaes, men det var altfor silde: Bille havde skyndt sig at lade ham hænge. Nu blev Jarmunrek desmere forbitret paa Euanhild, som han ansaa for den, der voldte hele Ulykken. Da han kom ridende fra Jagten med sin Hird, og Euanhild sad ved Borgeledet udbredende sit Haar for Solen, lod han Hestene søndertræde hende. De rovede i Førstningen ikke at røre hende af Frygt for hendes skarpe Djekast, men Bille lod drage en Sæd over hendes Hoved, og saaledes lod hun sit Liv.

Da Gudrun erfarede dette, eggede hun sine Sønner til at tage Hevn over den grumme Jarmunrek. De gjorde sig rede til Ferden, og hun medgav dem saa sterke Brynjer og Hjelme, at Jærn ej kunde bide derpaa. Det aftaltes, at naar de kom til Jarmunrek, skulde Sørle og Hamde hugge Hænder og Fødder af ham, men Erp Hovedet. Paa Rejen spurgte de Erp, hvad Hjælp han vel vilde yde dem. „Saa stor Hjælp“, sagde han, „som Haanden yder Haanden eller Foden Foden“. Det syntes de var ingen Hjælp, og dræbte ham. Men strax efter snublede Hamde, og støttede sig paa Haanden, ligeledes Sørle, som fik støttet sig mod Faldet ved den ene Fod; da erkjendte de, at den ene Haand og den ene Fod nok kan hjælpe den anden, og at de havde handlet ilde mod Erp. De kom til Jarmunrek ved Nattetide, medens han sov, og hug Hænderne og Fødderne af ham. Han vaagnede og kaldte paa sine Mænd; da sagde Hamde: „havde nu Erp levet, da havde han hugget Hovedet af“. Hirdmændene stode op og fandt dem, men kunde intet udrette med Waaben; da kom en gammel eensjætet Mand, og sagde at man skulde stene dem ihjel, og saa stete. Begge to lode sit Liv, og da var Gjules hele Æt og Afkom uddød.

Anm. Denne Deel af Rislunge: Sagnet fortælles i det gamle Edda-
rúnarhvót (Subrunns Dreggelses: Sang) og Hambismál (Hambes Maal).
Mange Digter:Omstrivninger ere hentede derfra. Saalebes kaldes Bryn-
jen Hambes Serk, Serles Klæde; Stenene kaldes Jonakers
Sønners Harn. Skalden Brage hin gamle har udsørligt omtalt
Hambes og Serles Angreb paa Jarmunrek i sin Drapa om Ragnar
Lodbrot.

Med Jarmunrek og Jonakers Sønners Død slutter denne Sagnetreds
i den ældre Edda, Den yngre Edda og fornemmelig Volsungasaga til-
føjer en Beretning om Heimers Bortrejse med Kaslaug, Sigurd Fav-
nesbanes og Brynhilbs Datter; af Frygt for at Kaslaug vilde vorde efter-
kræbt, lod han gjøre en Harpe saa stor, at han kunde skjule hende i
Sangbunden; Harpen kunde han tage fra hinanden, naar han vilde, og
saa ofte han da kom til affides liggende Strømme, tog han Pigen frem
og dækkede hende, men skjulte hende i Sangbunden, naar han gik paa
bebyggede Steder. Han nærede hende med et eget Slags kraftig Fod,
der gjorde al anden Spiise overflødig, og naar hun græd spillede han paa
Harpen; derved taug hun. I Harpen gjemte han ogsaa meget Guld og
mange kostelige Klædebon, men selv gik han omkring som en fattig Spil-
leman. Omfærd kom han til Spangereid i Norge, og gik ind paa
en lille Gaard, hvor to gamle Folk levede, ved Ravn Aake og Grima.
Randen var just ude i Stoven, men Grima var hjemme. Han bad
hende om Rattely. Hun negtede ham det ej, og tændte en Ild for
ham, at han kunde varme sig derved, men da fik hun Lje paa nogle
Trevler af de dyrebare Klæder, der stak frem gjennem en Sprekke i
Harpen, og opdagede en kostbar Guldring omkring hans Arm under
Pjalterne. Deraf kunde hun merke, at han ej var den, han gav sig
ud for, og besluttede at myrde ham og røve hans Skatte. Hun anviste
ham Ratteteje i en Byglade, fordi, som hun sagde, hendes Maand
var noget vel stormundet og slem at forliges med, naar han kom hjem.
Der lagde Heime sig til at sove og beholdt Harpen hos sig. Da Aake
kom hjem, havde Konen ikke paa langt nær ubrettet hvad hun skulde, og
han skjændte derved, men hun sagde: „var ikke vred, her kunne vi paa
engang med Lethed erhverve mere end nok for hele vor Levetid“; hun
fortalte ham Heimers Ankomst og hvad hun havde besluttet. Aake vilde
nødig følge sin Gjest, men da hans Kone raadede i Huset, maatte han
beskemme sig dertil, og hug Heime Banesaar, medens han sov. Heime
var saa stor og stærk, at Huset styrte sammen og Jorden skælvede ved hans
Dødsfæmp. Nu vilde Konen tage Harpen op, men det var hende ikke
muligt, og de maatte bryde den itu. Ved at see Kaslaug bleve de no-
get flulsede, dog sandt de ogsaa Rigdomme nok. Kaslaug vilde ikke
sige sit Navn og ikke engang lufte Munden op, derfor troede de længe,
at hun ej kunde tale. De besluttede at udgive hende for sin Datter,
men ellers lade hende forrette de værste Syssler; forat Ingen skulde op-
dage hendes Skjønhed og satte Mistanke om at det ej hang rigtig sam-
men med Slægtfæbet, klippede de Haaret af hende, smurte hendes Hoved
ind med Bjære, og gav hende en sid Hat og usle Klæder. De kaldte
hende Kraaka efter Grima's Moder. Senere, da hun var voren, kom
Ragnar Lodbrot til Spangereid, og lagde sig derudenfor med sin
Flaade. Han sendte sine Madsvende op til Aake og Grima forat bage
Brød, og de fik Hjælp af den smukke Kraaka, som imidlertid havde
været ude at bade sig, tvertimod Grima's Befaling, der var bange for at

Nogen skulde see hvor dejlig hun var. Kraaka havde løst sit lange Haar, som hun havde ladet vore under Tjærehatten; det var som det fineste Silke, og naaede lige til Jorden naar hun stod. Nabsvendene, som skulde bage Brødet med hende, tabte reent Sands og Samling ved at see hendes Skjønhed, og derfor blev Brødet brændt. Ragnar, som vilde vide Kaslaugen, erfarede af dem, hvor dejlig Kraaka var, og sendte sine Mænd op for at bede hende komme til sig, men da han ogsaa vilde prøve hendes Vid, lod han hende sige, at hun skulde komme hverken Klæd eller uklæd, hverken mæt eller umæt, hverken alene eller med noget Menneffes Følge. Kraaka klædte sig af, svøbte Haaret om sig som et Klæde, beed i en Tøg, og tog Gaardshundene med sig: saaledes løste hun paa en Vilis den vanskelige Opgave, Kongen havde forelagt hende, og Ragnar blev saa indtagen af hendes Skjønhed og Forstand, at han strax vilde have hende med sig. Men hun vilde ej seje ham, førend næste Gang, naar han kom tilbage fra det Tøg, han nu havde fore; hvis han da ikke havde betænkt sig, men fremdeles bejlede til hende, skulde hun egte ham. Ragnar kom virkelig igjen, og Kraaka fulgte med ham paa Skibet, efterat hun først havde sagt sine Plejeforældre, at hun meget godt vidste Hæfved om deres Udaad, men at hun ej kjættede om at tage Hevn over dem. Ragnar holdt et prægtigt Bryllup med hende, da han kom hjem til sit Rige, og hun fødte ham Sønnene Ivar Beensløse, Bjørn Jærnside, Gyttfærk og Ragnvald. Men fremdeles vedblev hun at kalde sig Kraaka, og Ragnar selv troede at hun blot var en usel Fisker pige. Da hændte det sig, at Ragnar paa et Tøg til Sverige lod sig overtale til at festsætte Kong Gysteins Datter, med Løfte om at fælle sig ved Kraaka. Nu aabenbarede Kaslaug ved hans Hjemkomst sit rette Navn og Oprindelse; derpaa fødte hun endnu en Søn, Sigurd Drm i Dje, og Ragnar blev hende tro.

Ogsaa Tydskerne kjendte hele den velsungne Sagnetreds, og bearbejdede den paa mange Maader. Men ordentlig nedskrævet blev den neppe førend Aar 1200, derfor har den tydske Fremstilling tabt meget af det ældgamle Præg, og Sagnene ere blevne lempebe efter det da stedsfindende Ribberliv. Saaledes tales om Ridderborge, Turneringer, Heltene ere kristne Ridderne, ej hedenske Kæmper. Mange af de enkelte Begivenheder selv ere overordentlig forvanskede, og neppe til at kjende igjen. Flere Sagn, som den nordiske Fremstilling kun løseligt berører, ere her vidtløst behandlede, f. Ex. om hiin oven nævnte Kong Thjodrek, Høgoernes berømte Theoderik, eller Theodorich af Verona, i Heltesagnene almindeligviis kaldet Dietrich af Bern, og alle hans Kæmper, om Weland, hans Søn Wittich og flere. Alle Navnene ere tydske: Sigurd Jærnesbane heder Sigfried eller Hørnen; Sigfried, fordi han ved at bestryge sig med den dræbte Lindorms Blod fik en Hud saa haard som Horn. Gudrun kaldes her ligesom Moderen Ghriemhild (Grimhild); hendes Brødre Gunnar og Høgne kaldes Günther og Hagan; Gjuker heder Siebich, Atle Egel, Jarmunret Ermenrich, Niflungernes Stat eller Jærnesguldet kaldes der Nibelungen Hort (ordret hodd Niflunga). Sagnene om Sigurd, der med rette kan kaldes den nordlige Deel af Sagnetrefsen, for saa vidt dens Begivenheder mestendels foregaa ved Rhinen eller blandt Frankerne, ere behandlede i det dejlige Heltedigt Nibelungenlied eller Niflungeskvadet. Den sydlige Deel, eller om Dietrich af Bern, behandles i Heldenbuch. Allerede tidligt

bleve de tybste Sagn almindelige i Danmark, thi de omtales hos Saxo som bekjendte herved 1130; dernæst ere en Mængde saakaldte Kampviser blevne digtede om dem, og de findes endnu i Kampviser-Samlingerne. Hele den tybste Sagnetred blev i Norge efter Tybsterne Fortælling i Bergen oversat paa Norsk under Haakon Haakonson: det er den før omtalte „*Thidrit af Berns Saga*“, der dog i visse Henseender ej stemmer med Niebelungenlied og Heldenbuch, og i det Hele taget nærmest synes at fremstille de sarske Sagn.

At historiske Begivenheder ligge til Grunden for mange af disse Sagn, og at navnlig en Sigurd Favneshane har været virkelig til, derom kan man ej tvivle, men umuligt bliver det dog, overalt at skelne det historiske fra det mytiske. Saaledes er Valund eller Beland aldeles mytisk, men maaske neppe hans foregionne Son Witik. Atle eller Egil have mange, endog saa gamle Forsattere fra Middealderen, antaget for den bekjendte huniske Konge Attila; dog maa man efter nærmere Overvejelse give dem Ret, som paaftaa det modsatte. Jarmunret synes derimod at være en historisk Person, nemlig den bekjendte amaiske Konge Ermanarik (Aimannareiks, Hermanrik, Gormenric), som i Ritru af det 4de Aarhundrede herskede over Afgoter, Vestgoter, Gepider, Slaver, Anter og Bender, lige fra Estersøen til det sorte Hav. Thi om ham heber det hos den gotiske Skribent Jordanes, at han blev saaret til Døde af to Brødre, Sarus og Ammius, hvis Søster Sovilda eller Sonilda han havde ladet sønderrive af vilde Heste. Sova fjender ogsaa Jarmunret, men kalder ham Jarmenrik, og gjør ham til Konge i Danmark og Sverige. Han nævner hans onde Raadgiver Vitke, og fortæller hvorledes han af Skinsyge lod hange sin Son Broder (ikke Randve) og lod sin smukke Hustru Svanilda søndertræde af Heste. Man skalde saaledes antage, at Jarmunret, Jarmenrik eller Ermanarik ej alene beherskede de oven nævnte Lande, men ogsaa Danmark, Slaane og maaske endel af Norge, eller med andre Ord at han har været Herre over et stort gotisk Erobrings-Monarki, der næsten har omfattet Hele den germaniske Verden, og at dette har givet Anledning til at Sagnene om ham opbevaredes ej mindre i Norden, end i Syden ja endog fornemmelig i Norden.

Da franske Skribenter omtale Valund, da Angelsaxerne omtale baade Valund og Bolsungerne, da Sagnetredsen for Resten var faldet for Tybsterne og Nordboer, viser det sig, at enkelte af disse Sagn enten maa have dannet sig i deres oprindelige Boliger i Asien, før end de endnu skilte sig ad og tiltraadte sin Vandring, eller ogsaa i de første Folkevandrings-tider ved det romerske Riges Opøsning, da de tybste og nordiske Folk endnu tumlede sig om hinanden i vild Forvirring lige fra Alperne til Dore og fra Rhinen indtil det sorte Hav. Det sidste er maaske det rimeligste.

Sigurd Favneshane kaldes undertiden i de nordiske Sagn for sin Massheds Skuld Sigurd Svann; deraf er hans Navn i de danske Kampviser blevet Sivard Snarensvend; det hedder der om ham, at han vandt stolt Brynhild fra Glarbjerget. Her er altsaa maaske Oprindelsen til de i gamle Eventyr saa ofte forekommende Beretninger om Glar eller Glarbjerger, hvor der findes fortryllede Mennekter, som paa en overordentlig Maade maa befries: det er Brynhilds Buur med sin „vafrogi“. Efter Slangen Favn, der laa i Lynget paa Snitsheden, er det gamle norske Navn Lyn-Drm opkommet, ligeledes det tybste Lindvurm, og i vore Eventyr de saa hyppige Lind-Drm, eller frygtelige, kæmpestore Trolde-slanget.

70. Om Hadding tales der paa flere Steder i de gamle Sagn. Egentlig synes man dermed at have meent en heel Konge- eller Fyrste-Elægt, thi i Skægtregisterne over Fyrster i Oldtiden beder det, at Hadding, Raums Søn, Konge i Haddingjadal, havde Sønnen Hadding; dennes Søn hed igjen Hadding; dennes Søn hed Høgne den røde, efter hvilken igjen fulgte tre Haddinger, den ene efter den anden: hos en af dem var Helge Haddingjassate (see ovfr. Side 122). Hvorledes Navnet Haddingr kunde blive brugeligt om en Mand af ædel Byrd, er ellers let begribeligt, naar man seer hen til, at haddr betyder smukt og langt Hovedhaar, og erindrer, at det var Skik og Brug hos flere germaniske Kongeslægter (navnligen blandt Frankerne), at deres Medlemmer lode Haaret vore, medens Menigmand afflippede det kort. Om en af Haddingerne (maaskee og om flere, hvis Bedrifter ere slaarde sammen) fortæller Saro følgende Sagn, hvilket vel egentlig kun kan ansees for dansk eller gotisk, og visse- lig i mange Enkeltheder har afvejet fra det norske, men som vi dog, af Mangel paa norske Fremstillinger deraf, og fordi det, i det mindste hos Saro, synes at være fuldstændiggjort ved norske Sagnstumper, her meddele:

Kong Gram i Danmark var bleven dræbt af den norske Konge Svi-
dag, der underlagde sig baade Danmark og Svithjod. Han efterlod to Søn-
ner, Guthorm og Hadding, hvis Fosterfader flygtede med dem over til
Svithjod, og betroede dem til Jøtterne Vagnhøfde's og Hagle's Va-
retægt. Guthorm lod sig siden overtale af Sviptag til at blive hans
Skattekonge i Danmark, men Hadding, der under Vagnhøfdes og hans
Datter Hardgreeps Pleje var voret op til en hør- lig og i alstens Va-
abenferd øvet Yngling, vilde ikke vide af noget Forlig, thi han tænkte stedse
paa, hvorledes han skulde faa hævnet sin Fader. Hardgreep elskede ham
saaledes, at hun omsider bad ham egte hende, og han søjede hende heri.
Da han kort efter begav sig ud paa Eventyr, fulgte hun ham i Mand-
klæder, og værnedes omhyggeligt om ham. En Nat tilbragte de i et Huus,
hvor Bonden selv nylig var død, og endnu laa paa Ligstaa. Hardgreep
sagde nu, at hun vilde kalde den Døde for nogle Djebliske tilbage til Li-
vet, og faa ham til at forudsige deres Fremtid; hun ristede Tryllegalder
paa en Spaan, og lod Hadding lægge denne under den Dødes Tunge.
Den Døde raagne- de op, men forudsagde den, der havde vovet at forstyrre
hans Ro, at hun selv til Straf skulde blive et Bytte for Uvætter. Næste
Nat tilbragte de i en i Hast sammensat Lovhytte i en Skov. Om Nat-
ten vækkedes de ved at en kæmpestor Haand famlede omkring i Hytten.
Hardgreep, der efter Behag kunde gjøre sig stor og liden, tog nu sin hele
Jotunstyrke paa sig, greb fat i Haanden og holdt den fast, indtil Hadding
fik hugget den af. Af Saaret flød mere Edder end Blod. Men Hard-

greep, der paa den Maade havde svæget sin egen Slægt, blev strax til Straf ynkelig senderreben af nogle Gygger.

Hadding var nu overladt til sig selv. Han mødte siden en gammel, eensjet Mand (Odin), der fik ham til at indgaa Fostbroderskab med Bifingen Eiser. Hadding og Eiser betragede nu i Fællesskab Kurernes Ronge Lokker, men bleve slagne. Paa Flugten mødte Hadding igjen den gamle Mand, der satte ham paa sin Hest, førte ham til sit Huus og styrkede ham ved en oplivende Drif. Han forudsagde ligeledes, at han skulde blive fangen af Lokker, og blive kastet for et vildt Dyr, som Lokker plejede at lade sønderrive sine Fanger, men at han modigt skulde give sig i Kamp med Dyret, da vilde han overvinde og dræbe det; derpaa skulde han æde dets Hjærte, han vilde derved blive langt stærkere end forhen. Om Natten vilde Oldingen lade en dyb Søvn falde paa Bogterne, og Hadding kunde da slippe ud. Derpaa satte han Hadding igjen hos sig paa Hesten, slog sin Kappe om ham, og førte ham til det Sted, hvor han havde fundet ham. Paa Vejen saa Hadding gjennem Kappens Rifter til sin Forbauselse, at Hesten travede over Havet.

Alt gik, som Oldingen havde forudsagt ham. Fangen af Lokker blev Hadding kastet for Dyret, men sældte det, fortærede dets Hjærte og slap ud. Siden gjorde han en Mængde Tog i Østervæg. Paa et af disse traf han Svipdag ved Gotland, angreb ham og sældte ham. Derpaa ilede han til Danmark, hvor han nu som Grams Arving blev Ronge. Svipdags Søn Nasmund samlede imidlertid en Hær for at betrage Hadding og hevne sin Fader. Der blev en hidfig Kamp mellem dem. Nasmunds Søn Heidref faldt først; da blev Nasmund saa rasende, at han kastede Skjoldet paa Hyggen og styrkede sig ind i Haddings Hær, sældende Folk til alle Kanter. Hadding anraabte da sin Fostersfader Wagnhøfde om Hjælp: han indfandt sig strax, og saaledes lykkedes det Hadding at gjennebore Nasmund med et Krogspyd, dog ikke førend han selv havde faaet et Saar i Foden, der gjorde ham halt for steds. Nasmunds Lig blev brændt ved Uppsal; hans Hustru Gunhild dræbte sig selv, og blev lagt paa Baalet med ham.

Nu fremstod Nasmunds Søn Uffe for at hevne sin Fader, og gav Hadding nok at bestille. Hadding gjorde et Felttog mod ham, som varede i fem samfulde Aar, og hans Hær led omsider saadan Mangel, at man maatte slagte og spise Hestene; tilsidst aad man endog Menneskestjød. Der blev leveret et Slag, hvori Hadding kom tilfört, og maatte flygte til Helsingeland. Da han her badede sig ved Stranden, kom der et Udyr imod ham, som han dræbte, og hvis Krop han som et Sejrstegn bar tilbage til Lejren, men paa Vejen mødte han en Kvinde, der sagde at han havde dræbt en af Guderne selv, som havde paataget sig Dyrestikkelse, og at

Ulykke skulde forfølge ham, indtil han havde afsonet sin Brode. Saaledes gik det ogsaa. Han vilde seje hjem, men Storm adspalttede hans Flaade. Hvor han søgte Huusly, blev Huset ødelagt; endelig maatte han gjøre et højtideligt Blot af sorte Offerdyr til Frey: da ophørte Forbandelsen; dette Slags Blot, kaldet Frøblot, var saaledes indstiftet af ham.

Han erfarede siden, at en fæl Jøtun vilde tiltvinge sig den stjerne norste Kongedatter Ragnhilds Haand. Hadding besluttede at forekomme det, ilede til Norge, og sædte Jøtunen, dog blev han haardt saaret. Ragnhild selv helbrede ham, men for siden at kunne gjentjende ham, lagde hun en Ring ind i et af Saarene paa hans Been, førend det groede til. Da hun siden skulde gifte sig, og hendes Fader gav hende Lov til at vælge mellem en heel Deel Ynglinger, hvoriblandt og Hadding, sagde hun, at hun først vilde beføle deres Been, førend hun valgte. Paa denne Maade gjentjendte hun Hadding, egtede ham, og fulgte ham til Danmark.

Smidlertid havde Uffe bekendtgjort, at han vilde give sin sagre Datter til den, som dræbte Hadding. Dette loffede Thuning, Bjarmernes Fyrste, til at give sig i Kamp mod ham. Hadding sejlede ham imøde. Udenfor Norges Kyst kom han forbi et Nes, hvor der stod en gammel Mand, der med sin Kappe gjorde Tegn til at han ønskede at komme ombord. Hadding sejede ham, og Gubben lærte ham til Gjengjæld at stille sin Hær i Svinesylking. Da Slaget begyndte, trak den Gamle en Bue frem, hvormed han stod ti Pile ad Gangen, og hver Pile sædte sin Mand. De tryllekyndige Bjærmer vakte nu et heftigt Regnvejrr, der slog Haddings Folk lige i Sjæne, men Gubben, som vel ikke var nogen anden end Nifkar eller Odin (se foran Side 126), adspredte Regnvejret, og Hadding sejrede. Derpaa gik den Gamle bort, forudsigende Hadding, at han ej skulde falde for Fiendehaand, men selv ende sine Dage.

Endelig lykkedes det Hadding at overvinde og fælde Uffe. Han lod ham hænges med stor Pragt, og satte hans Broder Hunding til Underkonge i Svithjod, for ved sliq Udelmod at vinde de Overbundnes Hengivenhed. Derpaa levede han i lang Tid i Ro, oppe mellem Fjeldene i sin Hustrus Hjem. Han blev tilsidst led heraf, og krød, ligesom Njerd sagde til Skade, at han var led af Fjældene og Ulvenes Tuden. Ragnhild svarede som Skade, at Sølysten og Maagernes Skrig var hende lige saa utaalelig. Snart fik han og Anledning til ny Kamp, thi Voldsmanden Toste, der havde opløst sig til Jyllands Herster, bekrigede ham. Hadding blev slagen, og frelst sig ved Flugten i en Baad, efter at have kørt Hul i de øvrige Fartøjer der låa ved Stranden. Toste søgte vel at forfølge ham, men forgjæves, da Vandet styrtede ind i Skibet. Han tog nu et nyt heelt Skib, og halede stærkt ind paa Hadding; men denne, der allerede havde faaet tilstrækkeligt Forspring, veltede Baaden, og reddede

sig ved Svømning. Toste troede at han var druknet, og vendte om. Hadding samlede i Hast Folk, overfaldt den med Byttet bestjefstigede Toste, og forjog ham. Toste flygtede til Bretland, slog sig sammen med Vikingen Kelle, og angreb Hadding paa ny, men fældtes af ham i Trelamp.

Eiden døde hans Hustru Ragnhild, men aabenbarede sig for ham efter Døden i en Drøm, for at advare ham mod Datteren Ulvhild. Hun var gift med en Mand ved Navn Guthorm, hvilken hun søgte at forføre til at svige Hadding. Guthorm lod sig overtale, og aftalte med en Hirdmand, at han ved given Leilighed, paa et Bink af ham, skulde overfalde og myrde Kongen. Men denne, paa ny advaret i en Drøm, forekom Forræderen, idet han hemmelig opstillede nogle Bevæbnede, som i rette Tid angreb og fældte dem. Imidlertid gik Rygtet, at Hadding var dræbt, og Hunding i Svithjod, som erfarede det, besluttede at holde hans Urvest med stor Pragt. En Mængde Njød blev brygget og hældt i et stort Kar. Da han skulde eftersee om Alt var i Orden, snublede han, faldt op i Karret og druknede. Da Hadding erfarede dette, vidste han ikke paa anden Maade at gjengjælde Hunding den Udmerkelse, han havde vist ham, end ved at hænge sig i hele Folkets Naasyn.

Anm. At Saxo her har sammenstøbt forskjellige Sagn om flere Haddinger kan allerede ses deraf, at han lader Hadding vedblive at være en Yngling, medens han bekrieger Svipdag, dennes Søn Asmund, og Asmunds Søn Uffe. Naar Saxo gjør Hadding til en Søn af Gram, viser det blot, at han har øst Sagnet af gamle Kvad, hvor Digterordet Gramr 3: Krieger, er benyttet om Faderen. De Viser om Opholdet imellem Fjælsene og ved Søen, der lægges Hadding og Ragnhild i Munden, synes ligesom at være Oversættelse eller Omskrivning af Njords og Skades Viser, der anføres i den yngre Edda (se ovenfor Side 16), Bagnhøfde og Hasle omtales i den yngre Edda blandt Jotunerne, Harggreep ligeledes blandt Gygerne. Ragnhilds Fader kaldes rex Nithrorum; dette synes at betegne Folkene ved Kaen Nid og Nibarnes enten paa Agder, eller ved Nid 3: Nibelven i Thronbjem.

I de Slægtregistre, der meddeles i Beretningen om Fornjot og hans Hustru, især Nór og Gør, heber det, at Hadding var en Søn af Nór's Søn Raum, og saa fremdeles, som ovenfor anført; ligeledes fortælles det at han var Konge i Haddingjadal, nu Hallingdal. Her er det dog vist blot Navnligheden, som har bragt Slægtregisternes Forfatter til at give Hadding dette Rige, og Haddingjadals Navn har neppe engang Oprindelse tilfælles med Kongenavnet Haddingr. Navnet Haddingjar gjentjendes ogsaa i det angelsaxiske Heardingas; der staar i et gammelt ovenfor omtalt Runekvad, „at Ing (3: Inge eller Yngve), først var hos Æft-Danerne (3: Svearne), og siden drog østover Havet, med Bogen efter sig; at hiint Navn var det, hvormed Heardingerne (Heardingas) benævne ham". Denne Forbindelse, hvori Haddingerne her sættes med Ing; Fortællingen, at Hadding indstiftede Offer til Frey, det saakaldte „Frebjot", hvis Indstiftelse af Snorre tillægges Frey selv; den Omstæn-

dighed, at Særo tillægger Hadding og hans Hustru de samme Udsagn, som Edda tillægger Njorb og Skade: alt dette viser, at Hadding, i det mindste i Danmark, kun kan have været betragtet som en egen Personifikation af Frey eller Njorb, eller som Repræsentanten for den gotiske Kultus i Sverige og Norge.

www.libtool.com.cn

Fredfrode og hans Røvern.

71. Om den danske Konge Frode den Fredgode eller Fred-Frode, gives ogsaa flere merkkelige Sagn, der, hvorvel vi kun kjende dem efter Særo's danske Fremstilling, dog, som man af mange Antydninger i vore gamle Staldetvad kan see, ogsaa vare vel bekendte i Norge. Han skal have været en Søn af Fridleif, der igjen var en Søn af Stjold, Odins Søn, og udmerkede sig ved sin strenge og kraftige Regjering. Han herskede, fortæller Snorre, over de Lande, som dengang kaldtes Gotland, men nu hede Danmark. Særo veed en heel Deel at fortælle om Frodes Ungdom og første Regjeringstid. Tolv fornemme Mænd, med Brødrene Koll og Westmar i Spidsen, forestode Regjeringen i hans Barn-dom, men saa slet, at Landet sank i den yderste Nød. Kolls ondskabsfulde Hustru, Gættvar, og hans og Westmars Sønner forstyrrede Freden i Undersaaternes Huse, ja ved selve Hoffet. Frode blev holdt som i Umyndighedsstand; hans egen Hustru forførtes til Utroskab af Westmars Søn Grep, som alligevel havde den Frækhed at bejle til Kongens Syster Gunvar. Brødrene Erit og Koller fra Kenniss i Norge erfarede hvor ilde det stod til i Danmark, og vilde benytte sig heraf til at vinde Magt i Landet. De sejlde ned med tre Skibe og fældede først Odd, Hovedsmanden over Frodes Flaade. Siden landede Erit med et af Skibene paa Sjælland, for at udspejde Frodes Hof, og gik op i Landet med sin Broder Koller. Grep red imod ham og overvældede ham efter Sædvane med Skjeldsord, men den vise Erit blev ham ikke Svar skyldig, og Grep, som saa sig overvunden i denne Ordslamp, skyndte sig hjem, for at rejse en Midstang mod Erit og saaledes holde ham borte. Midstangen rejstes ved en Bro, men Erit forstod at besværges alt Hereri da han saa Afrejsen fra Norge havde spist en Trylle-Met, hans Stifmoder Kraaka havde tillavet af Orm-Edder, hvorved han med Gæt blev saa vis, at han endog forstod Dyrenes Sprog. Erit fik Hestehovedet til at falde fra Midstangen paa den, som bar den, saa at han dræbtes. Erit gik videre, lige til Frodes Hof, hvor han blev modtagen med allehaande grove Bøjer, Straal, Støj og Fornærmelser, men han lod sig ikke anfegte. Han bragte en Ijsklump med, for efter Sigende at forære Kongen den; og da han over Ilden, som brandt paa Gulvet, rakte den til Koll, troede Alle at det var en Edelsteen. Men da Koll vilde tage imod den, lod

Erik den behændig faldt ned, og paastod nu at Koll af Uforsigtighed havde sluppet Gaven ned i Jlden. Til Straf blev Koll hængt. I forblommene Udtryk fortalte Erik Frode Alt hvad der var hendets ham paa Rejsen, og sluttede med at aabenbare den hemmelige Forstaaelse mellem Dronningen og Grep. Dronningen tilstod Alt og bad om Naade; Grep derimod vilde gjennemføre Erik, men Roller forekom ham og dræbte Grep, der efter al Ret og Rimelighed laa paa sine egne Gjerninger. Greps Brødre udfordrede Erik til Kamp, og han sældte dem allesammen ved List; deres Moder Sætvar overvandt han i Ordkamp, og sældte omsider Vestmar selv i Brydning. Frode syntes selv at det gik for vidt, især da Erik paa en vis Naade trang ham til at fæste ham sin Søster Gunvar, og det var intet andet for Erik end at flygte, efterat han først havde læsnet enkelte Planter i Frodes Skib. Frode satte efter ham, men Skibene sank, som rimeligt var; dog var Erik strax ved Haanden og fik reddet ham op af Vandet. Frode var i Førstningen saa fortvivlet over sin Ulykke og Skjædsel, at han bad Erik tage Livet af ham, men Erik oprejste hans Mod igjen, lovede at tjene ham trosligen med al sin Wiisdom, og fulgte ham tilbage igjen til hans Gaard, hvor Erik egtede Gunvar, og Roller Dronningen, som Kongen forskød. Erik blev Kongens Jarl, fik Hoffet renset fra det unyttige Slægt og Orden gjenoprettet i Landet, og fra nu af begyndte Lykken at følge Frode i alle hans Foretagender; han blev rig, mægtig og anset; han overvandt Slaverne, Russerne, Hunerne, Briterne og Irerne, og underlagde sig Størstedelen af Norge og Sverige. Han gav efter Eriks Naad mange ypperlige Løse, som med Strengthed overholdtes; og i Særdeleshed beskyttede han Gjendomsretten saa godt, at Ingen torde stjæle, men at en Guldring kunde ophænges paa Jælinges Heden i Jylland og paa Frode-Nasen ved Lunsberg i Norge uden at Nogen vovede at forgribe sig paa den. Da han var led af at stride, paabød han en almindelig Fred over hele sit vidtløftige Rige. Denne Fred kaldtes Frode-Freden, og vedvarede i tredive Aar. Bore gamle Forsædre, som fuldt og fast troede disse Beretninger, satte siden Frodefreden i Forbindelse med Freden i det romerske Rige under Augustus, og ansaa det som en højere Tilstiftelse af Forsynet, at der skulde herske Fred baade i Norden og Syd, paa den Tid, Kristus blev fød.

Frode var en god Ven af Kong Fjølne i Uppsala, Freys Søn. Engang var han til Gjestebud hos ham, og kjøbte der to store og stærke Trækvinder af Jætun-Øt, ved Navn Fenja og Menja, og førte dem med sig til Danmark. Siden besøgte Fjølne Frode, og blev overordentlig vel bevertet hos ham, men faldt en Nat, da han var overstadigt drucken, ned i et stort Mjødkar, hvor han omkom. Fenja og Menja satte Frode til at male paa en Haandkvern, han havde faaet af en Mand ved Navn

Hengeljeft. Kvernstenene vare saa tunge, at ingen Mand i Danmark var istand til at dreje dem, men de havde den Egenkab, at de tilbejbragte alt det, som den, der malte, sagde frem. Fenja og Menja orkede at dreje Grotte, saaledes hed Kvernen, og de maatte nu male for Kongen baade Guld, Fred og Lykke. Han gav dem ikke længere Rist eller Ro, end Gjægen taug, eller de kunde kræde en Vise. Da de havde malt en Stund, kvad de tilsidst den saakaldte Grotte-Sang, der endnu er opbevaret. I denne ønskede de, at Frode maatte blive overfalden og dræbt, og saaledes gif det. Endnu inden samme Nats Ende kom Søkongen Mysing, overfaldt Frode, dræbte ham, og gjorde saaledes Ende paa Frodesteden. Mysing tog Grotte og begge Systrene med sig. Han satte dem strax til at male Salt, og de malte saa længe til Skibene sank i Pettlandsfjorden; siden den Tid er der en Maltstrøm, hvor Søen styrter ud og ind af Djet paa Kvernstenen.

Anm. Fortællingen om Fenja og Menja findes i Snorres Edda, den om Fjenes Død i Snorres norfke Rongehistorier. Hele Grotte-Sangen, et af de smukkeste Diktvaad, er indtagen i Snorres Edda, og Sagnet maa i Diktiden have været meget bekjendt, da Guldet saa ofte af Skaldene kaldes Frodes Meel, eller Frodes Terners Maling.

Maltstrømmen i Pettlandsfjorden (Pentland firth) kaldtes i Diktiden svelgr, og Strømningerne paa dette Sted, nu vistnok ej farlige, kaldes endnu Swelchies. For Resten er Sagnet om en saadan Tryllekvern, der mæler alt hvad man siger for den, og tilsidst ender med at male Salt almindeligt i Norge; se f. Ex. Eventyret hos Asbjørnsen og Moe, Norfke Folkeeventyr S. 311 fgg. Af de i Sydskand forekommende Navn Fanigold og Ranigold slutter Grimm (Mythologi S. 490) meget rigtig, at Sagnet ogsaa var bekjendt der.

Sagnet om Grif fra Kenniss staar derimod hos Saxo, som beretter det med stor Bidselstighed. Det er i sig selv artigt nok, men synes just ikke at være synderlig gammelt; maaskee det endog kun er et sildigere Eventyr, digtet til at udfylde Frodes Saga. Grif omtales, under Navnet Grif den maalspæke, i det saakaldte Fundinn Roregr saavelsom i Skalda, men der fortælles intet om ham; dog seer man deraf, at Sagnet var kjendt i Norge, hvor det ogsaa egentlig skulde høre hjemme. Frodes hele Historie er hos Saxo udpyntet med mangfoldige Biting, der ej vedkomme den, om Hjadningerne, om Hjalmar og Ararodd, m. m. Saxo synes enten at have gjort flere Froder af een, eller omvendt. Han har sex Froder, medens vore egne Beretninger kun kjennde fire. Fredfrode er hos ham den tredje, hos disse den første; og dog fortæller han om sin Frode den første, at han lod strø sinmalet Guld paa sin Mad, hvilket aabenbar staar i Forbindelse med Sagnet om Fenja og Menja. Endes Frodes Død fortæller Saxo langt anderledes, end hiint Edda-Sagn; her laber ham ihjelskages af en Hæxevinde, der havde forvandlet sig til en Ro, for derved at frelse sin Søn fra Straf, da han efter hendes Raad havde stjaalt Gulbringen paa Heben. Se for øvrigt Forfatterens „den norfke Folks Historie“ 1 D. 1 B. S. 219.

72. Sagnene om Helge, Adils, Yrsa og Rolf Krake tilhøre mest Historien, og ere allerede af den saa bekendte, at de her kun korteligen, for Fuldstændigheds Skyld, behøve at gjennemgaaes. Helge, hans Broder Roar (Hróarr) og Syster Signy vare Søner af Kong Hålfðan, Frode fræknes Søn, der dræbtes af sin Broder, den herskesyge Frode. Signy var allerede gift med Sævil Jarl, men Helge og Roar vare Smaadrenge, og førtes af deres Fosterfader Regin ud til den gamle Bivil, der boede paa en Ø. Frode adspurgte alle Spaakvinder og Sandsigere i det hele Land for at faa vide, hvor Børnene vare, men forgjæves; endelig bøde de ham gjennemføge Bivils Ø, og han gjorde saa, men han kunde ikke finde dem, thi Bivil havde aftalt med Drengene, at naar han raabte paa sine Hunde Hopp og Ho, skulde de skjule sig inderst i et Jordhus, han havde indrettet. Siden sendte Bivil dem forklædte til Sævil Jarl, da han selv ej vovede længere at beholde dem; der bleve de antagne som Gjæterdrengene, uden at Signy selv kjendte dem, førend engang, da hun og hendes Mand rede til Gilde hos Kongen, og de to Gjæterdrengene fulgte med blandt Tjenerskabet: da faldt Hetten af Roar og hun gjenkjendte ham paa hans dejlige Haar. Ved dette Gilde lyffedes det Brødrene, understøttede af Sævil Jarl, at indebrænde Frode, hvorpaa de selv tiltraadte Megjeringen. Roar vandt sig et Rige i Northumberland og herskede der, men Helge forblev i Danmark, og laa idelig paa Krigstog. Sævil Jarl og Signy havde en ond Søn ved Navn Rof (Hrókr), der efter Faderens Død ej alene fordrede Fædrearv, men ogsaa en Ring, Roar ejede, et Arveskifte i Øtten. Han rejste til Northumberland, hvor Roar tog vel imod ham. Engang, da Roar og han vare ude at ro, bad han Roar om Ringen. Roar negtede ham den, men tillod ham dog at betragte den; da kastede Rof den langt ud i Søen. Til Straf lod Roar hugge Foden af ham, men Rof blev snart frisk igjen, samlede Folk fra sit Jarldømme, overfaldt og fældte Roar. Rof vilde tringe Agn (Ögn), Roars Enke, til at egte sig, men hun sendte Bud til Helge, og bad ham om Hjælp. Han var strax rede til at hævne sin Broder, bekrigede Rof, fangede ham og lod Arme og Been bryde itu paa ham. Siden fødte Agn Sønnen Agnar, der i sit tolvte Aar var saa flink, at han dukkede ned og tog Ringen op igjen, hvilket mange før ham havde forsøgt med alstens Kunster, men forgjæves.

Helge kom paa et af sine Bistingetog til Særland, hvis Dronning Hælfur behagede ham saa godt, at han bejlede til hende, men hun haanede ham kun; til Straf overfaldt han hende senere, tog hende til Fange og beholdt hende hos sig en Stund, siden fødte hun Datteren Yrsa. Yrsa blev siden røvet af den uppsalste Konge Adils, som egtede hende. Noget senere bekrigede Helge Adils, og fangede Yrsa, uden at vide, at det var

hans egen Datter. Han egtede hende og havde med hende Sønnen Rolf. Bedre Hevn kunde Dronning Aluf ej ønske sig, og hun aabenbarede nu det hele Forhold. Baade Helge og Yrsa forfærdedes, og Egteløbet maatte hæves. Yrsa drog tilbage til Adils igjen. Heri kunde dog Helge ikke finde sig. Han drog til Uppsäl med flere Krigere, i den Hensigt at tage Yrsa tilbage. Yrsa, som ønskede at forlige begge Kongerne, gjorde et prægtigt Gilde for ham, og ventede sig det bedste Udfald, men den lumste Adils samlede i Stilhed en Hær og oversaldt Helge, der efter et tappert Forsvar blev overmandet og dræbt.

Rolf, Helges og Yrsa's Søn, blev Konge efter sin Fader; han var en ypperlig Mand, gjorde store og berømmelige Krigstog, og samlede ved sit Hof i Leidra Nordens ypperste Kæmper. Helge efterlod ogsaa en Datter, Skuld, som han havde haft med en Alfkone; hun var grum og underfundig, og blev gift med Hjørvard, en af Rols Skattekonger. Blandt Rols Kæmper udmærkede sig især Nordmanden Bøddvar Bjarte, der undertiden viste sig i Bjørnham, og Hjalte, der i Førstningen hed Hatt (Hötr), og var en usel Stakkel, som de øvrige Hirdmænd havde til Spot og Spee, indtil Bjarte tog sig af ham, og lod ham drikke Blodet af et grumt Noddyr: da blev han en ypperlig Kæmpe, og fik Navnet Hjalte den Hugprude. Hos Rolf var ogsaa Bøgg, der som en lille, fattig Enev kom ind i Hallen, og gav sig til at stirre paa Kongen; da Rolf spurgte hvad han saa efter, svarede han, at Rygtet havde løjet, siden det udgav Rolf for at være saa stor; han var jo kun en liden Krake (Stang). Rolf beholdt Tilnavnet Krake, og gav Bøgg en Guldring. Bøgg lovede til Gjengjæld at dræbe Rols Banemand, og Kongen sagde med Datter: „der skal lidet til at gjøre Bøgg glad“. Rolf stod en Stund i god Forstaakelse med sin Stiffader Adils, og laante ham sine Kæmper i et Slag, Adils holdt paa Bæner-Tsen med den norste Konge Male den oplandske. Adils sejrede, og skulde efter tidligere Løfte stjenke Rolf til Belønning tre af sine ypperste Klenodier, nemlig Hjelmen Hildegalt, Brynjen Finnsleib og Ringen Sviagriis, men han brød Løftet, og Rolf, som ej vilde lade sig bedrage, drog til Uppsäl med sine Kæmper selv trettende for at tvinge Adils til at udlevere Klenodierne. Adils tog tilspyneladende venligt imod ham, men søgte dog ved List at tage ham af Dage; han lod Ilden i Hallen, hvor Rolf og Kæmperne vare, saaledes forøge, at Klæderne fædes af dem, og spurgte nu Rolf om det var sandt, at han og hans Kæmper hverken styede Ild eller Jærn. Rolf sagde:

„Lad os end Ilden

hos Adils forøge;

Den flyr ej Ild,

som over den løber“.

I det samme kastede han og hans Mænd sine Skjolde over Jden, hoppede over den, og toge hver sin Mand af Adils's Følg og kastede dem paa Jden. Derpaa stormede de ud; Yrsa skyndte sig at give Rolf et heelt Horn fuldt af Guld, hvoriblandt Sviagriis, og nu ilede de afsted over Fyrisvoldene. Men Adils satte efter dem med en vældig Hær, og Rolf var i den første Fare for at blive indhentet; han reddede sig ved at saa Guldet paa Bejen, og dette sinkede Sviarne, som ej kunde modstaa Dyften til at sanke Guldet op. Alligevel var Adils endnu engang nærved at indhente Rolf; da kastede denne Ringen Sviagriis, og Adils standsede, bøjede sig ned og tog den op med Spydet. I det samme sagde Rolf: „nu har jeg svindhøjet den ypperste Mand blandt Sviarne!“ hug Bagdelen af Adils og tog Sviagriis tilbage. Adils, udmattet af Blodtabet, kunde ikke forfølge ham længere, og saaledes undslap han. Hvorledes Rolf siden blev et Offer for sin Søster Stab's og hendes Mand's Forræderi, og hvorledes Bøgg hevnedes ham, er noksom bekjendt af Historien.

A. m. Særo har Fortællingen om Helges og Roars Barndom paa et andet Sted, og forverler Helge med Helge Hundingsbane. Han kender Sagnet om Yrsa, men kalder hendes Moder Thora, ikke Xalus. Om Rolf fortæller han vidtløst; desuden gives om denne Konge og hans Fader en hel Saga, Rolf Krakes Saga, ligesom Historien om Bøgg og om Rolfs Besøg hos Adils fortæller i den yngre Edda. Bøgg kalder Særo „Siggo“. Rolf var en af Aldtidens berømteste Konger. Hans Minde hædredes saaledes, at hans Staal blev druffen ved høitidelige Festligheder, og Daaf den Hellige erklærede, at, naar han skulde ligne nogen af de ældre hedenske Konger, maatte det være Rolf Krake. Om hans sidste Kamp med Hjørvard, om Hjaltes Opmuntringstale til Bjarke og dennes Svar ved samme Festlighed handlede det ældgamle smukke Kvad Bjarkemaal, der paa Snorres Tid endnu var til, og tidligere blev sunget af Stalden Thormod Kolbrunarskald for Daaf den Helliges Mænd, før Slaget ved Stiklestad. Ved denne Anledning anføres de to første Vers af Kvadet, hvor Hjalte vækker „alle de ypperste af Adils's Sjeester“, d. e. de, som i sin Tid havde været med i Uppsala. Nu har man kun disse to Vers og et Par andre Brudstykker deraf, men det findes i Rolf Krakes Saga omsat i ubunden Stil, og hos Særo i en latinist Oversættelse.

En almindelig Digter-Omskrivning, hentet fra Rolfs Historie, for „Guldet“ var „Fyrisvoldenes Sæd“, eller „Krakes Udsæd“.

Helge's, Roars og Rolf Krakes Historie er, som bekjendt, i vor Tid bleven behandlet af Dehlensklæger i hans „Helge“, „Roars Saga“ og „Rolf Krake“.

Stærkab hin Samle.

73. Næst Sigurd Favneshane er Stærkab*) Heltfagnetes fornemste Kæmpe, og mange overnaturlige Bedrifter og Egenheder tillægges

*) At skrive „Stærkaber“, som Røgle have brugt, er urigtigt, da Navnet intet har med Ordet „stærk“ at bestille. Det skrives i Oldsproget „Starkadr“.

ham. Hans Far-Fader siges ogsaa at have hedet Starkad, med Tilnavnet Alalubreng; denne boede ved Alufoss (Öluforsar), stammede af Jotun-Alt, havde 8 Arme og kunde stride med 4 Sverd paa een Gang. Hans Fæstemø hed Agn (Ögn) Alfesprenge; hende røvede den jotunste Hærgrim Hærviruld engang, da Starkad var faren nord over Elivaagerne. Hærgrim og Agns Søn var Grim, Fader til hiin før omtalte Hærgrim paa Volm, fra hvilken Angantyr og Hærrar stammede. Da Starkad kom tilbage, udfordrede han Hærgrim til Holmgang og fældte ham, men Agn dræbte sig selv. Siden røvede Starkad den dejlige Alfild, Kong Alfs Datter fra Alfheim, og havde med hende Datteren Bauggerd, som Grim Hærgrimssøn egtede. Kong Alf anraabte Guden Thor om at skaffe ham Alfild tilbage; Thor dræbte Starkad og førte Alfild hjem til hendes Faders Hus. Hun var da frugtbar, og fødte kort efter Sønnen Storrirk, der var smuk, forthaaret, stærre og stærere end Andre. Med Aarene blev han en stor Viking, og lod sig optage i Hirden hos den mægtige Kong Harald paa Agder. Harald gjorde ham til sin Vandværnsmand og forærede ham den smukke D Thruma eller Throms udenfor Agder. Der boede Storrirk, og foretog ofte store Viftingsferder. Paa een af disse røvede han en haalogalandst Jarledatter, som han egtede, og havde med hende Sønnen Starkad, som er den, hvorom Sagnet drejer sig. Jarlens Søner hævdede sig ved at indebrænde Storrirk med hele hans Hus, dog undgik Barnet Starkad Faren, og blev nu opdragen ved Kong Haralds Hird. Harald havde en Søn ved Navn Vikar, noget ældre end Starkad.

Paa denne Tid herskede i Hordeland den mægtige Konge Hærtjof, Sønnesøn af den berømte Fridtjof hin frøkne og Ingebjørg hin sagre. Hærtjof overfaldt engang pludselig Kong Harald, dræbte ham og underlagde sig hans Rige, men bortførte Vikar og de fornemste Mænds Søner som Gæster. Blandt Haralds Mænd var der en vis Grane, som ogsaa kaldtes Hofsbaarsgrane (Hesthaarsgrane) og boede paa Den Alf eller Fænting; han fik Starkad som Krigsbytte og førte ham hjem med sig; da var Starkad kun tre Aar gammel. Hos Hofsbaarsgrane forblev han i 9 Aar, og blev kæmpestor og stærk, men laa dog altid i Gruen som en Skifling, uden at tage sig noget til. Kong Hærtjof laa lange Stunder ude paa Krigstog, og da blev der igjen herjet meget i hans Rige; for at hindre det, oprettede han Vedvarder paa Fjældene, og satte Vikar til at passe dem paa Fænting. Vikar benyttede sig af denne Lejlighed til at besøge Starkad; han rejste ham op af Alfken, skaffede ham Baader og Klæder, og aftalte med ham, hvorledes de skulde tage Hævn over Hærtjof. Vikar skaffede sig et Skib, og fik flere raske Kæmper til at følge sig; de udgjorde tilsammen tretten, og overfaldt Hærtjof, som for-

svarede sig i sin befæstede Borg, men omsider maatte bide i Græsset. Derpaa underkastede Vikar sig Herthjofs Rige, tog hans Stibe og sejlede til sit Fædrenerige Agder og Jeveren, hvor han nu blev tagen til Konge. Saaledes herskede han over hele det sydlige Norge. Han udserte siden berømmelige Bedrifter, og Starck var den fornemste Kæmpe i hans Hær. Vikar vandt en stor Sejr ved Bæneren over en Konge Sifar eller Sigar, hvilken Starck fældte, dernæst overvandt han Herthjofs Broder Geirthjof, Konge paa Oplandene, og Fridthjof, Konge i Thelemarken, og underkastede sig deres Rige. Kong Vikar forærede Starck en Guld-ring, der vejede tre Mark. Starck gav ham til Gjengjæld Den Thruma. Starck var femten Somre hos Vikar. Da hændte det sig engang at Vikar sejlede fra Agder til Hordeland, og maatte lægge ind imellem nogle Holmer for Modvind. Han og hans Mænd raadspurgte Guderne herom paa den sædvanlige Maade, nemlig ved de saakaldte Blot- eller Offer-Spaaner, og Svaret faldt, at Odin vilde have en Mand af Hæren; han skulde udvælges ved Lodkastning og hænges. Lodden traf Vikar selv, og herover bleve Alle saa forfærdede, at de besluttede næste Dag at overveje Sagen nøjere. Midt om Natten kom Rossshaarsgrane til sin Fostersøn Starck, vakte ham, og bad ham følge med sig. De roede over til en anden skovbevoren Ø, gik op paa den og kom ind i Skoven til et opryddet Sted, hvor en Mængde Folk vare forsamlede til Thing; der sadde 11 Mænd paa hver sin Stol, og den tolvte Stol var tom. Paa den satte Rossshaarsgrane sig, og Alle hilsede ham som Odin. Altsaa var det Odin, som i forvandlet Skikkelse hele Tiden havde opfostret og ledsaget Starck; de øvrige 11 Mænd vare de 11 Hovedguder. Odin befalede dem at dømme Starcks Skjebne, og Thor sagde strax: „hans Fæder Moder Alsbild valgte en Jætun til Fader for sin Søn heller end Asathor: derfor skal Starck hverken saa Søn eller Datter, og hans Æt skal uddø med ham“. „Han skal til Gjengjæld leve tre Mands-Aldre“, sagde Odin. „I hver Mands-Allder skal han begaa et Nidingsvert“, sagde Thor. „Han skal eje de bedste Baaben og Hærklæder“, sagde Odin. „Han skal hverken eje Land eller Grund“, sagde Thor. „Han skal eje overflødigt Løse“, sagde Odin. „Han skal dog aldrig tyffes at eje nok“, sagde Thor. „Jeg kjenker ham Sejr og Kampfærdighed i enhver Strid“, sagde Odin. „Han skal i hver Strid saa farlige Saar“, sagde Thor. „Jeg kjenker ham Skaldskab, saa at han digter ligesaa hurtigt, som han taler“, sagde Odin. „Han skal ej kunne erindre siden efter, hvad han har digtet“, sagde Thor. „De gjeveste og bedste Mænd skulle hvjagte ham“, sagde Odin. „Men hele Almue skal hade ham“, sagde Thor. Alt dette bekræftede Dommerne i den Dom, de affagde, og Thinget hævdedes. Det var uvisst, om Starck mest skulde græmme eller glæde sig over disse Gaver. Odin, eller Ross-

haarsgrane, og Starlad roede over igjen til Holmen. „Nu skal du lønne mig den Bistand jeg gav dig“, sagde Rosshaarsgrane; „du skal sende mig Vikar, og jeg skal hjælpe dig dertil“. Starlad lovede det, og Odin gav ham et Spyd, sigende at det vilde see ud som en Hørsprote; forresten lærte han ham, hvortledes han skulde bære sig ad. Dagen efter raadsflog Kongens Raadgivere, og det bestemtes, at man kun skulde gjøre en Antydning eller Efterligning af Blotet, og Starlad foreskrev, hvad der skulde see. Tætved var et Furutræ; under det var en høj Stub, og langt nede paa Furutræet var en tynd Kvist. Starlad gik op paa Stubben, bøjede Kvisten ned og knyttede dertil Tarmene af en nyslagtet Kalb. „Nu er din Galge færdig, Konge“, sagde Starlad, „og den seer just ikke farlig ud“. Vikar, som heller ikke fandt det, gik op paa Stubben og Starlad lagde Lykken om Halsen paa ham. Derpaa gik Starlad ned, stod med Hørsproten paa Kongen og slap Kvisten med de Ord: „nu giver jeg dig til Odin“. I samme Øjeblik blev Hørstokken til et Spyd, der stod igjennem Kongen; Stubben faldt; Tarmene blev et stort Toug, og Kvisten vippe højt op med Kongen, som saaledes lod sit Liv. Dette var Starlads første Nidingsverk, og han blev derefter saa forhadet af Almuen, at han maatte forlade Hordeland. Han selv græmmede sig inderligt over sin Udaad, og begav sig til Uppsala, til Ynglingetongerne Alrek og Erik, hvilke han ledsagede paa deres Krigstog. Han var tungsinelig og taus, og ofte maatte han høre Bebrejdelser af de tolv Berserker, der tjente i Kongens Hird.

Da Alrek og Erik sloge sig til Ro, drog Starlad i Krigsferd paa egen Haand med det Skib Alrek havde givet ham, besatte det med Nordmænd og Svensker, og bestod mange Øventyr. Han gav sig engang i Ledtog med den norske Søhelt Kong Hake, der angreb Hagleik i Uppsala, Alreks Sønnesøn, og vandt hele Uppsalariget. Hagleik havde i sin Hær de mægtige Kæmper Svipdag og Geigad, af hvilke den sidste satte haardt ind paa Starlad og gav ham et Slag i Hovedet, som han aldrig forvandt. Da Hake var kommen i rolig Besiddelse af Uppsala, drog Starlad paa nye Vikingetog, overvandt Kurer og Samlændinger, fældte den russiske Berserk Bisping, og siden to andre østerlandske Kæmper, Tanne og Vase. Endelig led han Skibbrud paa den danske Kyst, og mistede alle sine Mænd; han begav sig alene til Kong Frode den frøsnes Gaard, blev her hæderligen modtagen og traadte i hans Tjeneste. I Frodes Hær hidrog Starlad til en vigtig Sejr over Sakerne, der vilde unddrage sig Danmarks Overherredømme. Han kæmpede mod Sakerens fornemste Kæmpe Hame, og fældte ham, men fik dog ogsaa denne Gang et farligt Saar. Frode blev søgen og dræbt af Tyvsketongen Sverting; hans Søn Ingjald, Starlads Fostersøn, fulgte ham i Regjerin-

gen. Ingjalb slog sig til alskens Blødagtighed og Overdaad, men lod Krigsferd fare; derover blev han foragtet og forhadet, og Starlad fandt Opholdet ved hans Hof saa utaaleligt, at han gik i en svensk Konges Halls Tjeneste. Men da Starlad var borte, gik Alt endnu verre end forhen; Ingjalb glemte sig saaledes selv, at han endog egtede Evertings Datter, og tillod en Guldsmed at bejle til sin Søster Helga. Da Starlad erfarede dette, ilede han tilbage til Danmark, for at bringe den forvildede Konge til Fornuft og oprette hans faldne Anseelse. Han begav sig forklædt til Guldsmedens Huus, hvor Kongedatteren netop var; saa her med egne Øjne hvoille Friheder hiin turde tillade sig med hende, og borttog ham med Haan. Hermed spjætes han for det første at have udrettet nok, og begav sig atter til Sverige; Helga fattede Agtelse for sig selv, og fik snart en værdig Bejler i en norsk Kongesøn, Helge, der kom med et prægtigt udrustet Skib, og bad om hendes Haand. Ingjalb havde intet derimod, men forlangte kun, at Helge skulde bevise sin Kampfærdighed ved at stride mod hver den, som i denne Anledning udfordrede ham. Helge gik ind paa Vilskaaret, og Helga trolovedes ham; men strax ved Festerølet blev han udfordret af den vældige Anganty, der tidligere forgieves havde bejlet til hende. Helge modtog Udfordringen, og lovede endogsaa at bestaa Kampen med Anganty og alle hans aatte Brødre paa een Gang: et Løfte, der dog var saa uvælgeligt, at han angrede det, og efter sin Fæstmæres Raad rejste over til Sverige for at saa Starlad til Medkæmper. Starlad var villig dertil, og bad Helge rejse til Danmark igjen; han skulde nok selv i Betids komme efter. Helge rejste, og var tolv Dage undervejs; den tolfte Dag rejste Starlad, men saa hurtigt, at endda han og Helge paa een Gang drog ind ad Grinden til Ingjalbs Gaard.

Her blev der nu drukket Bryllup, og Anganty og hans Brødre behandlede den gamle Starlad med største Haan. Da Helge og Helga gik til Sengs, stillede Starlad sig paa Vagt udenfor Brudekammeret. Morgenens efter skulde Holmgangen staa; Helge vaagne sig tidligt, stod op og klædte sig paa, men da det endnu ikke var ret lyst, lagde han sig paa Sengen og faldt i Søvn igjen. Starlad, som kom ind da det var blevet Dag, nennede ej at vække ham, og begav sig ene afsted for at møde Kæmperne. Han satte sig paa Skraaningen af en Bakke, lige imod Vinden, og trak Overklæderne af for at fange Vopper, uagtet det baade sneede og haglede. Imidlertid kom de ni Brødre fra den anden Kant, og opdagede Starlad indsnæet lige til Halsen. Han sprang op, og da de spurgte om han vilde kæmpe med een for een, eller med dem alle paa een Gang, valgte han det sidste. Kampen begyndte, og han fik snart Bugt med de sex, men de øvrige tre vare vanskelige at overvinde. Han fældte dem vel, men fik 17 farlige Saar, og Indvoldene hang ham ud af Livet. Nat, som han var,

trøb han hen til en Steen, og hvilede sig imod den; siden troede man at kunne see Indtrykket af hans Begeme i Stenen. Der kom flere Folt gaaende forbi, og tilbød ham sin Hjelp, men han vilde ingen modtage af dem, thi een var en Magiker, der førte Andre i Ulykke; den anden havde egtet en Trælkevinde, en tredje var et Fruentimmer: alle dem foragtede han for meget til at han vilde have noget med dem at bestille. Omfider kom en Bonde, af ham modtog han Hjelp, og lod ham forbinde Saaret i Underlivet med Bidjekviste. Bonden førte Starckad lige til Ingjalds Gaard, og Starckad gik ind til Helge. Denne, der var underrettet af Helga om, hvilken Modtagelse Starckad ønskede, for strax løs paa ham og hug ham i Panden; deraf kunde Starckad see, at Helge ej var bange for at være en Dyst, og han kunde med Tryghed ride Helga i hans Hænder. Starckad drog atter tilbage til Sverige, men Rygtet om Ingjalds Blødagtighed kaldte ham endnu engang til Danmark. Han kom forklædt til Ingjalds Gaard, med en stor Sæt Kul paa Ryggen, og satte sig ved den nederste Bordende. Den tydske Dronning, Svertings Datter, behandlede ham med den største Haan, men Ingjald, der senere kom hjem, gjentjendte strax sin Fosterfader, og nu søgte baade han og Dronningen ved Venlighed at gjøre godt igjen, hvad hun ved sin fornærmelige Opførsel havde gjort ondt. Men det hjalp altsammen ikke. Den overdaadige Levemaade ved Bordet, de mange udenlandske Skikke, og det nymodens Bæsen gjorde ham hartad rasende, han udbrød i heftige, straffende Raad, og tilsidst opflammede han Ingjald saaledes, at denne strax anfaldt Svertings Sønner og dræbte dem. Starckad ønskede ham til Lykke, og troede vel nu sikkert at kunne forlade ham. I det mindste finde vi ham senere hos en Kong Magnvald, i hvis Hær han stred paa Sjælland i et stort Slag, men for første Gang i sit Liv tog Flugten; derpaa gjensinde vi ham hos Kong Hake. Dennes Broder Hagbard, ogsaa en berømt Søltunge, var paa et Tog kommen til en Konge ved Navn Sigar, i hvis Datter, den smukke Signy, han blev forelsket. Hun gjengjældte ogsaa hans Kjærlighed, men mellem ham og hendes Brødre opstod der Uvenskab, saa at det ej kunde nytte ham at bejle til hende. Han sneg sig derfor i Kvindeskæder ind til hende i hendes Jomfrubur, trods de Farer, som dermed vare forbundne, og Signy, som vel kjendte sin Faders Sindelag imod ham, lovede paa det Helligste, at hun ej vilde overleve ham, hvis Døden skulde blive hans Lod. Imidlertid var Hagbard bleven røbet af en Tjenestekvinde, Sigars Mænd indfandt sig i Stuen, og fangede ham efter en tapper Modstand. Hagbard blev ført til Things og dømt til at hænges. Signy, som erfarede det, beslattede at sætte Ild paa Jomfruburet, og indebrændte sig med alle sine Terner, der ogsaa vare berejtede til at følge hende i Døden. Hagbard, som dog ønskede at overbevise sig om Signys Trofasthed før han døde, bad Bød-

delen først hænge hans Raabe op i Galgen; de som saa dette i Frastand, troede at det var Hagbard selv, og Signy stak strax Ild paa Huset. Da Hagbard saa Luen slaa ud af Huset, udbred han i Blædeskvad over Signy's Trostak og over Udsigten til saa snart at forenes med hende, og paastryndede selv sin Frættelse. Saaledes lod han sit Liv. Hans Broder Hake beslattede at hævne hans Død, og drog afsted med en Flaade, men Starlad, som selv havde nydt Gjestfrihed hos Kong Sigaar, vilde ej følge med. Derfor gik det ogsaa mindre heldigt med Hake; han vandt vel en Sejr, og fældede Sigaar, men Sigaars Søn, Sigvalde fordrev ham fra Den og ødelagde en Deel af Hæren, som han havde ladet tilbage. Hake blev siden overfalden ved Uppsala af Jorund, Kong Hugaile's Fætter, og faldt i Striden. Nu hængaar en lang Tid, inden man hører noget om Starlad. Han maa i denne Tid have udført store Bedrifter, og begaaet sit andet Nidingedrab. Vi gjenfinde ham hos den norske Konge Hale hin frøkne, en overordentlig rask og tapper Mand, der stod i Forbund med den mægtige Sigurd Ring. Sigurd Ring var, som bekendt, sin mægtige Farbroder Harald Hildetands Underkonge i Sverige. Da Harald blev gammel og blind, ønskede han heller at falde i Strid, end at dø Sotdød; derfor sendte han Bud til Sigurd Ring, at hun skulde udruste en stærk Hær af hele sit Rige; Harald vilde paa sin Side ogsaa udruste en; da skulde de holde et stort Slag. Syv Aar gik hen under Udrustningerne, da mødtes Hæren paa Braavoldene i Østergötland, og der holdtes et Slag, som maatte er det navnkundigste i hele den nordiske Old-Historie. Harald Hildetand havde Folk fra Danmark, Sverland og de slaviske Lande; Sigurd fra Sverige og Norge. I Sigurds Hær var Hale hiin frøkne, med Starlad og mange Kæmper. I Haralds Hær gik Ubbe Friseren, Skjoldmænen Behjörg og Hake haardt frem. Ubbe dræbte 16 simple Krigere og 8 Kæmper, inden han blev ihjelskudt af Thelmarkens Buestytter; Behjörg mødte Starlad, og hug ham over Hagen; saa at den sank ned, og han blot kunde holde den oppe ved at bide i Stjægget. Siden blev hun dræbt af Thorkel Thraa. Starlad fældte mange danske Kæmper, og hug Haanden af Skjoldmænen Wisma, der var Haralds Merke. Siden mødte han Hake, der blev ham en haard Hals; han dræbte ham vel, men efter at have faaet svære Saar, et paa Halsen, saa man kunde see ind i Livet, et i Brystet, saa at Tungen hang ud, og en Finger havde han mistet. Kong Harald Hildetand sad selv paa sin Stridsvogn, og stred tappert, uagtet sin Blindhed; endelig faldt han ved et Kælleflag, som hans egen Tjener Brune, der troedes at være Odin i forvandlet Skikkelse, gav ham. Da begyndte de Danske at flygte, og Sigurd Ring blev Sejrherre. Han underkastede sig Danmark, hvis fornemste Dele, Sjælland og Fyn,

kom til at staa under Hale hin frøkne, Siden kom Sigurd Ring, fortæller der, i Strid med Gjukungerne, medens Sigurd Favneshane endnu levede. Han sendte sine Svogere, Gandalfs Sønner i Alfheim, imod dem med en Hær, fordi han selv laa i Strid mod Rurer og Kvæner. Starkad var i Hæren, og i det Slag, som nu stod, mødte han Sigurd Favneshane selv. Her fandt han dog sin Mester, og Sigurd drev ham paa Flugten, efter at have slaaet ham med Sverdsbjerg i Munden, saa at to Tænder løsnede.

Starkad opholdt sig nu fremdeles hos Hale hiin frøkne, indtil den haarde Dom, Thor havde fældet over ham, ogsaa her bragte ham i Ulykke. Tolv danske Høvdinge indgik en Sammensværgelse mod Hales Liv, og Starkad lod sig med 120 Mark Guld købe til at myrde Kongen. Han overfaldt ham i Badet, og lod sig først affrælle ved hans truende Øjeblik, som ingen kunde staa imod; men Hale, som følte, at hans Time var kommen, holdt Haanden for Dinene, og lattede saaledes Starkad Berke. Starkad gjennemborede ham, og udførte saaledes sit tredje Nidingsverk. Han angreb strax sin Udaad, dræbte i sin Harm flere af dem, som havde forført ham, og vandrede sorgfuld ud i Verden med de Penge, han fik for sit Forræderi, om Halsen, for med dem at købe sig en Banemand. Han var saa gammel og svag, at han gik med to Stave, men havde to Sverd om Livet. En simpel Mand forundrede sig derved, men blev strax gjennemboret af ham; siden traf han en ung, højbyrdig Mand, ved Navn Hød eller Had; denne fik han ved sit Guld, og sine Overtalelser til at halsugge ham. Starkad sagde, at kunde han løbe mellem Hovedet og Kroppen, før end denne faldt ned, skulde han siden aldrig kunne saares. Men dette var igjen hans gamle af Thor indplantede Ondskab, som ytrede sig; thi Had, som raaskt hug Hovedet af ham, lod Springet være, og skjønnede nu, at han, hvis han havde gjort det, vilde være bleven knust af Starkads Ræmpetrop. Saa arrig var Starkad, at hans Hoved beed i Græsset, efter at det var afhugget.

Starkad befang sig selv i mangfoldige Kvad, og var i dette Stykke heldigere, end Thors Dom egentlig medførte; thi glemte han end selv sine Sange, vare der dog Andre, som huskede dem, og saaledes kjendte man i Oldtiden de fleste af dem, fornemmelig hans Kvad om Braavolds-Slaget.

Anm. Starkad nævnes temmelig ofte i de gamle Heltesagaer, men ingensteds fortælles hans Historie udførligt. Beretningen om hans Ophold hos Røsshaarsgrane, Vikar og de uppfalste Konger forekommer i den saakaldte Gautreks og Rolfs Saga, der for Resten er et Eventyr; i den meddeles Brudstykker af hans Vikarsbolk, eller Kvad om Vikar. Hans Deeltagelse i Slaget paa Forisvoldene imellem Hagleik og Hale fortælles i Snorres Ynglingasaga; hans Bedrifter i Braavolds-Slaget omtales

i det saakaldte Sögnubrot eller Brudstykke af gamle danske Kongesagaer. Endelig fortælles hans Kamp med Sigurd Fafnesbane i Korna-Gest's Saga, hvor ogsaa Kong Kale's Nørd nævnes. Snorre taler ligeledes korteligen om hans Død paa Kong Kale. De fleste Fortællinger om Starkad har Saxo. Han gjennemgaar kortelig hans Dphold hos Biskar, og Gubernes Dom; fortæller videre hans Bedrifter med Hugleik, i Hales Hær, hos Kong Frode og dennes Søn Ingjald, endvidere hos Kale hin frøkne og i Braavolde-Slaget; han beskriver ogsaa hans Død. Ofte anfører han i latinist-Oversættelse lange Stykker af Starkads Kvad; han siger, at Beretningen om Braavolde-Slaget er optegnet lige efter Starkads Digt, hvilket ogsaa strax falder i Øjnene, naar man kun gjennemgaar den saavel i Saxo, som i Sögnubrot meddeelte Fortegnelse over de i Slaget deltagende Kæmper, thi man finder Rimobogstaverne og Røvninger af Versemaal saa uforandrede, at man endnu let kan saa flere gamle Vers ud. Det er ogsaa sjenssynligt, at de øvrige Sagn om Starkad ligeledes ere tagne efter gamle Kvad. Starkad-Digtene vare saa anseede i Oldtiden, at man gav det simple-Versemaal, hvori de vare affattede, Navnet Starkadarlag. Men de gamle Starkad-Kvad kunne dog ej have udgjort et eneste Heelt, ellers vilde der have været større Orden i Beretningerne om ham. Saxo lader ham sødes langt henne i Østerleden, eller i Rusland, og lader ham paa et Tog komme lige til Mytkegaard eller Konstantinopel. Han lader ham tjene hos to Konger af Navnet Hake, ifødetfor hos een, og Hales Kamp med Hugleik henseer han desuden til Irland. Snorre sætter igjen Kale hin frøkne langt op i Tiden. Der kan imidlertid neppe være nogen Tvivl om, at en historisk Starkad virkelig har været til. Kritisk-historiske Undersøgelser vise, at Biskar maa have levet med Slutningen af det 7de, Ingjald og Kale i Begyndelsen af det 8de Aarhundrede, og at Braavolde-Slaget sandt Sted omkring 730, hvilket alt passer med hvad der fortælles om Starkad. Men han er siden bleven forverlet med den fabelagtige Starkad Alubæng, hvilket især viser sig af et Vers, der i Gautreks Saga lægges ham i Munden, hvor han beklager sig over at Svialkongernes Hofmænd troede paa ham at see Spor af de 6 Arme, Thor havde rykket bort af Kroppen paa Pergrims Banemand (Starkad Alubæng). Saaledes blev Starkad tillige en fulstændig Sagnhelt, den nordiske Herkules, der forener de gamle nordiske Visingers Dyder og Lyder, alle i den mest overdrevne Grad.

Sagnet om Haggard, der staar i Forbindelse med Starkad-Sagnet, var baade i gamle Dage og er endnu almindelig udbredt i Norden. Ege fra det nordensjællske Norge til nede i Danmark gives der mange Steder, som af Beboerne udgives for Signy's Boliger; i Sogn, i Baghuslen, i Sjælland o. s. v. Saxo, som vidtløftigt fortæller det Hele, henseatter Begivenheden i Sjælland, hvor man endnu tror at finde Sigars og Signys Hjem ved Sigersted. Den islandske Landnamabok fortæller, at Sigar skal have boet paa Stegen, paa Engelsøen i Norblanlene. Sigar skal have været en Dattersøn af Grjotgard, Konge paa Møre; ligeledes skal han have været en Brodersøn af den før omtalte Siggeir, Volsungernes Fiende. Endnu viser man paa Engelsøen Signys Buur og Brønd m. m. Sagnet hensees og til Dragsmark i Baghuslen, Sigarsvold paa Eister, Kurnes i Sogn. Saa vel af denne Sagnets Almindelighed, som af hiint foregionne Slegtstam med Volsungerne fulde man snarest slutte, at Haggard og Signy maa høre hin ældgamle völs-

ungifte Tidsalder, der er fælles baade for Nordboer og Tybkerer, og hvis Hertes virkelige Tilværelse aldrig med Sikkerhed lade sig bevise. Af Sagnet om Haggard er Mangt og Meget optaget i Digter sproget; saaledes kaldes Galgen paa et Sted: Sigars Fæst; paa et Andet: Signys Elsker's svale Ganger.

Eigensom det allerede i det Foregaaende vilde være bemærket, at den listige, ofte ondskabsfulde Ddin, der i Herdens Ophav endog sluttede Fosterbroderskab med Ede og kaante Wiisdom af Jotnen Mimes Brønd, ikke havde nogen afgjort Mobbhelighed for at slutte sig til Jotner, naar det kunde gavne hans Planer, medens derimod den arlige, ligefremme Thor altid var Jotnernes aabenbare, erklærede Fiende: saaledes see vi ogsaa her Thor optræde som Starkads og hans Vets affagte Modstander; Ddin derimod gjør ham til sin Fosterfader og begunstigeende Indling, ene for i sin Tid ved ham at erhverve Vikar. Saa vigtigt var det for Ddin, at forsøge Sinderjernes Tal. Vikar var Ddin helliget lige fra Fødselen. Efter et andet Sagn, som ellers i mange Henseender ej stemmer med det oven anførte, havde Vikars Fader to Hustruer, Signy og Geirhild, der forligtes saa ilde, at han ej kunde beholde mere end een af dem. Den, som havde brygget det bedste Æl til ham, naar han kom hjem fra et Ledingtog, vilde han beholde, men forskyde den anden. Signy anraabte Freyja om Hjælp, Geirhild derimod Ddin, som spottede i hendes Bryggekær, og forbrede til Gjengjæld hvad der var mellem hende og Karet. Hun lovede ham det; Ælet blev ypperligt og Kongen beholdt hende; men sagde dog: jeg seer allerede i Tankerne din Søn svæve i en Galge, offret Ddin. Kort derpaa fødte hun Vikar.

Hvilke overordentlige Forestillinger de sildigere Slægter gjorde sig om Starkads Størrelse og Styrke, kan sees af Hornagesfæsaaga, hvor det heber, at en af de Jætlar, Sigurd slog ud paa Starkad, vejede syv Drer, d. e. 14 Eod, og blev siden brugt i Danmark som Haandtag i en Klokkestreng. Det er formodentlig den samme Starkads Land, som ifølge Huitfeldt den berømte Ridder Henrik Wemeltorp skal have ejet; den var funden i Slaane, var 12 Lommer i Omkreds, og 1½ Lomme lang. Efter Saxo skal Starkad ligge begravet paa Kolung, hvor han fældte Angantyr; andre sige ved Bellingebro i Slaane.

Arvar-Ödd.

74. Arvarödd (Örvar-Oddr) er forhen omtalt ved Fremstillingen af Vörbing-Sagnene. Uagtet han i Oldtiden var en berømt Sagnhelt, og en heel Saga om ham endnu er til, er der dog ikke synderligt om ham at berette, da netop denne Saga baade med Hensyn til Sprog og Indhold kan tåles at være et temmelig sildigt forfattet Eventyr, der aldeles har forvansket de gamle Sagn. Arvarödds Bedstefader, Ketil Hving, en Søn af Hallbjørn Halvtrøld og Sønnesøn af Ulf Darge, var Hærse paa Den Ravnista (nu Ravnstad) i Naumbøslafylke; hans Søn, Grim Eodenkind boede der efter ham; begge udførte vidunderlige Bedrifter, og om begge have vi Sagaer, der ej ere bedre end den om Arvarödd. Grim's Søn, Arvarödd, blev fød paa Gaarden Berurud (Berurjódr)

paa Jæderen, hvor Forældrene lagde ind paa en Kystrejse sydover; der opfostredes han, blev en fortrinlig Bueskytte (hvoraf Navnet Arvar-Ödd, d. e. Pile-Ödd), og udrettede vældige Heltebedrifter overalt i Norden, i Vesten, langt henne i Rusland. En Bala spaaede ham engang, at hans Fosterfaders Hest Fære skulde volde hans Død om 300 Aar. Han dræbte Hesten og grov den ned i en Dal tæt ved Berurud, men 300 Aar efter kom han tilbage, fandt Færes Hovedskal, og slog paa den med sit Sverd, da trøb der en Slange ud af den, som bed ham ihjel.

Arm. Ketil Høing og Grim Eobentind, Stamfædre for Ravnista-Wetten, omtales i Landnámabók som historiske Personer. Derfor kan man maaskee nok antage, at baade de og Arvarödd havde været til og levet paa Ravnista, men stort mere af Fortællingen om dem tør man vist ikke tro paa. Merkeligt er det, at den russisk-varegiske Første Oleg's Endeligt fortælles paa samme Maade som Arvarödd's. Berurjóðr, nu Berurud, ligger ikke egentlig paa Jæderen, men i Sognbals Prestegjæld, nær ved Sognbalsstrand.

Arvarödd siges at have været 12 Alen høj. Ogsaa ham har saaledes Sagnet tillagt overmenneskelig Højde, Kræfter, Alber. Eignende fortælt om Starkad; om Sigurd Farnesbane hedder det i Volsungasaga, at naar han reed gennem den højeste Rugager, naaede det højeste Ar blot til Doppkroen paa hans Sverb. Slige overdrøene Forestillinger om Fortidens Sagnhelte ere fælles for alle Folkeslag. Spor af saadan Overtro findes hos de gamle Grækere og Romere; endog nu til Dags er det en almindelig Tro, at de gamle Kæmper vare langt højere og stærkere end Folk i nyere Tider.

Om Hov, Blot og Spaedomme.

75. Da Aasareligionen trivedes som bedst, var der en overordentlig Mængde Offerhuse og Offersteder rundt omkring i Norden. De gamle Tydskere ofrede, ifølge Tacitus, til Guderne i hellige Lunde eller Skove. I vore Oldskrifter skjælnes der mellem de virkelige Offerhuse eller Templer, der kaldes Hov (hof), og de blotte Offersteder, der kaldtes Hørgar eller Harger (hörgar). Disse sidste synes som oftest kun at have bestaaet i Steensætninger, hvor de oprejste Stene maaskee skulde forestille Gudebillederne; men stundom synes de og at have været i Form af Telte eller Huse. Hovedforskjellen mellem Hov og Harg har saaledes vel bestaaet deri, at der i det første fandtes ordentlige Gudebilleder, i den sidste kun et Altar eller Offersted uden noget Billede. Ethvert til Guderne indviet Sted, det være sig Hov, Harg, eller indhegnet Thingplads, kaldtes Wee (vé, eg. vih, af at vigja, via), og betragtedes som en Helligdom, der ej maatte besmittes eller krænktes ved Blodsudgydelse eller anden vanhellig Bedrift. Derved blev det tillige et Fristed for dem, hvis Liv eller Sikkerhed efterstræbedes. Hvo som krænkede det, endog blot ved voldsomt Indbrud, kaldtes vargr i véum (Ulv i Helligdom) og var fredløs.

des; men ligesom i Norge, indskrænkede deres Embede sig ej alene til Tempelforstanderskabet; de vare tillige Heredets værdelige Hævdinger og Retsbestyrere; og disse Gode-Embeder, der kaldtes godord, vare arvelige i deres Hæder. Da Kongenavnet i Norge fra at være en Slægtstitel blev den øverste Herjes, eller Fulke-Bestyrernes Titel, fulgte det og af sig selv, at Kongen tillige var Gode, men da Kongetitlen var endnu fornemmere end Hersertitlen, brugtes Gode-navnet endnu mindre om ham.

Bore Forfædre brugte, som alle hedenske Folkeslag, ved hellige Ceremonier at udfritte Guderne Vilje eller Udsagn i værdifulde Tilfælde. Dette kaldtes „at gaa til Friften“ (ganga til frétlar), og det skede som oftest ved at sælde Blotspaan, som det hed. Fremgangsmaaden herved fortæller ikke tydeligt hos de gamle Sagskrivere; men Homerens Tacitus beretter i sit Skrift om de gamle Tydskere, hvorledes disse bare sig G. De skar en Kvist af et Frugttræ op i mindre Pind, mærkede hver af disse med et Tegne (en Rune) og strøede derpaa Kvisterne ud over et hvidt Klæde, som det kaldet sig. Derpaa gjorde Presten, hvis det var et offentligt Grend, eller Husebonden, hvis det gjaldt ene dennes Familie, en Bøn til Guderne, og tog saa, med opadvendt Blis, hver Pind op, een for een; dette gjentoges tre Gange, og de indskaaene Merker fortolkedes siden i den Orden, hvori de vare optagne. Rimeligviis blev hver Rune, han optog, strax nedtegnet, og det Rånesølge, man fik ud, naar Pindene tre Gange vare optagne, fortæller efter disse Regler. Trorligt var det ogsaa, at Kvisterne oftere blev udstroede uden Merker, og at man da fortolkede de Runebogstaver, som deres tilfældige Stillinger altid maatte frembringe.

Ogsaa søgte man af Spaafolk eller Troldmænd at erfare tilkommende Ting. Det var især Fruentimmer, som brøstjæftigede sig med Sandfigeri og Trolddom, og det er oftere omtalt, at saadanne Kvinder kaldtes Balaer eller Vølver. Der gaves en Mængde Balaer i Oldtiden, og de nåde stor Anseelse, hvor de kom. Den Trolddom, som øvedes, var to Slags, Galder og Seid. Galder skal først have været øvet og udbredt af Odin; den ansees som mere tilfældig end Seid, og den har rimeligviis mest bestaaet i Tryllelange og Formularer (af at gala). Seid uøvedes og udbredtes derimod allerførst af Freyja, og ansees for det mest værdende for Mandsfolk, saa at Kvinder især bleve oplærte deri. Måskevel blev Seid lige indtil Christendommens Tid ej sjelden øvet af Mænd, endog de fornemste, f. Ex. Ragnvald Rættilbeine, Harald Haarfagers Søn. En Seidmand eller Skratte, som man ogsaa kaldte ham, var lige saa frygtet, som han var respekteret, og det staaer ikke feil, at Maaden, hvorpaa Seid fremmedes, maa have været saare forargelig ved Ceremonier og Besværgelser. Snorre omtaler en afstyggelig Afsmagt, der skulde betage Seidmanden efter at Seiden var fremmet; noget Lignende

fortælles om de forrige Finne-Troldeænd, og om Besværgerne sket Angestkøllerne hos Eskimoerne. Alas Tryggvesson svor Seidmændene Undergang, og udryddede vistnok de fleste af dem i sin Aegjeringstid *).

75. Det ligger i Sagens Natur, at der blandt de mange Hov eller Templer, der fandtes i Norden, vare enkelte, der enten ved deres Pragt, eller deres foregikne Hellighed, eller ved Udstrækningen af det Distrikt, hvis Indbyggere søgte hen til dem, vare mere anseede end de øvrige. Saaledes var i Sverige de to indbyrdes nærbeliggende Templer i Sigtuna og Uppsala mere anseede end de øvrige. Især var Uppsala-Templet at betragte som Hoved-Tempel for hele Svithjod, medens Sigtuna-Templet, der laa i eller ved den blomstrende Handelsstad Birt, maastee nærmest ansaaes for Gauternes Tempel, da man finder at Staden Birt, uagtet den egentlig laa i Svithjod, dog tillige regnedes for at ligge ved Gautlands yderste Grændse. For øvrigt var det, ifølge de gamle Sagn, Odin, der skulde have stiftet Templet i Sigtuna, og Frey (Hadding) der skulde have stiftet Uppsala-Templet. Man maa derfor antage, at Odinsdyrkelsen har været den forherstende i Sigtuna, Freysdyrkelsen i Uppsala, hvilket ogsaa antydes i den gamle Forfatter Adam af Bremens Beskrivelse over dette Tempel og de der brugelige Ofringer. Til Uppsala-Templet var der ogsaa lagt en Mængde Jordegods rundt om i Svithjod, hvilket tilsammen kaldtes Uppsala-Ød, d. e. Uppsala-Nigdommen. Da Kongen tillige var den egentlige Overgode ved Templet, blev Uppsala-Øden ogsaa anseet som Kron-gods, og virkelig Kron-gods blev den efter Christendommens Indførelse, da Templet selv, som derved skulde vedligeholdes, forstyrredes.

Det fornemste Tempel i Danmark var det før omtalte Tempel i Leidra, hvor den gamle gotiske Offerkultus og Hirtuædyrkelsen havde sit egentlige Hjem. Ogsaa her var Kongen den fornemste Gode, og Besiddelsen af „Leidrestolen“ var det samme som Herredømmet over Niget. Templet i Leidra og dets Kultus vedligeholdte sig endnu efter at Leidre-kongerens Nige var omstyrret og erobret af Ragnar Lodbrok og hans Søner. Det var først den tydske Konge Henrik Fuglesænger, der paa Gorm den gamles Tid, omtrent ved 934, fik dette Tempel ødelagt. Paa den Tid havde Christendommen gjort saa store Fremskridt i Danmark, at intet nyt Hovedtempel kunde risse sig.

I Norge omtales flere anseede Hovedtempler; allertidligst nævnes et Tempel paa Thrandarnes i Nid (Thronenes paa Hinden) paa Haalogaland (Nordland), hvis Guder vare de gamle haalogalandste Konger af den saakaldte femingske St. Bilens Hovedtempel stod i det 7de og 8de Aarhundrede i det Landskab, der kaldtes Skiringssal, nær ved den

*) Se nærmere herom i Meyers „Nordn. Hist. Teyf.“ S. 132—150.

Kjøbstad, som der var beliggende, i det nuværende Thjødling Sogn strax østenfor Larvik. Ved dette Tempel synes ligeledes Vestfoldens Konger, eller maastee endog alle Konger i Biken, at have været Guder.

Al Hovene vare de fleste offentlige, men mange vare ogsaa private, oprejste af magtige Bønder og Høvdinger paa deres Gaarde. Paa Island var egentlig alle Hov private, eller tilhørende Goderne, men da disse ogsaa vare i Besiddelse af den arvelige Jurisdiktion, bleve Hovene derved ogsaa offentlige, eller traadte aldeles i samme Klasse, som de offentlige Hov i Norge.

Beliggenheden af de vigtigste Templer.

76. Hvor ellers ethvert af de gamle Offerhuse i Norge var beliggende, lader sig nu ikke med Bestemthed sige; dog afgive mange, endnu opbevarede Stedsnavne, i Forbindelse med udtrykkelige Udsagn og dunklere Antydninger i de gamle Sagaer, en god Vejledning til at bestemme Beliggenheden af en stor Mængde. Vi have allerede forhen paa forskjellige Steder gjort opmærksom paa, at Navnet Hov i Forbindelse med en Guds Navn betegner et til denne Gud fornemmeligen helligt Tempel (s. Ex. Odinshov, Thorskov, o. fl.). Det blotte Navn Hov maa paa samme Maade betegne et Tempel i Almindelighed, ligesom Horg (gl. hörgr) maa vidne om at en hellig Pund eller hellig Klippe maa have været paa det saaledes benævnte Sted. Den eneste Vanskelighed, der opstaar ved de mange, hos os endnu forekommende Navn paa „Hov“, er den, at afgjøre, hvorvidt er saadant Hov var privat eller offentligt, thi de private Hov, saadanne som kun tilhørte en enkelt Gaard eller Familie, kunne ved Opregnelsen af de offentlige eller almindelige Helligdomme ej vel komme i Betragtning.

Af de ældste kirkelige Indretninger strax efter Christendommens Indførelse kunne vi vistnok temmelig sikkert slutte en Deel med Hensyn til de fornemste Temples Antal og Beliggenhed. Da de offentlige Templer ejede Jordegods, er der intet rimeligere, end at dette Jordegods først og fremst blev lagt til de nye Kirker, og at Kirkerne som østest byggedes lige paa det Sted, Templet havde staaet; ja at man vel endog, som i England, benyttede Tempelbygningen, rensat og indviet, til Kirkebygning, synes grundet i Sagens Natur. Nu finder man blandt de ældste Kirker samme Forskel, som mellem Templerne, nemlig offentlige og private, og de offentlige inddeles igjen i Fylkestirker og Heredskirker. Dette passer godt med hvad vi nys ovenfor have ytret om Fylkeskov og Heredskov. Man maa saaledes antage, at der i de throndbjemste og vestlandst Fylker har været et Fylkeskov i hvert Fylke; i Biken og paa Oplanden derimod, hvor Fylkeindretningen var mindre fremtrædende, har der snar-

været Tredings- eller Helmings-Hov, d. e. tre eller to Hovedhov i hvert Fylke. Foruden disse Hovedhov har der vel ogsaa været Fjerdings- eller Hereds-Hov. Uden Fylkeshov kunne vi ej antage noget Fylke at have været. I Almindelighed er det ej saa vanskeligt at bestemme Beliggenheden af Fylkeshovene; med Heredshovene er det derimod anderledes; det er vistnok kun de færreste af dem, der lade sig paavise.

Gjennemgaa vi nu Norges Fylker nordensfra, og tage vi derhos Hensyn til de opbevarede Stedsnavne og Sagaernes Angivelser, saa vi følgende Resultat:

1. Haalengesyfke eller Haalogaland. Fylkeshovet her, forbundet med Thingsted, var, efter flere Ytringer i Sagaerne at domme; paa Thronenes (Prøndarnes), en lille Halvs paa Østfiden af Hindøen. Det Distrikt eller Hered, hvori Hovet egentligen laa, kaldtes Amt; og synes at have indbefattet alle Kyster og mellemiggende Der rundt om Andsfjorden, fra Andenes og Senjen i Nord til Tjældesund i Syd. Paa Nordfiden af Distriktet, i det nuværende Trans Sogn, laa Hofsey (Hovs-Den), der altsaa har udgjort en Deel af Templets Jordegods. I Nærheden laa Herresædet (vel og Handelspladsen) Bjarkø. I Trans Sogn finder man ogsaa Gaarden Thorslid, der altsaa synes at have været Thor helliget, og nordensfor det egentlige Haalogaland, paa Vejen til Bjarmeland, ligger Helgø med Thorsvaag; her have maaskee Bjarmelandsfarerne plejet at ofre til Thor for at faa Sejr paa Toget.

Et Hereds-Hov for Vosfoten maa have været paa Hov i det nuværende Hools Prestegjeld paa Den Gimse. Da man ej langt derfra finder Gaarden Baldstad (Baldrsstadir), skulde man tro, at Templet nærmest var Balder viet. I Eddingen finder man Gaarden Thorsnes; dog er det just ikke nødvendigt, her at antage noget Hov. At Tysnes og Tysfjorden kan have sin Oprindelse fra Ty, er ej usandsynligt. At der og paa Stegen (Steig) var et Hov, men maaskee kun privat for den der boende Kongeæt, maa vel antages.

I det sydlige Haalogaland finde vi den betydelige Gaard Hov paa Nordfiden af Dønnes-Den, og da Haalogaland inddeelt i to Halvsyfler, er det høist rimeligt, at dette var Fylkeshovet for den søndre Deel.

2. Naumdølsyfke. Her finde vi kun een Gaard af Navnet Hov, nemlig paa Den Jøen (Jød) i Naumsfjorden. Men netop de tre Der Dtersøen, Jøen og Elven tilligemed den hiinsides Fjorden liggende Nærø (Njardey) have vel udgjort de tidligst beboede Dele af Naumdal Njardey, hvis Navn viser at den var helliget Njörd, var Sædet for en Sølungeæt, der intet havde med de egentlige Naumdølelonger at bestille. Fylkeshovet har derfor rimeligviis været det førstnævnte, paa Jøen, i Fosnes Sogn, lige over for Namsta, det bekjendte Namsta. For Næsten

have flere Steder her været tilgængede Frey og Njord, som den omtalte Njardoy, ligeledes Freyvarp, nu Frøvarp, paa Elven, og Freyvik, nu Frøvik, paa Leka.

3. Sparbyggisafylke. Her vide vi af Sagæerne, at det berømte Hovedtempel for hele det indre Threndelagen laa paa Mæren, hvor nu Mærens Hovedkirkel i Sparboen ligger; saa meget mere maa dette have været Fylkesbod. En Afkægger af dette Hov anlagdes paa Island; thi Thorhadd den gamle, som var Høngode paa Mæren, drog under Harald Haarfagre over til Island, lod Høvet nedtage og førte Sommeret, Jorden derunder og Gulvene med sig til sit nye Hjem, Stöðvarfjörðr, hvor han atter rejste det og lyste Mærens-Helg over hele Fjorden. Men et nyt Tempel maa i Norge strax være blevet opført i Stedet, da Templet paa Mæren allerede omtales under Haakon den gode. Til Høvet har vel den østfor liggende Gaard Høstads hørt. I det østlids liggende Snaas er Hørgheim (Hörgheimr), hvor der altsaa har været en Hørg.

4. Sýnafylke. Noget bestemt Gaard af Navnet Hov kan vel ikke her paapeges, men da det frugtbare Jnder-Den vistnok maa anses som Fylkets østste og bedste Deel, og da man tæt ved denne finder det lille Hovs (=: Høsey, den til Høvet hørende Ø), fejler man vist ej ved at antage Fylkesbøden beliggende paa et af de Steder, hvor nu Kirkerne ligge, enten ved Høusstad (fortum Høusabær, Stedet for den ibrige Blotmand Thorer Stegg) eller ved Sagsbaug, fordum Saurshaugr, Kongesødet. Det sidste kunde for saa vidt synes rimeligt, som Høusstad ligger saa nær ved Mæren, at noget Hov paa det Sted næsten maatte synes overflødig.

5. Verðslafylke. Navnet Hovstad ved Verðalsvandet viser, at et Hov, til hvem denne Gaard hørte, ej har manglet i Fylket. Den egentlige Hovedbygd er mellem Eken og Bøvu Kirke. Her boede i Haakon den godes Dage Offerforstanderen Narve paa Stav, ikke langt fra den nuværende Stubstin, og enten her, eller paa Haug, hvor Fylkeskirken stod, maa Høvet søges. Vængere øppe, ovenfor Bøvu, ligger Thorsnes paa et Nes i Elven.

6. Stjornslafylke. Høvet var her paa Gaarden Hove ved Landnejen, søndenfor Gaarden Alstabaug; saaledes er dette Navn fordrejet for Alvisbaug eller Alvisbaug, bekendt som Bolig for Offerforstanderen Borolv under Haakon den Gode.

7. Stjornslafylke. Her gives flere Gaarde af Navnet Hov, men det rette er dog vel Hov, nu Hove, i selve Hovedbygden, i den Skibrede, som ogsaa deraf i Oldtiden bar Navnet Hovs Skibrede. Nærved ligger ogsaa et Freyhov, nu Frøhov; her har altsaa ej alene været et almindeligt Hov, men ogsaa et særskilt for Frey. Hovstad i samme Skib-

rede maa have ligget under eet af disse Hov. I det afslides liggende Selbo var ogsaa et Hov, maaskee privat, maaskee og et Heredshov.

8. Strindaafylke. Her vide vi, at det berømte Tæmpel paa Både var Hovedtæmpel for de fire udbyrdsbjemste Fylker: saa meget mere da for Strindaafylke alene. Men Strindaafylke bestod af adspredte Dele, stille ved den brede Fjord fra Hovedbygden; saaledes saa Lørriken i Nordvest og Frostøen med Aasen i Øst, hvor paa sin Side af Fjorden. At der i det mindste paa eet af disse Steder maatte være et særskilt Hov, er rimeligt; saaledes finde vi et Hov i Aasen, ikke langt fra den nuværende Landevej og Bangs Kirke. Maa stulde og tænke et stort Hov paa Frostøen, hvor det almindelige Thing holdtes, ogsaa træffer man virkelig her en Gaard ved Navn Hovsdal, der altsaa maa have ligget under et Hov, ligesom det ej er usandsynligt, at Kirken kan være bleven opført paa den gamle Tæmpeltomt; imidlertid er Frostøens Beliggenhed ogsaa saadan, at man lettelig, og i en Hast, kunde sætte over til Både, og der foretage de nødvendige Ofringer. — Ikke langt fra Aldaros maa den til Njerd indviende Høste Njardhøll, nu Nards, merkes.

9. Gauldølafylke. Efter den bekjendte Beretning i Haakon den godes Saga om Haskjorn paa Medafhus, kunde man formode, at Fylkehavet har været der, hvor Meelhus Kirke staar, i Fylkets bedst og rimeligste tidligst befolkede Egn, hvor de fornemste Herkesæder vare i Nærheden (som Gimse, Steddingestedsja, Vørgja, Alimol o. fl.); her findes og et Hovstad, og i Nærheden Frimo, d. e. Freymør eller Freys Ekte i Flaas, Hörgr, nu Hørgs Kirke i Hørg, Hofvin eller „Tæmpelmærket“ sammesteds, og Odinssal i selve Hovedbygden. Imidlertid finde vi og to andre Hov længere oppe, i Dalens to Forgreninger, nemlig Hov i Solnedalen, i Sydvest, og Hov i Aalen, i Sydøst, rimeligvis Heredshev. I disse Egne maa Frey fertrinsvis have været dyrket, thi foruden det omtalte Freymør finder man ogsaa i Solnedalen og i Støren to Gaarde af Navnet Freyseir (Frøset, o. Freys Sæde).

10. Orkdølafylke. I dette betydelige Fylke finder man ikke mindre end 4 Hov, der vist alle have været offentlige, eller Heredshev, nemlig Hov, nederst ved Stranden, tæt ved Kærvi (Njardvik o. Njords Vig), Hov i Meldal, noget vestenfor Kirken, Hov i Vørgsen (Birgsa) og Hov nordligst i Byneset (Nes Skibrede). Af disse fire maa man vistnok antage Hov i Orkedalen for Fylkestæmpel. Den ligger lige ved Kysten, midt i Dalen, i det Streg, som efter al Rimelighed først beboggedes. Det har rimeligvis nærmest været indviet Njerd, efter dets Nabostab med Njardvil at dømme. Hov (Hove) i Meldalen ligger vistnok ogsaa i Hoveddalen, hvis Navn (Medaldalr) endog antyder, at den er et

Slags Centralpunkt; Gaarden selv er imidlertid ej af den Betydning som Hov i Orkedalen.

11. Nordmørkafylke. I dette vidt udstrakte, men i Oldtiden vistnok tyndt befolkede Fylke, har det kun lykkets os at finde tre Gaarde af Navnet Hov, nemlig Hov paa Orlandet (Yrjar), Hov i Stranden, lige over for Strinden og Frostn, og Hov i Sunddalen, hvor nu Kirken ligger. At Fylkesthovet her er Hov paa Orlandet, det frugtbareste og mest befolkede Distrikt, hvor ogsaa Oftringsforstanderen Jærnslegge boede i Nærheden, paa Uphaug, kan man vel neppe betvivle. Beliggenheden af de to andre er saadan, at man med stor Sandsynlighed kan antage dem for Heredshov. Hvad Hov i Sunddalen angaar, da har dette maaskee staaet i samme Forhold til det længer ude i Fjorden liggende Thingvold (o: Thingpladsen) som Hovet paa Lade til Thinget paa Frostn. Maaskee der og har staaet et Tempel, hvor Thingvold Kirke, en ældgammel Bygning, og i Oldtiden vistnok Fylkestkirke, er opført.

12. Raumsdal. Her er det ej vanskeligt at paavise Stedet for Fylkestemplet; det maa have staaet paa Bedø, fordm Væy o: den hellige Ø, i Romsdalsfjorden, hvor der siden var en lille Kjøbstad, der nu ej længer er til. For Resten træffe vi i hele Fylket ingen andre Navne, der minde om hedenst Gudsdyrkelse.

13. Sunnmørkafylke. At Fylkestemplet her var paa Hov i Borgund, Centralpunktet for Søndmør, hvor Fylkestirken og en siden Kjøbstad siden byggedes, kan ej betvivles. I Nærheden laa Hovshaug, og Gaardene Hovset og Hovslid paa Had (Hareidland), Hovset i Vatne maa have været Hovet beneficerede. I den indre Deel af Fylket finde vi et Hov i Stordalen (Stoladals), vistnok Egnens Heredshov. For Resten var flere Steder her helligede Frev, som Freysstadir i Hørø, Freyland i Hjørendfjord, Freysdals i Sunnøen.

14. Firdafylke. Fylkestemplet i Firdafylke, der var saa anseet, at ogsaa Folk fra Sogn besøgte det, laa ifølge Egils Saga Cap. 49 paa Gaular, Heredet paa begge Sider af Gaul-Elven, eller den nedre Deel af det nuværende Indre-Holmedals Prestegjeld. Men hvilken af de mange stjerne Gaarde her er den gamle Tempelomt, er uvisst. Almindeligst synes det antage, at Tempel har staaet hvor Indre-Holmedals Kirke nu staar, i den bedst befolkede Deel. Der er og en Gaard ved Navn Hov langt oppe i en Sidedal, ved Lingsstad og Fylling, men dette Hof kan blot have været et Heredshov, eller snarest endog privat. Hvor anseet Hovet i Gaul var, sees især af den interessante Beretning i Landnambogen N. 5 Cap. 8, hvor det heder, at Loft Ormsøn, en Dattersøn af Thorbjørn, Oftringsforstanderen i Gaul, efter at have nedsat sig paa Island, desuagtet drog hvert tredje Aar over til Norge, for at blote i hiint Hov i Stedet for

sin Morbroder Flose, Thorbjørns Søn, der ved et Drab i Norge var bleven fredløs. Da Loft og alle, som fulgte ham til Island, vare Gaulboere, eller, som de kaldtes Gaulverjar, blev og hans Hovedgaard paa Den kaldet Gaulverjabær, Gaulbæringernes Gaard, hvilket Navn den endnu har beholdt, og som saaledes paa det tydeligste minder om Oprindelsen fra Tæmpel-Eggen i Gaul.

Firdaafylke havde en særdeles Overflod paa hellige Steder. Ogsaa ved Indløbet til Dalsfjorden paa Allesen, hvor nu Vilnes Kirke staar, laa et betruet Hov for Diserne; i Naustidalen i Førde Prestegjeld et Hove (Hof), som vel var Hereds-hov; Gaarde af Nøgne Hovland o: Hovets Land, Tæmpelgods, findes i Akerfjeld og Rind; Hovlandsdal og Gud-dal i ytre Holmedal; Freysland (Freysland) i Førde, Frøholm (Freyhölmr) og Frøseter (Freysetr) i Stryn, Helgebust (Helgibólstaðr) i ytre Holmedal, Helgheim (Helgheimr) i Jølster, Gud-dal i Stryn, Hovrending i Olden, Thorheim (Þórheimr) i Davit og Bredeim, Thorvil (Þórvik) i Eid, Baldanes (Baldrsnes) sammesteds, Tyvold og Tyvaag (Tývöllr, Tývagr) i Finn, Njarðvik sammesteds, og endelig Ullebust og Ulleland Ullarbólstaðr og Ullarland o: Ulls Bolig, Ulls Land) i Førde. At dette tyder dels paa en sterkt Befolkning, dels ogsaa paa, at Gudsdyrkelsen her fortrinligen maa have blomstret.

15. Sygnaafylke. Fridthjofs Saga fortæller om Baldershagen i Sogn, en Fortælling, mod hvis Paalidelighed dog meget kan indvendes. I alle Fald er det vanskeligt, for ej at sige umuligt, at bestemme Tæmplets Beliggenhed. At det ej kan have ligget paa Bale, som Mange have troet, er i det mindste lige saa vist som at Bangsnes neppe er Fridthjofs Framnes; det Sted, hvor Tæmplet rimeligst maatte søges, synes at være enten Njøs, en halv Fjerdingvej østenfor Lekangers Kirke, eller Husebø, lidt vestenfor Lekanger; her findes endog et Par Hauge, der kaldes Baldershaugene, Denne Sag er dog saa dunkel, og Baldershagen er for Altsyn i andre Sagaer saa ubekendt, at vi med god Frøje her kunne undlade at tage den i Betragtning. Som Hoved- og Central-Tæmple for Sogne-Fylket henvises vi langt hellere til Hov, nu Hove Kirke i Viks Prestegjeld, der ligger omfrent lige langt fra Fjordens Munding og dens Bund. Hvis man i dette store Fylke skulde tænke sig to Hovedtæmpler, maatte man som det andet nævnte Hov (Hove) ved Stedje i Sogndal, en fra de ældste Tider velbebygget Egn, i alle Fald maa her have været et anseet Hereds-hov. Under det første have rimeligviis Gaardene Hovland og Hovvil i Viks Prestegjeld hørt, under det sidste Hovslund i Sogndal, maastee og Hovland i Lærdal og Mardal. To andre Hov findes og i Sogn, Hov (Hove) i Vinde eller Fedjøs, og Hov (Hove) i Frøvil (Freysvik), hvilket sidste Navn synes at vise, at dette Hov maa nærmest have været helliget Frey.

I Befanger findes et Thorsnes, der altsaa maa have været helliget Thor. I Værdal findes et Hovg.

Man finder i Sogn ikke mindre end fire Stedsnavne, dannede af „Frett“, nemlig Fretten i Arnesfjord, Frettheim i Vil, Frettheim og Frettland i Urland. Altsaa dette Frett er det oven omtalte frøtt, Fritten, Drakelspergen, er vel neppe nogen Tvivl underkastet; og man kan derfor maaskee ansee disse Steder som Helligdomme; hvor Drakelsprog henhædes.

Gaardene Hovland i Brekke og Hovland i Labit maa have tilhørt et i denne ydre Deel af Sogn liggende Tempel.

16. Hordafylke. I den nordligste Deel af Fylket, i det nævrende Givindvil Sogn, laa Gulen, hvor det bekjendte Gulathing holdtes. At Fylkestemplet var etsteds her i Nærheden, kan vel neppe betvivles, og derom vidner desuden Navnet Hovland i Givindvil. Almelvigis stod Templet hvor Kirken nu staar. Merkeligt er det for Næsten, at vi i det hele Fylke blandt alle Stedsnavne ikke finde et eneste Hov, uagtet vi nok Templerne i denne Egn ikke have været faa, og eet desuden utryffeligen nævnes, nemlig det bekjendte Tempel paa Møster, hvilket Thorolf Møstarrsleeg stiftede til sig paa samme Maade, som Thorhadd Templet paa Møren. At Templerne i Gulen og Møster vare de to Hovedhov for Fylket, er neppe fjernt fra Sandheden. Gaardene Hovland i Finaas og Hovland paa Skordøen have sikkert været det sidste benificerede. Man finder for Næsten i dette Fylke en Mængde andre Steder, der ere opkaldte efter Guderne, og som saaledes vidne om ibrig Gudsdyrkelse. Navnligen synes den sydlige Deel, eller Kysterne og Derne fra Lagsund af indtil Sandeidet at have staaet under Njords Beskyttelse. Tysnesøen selv kaldtes Njardarlög d. e. Njords Lægdømme (Navnet er siden gaaet over til Jarðarlag, Jarls); i Olen, ved Sandeidet, findes Njardvik, og helt dette Hired kaldtes Njardheimr; et Njardheimr findes og i det nærliggende Etne, hvor man og har et Hovland og et Frett. Her kan man vist antage, at Njord har været fortrinligen dyrket, og at hans Tempel har staaet etsteds i Midten af Distriktet, maaskee i Gr. paa Fjellverren (Fjölhyrja), hvor Navnet „Nordhus“ vistnok blot kan betegne „det nordlige Hus“, men ogsaa meget vel kan være kommet af „Njardarhus“.

Den før omtalte Tysnesø har ogsaa andre merkelige Stedsnavne fra Hedenstabetis Tider. Saaledes vidner Navnet Tysnes selv om Th, Navnet Onarheimr om Onar, Jordens Fader, og Hovland paa Østfiden har rimeligviis været det nye nævnte Njords Tempel underlagt. I Kvindbered findes et Guddal; i Strandebarm synes især Thor at have været dyrket, da man der finder Thorsnes og Thorssdal. længere inde, i Østensø (Austasyn), kommet efter Njardheimr med Hovland, altsaa

Njords Dyrtelse. Indest inde i Hardanger, ved Serfjorden, træffe vi Freysvik og Hosland i Rinservik, tilligemed Hovedpunktet Ullinsyangr. Her har rimeligviis Ullins-Tæmplet staaet, men hvo er Ullin? Ovenfor have vi antaget Ullin for maaskee at være et af Odins Tilnavne. Det er vistnok besynderligt, at benævnte Steder, helligede til Odin, efter et sjældnere Tilnavn og ikke efter det fornemste Navn; og da der nu gives saa mange, efter Ullin benævnte Stedsnavne, endog et Ullins-hov, bliver det altid noget tvivlsomt, om man ej bør antage Ullin for eenstydigt med Ull. Hans TæmpeL har i Ullinsvang sikkert staaet paa selve Bangen, Ullens-Bangen, hvor den ældgamle Kirke nu staa. Til dette TæmpeL har maaskee og Hovnaas i Gravens Prestegjeld ligget.

I Os paa det saakaldte Framnæs, eller Sydspidsen af Bergens-Halvøen, findes Baldrsheimr, Baldrsland, Freysland og Ullarland, 9; Steder helligede Valder, Frey og Ull. Ogsaa Bors har sit Ullarstadir og Njardheimr. I den nordligere Deel af Fylket merkes Njardvik i Manger, Freysetr i Vindaas, Freyphveit i Faus og Hoksrupt (TæmpeL tomt) i Samner. Paa det sidste Sted har da væntelig et TæmpeL staaet, men som maaskee allerede i Hedenstabet har været nedlagt.

17. Baldres. I denne, forðum vistnok lidet befolkede, Deel af Landet, finde vi tre Hov, i Nordre Murdal, i Møgne og i Meind. Det første, i den midterste og bedst bebyggede Egn, var vel Fylkeshovet. Andre hellige Steder vare Dnsstadi i Murdal (Odinsstadir), Frigstadi (Frigg-jarstadir) i Elidre, og Gudheim (Gudheimr) i Stramshvøl.

18. Hallingdal (Haddingjadal). De fleste Stedsnavn i dette Landstæb bære Præget af en temmelig sildig Kolonisering. Næppe har mere end den indre Deel, Dalen fra Naf til Gol, i de ældste Tider været bebygget. Her finde vi et Hov i Naf; en Deel af denne Gaard hedder Skrattegaard, maaskee Skratterne eller Seidmændene her dvæle sit Bøsen. Længere nede ved Gerd finder man Hæfton (oprindeligt Høftin), og i Nærheden deraf Frøsaaker (Frøysaker); paa den første har der da rimeligviis staaet et FreystæmpeL. Her er og et Hovvin og Mærum (Njardheimr).

19. Rygjafylke. Her omtale Sagaerne ingen Tæmpler; men af nuværende Stedsnavne, der minde derom, findes tre, Hov i Gand eller Højlands Prestegjeld, Ullins-hov (nu Ullenshov) i Jantuns Elibrede, ganske nær ved Stavanger, og Hov i Lund i Talerne. Det sidste, efter hvilket endnu en hel Bygd er benævnt, maa vistnok have været Hoved-hov, men ligger for affides til at være Fylkeshov; Fylkeshovet turde vel snarere være at søge paa Kysten, og saa Steder passe dertil, saa godt som et af de to først nævnte, fornemmelig Hov i Gand. For Mesten kunde man have ventet at finde et Hov paa den i Oldtiden saa merkelige Kæmpe,

ogsaa det Tempel, der upaatvivlelig stod her, være blevet Fylkestempel; ogsaa regnes Stems Kirke som Fylkestirke. Under dette Tempel var maaffet Hovland i Røters Sogn. Ikke meget langt borte ligge Frøthvet (Freyhveit) i Sandherred, Frøsteig (Frøysteigr) i Namnes og Frøberg (Freyborg) i Borte. Navnet Hørgert i Slagns Anner viser, at her var en Harg. Om Ull minder Ullevik (Ullarvik) i Slagn og Ullensåjord (Ullinsgerdi) i Andebu. Kun i den nordlige Deel af Fylket findes nuomstunder to Steder af Navnet Hov, nemlig Hov i Sandherred og Hov, hvor Høfs Kirke staar, i den fordmum saakaldte Mærdal. Begge disse Hov vare rimeligviis Hæredstempler. Ogsaa paa Eker er et „Hørgen“; og i det nulevende Bragnes Sogn, fordmum en Del af Bier, Gaarden „Hovthveit“ o: Templets Grundstykke.

23. Bingulmark. I dette velbebyggede Fylke, som i det Hele taget i Fylkerne, Bilen og Opplandene, træffe vi flere Hov end paa Kysten; thi Folkene boede her tættere sammen, og den større Folkemængde gjorde og flere Hof nødvendige. I Bingulmark finde vi Hov i Gudrum, Hov i Mølen, Hov og Thorsshov, begge i Altersherred, Hov i Haabel eller Mossedal, og Hov i Spydeberg. Alt alle disse vare Hæredshov, kan vel neppe betvivles; derimod er der et Spørgsmaal, hvilket, eller hvilke vare Fylkeshov. Ifølge den gamle Christenret vare Fylkestirkerne for dette Fylke Alters Kirke ved Oslo og Tune Kirke ved Sarpsborg. Om der paa samme Sted, hvor Alters Kirke nu staar, var et Tempel i gamle Dage, er usift, men ikke saa langt derfra har man i Vest Hov og i Øst Thorsshov. Alt Osloherred fra urgamle Tider har været en velopdyrket og særdeles anseet Egn, maa vel antages; der er saaledes intet usandsynligt i at et Fylkeshov kan have liget her, og i saa Fald maa det da enten have været Hov eller Thorsshov; man skulde maaskee helst gjette paa dette sidste, hvis Beliggenhed er mindre afvises og i en vid Udfigten beherfskende, Højde. Ligesaa sandsynligt er det, at et Fylkeshov har været i Nærheden af Bora, der vel ikke paa Naf den Helliges Tid var blevet udsæet til Thingsted for fire Fylker, naar det ikke i Forvejen i det mindste havde været Fylkestingsted; da Tune Kirke ej ligger langt derfra, vilde og et Fylkeshov paa samme Sted ligge yderst bekvemt, og at vi saaledes — hvad vi end tænke om Hovene i Osloherred — i det mindste i Tune Kirkeplads eller ellers nærvæd have Fylkeshovets Plads, maa vel ansees som afgjort. Hvo veed om ikke Navnet paa det hiinsides Blommen liggende Høfslund oprindelig kan være kommet af Høfslund, ligesom Høfston i Hallingdal, Høfslun, og at Gaarden har ligget under Høvet, trods Beliggenheden paa den anden Elvbred?

Et heelt efter Odin opkaldt Distrikt, er Onsø, som Navnet nu urigtigen skrives, uagtet det udtales „Onsen“ og i Oldtiden skrives Odinså,

maastee og Óðinsyn eller Óðinsvin. Paa denne Hals findes det ovenfor anførte Stedsnavn Forsetlund, maastee det eneste i hele Norge, der minder om Guden Forsete. I Baaler findes et „Thorsnes“ et Frøland og et Dnsaker (Óðinsaker), i Traus „Horgen“, i Kraakstad „Frettstad“ (her var altsaa Drakelsled). At Gaarden Hovrin, (Hovins Kirke) i Spydsberg-laa som Tempelgods til det nærliggende Hov, lige saa vel som Hovrin i Akers Herred til det nærliggende Thorskov; kan staaes af selve Navnet (Hof og Vin, Græsgang). Gudthveit i Haabel kan maastee først efter Christendommens Indførelse have faaet sit Navn. Frygthvet (Freyhveit eller Friggthveit) i Asten minder derimod om Frey, Freya eller Frigg.

Der findes i den østlige Deel af dette Fylke to hele Hereder, indviede enkelte Guder, nemlig Frøland (Frøylönd) eller Thrygstad og Bodstad Sogne, i Nord, og Thorsnes (Þórsnes), en Hals, i Syd. I Frøland ligger Frøskov: Freyshof, Freys Tempel; paa Thorsnes ligger Thors eller Thorskov (Þórsstof). Thors Tempel; begge Navne paasætt godt til Heredenaamene. Men Fylkeskov have dog vel neppe noget af dem været. I Bodstad Sogn findes endnu et Hov, ligeledes i Askims Sogn paa det i Oldtiden saakaldte „Eid“; der findes og et Frøhol (Freyhóll) og et Gudheim. Navnet Hovskopt (Tempeltomt, nu Hovstomt) i Herland paa Heggan synes og at vidne om, at et Hov der har været betiggende. Navnet Gudslund paa den bekjendte Skidsstation i Stjøberg tyder og hen paa en hedens Helligdom.

24. Naumafylke. Fylkeskirkerne for dette Fylke vare i Konghelle og Svarteberg. At der i det ældgamle Konghelle har været et Fylkeskov, er høist sandsynligt, men hvorvidt Svarteberg ogsaa har haft et saadant, er mere tvivlsomt. Ogsaa har man i den nordlige Deel Navnet Skedjuhof, nu Sker Kirke; den sidste Deel af Navnet viser, at her var et Hov; endnu sydligere findes et Hov i Thelneby Kirke paa Den Døst.

25. Naumafylke. Her findes mange Hov, nemlig Þórshof (Thorskov) i Enebak (Agnabakki), Hof (Hofs Kirke) paa Fet, Þórshof paa Børenstogen, alle tre i nedre Nømerike; ikke langt fra Døeren; og Ullinshof i Ullensaker, Óðinshof (nu Døsrud) sammesteds, Freyhof (nu Frøhou) i Udjenæs, Ullinshof i Nes, og Þórshof i Gjerdum; alle i øvre Nømerike; paa Solør findes endelig et Hof (Hofs Kirke). Et saa tætbesøttet Fylke, som Naumafylke, og med saa mange Hov, maa vist have haft sine tre Tredinghov; imidlertid tør vi ej med Bestemthed nævne mere end eet som saadant, og dette er uden al Tvivl Ullinshof, nu Ullensakers Kirke, Centralpunktet. Man kunde for Ørsten have ventet, at finde, at i Nærheden af Eidsvold, hvor det berømte Eidsvathing holdtes,

men der træffe vi nu intet Navn paa „Hov“ eller som overhoved minder om en eller anden Guddom. Hofvin i Jesheim, efter hvilket den nuværende Hovvin Annerkirke til Ullensaker har sit Navn, har, hvad Sammensætningen viser, været Tempelgods. Et „Friggjarheimr“ findes i Ullensaker.

26. Hadafylke. Ligeledes et tæstbebygget Fylke, især i de fornemste Herreder, Thoten, Hadeland og Ringerike. Her have vi Hov i Østre-Thoten, hvor nu Kirken staar, Hov i Gran paa Hadeland, Hov i Thingelstad, sammesteds, Norderhov (Njardarhof) paa Ringerike, Frøsshov (Freyshof) i Hole sammesteds, Hov i Haugs Sogn sammesteds, Hov i Sigdal, fordm en Deel af Ringerike, og Hov i Land. At Hov paa Thoten var Tredingshov, kan vel neppe være Tvivl underkastet. Tredingshov vare sikkertlig ogsaa Hov i Gran, hvor der findes en Mængde Grævhøje, samt Norderhov paa Ringerike, hvilket ligger saa at sige i Centralpunktet, og Kirken, som nu staar i dets Sted, har stedse været anseet som den fornemste i Heredet. Ogsaa det oven nævnte Hov i Thingelstads Sogn paa Hadeland er mærkeligt, thi det ligger ganske tæt ved Kløvstad (forhen Klaufastadir), hvor Harald Haarfagre's sejblyndige Søn Magnvald Rettilbeine skal have boet; dette Hov har altsaa sandsynligviis været hans private Tempel, hvor han foretog sine Ofringer. I Grans Sogn findes ogsaa et „Horgen“ o: Hörgrinn. Som andetsteds, finde vi ogsaa her i dette Fylke fortrinsviis mange Steder, der bære Navn efter Njord og Frey; Njardarhof, Hovedtemplet, er allerede omtalt; paa Thoten er et Narum (Njardheimr); i Land baade Nordraak (Njardarokr), Narum (Njardarheimr) og Frøssaker (Freysakr); i Sigdal Nærum (Njardheimr) og Frøvold (Freyyöller), i Jævnaker paa Hadeland Frøslid (Freyslid). Desuden findes i Land et Ullensaker, paa Thoten Thorsaa, og i Hole paa Ringerike Onsaker (Odinsakr). Gaarde, som have været Tempelgods, ere Hovsval i Land, Hovland i Lunder Anner til Norderhov, Hovland og Hovengen paa Modum, og Hofslan i Eggdals Anner til Sigdal, hvor nu Kirken staar.

27. Heinafylke. I denne Norges frugtbareste og vistnok fra ældre Tider brødt befolkede Egn finde vi ikke mindre end 9 Steder, der af Navnet med Beslægtethed kunne sees at have været Hov, nemlig Thors-hov (Hørshof), Norderhov (Njardarhof) og Hov i Luten, Hov i Tomær, Hov i Stange (Slaun), Thors-hov (Hørshof) i Bang, Ullens-hov (Ullinshof) i Nes, Hov i Birid og Hov i Snerdingdalen. Men at bestemme, hvilket af disse der har været Fylkesthov, bliver yderst vanskeligt. Central-Bygden, vistnok ogsaa den fornemste, var Bang, hvor Byen Hammer siden byggedes; her ligger den store Gaard Thors-hov, som vist gjerne kan have været Fylkestempel. Imidlertid er Navnet paa

den store *D* i Njåsen, Helge-Den (eyin helga) ogsaa heel merkeligt; det viser, at Den allerede i Hedenskabets Tider har været hellig; og da nu den fornemste Gaard paa Den endnu hedder Hovvinsholm (forhen blot Hovvin, da det egentlig er en lille Holme udenfor Gaarden, der bærer hiint Navn), saa fejler man vist ikke ved at antage, at her har staaet et særdeles helligt og anseet Hov. I saa Tilfælde skulde vi være meest tilbøjelige til at ansee dette for Fylkeshovet; dets Anseelse maatte være overordentlig stor, naar det helligede den store *D*. Beliggenheden paa en *D* maa her ogsaa komme i Betragtning. Af flere Antydninger sees, at en saadan Beliggenhed netop yndedes for et Tempel; med Kirkerne var det en anden Sag, da deres hyppige Brug gjorde det nødvendigt, at de vare lettere tilgængelige. — Andre til Guderne helligede Steder vare *Odaker* (Gudakr) baade i Stange og Nes; Hovvin i Nes og Wang; Freberg (Freyberg) i Furnes, og Baldstad samt Baldishol Baldrsstadir, Baldrshóll) i Nes.

28. Østerdalene. I dette Storbegroede, tyndt befolkede Fylke (om det kan antages at have været et Fylke), træffe vi kun eet Hov, i den sydligste Deel, Elverum (Álfrheimr), tilligemed et Hovvin. Heller ikke kunne de nordligere Skottrakter antages at have været synderligt beboede før Christendommens Indførelse, i al Fald kun af enkelte Rønningsmænd.

29. Gudbrandsdalene. Her findes flere Hov; det fornemste eller Fylkeshovet, var rimeligviis i Centralbygden Fron, ved Dalegudbrands Gaard Hundorp, det samme, der vidtløftigen omtales i Olaf den helliges Saga som Dalegudbrands Hov, hvor især Thor tilbades, hvorfor Gaarden endnu af Bygdens Folk kaldes Thor-Horen. Andre Hov vare Hov i Faaberg ved Lillehammer (nu Hove), Hov i Dyer, Hov i Breidebygden, og Hov i Skedakers Anner til Kom. I Baage synes man at have gjort særdeles meget af Ull. Man finder der Ullervold (Ullarvöllr), Ullemo (Ullarmór), Ulledal (Ullardalr) og Ullensø (Ullinsyn o: Ullinsvin, Ullens Mark), hvor nu Prestegaarden og Kirken staa. At her har været et Tempel for Skilbergguden Ull, er høist rimeligt, og passer godt med denne dybe Dalbygds Natur. — De andre om de gamle Gunders Dyrløse vidnende Navne i Fylket ere Nordrum (Njardarheimr) i Gausdal og Balberg (Baldrsberg) ved Lillehammer. Hovland i Faaberg har vel tilhørt Templet paa Hove ved Lillehammer.

Om Fjemteland og Herjedalen, der nu tilhøre Sverige, og først sildigere bebyggedes, og heller ikke indbefattedes i Fylkeinddelingen, har det ej været os muligt at faa saa nøjagtige Oplysninger, at vi der kunne paa- vise Tempelstederne, i det mindste have vi ikke fundet nogen Gaard af

Natnet Hov. At for Næsten Frøssøen (Freysey) i Tæmteland maa have spillet samme Rolle som Helge-Den i Njeseen, og saaledes haft et Freys-Tempel, er høist rimeligt. Ogsaa Herjedalen har vel haft et Hovedtempel ved Thingstedet paa Sveig.

Opstille vi nu efter det Foregaaende Nækten af Fylker med de Hov, vi have antaget for Fylkeshov, faa vi:

Frostupingslög.

1. Háleyggjafylki. Þrondarnes.
2. Naumdælafylki. Hof i Jód.
3. Sparbyggjafylki. Hof á Mærinni.
4. Eynafylki. Hússtaðir (eller maastet Saurshaugr).
5. Verdælafylki. Haugr.
6. Skeynafylki. Hof.
7. Stjórdælafylki. Hof i Stjóradal.
8. Strindafylke. Hlaðir.
9. Gauldælafylke. Meðalhús.
10. Orkdælafylki. Hof við Njarðvik.
11. Norðmærafylki. Hof á Yrjum.
12. Raumsdælafylki. [Hof] á Véey.

Gulaþingslög.

13. Sunnmærafylki. Hof i Borgund.
14. Firðafylki. [Hof] á Gaulum.
15. Sygnafylki. Hof i Vik.
16. Hörðafylki. [Hof] i Gula. Hof á Mostri.
17. Valdres. Hof i Aurdal.
18. Haddinggjadalr. Hof i Áli.
19. Rygjafylki. Hof i Gönd.
20. Egðafylki. Hof á Þrumu.

Vík.

21. Grœnafylki. Hof i Littaheraði (?).
22. Vestfold. [Hof] i Skiringssal. [Hof] á Sæheimi.
23. Vingulmörk. Þórshof i Oslóarheraði. [Hof] á Túnum.
24. Álfheimr. [Hof] i Konungahellu (?).

Upplónd.

25. Raunafylki. Ullinshof á Ullinsakri.

26. Haðafylki. Hof á Þótni. Njarðarhof á Hringaríki. Hof á Grön.
27. Heinafylki. Þórshof í Riðabú (Bang). Hof á eyjunni helgu?). Hof í Skaun.
28. Eystridalir. Hof á Álfrheimi.
29. Guðbrandsdalir. Hof á Frón við Hundþorp.

Uf de i de foregaaende Blade anførte Tempelnavne ere ikke færre end 84 endnu opbevarede som saadanne; lægger man nu dertil de 6, for hvilke man har Sagaernes udtrykkelige Autoritet, nemlig Thronenes, Mæren, Lade, Gaule, Møster og Skiringsfæl, bliver det 90; tilføjer man endvidere Melhuus, Bedø, Gulen, Tune, Sæm, Konghelle og Helg-Den, der kunne ansees for temmelig sikre, faar man 97, og da der nu sikkert endnu vare mange flere end de her nævnte, kan man med Visshed antage, at Templernes Antal langt oversteg 100.

Register.

(Tallene angive Siden.)

Kate	137, 138.	Bauggerb	150.
Kate frøkne	155, 156.	Belje	17.
Katref.	152.	Bergelmer	5.
Kamsvartne	26.	Bergriiser	5. 72.
Karheime	109—111.	Bergtrolde	5.
Karvat	129, 132.	Beyla	74—77.
Kasgaard	6.	Bite-Røst (Bil-Røst) f. Bæv-Røst.	
Kaslaug	133, 137—139.	Bitte	136.
Kasmund	141.	Bil	131.
Kdils	147, 148.	Bilfirne	13.
Kgn Alfesprange	150.	Bileng (Dbin)	10.
Kgn, Roars Hustru	147.	Bjarke (Bædvat)	148, 149.
Kgnar Raubungsen	83, 84.	Bjartmar Jarl	102.
Kgnar Roarsen	147.	Bjorn Jarnsibe	138.
Kif i Alfheim	150.	Blodughabda	37.
Kif Gamle	120.	Bodn	80—82.
Kifablot	42.	Borghild	119—122.
Kifader	9.	Braalund	119.
Kifer	7.	Braavolde-Slaget	155.
Kifheim	11, 150.	Brage	11, 23, 26, 74, 75.
Kifhild	150.	Breibakst	15, 83.
Klaren	86.	Breibe	66.
Klrunne	96, 98.	Brime	90.
Klvid	129, 132.	Brising	27, 68.
Kndrimne	47.	Broff	41, 51.
Knganty Arngrimson	101, 102.	Brunavaag	120.
— Heidrekson	109—111.	Brune	155.
— Garundsøn	104.	Brunnaker	31.
— danste	153.	Brynild	130—139.
Kngerboda	24, 50.	Budle	130.
Kngstein	120.	Bure	5.
Knggrim i Bolm	101, 102, 111.	Buggve	74—77.
Krvarodd	102, 109, 158, 159.	Bulaja	37.
Kser f. Kfer.		Bæv Røst (Bifrøst, Bilrøst)	9, 90.
Kasgaard f. Kasgaard.		Bædvar Bjarke	148, 149.
Kff	5.	Bædvild	97, 93.
Ktle	112, 113.	Bell	49.
Ktle Budleson	130, 133—135.	Belverf (Dbin)	81.
Kud	38.	Ber	5.
Kudhumbla	5, 7.	Bhriemchild	138.
Kustr	41.	Baansleif	99, 100.
Kaaleng (Dbin)	10.	Dag	38.
Baara	37.	Dag Hegnesen	120.
Balder 11, 15, 22, 26, 70—75, 91, 108.		Danpftad	109, 112.
Bauge	80—82.	Delling	88.

Disablot	34.	Fridthjof frøtne	150.
Diser	33, 34.	Fridthjof den Yngre	150, 151.
Draupne	11, 52, 71, 73.	Frigg 9, 11, 27, 28, 29, 70—75, 83—85.	
Driva	36, 37.	Frodesfæden	144—146.
Dunheben	110—112.	Frode frøtne	146, 147, 152.
Durin	41, 101.	Froste	36, 37.
Duva	37.	Froblot	18, 142.
Doalin	41, 101.	Fulla	26, 27, 84.
Doerger 6, 7, 24, 41, 101, 124, 125.		Funafeng	37, 74.
Dolga	110.	Fulgjer	32, 33.
Dottalfer	8.	Fonn	36, 37.
Egil (Arunes)	96, 98.	Gagnraab	10.
Egil, Thjalves Fader	50, 67.	Galar	80.
Eigel (Egil)	66.	Gambare	28.
Gifthyrner	47.	Gambalfs Sonner	156.
Elime, Evaavas Fader.	113.	Gandul	33, 34, 49, 100.
Elime, Hjerdis's Fader.	123.	Garlat	38.
Einherjer	9, 11, 48.	Garlata	38.
Eir	26, 29.	Garm	38, 85, 89, 90.
Eisen	66.	Gaut	10.
Etin	49.	Gefjon	26—28, 30, 75, 93.
Elde	37, 74.	Gefa	28—29.
Eidrimne	47.	Geigab	152.
Ejjudne	38.	Geirrod Totun	40, 61—64.
Elivaager	5, 66, 150.	Geirrod Raubungesen	83—85.
Elle	57, 59.	Geirs-Odb	11.
Embla	6.	Geirthjof	151.
Erendel	66.	Geirvinnul	49.
Erik af Kennesø	144, 145.	Geigja	26.
Erik Uppsalafonge	152.	Gerd Symesdatter 17, 27, 31, 50, 76.	
Ermenrik f. Jarmunref.		Gere	11.
Ery	135—139.	Gerseme	27, 28.
Egel f. Atle.		Gervendel	66.
Fanigold	146.	Gest blinde	106—108, 111.
Farbaute	24.	Gesar	78.
Fayne (Fáfnir)	124—127.	Ghall	38, 72.
Fenja	145, 146.	Gjallarbro	38, 72.
Fenre	19, 24, 48, 76, 89—92.	Gjalp	62.
Fenring	150.	Giebich	138.
Fenris-Ulven f. Fenre.		Gilling	80.
Fensale	27, 71.	Gimle	10.
Fimbultul	49.	Ginnungagap	5.
Fimbultinter	89.	Gipul	49.
Fjalar	80.	Gisfur gamle	104—110.
Fjaturlund	121.	Gjallarhorn	20.
Fjelvar	86.	Gjufe	129—138.
Fjergyn	27, 28, 87.	Gjufanger	129—138.
Fjorm	49.	Glabesheim	8, 85.
Fjersvartne	38.	Glaumvar	133.
Folkvang	27, 84, 85.	Gleipne	24, 26.
Fornjot	86, 87.	Glitne	21, 85.
Forsete	15, 21, 23.	Glasfivold	40, 103, 111.
Fraanangerfos	77.	Gnaa	26, 27, 29.
Frankland	123, 127.	Gnitaheden	125—127.
Franmar	113.	Gnupahulen	87, 86.
Fred-Frode	100, 101, 144—146.	Gothheim	7.
Frefastein	120—123.	Gothmund	40, 63, 44, 103, 111.
Frefe	11.	Goe	37.
Fref (Fre) 16, 23, 28, 72, 74—76, 90, 106.		Gor	37.
Frefblot f. Froblot.		Gorm	63, 64.
Freffare	19.	Gote	130.
Frefja 16, 27, 28, 29, 47, 64, 68, 69, 74—76.		Gram (Everdet)	123—131.
		Gtane	125—131.

Stranmar	120.	Heidbraupne	128.
Striep	62.	Heidref	103—112.
Strip	144, 145.	Heidrun	47.
Strid	11, 21, 61, 62.	Heimball	11, 20, 23, 76, 90.
Stridestav	61, 62.	Heime	132—133.
Strim	150.	Hel	24, 38, 39, 72, 73.
Strima	137, 138.	Helga Frodesbatter	153, 154.
Strim Eodenkind	153.	Helga Haraldsbatter	104, 105.
Strimhit	129—139.	Helge	153.
Strimne	84, 85.	Helge Haddingjastade	114, 122.
Strjotunagard	65.	Helge Haldanson	147—149.
Stripe	126.	Helge Hjørvardesøn	112—115.
Stroa	66.	Helge Hundingsbane	48, 119—121.
Strotte	146.	Helgrinda	38, 39.
Stubmund Granmarsen	120.	Helheim	8.
Stugne	11.	Helhesten	39.
Stulfsare	65, 66.	Helvejene	38, 72, 132.
Stuldrand	131.	Heming Hundingsen	119.
Stuldrup	20, 72.	Herrgerd Kollaugsbatter	105.
Stuldrøig	50.	Herrgrim	150.
Stullintanne	20.	Hertja	135.
Sunntad	11, 80—82.	Herlaug	104—112.
Sunnar	129—133.	Hermob	11, 26, 72.
Sunvar	144.	Hertbjof	150, 151.
Suthorm	169.	Hervard	102.
Syger	6.	Hervar Angantysbatter	102—104, 150.
Syldenborste	17, 51, 72.	Hervar Heidrefsbatter	103—112.
Sylve	29.	Hervar Alvitra	96.
Syme	17.	Hjadninger	99—101.
Syme (Æge)	37.	Hjalmar	102.
Sømul (Samul)	49.	Hjalprek	124.
Sautvar	144.	Hjalte	148, 149.
Saamund	119.	Hild Valkyrje	33, 34.
Saar	10.	Hild Hognesbatter	99—101.
Saas	99—101.	Hildegalt (Hjelm)	148.
Sab	11, 21, 23, 156.	Hildolf	86.
Sadding	140—143.	Himmelborg	20 85.
Saffe	140.	Himingsæsa	37.
Sagal	119.	Hindarfjeld	127.
Sagbard	154—157.	Hjorðis	123—125.
Sake	152—155.	Hjørvard Arngimsen	162.
Sake Bersert	155.	Hjørvard, Helges Gæder	112.
Salbjørn Halvtrøld	158.	Hjørvard Skattelønge	148, 149.
Salsban Haraldsen	104, 105.	Slatt	33.
Sallinfide	20.	Slær (Æge)	36, 37.
Samal	120.	Slæpy	36.
Samde	135—139.	Slodyn, Eodyn	28.
Same	152.	Soddraupne	128.
Samingjer	32, 33.	Soddmimerholt	91, 92.
Samløben, Samløbere	45, 47, 117.	Sop og So	147.
Harald i Reidgotland	104.	Sov	159, 160.
Harald paa Agder	150.	Sorvarpner	27—29.
Harald Hilbetand	195.	Prift (Rist)	33.
Harbard	85—89.	Præba	26.
Harn (Hørn)	27—29.	Præfælg	36.
Hate (Tetun)	113.	Puge	56—58.
Hate (Ulv)	6, 110.	Pugin	11.
Havfrue	44.	Pugleik	152.
Havmand	44.	Puldesolf	43, 45.
Hatt	148.	Puldren	43—45.
Havund	103—104.	Pumle	165.
Hebin	99—101.	Punaland	105, 102, 130, 133.
Hebin, Helges Broder	101.	Punding	38, 119, 120.
Heid	50.	Pørgelme	9, 39, 48, 90—92.

yme	59—61.	Eofe	23, 24, 25, 26, 38, 50, 61—77,
grorffen	71. 73.		89—95, 124, 125.
angetjeft	146.	Eoft f. Eofe.	
ed fe Hab.		Forride f. Ehor.	
edbrobb	120.	Epfinger	37.
efund fe Havund.		Eyngve (Holm)	26.
egne	79—101.	Eyngve (Konge)	123—126.
egne Gjufefen	129—139.	Eysalfer	7, 17.
elge	35.	Eeraab	41.
ene (Hæmir) 7, 22, 23, 52, 124, 125.		Eeding	26.
ern (Harn)	27, 29.	Eedve	96.
ett fe Patt.		Eedve Heibretsfen	105—111.
aful	36.	Maane	6.
armungand f. Midgarðsormen.		Maanegarm	6.
armunret	135—139.	Magne	13, 65, 91.
arniara	13.	Mannahheim	8.
besletten	8.	Mardall	28.
dun	81, 52, 53, 74, 75.	Maren	44—46.
ding	40, 83, 86.	Menja	145, 146.
ingebjerg	102.	Midgaard	6.
ingjald Startaðsfoftre	152—157.	Midgaard's-Ormen	24, 26, 57, 58, 89—91.
ingve, Ingveftrey (Yngve)	17—19, 102.	Mime	90.
ionaker	135, 136.	Mift	38.
irminful	10.	Miftftein	71—74, 102.
irpa	35.	Mjall	36.
lutuler f. Jotner.		Mjellne	13, 51, 54—60, 65, 67, 68, 71.
ivalde	29.	Mobe	13, 65, 91.
ivalde's Sonner	62—67.	Mobgunn	72.
iskul f. Jaful.		Moblogne	41.
isrb	11, 27, 28, 38.	Mundilfare	6.
isrond	155.	Munin	11.
Jotner 5—7, 13, 39—41, 51—68, 84		Muipell	5, 89—92.
—91. 93. 139—142.		Mufing	146.
Jotunheim	6—8.	Moffurkvalve	65.
laara Hafbandatter	122.	Morkrider	39.
laare	36.	Maa-Strandene	39, 90.
letil Heing.	158.	Maglfare	38.
ljaar	96.	Maglfar (Skib)	89.
lnefrød	119.	Manna	15, 27, 31, 72, 78.
loiga	37.	Mare	77.
loll	144.	Mat	38.
lolle	143.	Merthus	18.
loftbera	119.	Mev	11, 15.
lraaka	144.	Midhøgg	9, 10, 89—92.
lraaka (Aflaug)	137, 138.	Midftang	42, 43, 144.
lvaale	15, 77, 80	Midub	96, 98.
lveidriber	39.	Miflheim	5, 8, 24, 39, 72, 76.
ladgunn Ewanhvít.	90.	Miflloel	39, 90.
lauey	24.	Miflungar	129—139.
lebard	86.	Mifar	10, 126, 192.
loffjalf	6, 17.	Mifen	44, 45.
lin (Hlin)	26, 27, 31.	Mjerd	7, 15, 16, 18—23, 74.
lv	91, 92.	Mjerun	31.
lvthrafe	91, 92.	Mootun	15, 85.
lvob	115.	Mor	37.
lvit	72, 73.	Mordre	41.
lvuffinger	37.	Morn'r	32.
lvobur	6, 22, 23.	Mofis (Hnoff)	27.
lvobyn (Hlobyn)	28.	Moffen	44—45.
lvofn	26—28.	Ob	27.
lvogaffid	120.	Odb	141.
lvoge	56—58.	Odb (Arvar)	102, 109, 158, 159.
lvoge Fornjotefen	36.	Odbra	135.

Ödin	5, 8—12, 14, 17, 26—29, 33—35, 42, 47—49, 50, 51, 52, 53, 64—66, 69—76, 78—85, 87, 89—95, 106—108, 115, 120, 122, 124, 125, 128, 142, 143, 150—152.	Siggeir	115—118.
Ödrere	80, 82.	Siglitne	26.
Önar	28.	Sigmund Bølsung	47, 48, 115—123.
Örmar	105—112.	Sigmund Sigurds Søn	131.
Öter	124—126.	Signy Haldans Datter	147.
Raadarib	35.	Signy Sigars Datter	154, 155.
Rafnista-Öt	158, 159.	Signy Bølsungs Datter	115—118.
Ragn, Regin	9.	Sigdröia	128, 129.
Ragnareff	89—92.	Sigrlame	111.
Ragnhild	142, 143.	Sigrlinn	112, 113.
Ran	31, 37.	Sigrun	120—122.
Randve	136.	Sigurd Favnæsane	124—131, 121, 157.
Randgnib	35.	Sigurd Ring	140.
Rangrid	35.	Sigvalde Sigarson	140.
Ratataff	9.	Sigyn	25, 27, 76, 77.
Regin (Guderne)	7.	Sindre (Dverg)	51, 52.
Regin (Dverg)	124—127.	Sindre (Sal)	90, 91.
Regin, Helges Fostersader	147.	Sinfelle (Sinfjötte)	47, 48, 117—123.
Reginleif	35.	Singastein	69, 70.
Reidmar	124—127.	Siv	13, 26, 31, 51.
Rere	115.	Sivard Snarensvend se Sigurd Favnæsane.	28, 29, 31.
Rimfare	38.	Skade	16, 27, 31, 50, 52, 74—77.
Ringerd	113.	Skagul (Skogul)	33, 34, 48.
Rinne	115.	Skalmeld	35.
Rimthusier	5, 6, 72.	Skaggold	35.
Rind (Brind)	11, 31, 70, 78, 74.	Skibbladne	17, 51.
Ringhorne	71.	Skiftinger	42.
Riser	5.	Skinfare	33.
Riseland	40.	Skjold	12, 29, 144.
Roar af Braalund	122.	Skirne	17, 26.
Roar Haldanssen	147.	Skryme	54—58.
Rodmar	113.	Skud (Morn)	32.
Rof	147.	Skud Helgesdatter	148.
Rolf Krake	148, 149.	Skud Bølsyrje	35.
Rollaug i Garderike	105.	Skogul se Skagul.	
Rofschaarsgrane (Ödin)	150, 152.	Sköll	6.
Rotta (Dverg)	102, 125.	Skaginn	96.
Rugne (Hrugne)	64—66.	Steipne	11, 25, 26, 64, 71, 72, 108.
Rym (Hrym)	89.	Stidrugtanne	17.
Rofstoler	9.	Snjo (Snæ)	36.
Renn	37.	Snotra	26, 30, 31.
Renn (Ra)	49.	Sol	6, 27, 89.
Rofkva (Brastkva)	54—58.	Soon	80, 81.
Saaga	29.	Starfad Haludreng	150.
Salgofne	121.	Starfad Stervirkson den Gamte	149—158.
Sandgrid	34.	Storvick	150.
Serid	29.	Surt	89—91.
Sefin	49.	Suttung	80—82.
Seming	12, 53.	Svadilfare	25.
Selsrymne	27, 28.	Svaava	113—114.
Sid	49.	Svanesomfru	56—99.
Siffa	105.	Svanhild	133—140.
Sigar	114.	Svarang	86.
Sigar, Signys Fader	154, 155.	Svarinshaug	106, 107.
Sigarevold	114, 119.	Svartalf	8, 41, 42, 51.
Sige (Ödin)	12.	Svartalfheim	8.
Sige (Ödins Søn)	115.	Svartlame	101, 102, 111.
Sigfader	10.	Sveagde	42.
Sigfrid	138, f. Sigurd Favnæsane.	Sveid	35.
		Svoerting	152, 153.

Øviagriis	148, 149.	Walthall	8, 9, 11, 47-49.
Øvipdag Kampe	152.	Walthyrer	38-38, 47-49, 72.
Øvipdag Rønge	140, 141.	Walund (Wolund)	92-98, 138, 139.
Øvipul	33, 34.	Wanabis se Grenja	
Øvol (Evol)	49.	Wanagand	26.
Øydre	41.	Wanagarm	26.
Øyn	25, 29, 31.	Wanahheim	8, 15.
Øyr	28.	Waner	6, 15.
Øerimne	47.	Warg i Beum	159.
Øevil Zarl	147.	Wargulve	44, 45.
Øoltvabeff	29, 84.	Wase	152.
Øerle	135-138.	Wear	9.
Øanne	152.	Wee	5, 6, 22, 23, 95.
Øanngrjost	13.	Wegsvinn	49.
Øanngrisene	13.	Wegtam	70-73.
Øheodorich, Øhidrit af Born	93, 138.	Weland se Walund	
Øhjælve	54-58, 60, 65.	Werbande	32.
Øhjasfe	16, 31, 51-53, 76, 86.	Werland	87, 89.
Øhjobnuma	49.	Wesand	141, 145.
Øhjobref	134.	Wetre	41.
Øhor 11, 13-15, 23, 51, 52, 64-69.		Widar	11, 21, 22, 23, 61, 74, 75,
76-79, 85-95, 150-152, 153.		89-91.	
Øhora Haatonsdatter	119, 120.	Widga se Witich	
Øhorgerd Helgabrud	35, 36.	Widrit se Witich	
Øhortel Idelfar	63, 87, 89.	Wigrid	83, 90.
Øhortel Thraa	155.	Wifar	150, 152, 156.
Øhorre	36, 37.	Wife	5, 6, 22, 23, 93.
Øhrub	12.	Wifla	98.
Øhrubvange	13, 14.	Wina	49.
Øhruma	150.	Windler	20.
Øhrym	67-69.	Winge	10, 136.
Øhrymheim	16, 85.	Wingolv	8, 9, 11, 49.
Øhuning	142.	Wisting	152.
Øhusfer	5.	Wisma	155.
Øhøtt	73.	Witich	98, 138.
Øofte	142.	Wivil	147.
Ørosbe	5.	Wodan se Odin	
Øy 11, 19, 20, 23, 25, 59-61, 74-76.		Wormhere (Dormar)	112.
Øyrving	101-112.	Watter	42-47.
Øbbe	155.	Wegg	148, 149.
Øb (Uun)	37.	Welse	19, 118.
Øbaainsater	41.	Welsung	115, 116, 118.
Øffe Asmundafon	141, 142.	Welsunger	19, 96, 115-140.
Ølf Darge	150.	Wolund se Walund	
Øll	21, 22, 23, 31.	Wolva se Wala	
Ønn	37.	Wdale	21, 22, 85.
Ørb	32.	Wgg	10.
Ørbebrønd	9, 32.	Wagdrasil	9, 10, 90.
Østøpne	92.	Wme	5, 6, 36.
Øtgaard	40, 55-58.	Wngve se Wngve	
Øtgaarde-Lofe	40, 54-58, 87, 88.	Wropa se Wropa	
Øaar	26, 30.	Wria	147-149.
Øasthrudne	82, 83.	Wrier	5.
Øagahofde	140.	Wttemnistape	41.
Øala	29, 70.	Wge	36-38, 74-76.
Øalastjalo	8, 17, 85.	Wvalbe	53.
Øale	11, 21, 22, 23, 78, 79, 91.	Wvandel	66, 67.
Øale Lofeson	77.	Wrgemle 36 se Wme	
Øalfader	10.		

Rettelser.

- §. 12, §. 10 f. n. „Midi-Uge-Dag“ læs „Midi-Uge-Dag“.
- 16 : 8 — „Norrum“ (i nogle Aftryk) læs „Norðrum“.
- 24, §. 13, 15, 23 f. o. „Fermungand“ læs „Farmungand“.
- 26, : 4 f. o. „Afgudernes“ læs „Afgurðenes“.
- — : 15 — „Amsvartnir“ læs „Amavartnir“.
- 28 : 22 f. n. „Freyas Fader“ læs „Friggs-Moder“.
- 86, : 15 f. n. „Gleer“ læs „Glee“ (Hler.)
- — : 2 — „Gleer“ læs „Glee“.
- 47 : 11 f. o. „Einfjötla“ læs „Einfelle“.
- 59—67 har §§ 43, 44 og 45 faaet fejlagtigt Tal: 44, 45 og 46.
- 67 : 16 — „krantari: lanti“ læs „krantari: lanti“.
- 96 : 8 f. o. „historiæ“ læs „historiæ“.
- 158 §. 11 f. n. „73“ læs „74“.

Corrigendum.

www.libtool.com.cn

Rettelser.

- 12, c. 10 f. n. „Midi-Uge-Dag“ læs „Midt-Uge-Dag“.
- 16 : 8 — „Norrum“ (i nogle Aftryk) læs „Norðrum“.
- 24, c. 13, 15, 23 f. o. „Tarmungand“ læs „Tarmungand“.
- 26, : 4 f. o. „Afgubernes“ læs „Afgrundenes“.
- — : 15 — „Amsvartnir“ læs „Ámsvartnir“.
- 28 : 22 f. n. „Freyas Fader“ læs „Friggs-Moder“.
- 36, : 15 f. n. „Hleer“ læs „Hlee“ (Hler.)
- — : 2 — „Hleer“ læs „Hlee“.
- 47 : 11 f. o. „Sinfjötle“ læs „Sinfelle“.
- 59—67 har §§ 43, 44 og 45 faaet fejlagtigt Tal: 44, 45 og 46.
- 67 : 16 — „krontari: lonti“ læs „krantari: lanti“.
- 96 : 8 f. o. „historiffe“ læs „historiff“.
- 158 c. 11 f. n. „73“ læs „74“.

Forstet.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

YB 70947

www.libtool.com.cn

